

DET KONGELEGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2004–2005)

FOR BUDSJETTERMINEN 2005

Utgiftskapittel: 1400–1472 og 2465

Inntektskapittel: 4400–4472, 5322 og 5621

Om budsjettproposisjon til Miljøverndepartementet

St.prp. nr. 1 (2004-2005) frå Miljøverndepartementet består av 3 delar:

Del 1 presenterer hovedprioriteringar innanfor Miljøverndepartementet sitt budsjett i 2005, og hovedutfordringane i miljøvernpolitikken. Vidare blir det gitt eit kort oversyn over miljøvernpolitiske satsingar i andre departement. Del 1 gir og ei omtale av organisasjonsendring, fornyingsarbeid og likestilling.

Del 2 presenterer mål, status og verkemiddel for dei 11 resultatområda i miljøvernforvaltninga.

Del 3 presenterer budsjettframlegget frå Miljøverndepartementet fordelt på programkategoriar, kapittel og postar.

Inndelinga av miljøvernpolitikken på resultatområde slik det er presentert i del 2, heng saman med at miljøvernproblema er komplekse og at årsakene til miljøproblema er samansette. Dei omfattar ofte meir enn ein sektor i samfunnet, og kjeldene til ei miljøbelastning kan vere mange. Av dei 11 områda utgjør resultatområda 1-8 dei miljøvernpolitiske resultatområda med utgangspunkt i miljøutfordringane. Resultatområda 9 og 10 handlar om det forvaltningsansvar miljøvernforvaltninga har for plandelen av plan- og bygningslova og kart- og geodatapolitikken på nasjonalt nivå. Under resultatområde 11 er omtalt fellesoppgåver og miljøvernpolitisk arbeid som går på tvers av resultatområda. Dei 11 resultatområda er som følgjer:

1. Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald
2. Friluftsliv
3. Kulturminne og kulturmiljø
4. Overgjødsling og oljeforureining
5. Helse- og miljøfarlege kjemikalier
6. Avfall og gjenvinning
7. Klimaendringar, luftforureining og støy
8. Internasjonalt miljøvernsamarbeid og miljøvern i polarområda
9. Regional planlegging
10. Kart og geodata
11. Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver

Inndelinga i resultatområde gjer det mogleg å sortere og samle alle dei ulike problemstillingane i ulike typar kategoriar eller temaområde på ein praktisk måte. Kvar resultatområde inneheld dermed anten eitt miljøvernpolitisk tema eller eit knippe av tema som står så nær kvarandre at dei bør omtalast i samanheng. Inndelinga i resultatområde legg òg til rette for ein effektiv struktur for formuleringar av mål og resultatoppfølging, både i forhold til andre sektorar og internt i miljøvernforvaltninga. Samtidig skal inndelinga i resultatområde sikre konsistens gjennom klare definisjonar og tydelege avgrensingar mellom dei ulike temaområda. Det er gitt ein definisjon og ei avgrensing av kvart resultatområde i del 2.

Det enkelte resultatområdet rettar fokus mot dei viktigaste miljøutfordringane og synleggjer Regjeringa si miljøvernpolitiske satsing. Dette speglar seg i strategiske mål, nasjonale mål og sektorvise arbeidsmål.

- *Strategiske mål* uttrykkjer ein ønskt tilstand på overordna nivå i eit langsiktig perspektiv
- *Nasjonale resultatmål* er fastsette på bakgrunn av dei strategiske måla, og skal vere meir konkrete, tidfesta og moglege å etterprøve, og vise kva slags resultat ein skal oppnå på nasjonalt nivå. Dei nasjonale resultatmåla representerer dermed det øvste operative nivået i målhierarkiet.
- *Dei sektorvise arbeidsmåla* er avleidde frå dei nasjonale måla, og vil saman med desse danne ein heilskapleg struktur ved at ein skal kunne aggregere arbeidsmåla i dei ulike sektorane til nasjonale mål.

Innhold

Del I		12	Resultatområde 7: Klimaendringar, luftforureining og støy		
	Innleiing	11		71	
1	Hovudprioriteringar og hovudutfordringar	13	12.1 Klimaendringar	71	
1.1	Hovudprioriteringar innanfor MD sitt budsjett	13	12.2 Nedbryting av ozonlaget	73	
1.2	Berekraftig utvikling og hovudfelt innanfor miljøvernpolitikken	15	12.3 Langtransporterte luftforureiningar	75	
2	Budsjettvise satsingar på andre departement sine område	21	12.4 Lokal luftforureining	78	
3	Organisasjonsendring, fornyingsarbeid og likestilling ..	24	12.5 Støy	80	
3.1	Organisering	24	13		Resultatområde 8: Internasjonalt miljøvern- samarbeid og miljøvern i polarområda
3.2	Oversikt over fornyingsarbeidet	24	13.1	82	Internasjonalt miljøvernsamarbeid
3.3	Rapport om likestilling i miljøvernforvaltninga	26	13.2	87	Miljøvern i nord og polarområda ...
4	Oversiktstabellar	27	13.3	92	Radioaktiv forureining
4.1	Merknader til budsjettframlegget .	27	14		Resultatområde 9: Regional planlegging
4.2	Utgifter:	27	15		Resultatområde 10: Kart og geodata
4.3	Inntekter:	28	16		Resultatområde 11: Område- overgripande verkemiddel og fellesoppgåver
Del II					
	Omtale av Miljøverndepartementet sine mål og verkemiddel	33	Del III		
5	Innleiing til del II	35	Miljøverndepartementet sitt budsjettforslag for 2005	113	
6	Resultatområde 1: Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald	36	<i>Programkategori 12.10 Fellesoppgåver, regional planlegging, forskning, internasjonalt arbeid m.m.</i>	115	
7	Resultatområde 2 Friluftsliv	50	Kap. 1400 Miljøverndepartementet (jf. kap. 4400)	115	
8	Resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø	54	Kap. 4400 Miljøverndepartementet (jf. kap. 1400)	124	
9	Resultatområde 4: Overgjødsling og oljeforureining	59	Kap. 1410 Miljøvernforskning og miljøovervaking (jf. kap. 4410)	125	
10	Resultatområde 5: Helse- og miljøfarlege kjemikalier	63	Kap. 4410 Miljøvernforskning og miljøovervaking (jf. kap. 1410)	127	
11	Resultatområde 6: Avfall og gjenvinning	68	<i>Programkategori 12.20 Biomangfald og friluftsliv</i>	128	
			Kap. 1425 Vilt- og fisketiltak (jf. kap. 4425)	129	

Kap. 4425 Refusjonar frå Viltfondet og Statens fiskefond (jf. kap. 1425)	132	Kap. 1445 Miljøvennlig skipsfart	167
Kap. 1426 Statens naturoppsyn (jf. kap. 4426)	136	Kap. 2422 Statens miljøfond	168
Kap. 4426 Statens naturoppsyn (jf. kap. 1426)	138	Kap. 5322 Statens miljøfond, avdrag	168
Kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap. 4427)	138	Kap. 5621 Statens miljøfond, renteinntekter ..	168
Kap. 4427 Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap. 1427)	147	<i>Programkategori 12.50 Kart og geodata</i>	169
<i>Programkategori 12.30 Kulturminne og kulturmiljø</i>	149	Kap. 1465 Statens kjøp av tenester i Statens kartverk	169
Kap. 1429 Riksantikvaren (jf. kap. 4429)	150	Kap. 2465 Statens kartverk (jf. kap. 5491 og 5603)	170
Kap. 4429 Riksantikvaren (jf. kap. 1429)	157	<i>Programkategori 12.60 Nord- og polarområda</i>	174
Kap. 1432 Norsk kulturminnefond (jf. kap. 4432)	158	Kap. 1471 Norsk Polarinstittutt (jf. kap. 4471)	175
Kap. 4432 Norsk kulturminnefond (jf. kap. 1432)	159	Kap. 4471 Norsk Polarinstittutt (jf. kap. 1471)	176
<i>Programkategori 12.40 Forureining</i>	160	Kap. 1472 Svalbard miljøvernfond (jf. kap. 4472)	177
Kap. 1441 Statens forureiningstilsyn (jf. kap. 4441)	161	Kap. 4472 Svalbard miljøvernfond (jf. kap. 1472)	177
Kap. 4441 Statens forureiningstilsyn (jf. kap. 1441)	166	Forslag til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2005, kapitla 1400-1472 og 2465, 4400-4472, 5322 og 5621	180
Kap. 1444 Produktregisteret	166		

Tabelloversikt

Tabell 2.1 Miljøverntiltak i statsbudsjettet 2005	23	Tabell 8.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø	54
Tabell 4.1 Oversikt over talet på årsverk per 1. mars 2004 under Miljøverndepartementet	32	Tabell 9.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 Overgjødsling og oljeforureining	59
Tabell 5.1 Miljøverndepartementet sin rekneskap og budsjett fordelt på resultatområde i åra 2003, 2004 og 2005.	35	Tabell 10.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 Helse- og miljøfarlege kjemikalier	63
Tabell 6.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald	36	Tabell 10.2 Liste over prioriterte kjemikalier som er omfatta av det nasjonale resultatmål 1 (Prioritetslista)	64
Tabell 6.2 Oversikt over område verna etter naturvernlova per 1. januar 2004.	39	Tabell 11.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 6: Avfall og gjenvinning	68
Tabell 6.3 Verna produktiv skog fordelt på regionar og vegetasjonssoner (jf. Moen 1998) Tal i km ²	40	Tabell 12.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 7, underområde Klimaendringar	71
Tabell 7.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 2 Friluftsliv	50	Tabell 12.2 Mål- og indikatortabell for resultatområde 7, underområde Nedbryting av ozonlaget	74

Tabell 12.3	Mål- og indikatortabell for resultatområde 7, underområde Langtransporterte luftforureiningar ¹	76	Tabell 16.1	Mål- og indikatortabell for resultatområde 11 Område- overgripande verkemiddel og fellesoppgåver	105
Tabell 12.4	Mål- og indikatortabell for resultatområde 7 underområde Lokal luftkvalitet	79	Tabell 17.1	Grunnstøtte til frivillige miljøvernorganisasjonar	117
Tabell 12.5	Mål- og indikatortabell for resultatområde 7 underområde Støy	80	Tabell 17.2	Garantifullmakter under kap. 1400 post 77	122
Tabell 13.1	Mål- og indikatortabell for resultatområde 8 underområde Internasjonalt miljøvern samarbeid	82	Tabell 17.3	Framlegg om jeger- og fellingsavgifter i 2005 (tal i heile kroner):	133
Tabell 13.2	Mål- og indikatortabell for resultatområde 8 underområde Miljøvern i nord og polarområda	87	Tabell 17.4	Berekning av kapital i Viltfondet i 2005:	134
Tabell 13.3	Mål- og indikatortabell for resultatområde 8 underområde Radioaktiv forureining	92	Tabell 17.5	Samla refusjonar frå Viltfondet i 2005:	134
Tabell 14.1	Mål- og indikatortabell for resultatområde 9 Regional planlegging	95	Tabell 17.6	Berekning av kapital i Statens fiskefond i 2005:	135
Tabell 15.1	Mål- og indikatortabell for resultatområde 10 Kart og geodata	100	Tabell 17.7	Samla refusjonar frå Statens fiskefond i 2005:	136
			Tabell 17.8	Bestandssituasjonen for laks januar 2004, talet på elvar	139
			Tabell 17.9	Kartverket sine driftsinntekter ...	171
			Tabell 17.10	Kartverket sin kapitalbalanse	172
			Tabell 17.11	Kartverket si gjeld og eigenkapital	173

DET KONGELEGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2004–2005)

FOR BUDSJETTERMINEN 2005

Utgiftskapittel: 1400–1472 og 2465

Inntektskapittel: 4400–4472, 5322 og 5621

*Tilråding frå Miljøverndepartementet av 10. september 2004,
godkjend i statsråd same dagen.
(Regjeringa Bondevik II)*

Del I
Innleiing

1 Hovudprioriteringar og hovudutfordringar

1.1 Hovudprioriteringar innanfor MD sitt budsjett

Grunnlag og rammer for budsjettet

Kvar generasjon har eit ansvar for å ta vare på og forvalte naturen til gagn for sine etterkommarar. I sin *Human Development Report* har FN i fleire år på rad framheva Noreg som det beste landet i verda å bu i. Som eitt av dei rike landa har Noreg eit særskilt ansvar for å delta aktivt i arbeidet med globale utfordringar knytte til miljø, ressursutnytting og kamp mot fattigdom.

FN sitt toppmøte i Johannesburg hausten 2002 framheva særskilt miljø og utvikling som store globale utfordringar. Semja om FN sine tusenårsmål og oppfølginga av desse representerer eit globalt partnerskap for utvikling som forpliktar både fattige og rike land til betydelege reformer. Regjeringa vil bidra til ein klarare samanhang og betre samsvar mellom dei internasjonale miljø- og utviklingsmåla som er sette opp og rammeverket for utvikling.

I møte med utfordringar knytte til naturen sine tolegrensar og fordeling av ressursar, vil vidareutvikling av velferd og livskvalitet i rike land, i større grad enn dei materielle verdiane, måtte dreie seg om å utvikle dei ikkje-materielle og mellommenneskelege verdiane og kvalitetane i samfunnet vårt. Samarbeidsregjeringa vil føre ein offensiv miljø- og ressurspolitikk basert på målet om berekraftig utvikling. Dette krevjer at globalt ansvar blir omsette i lokal handling. Regjeringa legg stor vekt på det lokale miljøvernet.

Miljøvernpolitikken er basert på desse viktige prinsippa: Vi må respektere tolegrensa i naturen. Vi må vere føre var og ikkje bruke kunnskapsmangel som grunn til ikkje å handle. Vi må la forureinaren betale og ikkje akseptere at rekninga blir send til naboar, til fellesskapen og til kommande generasjonar.

Miljøverndepartementet sitt budsjett finansierer mange av dei mest sentrale verkemidla og tiltaka i miljøvernpolitikken. Dette kapitlet omtalar dei viktigaste prioriteringane for 2005. Det gir vidare ein kort gjennomgang av hovudutfordringane i miljøvernpolitikken, og hovudtrekka i Regjeringa sin politikk også utover dei konkrete budsjettsatsingane for neste år.

Miljøvernpolitikken byggjer på at alle samsfunnssektorar og aktørar har eit sjølvstendig ansvar for å leggje miljøomsyn til grunn for verksemda si. Prinsippet om sektoransvar har lenge vore sentralt i norsk miljøvernpolitikk, og er vidareutvikla i stortingsmeldingane om Regjeringa sin miljøvernpolitikk og riket sin miljøtilstand. Det er derfor òg gitt ein omtale av miljøatsingar på budsjetta til andre departement.

Budsjettforslaget for Miljøverndepartementet for 2005 er på 2 705,5 mill. kroner. Satsingane følger opp hovudområde som er omtalte i sentrale meldingar og proposisjonar som Regjeringa har lagt fram:

- St.meld. nr. 12 (2001-2002) *Rent og rikt hav*
- St.meld. nr. 15 (2001-2002) *Tilleggsmelding til St.meld. nr. 54 (2000-2001) Norsk klimapolitikk*
- St.meld. nr. 23 (2001-2002) *Bedre miljø i byer og tettsteder*
- St.prp. nr. 79 (2001-2002) *Om nasjonale laksevasdrag og laksefjorder*
- St.prp. nr. 49 (2001-2002) *Om samtykke til ratifikasjon av Kyotoprotokollen av 11. desember 1997 til FN's rammekonvensjon om klimaendring av 9. mai 1992*
- St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*
- St.meld. nr. 30 (2002-2003) *«Norge digitalt» – et felles fundament for verdiskaping*
- St. meld. nr. 40 (2002-2003) *Nedbygging av funksjonshemmende barrierer*
- St. meld. nr. 15 (2003-2004) *Rovvilt i norsk natur*

Hovudprioriteringane i 2005-budsjettet

Trusselen om menneskeskapte klimaendringar er den største globale miljøutfordringa vi står overfor. Regjeringa vil derfor føre ein offensiv klimapolitikk og arbeide aktivt internasjonalt og nasjonalt for å redusere klimagassutsleppa.

I 2005 vil Regjeringa styrkje arbeidet med å utforme og gjennomføre ein heilskapleg nasjonal klimapolitikk. Det blir lagt opp til at eit kvotesystem for klimagassar skal vere på plass frå og med 2005, og Regjeringa vil løyve pengar til eit kvoteregister. Regjeringa vil vidare prioritere arbeidet med å få på plass eitt meir ambisiøst globalt klima-

regime etter 2012. Det vil òg bli lagt auka vekt på det langsiktige arbeidet knytt til klima, med særleg fokus på dei arktiske områda.

God miljøforvaltning er avgjerande for velferd og verdiskaping både i i-land og u-land. Miljøvernpolitikken er derfor ein avgjerande føresetnad for ein heilskapleg og langsiktig utviklingspolitikk. For Noreg er det ei sentral utviklingspolitisk oppgåve å arbeide for miljømessig berekraftig utvikling. Det blir lagt vekt på at dette perspektivet blir teke opp i utviklingsdialogen og innarbeidd i utviklingslanda sine fattigdomsstrategiar. Integrering av miljøomsyn i bistanden vil derfor stå sentralt for departementet framover.

Den nasjonale miljøvernpolitikken skal medverke til ei berekraftig utvikling, i tråd med handlingsplanen for Nasjonal Agenda 21 som Regjeringa la fram i 2004. Regjeringa vil leggje særleg vekt på å følgje opp Noreg sine plikter i høve til vedtaka frå verdstoppmøtet i Johannesburg i 2002.

2005 er *Friluftslivets år*. Dette er òg Miljøverndepartementet sitt hovudbidrag til hundreårsmerkinga 1905-2005. Regjeringa fremjar forslag om å auke løyvingane til friluftsføremål med 13,7 mill. kroner, og vil bl.a. stø friluftslivsorganisasjonane og deira arbeid med å gjennomføre dette temaåret. Barn og unge og deira høve til å utvikle gode miljøhaldningar, gode livsstilsvanar og dugleik i å ferdast i naturen er hovudtema for *Friluftslivets år 2005*.

Friluftsliv er ei viktig kjelde til livskvalitet. Regjeringa prioriterer arbeidet med å sikre nye friluftslivsområde, i første rekkje strandperler og grøntområde i dei store byane. Bl.a. er det viktig å sikre allmenta tilgang til dei strandområda som Forsvaret og andre statlege institusjonar ikkje lenger har trong for som følgje av omstillingar. Løyvingane til forvaltning og tiltak i skjergardsparkane vil òg bli auka.

Regjeringa prioriterer høgt å ta vare på norsk natur. Auke i tilsegnfullmaktene knytte til nasjonalparkplanen og nytt skogvern gjer det mogleg å halde oppe framdrifta i vernearbeidet. Arbeidet med dei fylkesvise, tematiske verneplanane vil, med unnatak for to område, bli avslutta i 2005. Det er fremja forslag om budsjettauke i 2005 for å styrkje forvaltning og skjøtsel i verneområda. Regjeringa går òg inn for at nasjonalparker og andre verneområde skal kunne brukast i lokal næringsutvikling og verdiskaping.

Regjeringa vil halde fram med å auke skogvernet i tråd med Stortinget si behandling av St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*. Regjeringa føreslår å auke løyvinga i 2005 med 39,2 mill. kroner, slik at ein har rom for ei offensiv vidareføring av nytt skogvern, bl.a. ved vern av område og midlar til å gjennomføre nye vernepro-

sessar. Samtidig fremjar Regjeringa forslag om ei tilsegnfullmakt på 47,7 mill. kroner som i første rekkje gjer det mogleg å fatte vernevedtak for dei såkalla meldepliktsområda på privat grunn.

Det er viktig å ta vare på det biologiske mangfaldet også utanom verneområda. Regjeringa vil styrkje arbeidet med å bevare dei ville laksestammene ytterlegare. Kampen mot lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* vil halde fram gjennom ulike bevaringstiltak, forskning og overvaking og løyvinga blir føreslått auka. Ein stortingsproposisjon om ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjordar vil bli fremja mot slutten av 2005. Oppfølging av St.meld. nr. 15 (2003-2004) *Rovvilt i norsk natur* er høgt prioritert.

Arbeidet med å redde fjellreven frå utrydding vil halde fram i 2005. Viktige tiltak er innfangning og avl av fjellrev for seinare utsetjing i naturen, raudrevkontroll, overvaking av fjellrevbestanden og identifisering av viktige leveområde. Gjennomføringa av nasjonalparkplanen er med på å sikre leveområda til fjellreven.

Satsinga på kulturminneområdet held fram for å ta vare på kulturminna som bruksressursar og som grunnlag for oppleving. Regjeringa ønskjer med satsinga å stimulere til ytterlegare privat innsats og gi eigarane betre høve til å ta vare på verdifulle kulturminne. Det skjer bl.a. ved forslag om at tilskotsposten til vern og sikring av freda og bevaringsverdige bygningar og anlegg skal auke med 3,5 mill. kroner samanlikna med 2004. Regjeringa har også føreslått å setje av 3 mill. kroner meir til styrkt innsats for istandsetjing og vedlikehald av stavkyrkjene og til sikring av verdifull kyrkjekunst i desse kyrkjene. Vidare prioriterar Regjeringa ytterlegare opptrapping av brannsikringstiltaka i stavkyrkjene og føreslår ein auke på 2 mill. kroner til dette føremålet. Den samla innsatsen til dei norske verdsarvområda er foreslått auka med 1 mill. kroner samanlikna med 2004. Innsatsen for å sikre nasjonalt viktige ruinar blir òg trappa opp i 2005, og tilskotsmidla til dette føremålet aukar med 3,5 mill. kroner. Regjeringa vil òg løyve meir midlar til dekning av kostnader til arkeologiske utgravingar grunna mindre private tiltak og har sett av 1,5 mill. kroner meir til dette føremålet for 2005. Regjeringa styrkjer arbeidet med istandsetjing av faste kulturminne langs kysten og vil leggje til rette for at bruk og vern av mangfaldet av kulturminne i kystsona skal medverke til verdiskaping. Det blir i denne samanhengen føreslått ein auke på 6 mill. kroner.

Regjeringa styrkjer satsinga for å redusere miljøbelastninga frå helse- og miljøfarlege kjemikaliar. Midlane til opprydding i forureina grunn og sediment og kartlegging av miljøgifter er auka monaleg frå 2001 til 2004. Arbeidet på dette områ-

det er framleis høgt prioritert, og løyvingane på feltet er auka med 15 mill. kroner, inkludert innsatsen for Vansjø. Midlane skal bl.a. nyttast til å følgje opp strategien for forureina grunn, der naudsynte oppryddingstiltak skal vere gjennomførte for om lag 100 prioriterte lokalitetar i løpet av 2005. Om lag 500 andre lokalitetar skal undersøkjast innan den same tidsfristen.

Regjeringa har varsla ei meir heilskapleg og økosystembasert forvaltning av hav-, kyst- og vassdragsområde. Det skal bl.a. lagast forvaltningsplanar for alle norske havområde, og EU sitt rammerektiv for vatn skal gjennomførast. Regjeringa har styrkt dette arbeidet med 3 mill. kroner for 2005. Saman med andre departement utviklar Miljøverndepartementet no ein heilskapleg forvaltningsplan for Lofoten-Barentshavet. Arbeidet med naudsynte utgreiingar og ferdigstilling av planen vil bli prioritert. I samband med oppfølginga av rammedirektivet skal alle vassførekomstane i landet vere kartlagde og vurderte i 2005. Regjeringa vil prioritere arbeidet med å betre vasskvaliteten i Vansjø i Østfold, og har derfor sett av midlar til gjennomføring av ekstraordinære tiltak og til naudsynte utgreiingar i vassdraget.

Regjeringa ønskjer å leggje til rette for styrkt utvikling og bruk av miljøteknologi og medverke til at dette blir eit sentralt element for å møte viktige miljøutfordringar. Det blir føreslått å styrkje fokuset på miljøteknologi gjennom å satse på tiltak knytte til auka samarbeid med og informasjon til næringsliv og forskning, meir miljømedvitne offentlege innkjøp, kompetanseoppbygging og internasjonalt samarbeid.

Regjeringa styrkjer satsinga i polare strøk. Mellom anna vil forskingsstasjonen Troll i Antarktis frå 2005 bli oppgradert til heilårsstasjon. Vidare vil Svalbard miljøvernfond bli oppretta i 2005, med midlar frå gebyr, miljøerstatningar og tvangsmulkt. Kapitalen og avkastninga skal gå til miljøverntiltak på Svalbard. Inntekta er venta å bli om lag 5,4 mill. kroner i 2005, og auke året etter.

Miljøverndepartementet skal samordne oppfølginga av Regjeringa sin handlingsplan for universell utforming, 2005 – 2009. Målet for handlingsplanen er at personar med nedsett funksjonsevne skal få auka tilgjenge innafor transport, bygg og uteområde, informasjon og andre viktige samfunnsområde. Dei fleste tiltaka skal finansierast over sektorbudsjetta, og den årlege ramma vil vere på meir enn 100 mill. kroner i handlingsplanperioden. I tillegg er det frå 2005 oppretta ein særskilt post på Miljøverndepartementets budsjett, kap. 1400, post 80 for å følgje opp sektorovergripande tiltak i planen. Ramma på denne posten er 19,4 mill. kroner i 2005.

1.2 Berekraftig utvikling og hovudfelt innanfor miljøvernpolitikken

Politikk for berekraftig utvikling

I *Nasjonal strategi for bærekraftig utvikling*, som Regjeringa la fram i juni 2002, er det overordna målet formulert slik:

«Den overordnede målsetningen for det norske samfunnet, og for verdenssamfunnet, er at utviklingen skal vere økologisk, økonomisk og sosialt bærekraftig. Grunnlaget for vedvarende bruk av naturen og dens ressurser skal bevarast. Innenfor disse rammene skal vi fremme en stabil og sunn økonomisk utvikling og et samfunn med høy livskvalitet, og bidra til at også verdens fattige får mulighet til materiell velferd og økt livskvalitet.»

Politikk for ei berekraftig utvikling er å forvalte dei menneskelege ressursane, dei menneskeskapte ressursane og natur- og miljøressursane slik at kommande generasjonar skal ha eit minst like godt grunnlag for framtidig velferd som vi har.

Dei største miljøtruslane verda står overfor i dag er:

- Aukande konsentrasjon av klimagassar i atmosfæren. Vitskapen finn stadig sterkare indikasjonar på aukande temperatur og endringar i klimaet som følgje av menneskeleg aktivitet og særleg bruk av fossilt brensel.
- Rask reduksjon i det biologiske mangfaldet på jorda som følgje av avskoging, ørkenspreiing, innføring av framande arter, skadelege landbruksmetodar og press på nøkkelområde for biologisk mangfald. Det biologiske mangfaldet er grunnlaget for produksjon av mat, klede, medisinar og andre livsnødvendige produkt. Biologisk mangfald styrkjer òg motstandskrafta i økosystema mot bråe endringar.
- Stadig veksande bruk og aukande utslepp av helse- og miljøfarlege kjemikaliar, som berre svært sakte let seg bryte ned i naturen og derfor hopar seg opp i næringskjedene. Dette trugar både det biologiske mangfaldet, matforsyninga og helsa til kommande generasjonar.

Regjeringa følgjer no opp den nasjonale strategien med ein handlingsplan for berekraftig utvikling – Nasjonal Agenda 21 – som var eit eige kapittel i Nasjonalbudsjettet for 2004. Regjeringa har oppretta eit fast statssekretærutval leia av Finansdepartementet, og eit eige utval for å vidareutvikle eit sett indikatorar for berekraftig utvikling, og har styrkt og vidareutvikla samarbeidet med alle sektorar og samfunnsaktørar, som næringsliv, lokalforvaltning og frivillige organisasjonar.

Kampen mot menneskapt klimaendringar

Klimaproblemet er den største miljøutfordringa verda står overfor i dag. Regjeringa baserer den nasjonale klimapolitikken på arbeidet til FN's Klimapanel (Intergovernmental Panel on Climate Change – IPCC). Rapportane frå IPCC blir stadig tydelegare når det gjeld menneskapt klimaendringar: Spørsmålet er ikkje lenger *om* klimaendringar vil finne stad, men *kvor* dei finn stad, *kor store* dei vil vere, og *kor raskt* dei skjer.

Det langsiktige målet i Klimakonvensjonen er å stabilisere konsentrasjonen av klimagassar på eit nivå som vil hindre farleg menneskapt påverknad av klimasystemet. Kyotoprotokollen frå 1997 er eit viktig første steg mot dette målet. Som eitt av dei første industrilanda ratifiserte Noreg Kyotoprotokollen i mai 2002. Russland må ratifisere protokollen for at den skal tre i kraft. Noreg arbeider aktivt for å starte prosessen for ytterlegare reduksjonar og eit meir globalt klimaregime etter 2012. Det har så langt synt seg vanskeleg å få i gang slike diskusjonar under Klimakonvensjonen.

Regjeringa gir høg prioritet til arbeidet med å redusere klimagassutslepp både globalt og nasjonalt, og det er teke betydelege steg framover i den nasjonale klimapolitikken. Det kan bl.a. visast til *Tilleggsmeldingen om klima* og tidleg norsk ratifikasjon av Kyotoprotokollen i 2002. Vidare vart det innført avgift på dei sterke klimagassane HFK og PFK frå 1. januar 2003 og ei refusjonsordning for dei same gassane frå 1. juli i år.

Det vart i mars i år oppnådd semje med prosessindustrien om eit opplegg for betydelege utsleppsreduksjonar for perioden fram til 2007. Regjeringa vil i haust leggje fram for Stortinget lovforslag om kvotehandel med klimagassar for perioden 2005 – 2007. Vidare er omlegginga av sluttbehandlingsavgifta for avfall ein viktig del av klimapolitikken. Formålet med denne omlegginga, som vart starta i samband med 2003-budsjettet og slutført i Revidert nasjonalbudsjett for 2004, er å stimulere til energigjenvinning og reduserte utslepp av bl.a. klimagassar i samband med sluttbehandling av avfall.

Regjeringa arbeider vidare med omlegging av energiproduksjon og energibruk gjennom satsing på Energifondet og Enova. Eit mål er at bruken av mineraloljer til oppvarming skal reduserast med 25 prosent i den første Kyotoperioden, 2008-2012, jamført med gjennomsnittet for perioden 1996-2000. Regjeringa satsar òg på utvikling av teknologi for CO₂-handtering, og fekk Stortinget si tilslutning til å opprette eit fond på 2 milliardar kroner for utvikling av miljøvennlege gassteknologiar i samband med Revidert Nasjonalbudsjett i vår.

Klimapolitiske tiltak er såleis spreidde på fleire

departement utanom Miljøverndepartementet, i første rekke Olje- og energidepartementet (omlegging av energiproduksjon og energibruk) og Samferdsledepartementet (mellom anna kollektivtransport). Over Utanriksdepartementet sitt budsjett blir det løyvd midlar til internasjonale klima- og miljøtiltak.

Biologisk mangfald og vern

Mangfaldet av liv i naturen er grunnlaget for vår eksistens og avgjerande for verdiskaping, velferd og livskvalitet. I følgje FN er det globale tapet av biologisk mangfald no så høgt og omfattande at det vil undergrave ei berekraftig utvikling. På toppmøtet i Johannesburg vart det vedteke å redusere tapet av biologisk mangfald monaleg innan 2010. Vern av naturområde er eit viktig verkemiddel for å stanse tapet av biologisk mangfald i Noreg. Per 1. september 2004 er 11,3 pst. av fastlandsarealet i Noreg verna etter naturvernlova. I tillegg er om lag 2002 km² av sjøarealet vårt verna.

I 2004 er det per 1. september oppretta to nye nasjonalparker, 14 landskapsvernområde og 40 naturreservat. Ein nasjonalpark er utvida.

I 2005 er det lagt opp til vern av følgjande område: Varangerhalvøya, Reinheimen, Øvre Dividal nasjonalpark (utviding), Naustdal/Gjengedal, Folgefonna, Hallingskarvet, Hyllingsdalen, Sørдалen/Isdalen, Visten/Lomsdal og Sylane. Statens naturoppsyn (SNO) er no til stades i mange av dei store nasjonalparkane og landskapsvernområda. Dette er særskilt viktig bl.a. for å sikre ein berekraftig bruk av verneområda. Med unntak for to område vil resten av dei fylkesvise verneplanane bli gjennomførte i 2005.

Det er stipulert at om lag halvparten av artane i Noreg lever i skog. I tillegg gjer store geografiske og klimatiske forskjellar at ein har stor variasjon i skogtypar, også skogtypar som er sjeldne internasjonalt. Den gamle barskogplanen er no gjennomført i tråd med Stortinget si behandling av St.meld. nr. 40 (1994-95) *Opptrapping av barskogvernet fram mot år 2000*. I St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* som vart lagt fram våren 2003, la Regjeringa fram ein strategi for framtidig vern av skog. *Regjeringa aukar midlane til skogvern betydeleg i 2005*. Det er planlagt vernevedtak i 2005 for 16 skogområde som har vore på sentral høyring. Dette er område med store naturkvalitetar som er viktige for bevaring av biologisk mangfald. Og av omsyn til grunneigarane er det viktig med snarleg sluttbehandling av desse områda som har vore bandlagde i lang tid. Pilotprosjektet for frivillig vern i samarbeid med Noregs Skogeigarforbund har høg prioritet, og ein

planlegg vernevedtak for aktuelle område i 2005. I 2005 vil ein òg gjere dei første vedtaka om utvida skogvern på Statskog SF sitt areal. Vidare har departementet starta ein prosess for å vurdere vern av Trillemarka-Rollag Østfjell, i nært samarbeid med aktuelle partar.

Arbeidet med å utvikle eit nytt forvaltningssystem for biologisk mangfald, jf. St.meld. nr. 42 (2000-2001) vil halde fram. Ein artsdatabank vart etablert i januar 2004, og det nasjonale programmet for kartlegging og overvaking av biologisk mangfald har komme godt i gang. Det regjeringsoppnemnde Biomangfaldlovutvalet vil leggje fram si innstilling i løpet av 2004. I rovdyrforvaltninga vil ein føre vidare arbeidet med tiltak innan førebygging og konfliktredusering med utgangspunkt i Stortinget si behandling av St.meld. nr. 15 (2003-2004) *Rovvilt i norsk natur*. Midlar til førebygging blir vidareførte på same nivå som i 2004. Ei forvaltningsforskrift om dei regionale nemndene si mynde og fordeling av nasjonale bestandsmål på dei fastsette regionane og ei erstatningsforskrift vil bli sende på høyring i løpet av hausten 2004.

Kampen mot helse- og miljøfarlege kjemikalier

Arbeidet med helse- og miljøfarlege kjemikalier er eit satsingsområde for Regjeringa. Fordi problema knytte til helse- og miljøfarlege kjemikalier i stor grad er internasjonale, er det internasjonale arbeidet på kjemikalieområdet særleg viktig. Regjeringa vil påverke utviklinga av kjemikalierregelverket i EU, og vere pådrivar for styrkte internasjonale avtaler om miljøgifter regionalt og globalt.

Samtidig er det viktig også å redusere utslepp og bruk av helse- og miljøfarlege kjemikalier nasjonalt. Regjeringa vil derfor gi høg prioritet til innsatsen mot helse- og miljøfarlege kjemikalier i 2005. Det blir særleg lagt vekt på å auke kartlegginga av miljøgifter, både i naturen og i produkt. Det vil bli laga ytterlegare handlingsplanar for å auke innsatsen mot utslepp av miljøgifter som utgjer særlege utfordringar, som f. eks. kvikksølv.

Forureina sediment og forureina grunn

Det vart i St.meld. nr. 12 (2001-2002) *Rent og rikt hav* lagt fram ein heilt ny heilskapleg strategi for det vidare arbeidet med opprydding i forureina sediment. Strategien er utforma med tre parallelle løp: 1) å hindre spreining av miljøgifter frå høgriskoområde og hamner med spreingsfare, 2) å sikre heilskaplege grep regionalt gjennom fylkesvise tiltaksplanar, og 3) å skaffe auka kunnskap gjennom pilotprosjekt, forskning, overvaking og etablering av eit nasjonalt råd. Denne politikken blir følgt opp

aktivt og vil vere høgt prioritert i 2005, saman med arbeidet med forureina grunn. Det viktigaste verkemiddelet er pålegg etter forureiningslova til den ansvarlege forureinaren. Staten vil medverke med midlar til opprydding der det ikkje er mogleg å identifisere dei ansvarlege, eller der det ikkje er rimeleg å påleggje dei ansvarlege dei fulle kostnadane, og til kunnskapsoppbygging og nødvendig overvaking på feltet.

Reint og rikt hav

I St.meld. nr. 12 (2001-2002) *Rent og rikt hav* foreslo Regjeringa ein ny og meir heilskapeleg havmiljøpolitikk. Regjeringa sitt forslag om å utvide territorialgrensa frå 4 til 12 nautiske mil, som vart vedteke i Stortinget i 2003 og trådte i kraft 1. januar 2004, gir høve til å føre skipstrafikken lenger ut frå kysten enn i dag. Regjeringa ser dette som eit viktig tiltak, særleg i lys av den auka oljetransporten frå Russland. Regjeringa varsla i havmiljømeldinga at det vil bli etablert heilskapelege, økosystembaserte forvaltningsplanar for alle norske havområde. Formålet med desse forvaltningsplanane er å etablere rammevilkår som gjer det mogleg å balansere næringsinteressene knytte til fiskeri, sjøtransport og petroleumsverksemd innanfor ramma av ei berekraftig utvikling.

Introduksjon av framande og skadelege organismar via utslepp av ureinsa ballastvatn frå skip nær kysten kan gi store skadar på marine økosystem og næringar. Den internasjonale konvensjonen om ballastvatn vart vedteken av FN sin skipsfartsorganisasjon IMO i februar 2004. Regjeringa vil leggje vekt på rask ratifikasjon og gjennomføring av konvensjonen i norsk rett.

Ei viktig utfordring i våre havområde er trusselen om radioaktiv forureining. Utsleppet av det radioaktive stoffet technetium-99 frå Sellafield er no kraftig redusert, og nivåa i norske farvatn vil venteleg minke tilsvarande i løpet av få år. Noreg vil framleis arbeide for å avgrense radioaktive utslepp og faren for ulukker som kan føre til forureining i norske havområde, bl.a. gjennom atomsamarbeidet med Russland, OSPAR-konvensjonen og arbeidet innanfor det internasjonale atomenergibyrådet IAEA.

Det reine og fiskerike Barentshavet er under press, særleg frå den aukande oljetransporten. I det bilaterale miljøvernssamarbeidet med Russland vil Noreg særleg arbeide for å sikre ei berekraftig forvaltning av Barentshavet.

I samband med utvidinga av territorialgrensa frå 4 til 12 nautiske mil, har vernegrensa for dei store naturvernområda på Svalbard auka tilsvarande. Eit unntak er verneområdet på Bjørnøya,

der ei utviding av grensa i sjø vil bli vurdert særskilt. Miljøverndepartementet har òg starta opp eit planarbeid med sikte på å opprette eit verneområde på Jan Mayen. Framlegget om vern av Jan Mayen vil bli sendt på høyring i 2005.

Arbeidet med bevaring av det marine biologiske mangfaldet må òg få auka merksemd, bl.a. ved oppretting av marine beskytta område.

Heilskapleg forvaltningsplan for Barentshavet

Utviklinga av ein heilskapleg forvaltningsplan for Barentshavet er høgt prioritert av Regjeringa. Havområdet Lofoten – Barentshavet er blant dei reinaste og rikaste i verda. Forvaltningsplanen for Barentshavet skal leggje rammer slik at miljøet i Lofoten – Barentshavet blir sikra for kommande generasjonar, samtidig som det blir lagt til rette for ei berekraftig utnytting av ressursar i havområdet. Erfaringane frå arbeidet med forvaltningsplanen vil vere viktige for utvikling av tilsvarande forvaltningsplanar for andre norske havområde.

Dei sentrale elementa i ei ny heilskapleg og økosystembasert forvaltning av Barentshavet er å: Etablere mål for ønskt miljøtilstand, vurdere dei samla konsekvensane av menneskelege aktivitetar på miljøet, avvege dei ulike brukarinteressene og fastsetje rammer for total påverknad frå menneskelege aktivitetar, slik at ikkje miljøet sine tolegrensar bli overskridne. I tillegg er eit viktig moment å involvere ulike interessegrupper i utviklinga av forvaltningsplanen.

Avfall

Regjeringa vil vidareføre ein aktiv og ambisiøs avfallspolitikk. Det har skjedd store endringar innan avfallsfeltet dei seinare åra, og det kan visast til ei svært positiv utvikling. Utsleppa er betydeleg reduserte, og attvinninga aukar. I dag blir opp mot 70 pst. av avfallet anten gjenvunne som material eller utnytta til energi. Likevel gjenstår det viktige utfordringar. Farleg avfall utgjer ei særleg utfordring, både i forhold til å redusere mengda farleg avfall som oppstår, og ikkje minst i forhold til å redusere mengda farleg avfall som blir dumpa eller behandla utanom styresmaktene sin kontroll. Regjeringa vil derfor forsterke innsatsen knytt til farleg avfall.

Ei anna hovudutfordring er å medverke til at avfallsstraumane i endå større grad blir kanaliserte vekk frå deponia og over til material- og energiattvinning. På denne måten blir miljøbelastningane reduserte, samtidig som avfallet kan utnyttast som dei ressursane det faktisk består av. Framleis blir det deponert om lag 1 million tonn nedbryteleg

avfall, og det skaper store utslepp av klimagassen metan. Regjeringa vil bl.a. arbeide for at avfallet skal spele ei meir sentral rolle i klima- og energipolitikken. Avfall som blir nytta til energi kan erstatte fossilt brensel og samtidig redusere klimagassutslepp frå deponering.

Bruk og bevaring av kulturminne

Kulturminne og kulturmiljø representerer store verdiar både for den enkelte og for samfunnet. Eit viktig mål for Regjeringa er å redusere tapet av kulturminne og å ta kulturminna i bruk som bidrag til kunnskap og opplevingar for den enkelte, og som ressurs i samfunnsutviklinga. Regjeringa tek sikte på å leggje fram ei melding om kulturminnepolitikken tidleg i 2005. Her vil Regjeringa komme nærare tilbake til korleis utfordringane innan kulturminnepolitikken skal løysast i eit lengre perspektiv og korleis verkemidla vil bli innretta i denne samanhengen. Viktige satsingsområde i den nye kulturminnepolitikken vil bli utvikla i samarbeid mellom Miljøverndepartementet, Kultur- og kyrkje-departementet, Utdannings- og forskingsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet og Utanriksdepartementet.

Dei økonomiske verkemidla i kulturminnepolitikken vil Regjeringa komme tilbake til i dei årlege budsjettframlegga for Stortinget. I 2005-budsjettet blir satsinga på kulturminna ført vidare og styrkt, og det er starta ei opptrapping som vil vere viktig i den nye kulturminnepolitikken.

For å styrkje verneinnsatsen og skape meir effektive samarbeidsformer mellom offentleg og privat sektor, vart det i 2002 oppretta eit kulturminnefond. Midlar frå fondet skal utløyse midlar til kulturminnevern også frå privatpersonar, næringsliv og andre. Erfaringane frå tildelingane frå fondet i 2003 og 2004 viser at fondet har utløyst monaleg meirinnsats frå private aktørar.

Friluftsliv

Friluftsliv er eit fellesgode som er kjelde til god livskvalitet, auka trivsel, betre folkehelse og berekraftig utvikling. Forsking tyder på at nordmenn har eit sterkt forhold til friluftsliv. Regjeringa legg stor vekt på å sikre friluftsområde og verne naturområde for å gi allmenta sjansen til rike naturopplevingar, og for at eit friluftsliv basert på allemannsretten skal haldast i hevd i alle lag av folket.

No er det særleg viktig å sikre område i kystsona for friluftsliv, bl.a. dei eigedomane som forsvaret og andre statlege eigarar ikkje lenger har

trong for. Dette er eit positivt verkemiddel som er konfliktdempande.

2005 er *Friluftslivets år*. Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) skal koordinere innsatsen og vil setje friluftslivet på dagsorden i alle lokalmiljø. Barn og unge er den primære målgruppa i Friluftslivets år. Dette er i tråd med Friluftslivsmeldinga som legg opp til å styrkje innsatsen overfor barn og barnefamiliar, med særleg fokus på dei som sjeldan eller aldri tek del i friluftsliv og fysiske aktivitetar. Ein viktig føresetnad for dette er gode høve til trygg ferdsel, leik og annan aktivitet i varierte og samanhengande grønstrukturar ved bustader, skular og barnehagar.

Betre miljø i byar og tettstader

St.meld. nr. 23 (2001-2002) om betre miljø i byar og tettstader blir følgt opp gjennom pilotprosjekt på sentrale område. Arbeidet omfattar byomforming, utvikling av sentrumsområde og miljøsoner i større byar og utvikling av miljøvennlege og attraktive tettstader i distrikta. Det skjer i samarbeid med kommunar, lokalt næringsliv og befolkninga. Regjeringa legg opp til å auke innsatsen, bl.a. i Gro Ruddalen som er definert som miljøsoner.

Likeverd og tilgjenge, ein del av eit berekraftig samfunn.

Miljøverndepartementet vil følgje opp stortingsvedtaket om utforming av ein handlingsplan for betre tilgjenge i samband med St.meld. nr. 40 (2002-2003) *Nedbygging av funksjonshemmende barrierer*. Likeverd for alle grupper i samfunnet er ein viktig dimensjon i eit berekraftig og demokratisk samfunn. Handlingsplanen skal byggje på strategien om *universell utforming* som den viktigaste vegen til betre tilgjenge.

Handlingsplanen blir koordinert av Miljøverndepartementet i samråd med Arbeids- og sosialdepartementet, og innanfor rammer gitt av Statssekretærutvalet for den sameinte politikken for funksjonshemma. Planen inneheld ulike tiltakstypar og vil rette seg mot ulike forvaltningsnivå, offentlege og private instansar og organisasjonar. Enkelte tiltak vil bli knytte til internasjonalt arbeid.

Innanfor Miljøverndepartementet sine resultatområde er det framlegg om å fremje betra tilgjenge gjennom:

- Styrking av kommunal planlegging og lokalt arbeid med berekraftig utvikling
- Pilotprosjekt innanfor by- og tettstadutviklinga
- Forvaltning og utvikling av kulturminne, kulturmiljø, natur- og friluftsområde

- Utvikling av regelverk, standardar og datagrunnlag
- Rettleiing og opplæring i bruk av plan- og bygningslova.

Internasjonal innsats for miljøvern

Stadig fleire avgjerder som er viktige for den norske miljøtilstanden og den norske miljøvernpolitikken, blir tekne utanfor landets grenser. Samtidig er dei alvorlegaste miljøutfordringane globale, og for å løyse dei er det naudsynt å styrkje det forpliktande internasjonale samarbeidet. Regjeringa vil leggje vekt på å sjå dei internasjonale utfordringane samla. Frå norsk side vil det bli fokusert på gjennomføringa av Johannesburg-planen og FN sine tusenårsmål gjennom oppfølginga av det norske formannskapet i FN sin kommisjon for berekraftig utvikling (CSD).

Omsynet til å oppfylle internasjonale plikter i miljøvernavtaler skal ha høg prioritet. Dette gjeld særleg innanfor klima, biologisk mangfald og miljøgifter. Det er vidare strategisk viktig å bruke dei internasjonale miljøfora til identifisering av mål og verkemiddel. Noreg vil arbeide for å styrkje miljøprogrammet i FN (UNEP). Dette er viktig bl.a. for å gjere UNEP betre i stand til å ha ei sterkare politisk rolle i det internasjonale miljøsamrådet.

EU er vår viktigaste samarbeidspartnar på miljøområdet. Noreg tek om lag 80 pst. av EU si miljølovgjeving gjennom EØS-avtala. Miljøverndepartementet legg derfor vekt på å kunne påverke regelverk som er under utvikling i EU. Miljø er òg eit satsingsområde i EØS-finansieringsordningane og Regjeringa ønskjer gode miljøprogram i avtalene med mottakarlanda. Det er vidare viktig å sikre at andre internasjonale avtalar utanfor miljøfeltet ikkje avgrensar våre plikter og mogelegheiter til å setje i verk nasjonale miljøtiltak.

Regjeringa vil arbeide for å styrkje satsinga på miljø i norsk utviklingssamarbeid og betre integrering av miljø i all norskfinansiert bistand.

Den norske satsinga på miljø i nordområda vil framleis stå sentralt.

Rett til miljøinformasjon

Rett til *miljøinformasjon* er gitt eit særskilt vern i grunnlova. For å styrkje denne retten er det vedteke ei ny samla lov om rett til *miljøinformasjon* og deltaking i offentlege avgjerdsprosessar med innverknad på miljøet (miljøinformasjonslova), som trådte i kraft 1. januar 2004. Lova inneber ei plikt for både offentlege styresmakter og offentlege og private verksemdar til å gi ut miljøinformasjon.

For å bidra til å sikre at lova blir overholden har Regjeringa oppnemnt ei eiga uavhengig klagenemnd som trådde i funksjon 1. januar 2004. Klagenemnda for miljøinformasjon behandlar klager over avslag på innsyn hos private verksemder. Klage over avslag på miljøinformasjon frå offentlege organ følgjer offentleglova sitt system med klage til overordna organ.

Kunnskapsbasert miljøvernpolitikk

Arbeidet for berekraftig utvikling krev eit godt kunnskapsgrunnlag om naturressursar og miljø. Kartlegging, overvaking og forskning gir ny kunnskap, samtidig som ulike aktørar må dele kunnskap om samanhengar og trugsmål. Oppbygging av kunnskap gjennom forskning og overvaking har vore viktig for mange nyvinningar på miljøområdet, f.eks. for det forpliktande internasjonale samarbeidet for reduksjon av sur nedbør.

Miljøforskninga gjer oss merksame på nye miljøtrugsmål og set søkjelyset på samanhengar mellom menneskeleg aktivitet og miljøtilstanden. Forskingsresultat er derfor viktige for utviklinga av miljøvernpolitikken, så vel nasjonalt som internasjonalt. Forskinga er òg eit viktig fundament for å

utvikle miljøovervakinga, ved at denne kan skje målretta og kostnadseffektivt.

Miljøverndepartementet si rolle i miljøvernpolitikken

Miljøverndepartementet si rolle som sektorovergripande samordnar av Regjeringa sin miljøvernpolitikk skal vidareførast og styrkjast. Dette er viktig for å medverke til legitimitet og tillit til avgjerdsprosessar der sterke særinteresser er involverte. Utforming av sektorovergripande miljøkvalitetsmål, og avveging og samordning av ulike interesser innanfor rammene av desse miljømåla, er ei nøkkelrolle. For havområda er denne rolla til f.eks. tydeleggjort ved at Miljøverndepartementet er tillagt hovudansvaret for utarbeidinga av heilskaplege forvaltningsplanar, i første omgang heilskapleg forvaltningsplan for Barentshavet. Sentrale og sektorovergripande verkemiddel for å gjennomføre miljømåla er viktig for å kunne sjå miljøtiltaka i dei ulike sektorane i samanheng. Slike overgripande verkemiddel er eksempelvis tillagt miljøvernstyresmaktene gjennom ansvaret for forureiningslova, naturvernlova, for utarbeiding av ei ny biomangfaldlov og for ei lov om kvotesystem for klimagassar.

2 Budsjettsvise satsingar på andre departement sine område

For å oppnå ei berekraftig utvikling må miljøomsyn integrerast i alle delar av samfunnet. Dette stiller krav både til utforminga av den overordna økonomiske politikken og til politikken i dei enkelte sektorane. Samtidig må ein samordne tiltak og verkemiddel i sektorane slik at dei kan gi lågare miljøbelastning og redusert ressursbruk. Alle departement har ansvar for at aktiviteten på deira område ikkje gir unødige miljøbelastningar, og for å drive miljøarbeid i tråd med Regjeringa sine overordna miljøvernpolitiske mål.

Tabellen nedanfor viser utgifter til miljøverntiltak i statsbudsjettet for 2005, fordelt på departement. Regjeringa har lagt følgjande kriterier til grunn for å avgrense miljøverntiltak:

- utgiftene må i sin heilskap nyttast til miljøforbetringar, eller
- miljøomsynet må vere avgjerande for at tiltaket/prosjektet blir gjennomført, eller
- utgiftene skal motverke negative miljøeffektar av sektorpolitiske tiltak elles (førebyggjande tiltak)

Det vil alltid vere eit betydeleg innslag av skjønn i slike oppstillingar. Mange tiltak har fleire grunnvingar og skal medverke til å nå ulike mål, noko som kan gjere det vanskeleg å skilje ut miljødelen på ein eintydig måte. Endra definisjonar eller omorganiseringar i departementa kan òg føre til at tala ikkje fullt ut kan jamførast frå eitt år til det neste. Dei tala som her er presenterte må derfor tolkast med varsemnd.

På dette grunnlaget er dei samla utgiftene til miljøtiltak på statsbudsjettet for 2005 berekna til omlag 17 256 mill. kroner.

Dette er ein monaleg auke frå 2004, då dei tilsvarende løyvingane utgjorde omlag 16 128 mill. kroner.

Kvart departement gjer òg greie for sine miljø-satsingar i 2005 i deira eigne budsjettproposisjonar. For nærare omtale blir det vist til desse.

Det er viktig å vere merksam på at miljøvernpolitikken ikkje berre kjem til uttrykk gjennom løyvingar og budsjettpostar. Arbeid for eit betre miljø omfattar òg avgjerder som ikkje har direkte budsjettkonsekvensar. Dette kan vere å hindre miljøskadelege inngrep i naturen, innføring av reformer og regelendringar som skal gjere det lettare å ta

miljøomsyn i offentleg og privat planlegging, og skattar og avgifter på miljøskadeleg produksjon og forbruk.

Fiskeri- og kystdepartementet har sett av 584,9 mill. kroner til miljøtiltak i 2005. Dette er ein auke på 17 mill. kroner i høve til 2004. Det vil bli lagt vekt på kartlegging og overvaking av biologisk mangfald. Dette er ei oppfølging av Regjeringa sin handlingsplan for biologisk mangfald, jf. St. meld. nr. 42 (2000-2001) og EU sitt rammedirektiv for vatn. Fiskeri- og kystdepartementet vil samarbeide med Miljøverndepartementet om å gjere ferdig ordninga med nasjonale laksevassdrag og laksefjorlar. Arbeidet med forvaltningsplanen for Barentshavet blir ført vidare, bl.a. i form av å førebu miljøkvalitetsmål og fastsetje miljøindikatorar.

Landbruks- og matdepartementet aukar miljøinnsatsen i budsjettet for 2005 til 4 335 mill. kroner. I 2004 var tilsvarende tal 3 111 mill. kroner. Størstedelen av desse løyvingane (over 85 pst.) går over Jordbruksavtala. Av dette igjen utgjer areal- og kulturlandskapstilskotet det største enkelttiltaket. Den sterke auken frå 2004 heng i stor grad saman med at heile areal- og kulturlandskapstilskotet frå 2005 er rekna som miljøtiltak. Men det er òg vekst i løyvingane til areal- og ressursregistrering i jord- og skogbruket og til miljøovervaking av skogska-dar.

Samferdsledepartementet nytter 5 215 mill. kroner til miljørelaterte tiltak i 2005, mot 5 890 mill. kroner i 2004. Den største enkeltposten er Vedlike-hald og investeringar i jernbanenettet der det i 2005 blir brukt 2 450 mill. kroner. Det nye dobbeltsporet for jernbana på strekninga Sandvika-Asker skal etter planen takast i bruk hausten 2005. Jernbaneløyvingane får ein nominell budsjettreduksjon på 600 mill. kroner i 2005. Dette har samanheng med at jernbanen sin infrastruktur er føreslått inkludert i meirverdiavgiftssystemet, noko som er berekna å gi ein vinst på 600 mill. kroner på heilårsbasis. Løyvingane er derfor tilsvarende redusert. Korrigert for den venta vinsten av meirverdiavgiftsreformen i jernbanesektoren medfører løyvingforlaget same nivå på jernbaneinvesteringane som i 2004. Det er ein auke i løyvingane til forskning (bl.a. hydrogen som drivstoff) og til belønning til storbyar med vellukka satsing på kollektivtrafikktiltak.

Justisdepartementet prioriterer arbeidet med å avdekkje og å motverke miljøkriminalitet. For 2005 er det berekna at om lag 73 mill. kroner går til miljørelaterte tiltak. Alvorleg miljøkriminalitet skal ha høg prioritet i politiet sitt arbeid. Politidirektoratet skal i 2005 bl.a. utarbeide ein tiltaksplan for arbeidet mot miljøkriminalitet. Dei ulike politidistrikta skal utarbeide eller revidere sårbarheitsanalyser. Politiet skal setje i verk tiltak for å avgrense ulovleg snøskuter- og barmarkskøyning, som er eit aukande miljøproblem. På Svalbard driv Sysselemannen inspeksjonsarbeid som grunnlag for å gripe inn overfor konkrete miljøtrugsmål og for å overvake aktivitetar, slitasje og liknande.

Olje- og energidepartementet har sett av vel 459 mill. kroner til miljøtiltak i 2005, som er ein auke på 83 mill. kroner frå året før. Denne auken kjem bl.a. av ei sterkt utvida satsing på forskning i skjæringsfeltet mellom energi og miljø, der forskning på hydrogen som energikjelde står sentralt. Energifondet (som blir forvalta av Enova) får ei netto inntektsauke på 95 mill. kroner i 2005. Dette skjer ved at påslaget på nettarriffen blir sett opp. Samtidig fell løyvingane over statsbudsjettet bort. I samsvar med ny avtale mellom departementet og Enova skal Enova medverke til ny miljøvennleg energi-produksjon og energisparing tilsvarande 12 TWh innan utgangen av 2010. Dette er ein auke på 2 TWh i høve til den tidligare avtalen.

Det blir og føreslått større løyvingar til Investeringsfondet for klimatiltak i Austersjø-området. Til dette føremålet blir det sett av 7,6 mill. kroner i 2005, noko som er ein auke på 3,6 mill. kroner frå året før.

Forsvarsdepartementet har berekna sine miljørelaterte utgifter til 475 mill. kroner i 2005. Dei største løyvingane, og den største veksten kjem på Kystvakten sitt budsjett.

Nærings- og handelsdepartementet aukar dei miljørelaterte løyvingane frå vel 202 mill. kroner i 2004 til nærare 241 mill. kroner i 2005. Det er i første rekkje løyvingane til Noregs forskingsråd som veks, frå 73 mill. kroner i 2004 til 99 mill. kroner i 2005.

Utanriksdepartementet har sett av 1 997 mill. kroner til miljørelaterte tiltak i 2005. Tilsvarande tal for 2004 var 1 666 mill. kroner. Den sterke auken kjem i hovudsak frå finansieringsordningar i det utvida EØS, der miljøtiltak inngår som ein viktig del. Til slike tiltak blir det løyvd 228 mill. kroner i 2005. Miljøretta bistand får òg ein betydeleg vekst i 2005, frå 1 334 mill. kroner i 2004 til 1 451 mill. kroner.

Utdannings- og forskingsdepartementet aukar sin miljøinnsats frå 448,5 mill. kroner i 2004 til 485 mill. kroner i 2005. Denne auken kjem først og fremst frå løyvingar til Noregs forskingsråd (frå 67 til 77 mill. kroner) og til større miljørelaterte avsetjingar til Fondet for forskning og nyskaping.

Finansdepartementet legg fram ein stortingsproposisjon om skatte- og avgiftsopplegget. I 2005 blir det blant anna fremja forslag om eit ekstra avgiftsincitiv på 4 øre per liter for svovelfri bensin og 5 øre per liter for svovelfri autodiesel, for å stimulere til tidleg innføring av slikt drivstoff. Regjeringa vil òg frita hydrogenbilar utan miljøskadelege utslepp for eingongs- og årsavgift.

Tabell 2.1 Miljøverntiltak i statsbudsjettet 2005

Departement:	(i mill. kroner)	
	Budsjett 2004 *)	Forslag 2005
Arbeids- og sosialdepartementet ¹	-	-
Barne- og familiedepartementet	4,0	4,0
Finansdepartementet	18,2	7,1
Fiskeri- og kystdepartementet	567,8	584,9
Forsvarsdepartementet	458,8	475,0
Helse- og omsorgsdepartementet	107,9	103,0
Justisdepartementet	55,3	73,3
Kommunal- og regionaldepartementet	73,5	63,0
Kultur- og kyrkjedepartementet	526,9	546,9
Landbruks- og matdepartementet	3 111,0	4335,0
Miljøverndepartementet ²	2 465,9	2506,5
Moderniseringsdepartementet ^{3, 4}	156,0	160,0
Nærings- og handelsdepartementet	202,4	240,8
Olje- og energidepartementet	375,9	459,1
Samferdsledepartementet	5 890,0	5215,0
Utanriksdepartementet ⁵	1 666,0	1 997,0
Utdannings- og forskingsdepartementet	448,5	485,0
Sum alle departementa	16 128,1	17 255,6

* Denne kolonnen inneheld tal både frå budsjettproposisjonen 2004 og saldert budsjett. For dei fleste departementa er det bra samsvar mellom desse tala. For nokre departement er det imidlertid visse avvik.

¹ Arbeids- og sosialdepartementet har ikkje budsjettpostar som fell inn under miljøomgrepet slik det her er definert

² Miljøverndepartementet sine budsjettal omfattar i denne samanhengen i vel halvdelen av utgiftene til Statens kartverk. Årsaka til dette er at denne etaten tener ei rekkje føremål i tillegg til dei miljøfaglege.

³ Tala omfattar ikkje Statsbygg/rehabilitering av verneverdige statlege bygningar. Enøk-tiltak i regi av Statsbygg er tekne med.

⁴ Omfattar òg utgifter til drift av fylkesmannen si miljøvernavdeling

⁵ Norsk bistandspolitikk byggjer på standardar som er fastsette i OECD/DAC. Definisjonen av miljøverntiltak avvik noko frå Miljøverndepartementet sin definisjon.

For ei meir detaljert beskriving av miljøverntiltak på andre departement sine budsjett, blir det vist til omtale i budsjettproposisjonane frå dei enkelte departementa. Denne omtalen omfattar:

- ei beskriving av utfordringar knytte til miljø- og ressursforvaltninga på departementet sitt ansvarsområde

- ei beskriving av mål for departementet sitt arbeid med desse utfordringane
- ein rapport om oppnådde resultat i 2003
- ei beskriving av ressurs- og miljøtiltak i budsjettforslaget for 2005.

3 Organisasjonsendring, fornyingsarbeid og likestilling

3.1 Organisering

Miljøverndepartementet er overordna styresmakt for Statens kartverk, Statens forureiningstilsyn, Direktoratet for naturforvaltning, Riksantikvaren, Norsk Polarinstitutt, Produktregisteret og Norsk kulturminnefond. Det statlege miljøvernarbeidet blir regionalt ivareteke av miljøvernavingane hos Fylkesmannen og sysselmannen på Svalbard. Etatar som Statens strålevern, Sjøfartsdirektoratet og Innovasjon Noreg har oppgåver innanfor miljøvernområdet som Miljøverndepartementet styrer.

Det har ikkje vore store endringar i organiseringa av miljøvernforvaltninga i perioden, men organisasjonen til Statens kartverk har hatt ei stor omlegging frå hausten 2003 fram til våren 2004, jf. St.meld. nr. 30 (2002-2003) *Norge digitalt – et felles fundament for verdiskaping*. Konsekvensane for økonomi og personell er gjort greie for under programkategori 12.50 om Kart og geodata.

I St.prp. nr. 63 (2003-2004) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden*, foreslo Miljøverndepartementet å endre nemninga på styret i produktregisteret til «råd» for å få betre samsvar med styret si faktiske rolle. Som følgje av dette vart instruksjonen for Produktregisteret oppheva og styret nedlagt med verknad frå 1. august 2004.

Årsverksoversikt

Ei samla årsverksoversikt per 1. mars 2004, fordelt på Miljøverndepartementet og underliggjande etatar, finst i tabell 4.1 under kap. 4.

3.2 Oversikt over fornyingsarbeidet

Enklare regelverk

Rydding og samordning av regelverk gjer det meir tilgjengeleg for den enkelte brukar, noko som igjen kan medføre spart tids og vinst for miljøet. Miljøverndepartementet har gjennomført eit omfattande forenklingarbeid innanfor sitt eige regelverk ved at det 1. juli 2004 trådte i kraft tre forskrif-

ter om forureining, produkt og avfall. Forskriftene erstattar 50 tidlegare forskrifter på området.

Miljøverndepartementet arbeider med å utarbeide generelle forureiningskrav til industrien som skal erstatte fleire hundre enkeltløyve. Det vil bli stilt krav til støy, støv og lukt, og spesifikke bransje- og prosesskrav. Arbeidet er svært omfattande og er av den grunn forseinka. Det er teke sikte på at høyring av føresegnene kan skje i løpet av 2004.

Forslag til ny forskrift om utslepp frå avløpsanlegg var på høyring hausten 2003. For å oppnå eit endå meir standardisert og heilskapleg regelverk, er forslaget vidareutvikla. Miljøverndepartementet tek sikte på å sende forslag til ny og meir heilskapleg regulering av utslepp av avløpsvatn på høyring i løpet av hausten 2004. Som ledd i gjennomføringa av EU-forordninga om ozonreduserande stoff (forordning (EF) 2037/2002), nytta Miljøverndepartementet høvet til å samle regelverket om slike stoff, slik at talet på forskrifter kunne reduserast frå sju til ei. For brukarane av regelverket representerer derfor den nye forskrifta ei forenkling. I samband med reduksjonen av forskriftene under forureiningslova er det òg gjort framlegg om å leggje ozonforskrifta under den nye produktforskrifta.

Regjeringa har i løpet av perioden redusert talet på råd og utval på departementet sine område frå 16 til 10.

Enklare planlegging

Ved endring av plan- og bygningslova er det med verknad frå 1. juli 2003 innført nye reglar om fristar i planlegginga når det gjeld motsegn til og behandling av reguleringsplanar. Det er utarbeidd forskrift om redusert gebyr dersom ikkje kommunen held fristen for behandling av private reguleringsplanar. Forslag om lovendringar slik at ein berre kan fremje motsegn eller klage på same forholdet ein gong vart vedteke av Stortinget våren 2004. Lovendringane er sette i verk frå 1. juli 2004. Det er også fremja endringar i føresegnene om konsekvensutgreiingar som følgje av EU-direktiv på området. Lovendringane og nye forskrifter vil bli sette i verk i 2005. Det vil bli lagt fram forslag om å avvike den sentrale godkjenninga av fylkesplanar.

Byggsøk Plan

Arbeidet med å leggje til rette for elektronisk saksbehandling både hos private planleggjarar og i kommunane er godt i gang. I 2004 vil det bli utvikla prototypar for saksbehandling, som vil medverke til meir effektiv kommunikasjon mellom planleggjarar og kommunen som forvaltningsorgan. Det vil òg bli lagt vekt på å få fram rettleiing om innhald og utforming av planar i digital form. Når desse hjelpemidla blir tekne i bruk, vil dei nye reglane om tidsfristar lettare kunne følgjast opp.

Omstrukturering av Statens kartverk

Statens kartverk har fått eit hovudansvar for å gjennomføre dei fleste tiltaka som er foreslått i kartmeldinga. Eit hovudgrep er å etablere *Noreg digitalt* som driftsløysing, der datainnhald, medverkande partar, økonomi og avtaler blir avklarte, slik at *Noreg digitalt* er fullt ut operativt og inne i budsjetta til medverkande etatar frå 2005. Kartverket har følgd opp St.meld. nr. 30 (2002-2003) om norsk kartpolitikk ved å effektivisere verksemda, bl.a. ved å redusere talet på distriktskontor frå 18 til 12 og redusere bemanninga sentralt og regionalt frå 600 til 450. Dette skal etter kvart gi rom for auka kjøp av tenester og større fleksibilitet i arbeidet med produksjon av data.

Arbeidet med innføringa av tinglysinga i Statens kartverk blir ført vidare.

Vidareutvikling av produktregisteret

Produktregisteret, Giftinformasjonen og GRIP (Senter for berekraftig produksjon og forbruk) samarbeider om ein felles internettportal for formidling av informasjon om kjemikalier (Produktinformasjonsbanken). I tillegg samarbeider Produktregisteret og Giftinformasjonen om å utarbeide elektronisk deklarasjon av farlege kjemikalier. Vidare samarbeider dei nordiske produktregistra om deklarasjon og formidling av data.

Grøn stat

Grøn stat er eit prosjekt for å integrere miljøomsyn i drifta av statlege verksemdar gjennom eit enkelt system for miljøleiing, integrert i det generelle styringssystemet. Fire hovudsatsingsområde er: innkjøp, transport (IKT), energi og avfallshandtering. Tilsvarande prosjekt er sette i gang i fleire OECD-

land. Miljøleiing blir i aukande grad brukt også i det private næringslivet.

Målet er at innan utgangen av 2005 skal alle statlege etatar og verksemdar ha innført miljøleiing som ein integrert del av styringssystemet. Gjennom prosjektet skal verksemdene enklare kunne ta miljøomsyn i eiga drift og oppfylle pliktene sine etter lov om offentlege kjøp og ny lov om miljøinformasjon.

Forenkling av rovviltforvaltninga

Rovviltforvaltninga skal forenklast og effektiviserast med sikte på å halde ved lag levedyktige bestandar av store rovdyr og redusere tapa for landbruket. Miljøverndepartementet er i gang med å utarbeide ei samordna forskrift om forvaltning av rovvilt. Det er lagt opp til ein overgang til ny erstatningsmodell for beitesesongen 2006. Departementet tek sikte på å heimle erstatning etter ny modell i *ei* forskrift. Erstatningsordninga består i dag av ei forskrift retta mot husdyr og ei retta mot tamrein.

Forenkling og effektivisering i forvaltninga av vilt- og innlandsfiskeressursar som kan haustast

Målet er at forvaltninga av desse ressursane i størst mogleg grad skal utøvast lokalt, slik at retts-havarane får eit større ansvar for forvaltninga av vilt- og fiskeressursar innanfor rammer som sikrar nasjonale målsetjingar. Forskriftene på dette området skal bli færre, enklare og kortare og skal i større grad fokusere på overordna mål som berekraftig hausting, fordelingspolitikk, kultur- og næringsutvikling. Som del av omlegginga skal den offentlege forvaltninga i større grad drive med målstyring, kvalitetssikring og kontroll i forhold til oppsette mål.

Forsøk med kommunal oppgåvedifferensiering på kulturminneområdet

Forsøk med kommunal oppgåvedifferensiering er sette i gang i kommunane Bergen, Stavanger og Kristiansand. Tiltaket skal gi meir og betre kulturminneforvaltning for tilsvarande ressursbruk som i dag. Forvaltningssystemet skal forenklast, ansvar skal gjerast tydeleg og det skal bli betre serviceytning overfor brukarane. Frå 1. januar 2004 er det overført ansvar og oppgåvemynde frå fylkeskommunen og staten til dei tre utvalde forsøkskommunane på heile kulturminneområdet. Forsøksordninga varer til 31. desember 2007.

3.3 Rapport om likestilling i miljøvernforvaltninga

Miljøvernforvaltninga er gjennom likestillingslova pålagt ei målretta og planmessig rolle for likestilling.

Likestilling internt i Miljøverndepartementet

Fordeling kvinner og menn

Kjønnsfordelinga i Miljøverndepartementet er 59 pst. kvinner og 41 pst. menn. Kjønnsfordelinga i avdelingane er stort sett jamn, men innan enkelte fagområde er det eine kjønn overrepresentert. Ei forklaring kan vere at enkelte fagområde tradisjonelt er kvinne- eller mannsdominerte.

Det er noko fleire menn i leiarstillingar i departementet. På toppleiarnivå (departementsråd og ekspedisjonssjefar) er det tre (43 pst.) kvinner og fire (57 pst.) menn. På mellomleiarnivå (avdelingsdirektør og underdirektør) er det 47 pst. kvinner og 53 pst. menn. I gruppa høgtlønnte rådgivarar (spesialrådgivar og seniorrådgivar) er det 40 pst. kvinner og 60 pst. menn. På saksbehandlarnivå (rådgivar, førstekonsulent og arkivleiar) er det 64 pst. kvinner og 36 pst. menn. For kontorstillingar er fordelinga 85 pst. kvinner og 15 pst. menn.

Rekruttering og omorganisering er viktige verkemiddel for å få jamnare fordeling av kjønn på ulike fagområde og nivå i organisasjonen.

Rekruttering

Ein gjennomgang av alle eksternt kunngjorde stillingar i 2003 viser at 54 pst. av den totale søkjarmassen var kvinner og 46 pst. av søkjarmassen var menn. Av desse vart det tilsett ni kvinner og fem menn.

Lønn

Leiarar på ekspedisjonssjef- og avdelingsdirektørnivå har jamn fordeling av lønn mellom kvinner og menn. Tilsvarende jamn fordeling finn vi for høgtlønnte rådgivarar og saksbehandlarnivå. Det er heller ikkje lønnsforskjellar mellom kvinner og menn på kontornivå.

Totalt i departementet har menn ei gjennomsnittlig årslønn som er noko høgare enn kvinnene. Differansen i lønn mellom kvinner og menn skuldast hovudsakleg at det er fleire kvinner enn menn

i lågare lønte stillingar, på kontornivå, og at det er fleire menn i høgtlønnte seniorrådgivarstillingar.

I dei lokale lønnsforhandlingane etter hovudtariffavtala pkt. 2.3.3, har det dei siste åra vore ei jamn fordeling av forhandlingspotten. I siste forhandling gjekk 60,1 pst. av potten til kvinnene.

Hovudtyngda av forhandlingane etter hovudtariffavtala pkt. 2.3.4 var omgjeringsar til høgare stillingskode. 71 pst. av omgjeringsane gjaldt kvinner.

Arbeidstid

Dei fleste som arbeider deltid er kvinner, men desse har mellombels redusert si fulltidsstilling.

Overtidsbruken fordeler seg jamnt mellom kvinner og menn.

Tiltak som er sette i verk

Eit hovudmål i lønns- og personalpolitikken er å medverke til likestilling mellom kjønna.

Under dei lokale lønnsforhandlingane er det prioritert å skape jamn lønnsfordeling mellom kvinner og menn.

Rekruttering er det viktigaste verkemiddelet for jamnare fordeling av kjønn på ulike nivå i organisasjonen. Rekrutteringspolitikken er tilpassa målet om balanse mellom kvinner og menn på ulike stillingsnivå. I utlysingsstekst som gjeld leiarstillingar blir kvinner oppmoda til å søkje dersom kvinner er i mindretal.

Miljøverndepartementet deltek i mentorprogram for yngre kvinnelege leiarar i regi av Statskonsult. Programmet tek sikte på å utvikle unge leiarar gjennom ein dialog med ein meir erfaren leiar. Metoden legg vekt på rettleiing og vekst gjennom diskusjon og samtale om leiarutfordringar.

Planlagde tiltak

Vi vil vidareføre og utvikle dei tiltaka som er sette i verk og som er nemnde ovanfor.

Likestilling i Miljøverndepartementet sine underliggjande etatar

Miljøverndepartementet sine underliggjande etatar har likestillingskrav i sine tildelingsbrev med tilhøyrande rapportering, bl.a. på sine måltal for kvinner i leiande stillingar.

4 Oversiktstabellar

4.1 Merknader til budsjettframlegget

Regjeringa foreslår ei samla løyving til Miljøvern-
departementet på 2 705,5 mill. kroner. Nominelt er
budsjettet auka med om lag 3,5 pst.

4.2 Utgifter:

Utgifter under programkategori 12.10 fordelte på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
1400	Miljøverndepartementet (jf. kap. 4400)	375.170	311.235	334.667	7,5
1410	Miljøvernforskning og miljøovervaking (jf. kap. 4410)	329.400	318.943	315.412	-1,1
	Sum kategori 12.10	704.569	630.178	650.079	3,2

Utgifter under programkategori 12.20 fordelte på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
1425	Vilt- og fisketiltak (jf. kap. 4425)	62.648	67.500	70.200	4,0
1426	Statens naturoppsyn (jf. kap. 4426)	87.300	92.545	100.656	8,8
1427	Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap. 4427)	436.904	514.423	517.772	0,7
	Sum kategori 12.20	586.851	674.468	688.628	2,1

Utgifter under programkategori 12.30 fordelte på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
1429	Riksantikvaren (jf. kap. 4429)	236.069	223.280	237.313	6,3
1432	Norsk kulturminnefond (jf. kap. 4432)	6.553	13.000	13.000	0,0
	Sum kategori 12.30	242.622	236.280	250.313	5,9

Utgifter under programkategori 12.40 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
1441	Statens forureiningstilsyn (jf. kap. 4441)	589.036	603.834	605.213	0,2
1444	Produktregisteret	14.971	14.203	14.637	3,1
1445	Miljøvennlig skipsfart			2.000	
2422	Statens miljøfond	62.310	200		-100,0
	Sum kategori 12.40	666.317	618.237	621.850	0,6

Utgifter under programkategori 12.50 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
1465	Statens kjøp av tenester i Statens kartverk	354.883	321.323	336.323	4,7
2465	Statens kartverk (jf. kap. 5491 og 5603)	7.270	12.000	12.000	0,0
	Sum kategori 12.50	362.153	333.323	348.323	4,5

Utgifter under programkategori 12.60 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
1471	Norsk Polarinstittutt (jf. kap. 4471)	114.753	120.320	140.912	17,1
1472	Svalbard miljøvernfond (jf. kap. 4472)			5.400	
	Sum kategori 12.60	114.753	120.320	146.312	21,6

4.3 Inntekter:

Inntekter under programkategori 12.10 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
4400	Miljøverndepartementet (jf. kap. 1400)	5.902	1.425	1.473	3,4
4410	Miljøvernforskning og miljøovervaking (jf. kap. 1410)	4.000	4.000	4.000	0,0
	Sum kategori 12.10	9.902	5.425	5.473	0,9

Inntekter under programkategori 12.20 fordelt på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
4425	Refusjonar frå Viltfondet og Statens fiskefond (jf. kap. 1425)	61.510	67.500	70.200	4,0
4426	Statens naturoppsyn (jf. kap. 1426)	393	114	118	3,5
4427	Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap. 1427)	19.449	11.665	10.983	-5,8
Sum kategori 12.20		81.352	79.279	81.301	2,6

Inntekter under programkategori 12.30 fordelt på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
4429	Riksantikvaren (jf. kap. 1429)	7.345	4.194	4.337	3,4
4432	Norsk kulturminnefond (jf. kap. 1432)	6.553	13.000	13.000	0,0
Sum kategori 12.30		13.898	17.194	17.337	0,8

Inntekter under programkategori 12.40 fordelt på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
4441	Statens forureiningsstilsyn (jf. kap. 1441)	77.064	58.146	59.407	2,2
4444	Produktregisteret (jf. kap. 1444)	177			
5322	Statens miljøfond, avdrag	33.262	14.000	10.300	-26,4
5621	Statens miljøfond, renteinntekter	7.042	7.000	3.500	-50,0
Sum kategori 12.40		117.546	79.146	73.207	-7,5

Inntekter under programkategori 12.60 fordelt på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
4471	Norsk Polarinstittutt (jf. kap. 1471)	33.526	34.593	35.769	3,4
4472	Svalbard miljøvernfond (jf. kap. 4472)			5.400	
Sum kategori 12.60		33.526	34.593	41.169	19,0

Utgifter fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
01-01	Driftsutgifter	695.139	693.343	717.285	3,5
11-23	Varer og tenester	589.134	530.699	557.225	5,0
24-24	Driftsresultat	-4.000			
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	197.540	278.385	294.673	5,9
50-59	Overføringer til andre statsrekneskaper	264.305	230.102	230.102	0,0
60-69	Overføringer til kommunar	28.267	6.000	5.500	-8,3
70-89	Overføringer til private	880.380	874.277	900.720	3,0
90-99	Utlån, avdrag m.v.	26.500			
Sum under departementet		2.677.265	2.612.806	2.705.505	3,5

Inntekter fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
01-29	Sal av varer og tenester m.v.	139.665	107.837	109.787	1,8
50-91	Skattar, avgifter og andre overføringer	114.637	107.800	108.700	0,8
Sum under departementet		254.302	215.637	218.487	1,3

Oversikt over bruk av stikkordet «kan overførast»

Det er foreslått å knyte stikkordet «kan overførast» til dei postane som er viste i tabellen nedanfor. Dette er postar der det knytter seg stor uvisse til utbetalingsår, og for å kunne sikre utbetaling av til-

segn om tilskot gitt i 2004 og tidlegare år, må postane tilføyast stikkordet «kan overførast».

Under Miljøverndepartementet blir stikkordet foreslått knytta til desse postane utanom postgruppe 30-49

			(i 1 000 kr)	
Kap.	Post	Nemning	Overført til 2004	Forslag 2005
1400	72	Miljøverntiltak i nordområda	300	7.000
1400	73	Tilskot til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennleg produksjon og forbruk		23.713
1400	74	Tilskot til AMAP		2.200
1400	75	Miljøvennleg byutvikling	1.532	5.000
1400	76	Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak		8.371
1400	78	Miljøtiltak til nikkilverka på Kola	99.800	
1400	80	Tilskot til universell utforming og tilgjenge for alle		19.400

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Nemning	Overført til 2004	Forslag 2005
1425	61	Tilskot til kommunale vilttiltak	806	5.500
1425	70	Tilskot til fiskeformål	606	8.500
1425	71	Tilskot til viltformål	988	29.335
1426	30	Tiltak i nasjonalparkane	208	10.391
1426	31	Tiltak i naturvern-, kulturlandskaps- og friluftsområde	24	21.171
1426	32	Skjergardsparkar o.a.	408	13.195
1427	30	Statlege tileigningar, bandlegging av friluftsområde	18.216	34.405
1427	32	Statlege tileigningar, fylkesvise verneplanar	9.758	19.450
1427	33	Statlege tileigningar, barskogvern	100.956	56.868
1427	34	Statlege tileigningar, nasjonalparkar	1.889	5.100
1427	35	Statlege tileigningar, nytt skogvern		57.213
1427	70	Tilskot til kalking og lokale fiskeføremål	1.347	80.200
1427	73	Førebyggjande og konfliktdempande tiltak i rovviltforvaltninga	1.891	32.000
1427	74	Tilskot til friluftslivstiltak	5	15.520
1427	77	Tilskot til nasjonalparksenter		11.400
1427	78	Friluftsrådas landsforbund og interkommunale friluftsråd		5.300
1429	72	Vern og sikring av freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø		110.230
1429	73	Brannsikring og beredskapstiltak	1.055	10.953
1429	74	Fartøyvern	590	14.004
1429	75	Internasjonalt samarbeid	115	900
1441	39	Oppryddingstiltak	1.871	64.880
1441	65	Tilskot til heilskapleg vassforvaltning	1.445	
1465	21	Betaling for statsoppdraget	8.525	336.323
1471	21	Spesielle driftsutgifter		25.635
1472	70	Tilskot		5.400
2465	45	Større utstyrsinnkjøp og vedlikehald	4.230	12.000

Tabell 4.1 Oversikt over talet på årsverk per 1. mars 2004 under Miljøverndepartementet

Kapittel	Nemning	Tal årsverk
1400	Miljøverndepartementet	224
1427	Direktoratet for naturforvaltning	184
1429	Riksantikvaren	128
1441	Statens forureiningsstilsyn	251
1444	Produktregisteret	19
2465	Statens kartverk	575
1471	Norsk polarinstitutt	110
1432	Norsk kulturminnefond	1
Sum		1 492

Del II
Omtale av Miljøverndepartementet
sine mål og verkemiddel

5 Innleiing til del II

Tabell 5.1 viser planlagt disponering av Miljøverndepartementet sitt budsjett innanfor det enkelte resultatområde på tvers av ulike programkategoriar og kapittel. Tabellane inneheld rekneskapstal for 2003 og planlagt disponering av budsjetta for 2004 og 2005. Dei endringane som går fram av tabellen er ikkje berre eit resultat av opp- eller nedprioritering, men skuldast òg tekniske endringar. Dette vil gå fram av omtalen nedanfor der det både er fokusert på budsjettvise endringar og større tekniske omleggingar av budsjettet.

Miljøverndepartementet sitt budsjett aukar med 3,5 pst. samanlikna med saldert budsjett 2004. Regjeringa sine største satsingar på Miljøverndepartementet sitt budsjett for 2005 er innanfor områda friluftsliv, kulturminne og kulturmiljø, klima og regional planlegging. Auka på klima kjem som følgje av heilårlig verknad av refusjonsordninga knytte til HFK/PFK og auka på regional planlegging gjeld universell utforming.

Tabell 5.1 Miljøverndepartementet sin rekneskap og budsjett fordelt på resultatområde i åra 2003, 2004 og 2005.

Resultatområde	(i 1000 kr)			
	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Budsjett- forslag 2005	Endring siste år i pst.
1. Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald	543 770	625 882	625 473	-0,1 pst.
2. Friluftsliv	69 910	83 500	97 170	16,4 pst.
3. Kulturminne og kulturmiljø	222 976	201 359	215 345	7,0 pst.
4. Overgjødsling, oljeforureining og akutte utslepp	69 237	41 306	48 986	18,6 pst.
5. Helse- og miljøfarlege kjemikal	155 462	151 468	160 783	6,2 pst.
6. Avfall og gjenvinning	398 346	395 874	359 084	-9,3 pst.
7. Klimaendringar, luftforureining og støy	186 108	149 028	171 881	15,3 pst.
8. Internasjonalt miljøvernsamarbeid og miljøvern i polarområda	184 089	175 492	195 017	11,1 pst.
9. Regional planlegging	42 548	35 133	57 881	64,8 pst.
10. Kart og geodata	301 640	279 914	280 624	0,3 pst.
11. Områdeovergripande verkemiddel og felleoppgåver	503 178	473 850	493 261	4,1 pst.
Sum	2 677 264	2 612 806	2 705 505	3,5 pst.

6 Resultatområde 1: Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar bevaring av biologisk mangfald gjennom berekraftig bruk, vern og restaurering. Hovudårsakene til tap av biologisk mangfald er knytte til tap av biologiske nøkkelområde og endringar i arealbruk, forureining, spreiding av framande arter og overutnytting. Resultatområdet omfattar derfor òg arbeidet med å motverke negative miljøeffektar på det biologiske mangfaldet av desse påverknadene, med unntak av forureining som blir dekt av resultatområde 4-8. Bevaring av verdifulle geologiske førekomstlar og ulike landskapskvalitetar inngår òg i resultatområdet. I tillegg dekkjer resultatområdet internasjonalt

arbeid, bl.a. oppfølging av konvensjonar og andre internasjonale prosessar og avtaler for å sikre berekraftig bruk, vern og rettferdig fordeling av biologisk mangfald.

Strategisk mål

Naturen skal forvaltast slik at arter som finst naturleg blir sikra i levedyktige bestandar, og slik at variasjonen av naturtypar og landskap blir halden ved lag og gjer det mogleg å sikre at det biologiske mangfaldet får halde fram med å utvikle seg. Noreg har som mål å stanse tapet av biologisk mangfald innan 2010.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål og resultatindikatorar samt statusbeskriving

Tabell 6.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
1. Eit representativt utval av norsk natur skal vernast for kommande generasjonar.	1.1. Implementere arbeidsprogram om områdevern frå konvensjonen om biologisk mangfald (vedteken på COP7 i 2004) ved å etablere nettverk av terrestriske verneområde innan 2010.	Kvalitativ vurdering av arbeidet.
	1.2. Slutføre fylkesvise/ tematiske verneplanar i løpet av år 2006.	Talet på vedtekne fylkesvise verneplanar.
	1.3. Auke skogvernet i tråd med Stortingets behandling av St.meld. nr. 25 (2002-2003) <i>Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand</i> , jf. Innst. S. nr. 46 (2003-2004).	Sum verna areal produktiv skog fordelt på naturgeografiske regionar. Talet på nye skogvernområde som er vedtekne (etter 2002).
	1.4. Gjennomføre nasjonalparkplanen gjennom å opprette 36 nye og utvide 14 eksisterande verneområde innan 2010.	Sum verna areal fordelt på naturgeografiske regionar. Talet på nye verneområde som er vedtekne.

Tabell 6.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfold

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
	1.5. Etablere eit nettverk av marine område og andre marine område som er verna innan dei ulike biogeografiske regionane i kyst- og havområda innan 2012.	Talet på representative, særigne, truga og sårbare naturtypar som inngår i dei marine verna områda i kvar biogeografiske region.
	1.6. Sikre at naturverdiane i verneområda blir oppretthaldne.	Del av nasjonalparkar og store verneområde som har forvaltningsplan. Del av verneområde med tilfredsstillande skjøtsel.
2. I truga naturtypar skal ein unngå inngrep, og i omsynskrevjande naturtypar skal ein halde oppe viktige økologiske funksjonar.	2.1. Leggje til rette for kartlegging og overvaking av svært viktige område (A-område) og viktige område (B-område) for biologisk mangfold.	Areal og talet på A- og B-område for biologisk mangfold som er kartlagde. Areal av A- og B-område fordelt på naturgeografisk variasjon.
	2.2. Sikre at dei naturområda med urørt preg som er att blir tekne vare på.	Areal av inngrepsfrie naturområde.
	2.3. Medverke til å halde ved lag truga, sårbare og omsynskrevjande marine naturtypar.	Talet på truga, sårbare og omsynskrevjande naturtypar som er blitt kartlagde. Omfang av marine naturtypar som er dokumentert skadde eller øydelagde (kvalitativ vurdering).
	2.4. I samarbeid med aktuelle partar leggje til rette for at forvaltninga av vassdrag tek vare på omsynet til biologisk mangfold.	Kvalitativ vurdering av arbeidet.
	2.5. Avgrense motorferdsel i utmark og vassdrag med sikte på å minimalisere påverknaden på naturmiljø, ved at ferdsla i større grad blir kanalisert til bestemte trasear og område.	Talet på dispensasjonar som er gitt.
3. Forvalte kulturlandskapet slik at kulturhistoriske og estetiske verdiar, biologisk mangfold og tilgjenge blir halde ved lag.	3.1. Medverke til at verdifulle kulturlandskap blir tekne vare på og haldne ved lag.	Tilstand og utvikling for dei nasjonalt prioriterte kulturlandskapa. Tilstand og utvikling i kulturlandskapet innan jordbruket.
4. Hausting og annan bruk av levande ressursar skal ikkje føre til at arter eller bestandar blir utrydda eller truga.	4.1. Sikre at fastsetjing av forsvarelege nasjonale, regionale og lokale rammer for hausting av vilt- og fiskeressursane blir baserte på best mogeleg kunnskap om arter og bestandar.	Omfanget av bestandar som er truga av overutnytting.
	4.2. Sikre at forvaltninga av vilt- og fiskeressursar som kan utnyttast innan 2006 som hovudregel blir basert på driftsplanar utarbeidde i samarbeid med retts-havarar, kommunar og brukarar.	Delen av hjortevilt felt på vald med driftsplan/ bestandsplan. Talet på driftsplanar for laksefisk som er lagt til grunn for forvaltninga.

Tabell 6.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfold

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
5. Menneskeskapt spreiding av organismar som ikkje høyrer naturleg heime i økosystema skal ikkje skade eller avgrense økosystema sin funksjon.	5.1. Førebyggje utilsikta introduksjonar av framande artar og negative effektar av tilsikta introduksjonar gjennom meir dekkjande regelverk, informasjon og sektorsamarbeid.	Talet på kjende introduksjonar som er årsak til skade på miljøet.
	5.2. Handtere reguleringa av utsetjing, under dette omsetning av genmodifiserte organismar, slik at det ikkje oppstår skade på helse og miljø.	Kvalitativ vurdering av arbeidet.
6. Halde oppe eller byggje opp att truga arter og ansvarsarter til livskraftige nivå.	6.1. Medverke til å redusere presset på truga arter og ansvarsarter gjennom samarbeid med andre involverte partar.	Talet på raudlistearter totalt og raudlistearter som endrar raudlistekategori i utvalde naturtypar. Talet på truga arter med utarbeidd handlingsplan. Inngrep i villreinområde.
	6.2. Sikre levedyktige bestandar av rovvilt gjennom målet om 65 årlege ynglingar av gaupe, 39 årlege ynglingar av jerv, 15 årlege ynglingar av bjørn, 3 årlege ynglingar av ulv og 850-1200 årlege hekkingar av kongeørn.	Talet på faktiske ynglingar av gaupe, jerv, bjørn og ulv siste år fordelt på dei åtte rovviltregionane. Talet på hekkingar av kongeørn siste år fordelt på dei åtte rovviltregionane. Talet på ulovlege fellingar av rovvilt fordelt på rovviltart.
	6.3. Byggje opp at bestanden av fjellrev til eit livskraftig nivå.	Talet på vaksne individ av fjellrev. Talet på ynglingar av fjellrev.
	6.4. Sikre dei ville laksebestandane.	Endringar i bestandstilstand etter kategorisystemet for laksevassdrag.
7. Arbeidsmål som dekkjer alle dei nasjonale resultatmåla 1-6	7.1. Etablere eit nytt forvaltningssystem for biologisk mangfold i samarbeid med sektorane innan 2007, jf. St.meld. nr. 42 (2000-2001) <i>Biologisk mangfold</i> ved å: – gjennomføre eit nasjonalt program for kartlegging og overvaking av biologisk mangfold, – vidareutvikle dei juridiske og økonomiske verkemidla, – sikre god informasjon.	Kvalitativ vurdering av arbeidet.
	7.2. Medverke til sektordepartementa sitt arbeid med vern og berekraftig bruk av biologisk mangfold	Kvalitativ vurdering av arbeidet.
	7.3. Leie og samordne det norske arbeidet med Konvensjonen om biologisk mangfold og andre internasjonale konvensjonar og prosessar som er relevante for å ivareta biologisk mangfold.	Kvalitativ vurdering av arbeidet.

Tabell 6.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
8. Disponere dei jordressursane som har potensial for produksjon av matkorn slik at ein tek omsyn til framtidige generasjonar sine behov.		

Statusbeskriving

Tabell 6.2 Oversikt over område verna etter naturvernlova per 1. januar 2004.

	Tal	Areal km ² (inkl. ferskvatn)	Pst av landarealet i Noreg (*)
Nasjonalparkar	21	18 395	5.7
Landskapsvernområde	133	12 284	3.8
Naturreservat	1 659	3 286	1.0
Naturminne	101 ¹	2	0.00
Andre fredingsområde ²	98	124	0.0
Sum	2 012	34 091	10.5

* Fastlandet ekskl. Svalbard (verneområde på Svalbard er oppretta i medhald av svalbardmiljølova).

¹ 99 av desse naturminna er geologiske. I tillegg er ca. 180 tre/tregrupper freda som botaniske naturminne.

² Gjeld plante-, fugle- og dyrefredingsområde (med biotopvern). Artsfreding utan biotopvern er innført på enkelte andre lokalitetar.

Per 1. september 2004 er 11,3 pst. av Noregs fastlandareal verna etter naturvernlova. I tillegg er ca. 2002 km² av Noregs sjøareal verna. I 2004 er det per 1. september oppretta to nye nasjonalparkar og 14 landskapsvernområde. I tillegg er ein nasjonalpark utvida.

Arbeidsmål 1.1. Implementere arbeidsprogram om områdevern frå konvensjonen om biologisk mangfald (vedteke på COP7 i 2004) ved å etablere nettverk av terrestriske verneområde innan 2010.

Arbeidsprogrammets overordna mål er å etablere og halde ved lag effektivt forvalta og økologisk representative nasjonale og regionale system av verneområde. Dette skal vere på plass innan 2010 for landlege (terrestre) område og innan 2012 for marine område. Systema av verneområde er sentrale i arbeidet for å nå målet om stans i tapet av biologisk mangfald innan 2010.

Partslanda er bedne om å utarbeide måltal som kan etterprøvast. Biologisk mangfald må bevarast, både innanfor og utanfor verneområda, ved å fremje berekraftig bruk av naturressursar. Etablering, forvaltning og overvaking av verneområde bør skje med full og effektiv deltaking og respekt for urfolk og lokale samfunn.

Ei rekkje tiltak står sentralt i Noreg si oppfølging av vedtaket om områdevern, ikkje minst knytt til gjennomføring og evaluering av dei fylkesvise/tematiske verneplanane, gjennomføring av auka skogvern, gjennomføring av nasjonalparkplanen, arbeidet med marint vern og sikring av naturverdiane i verneområda. Denne oppfølginga er omtalt under arbeidsmåla 1.2 – 1.6.

Internasjonale plikter i andre konvensjonar står òg sentralt for å følgje opp dette arbeidsprogrammet, bl.a. Ramsarkonvensjonen om våtmarker, Bernkonvensjonen om vern av europeisk natur og konvensjonen om vern av det marine miljø i det nordlege Atlanterhavet (OSPAR). Direktoratet for naturforvaltning står sentralt i dette arbeidet i Noreg.

Det er brei europeisk semje om å opprette eit paneuropeisk nettverk av verneområde. Under Bernkonvensjonen om vern av europeisk natur er dette følgt opp gjennom at partane skal utpeike område til eit europeisk nettverk av verneområde kalla *Emerald Network*. Noreg starta i 2003 eit systematisk arbeid med dette, bl.a. ved å gjennomgå aktuelle norske arter og naturtypar, med sikte på innmelding av norske område. Nettverket har mykje til felles med EUs nettverk av verneområde kalla *Natura 2000*, som er viktig for oppfølging av deira habitat- og fugledirektiv.

Innan PEBLDS pågår arbeid for å etablere eit nettverk av viktige verneområde (PEEN, Pan European Ecological Network). Det skal på nasjonalt nivå bl.a. gjerast analysar av kva slags naturtypar som er mangelfullt dekte opp av vern, og rapportert på dette i 2006.

Arbeidsmål 1.2. Slutføre fylkesvise/tematiske verneplanar i løpet av år 2006.

I 2003 vart det fatta vernevedtak for verneplan for edellauvskog i Møre og Romsdal og verneplan for sjøfugl i Nord-Trøndelag, samt at verneplan for Jærstrendene vart revidert. I tillegg vart Amdam naturreservat i Møre og Romsdal revidert.

For 2004 er det fram til 1. september fatta vernevedtak for verneplan kyst i Troms og verneplan for myr i Sogn og Fjordane.

I løpet av hausten 2004 tek ein sikte på at det blir fatta vernevedtak for følgjande område: Verneplan for sjøfugl i Sør-Trøndelag, supplerande vern i Oslofjorden (delplanar for Vestfold og Telemark) og enkeltområda Kvitsanden (Sør-Trøndelag), Slevdalsvatn (Vest-Agder) og Nord-Talgje (Rogaland). For 2005 er følgjande fylkesvise verneplanar planlagt etablerte: Supplerande vern for Oslofjorden (delplanar for Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus), verneplan for rike lauvskogar i Troms, verneplan for rike lauvskogar i Finnmark og verneplan for sjøfugl i Møre og Romsdal. I tillegg tek ein sikte på at det blir fatta vernevedtak for verneplan Smøla (Møre og Romsdal), Hasseltangen-Ruakerkilen (Aust-Agder) og Vikanbukta (Nord-Trøndelag).

Målet om gjennomføring av fylkesvise verneplanar er blitt utsett eitt år frå 2005 til 2006. Utsetjinga skuldast to område – verneplan for myr i Finnmark og verneplan for edellauvskog Sogn og Fjordane – som er planlagt vedtekne i 2006. I 2005 er det elles planlagt vernevedtak for dei andre gjenstående fylkesvise verneplanane. Då vil ein ha nådd målet i St.meld. nr. 68 (1980-81) om gjennomføring av fylkesvise, tematiske verneplanar for

tema edellauvskog, myr, våtmark og sjøfugllokaltetar. I medhald av St.meld. nr. 42 (2000-2001) *Biologisk mangfold* og St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* skal det i 2005 setjast i gang ei evaluering av korleis ulike naturtypar er fanga opp i det tematiske vernearbeidet. Evalueringa vil gi grunnlag for internasjonal rapportering m.a. til Konvensjonen om biologisk mangfold, til Bern-konvensjonen og PEBLDS (Pan-european biodiversity and landscape diversity strategy) (jf. arbeidsmål 1.2).

Arbeidsmål 1.3. Auke skogvernet i tråd med Stortinget si behandling av St.meld. nr. 25 (2002-2003) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand, jf. Innst. S. nr. 46 (2003-2004).

To nye skogvernområde, Skjellingshovde (Oppland) og Fugglia (Hedmark), er vedtekne i 2004.

Hovudstrategien i arbeidet for auka skogvern er å sikre kvalitet i vernearbeidet. I dette arbeidet blir dialog og samhandling med skogeigare i stor grad vektlagt. For 2005 vil følgjande bli prioritert:

- Vernevedtak for 16 «meldepliktsområde» som har vore bandlagde i lang tid.
- Vernevedtak for område i pilotprosjektet *Frivillig vern*. I 2004 er det òg starta opp nye frivillig vern-prosjekt for kystgranskog i Midt-Noreg og for andre akuttsaker og enkeltområde. Desse sakene vil bli vidareførte i 2005.
- Vernevedtak for Statskog-areal.
- Oppstart/vidareføring av andre frivillig vern-prosesser og andre verneprosesser på Statskog-areal.
- Vidareføring av verneprosessen for Trillemarka-Rollag Østfjell, med sikte på vernevedtak tidleg i 2006.

Det er verna ca. 800 km² produktiv skog i Noreg. For talet på produktiv skog fordelt på naturgeografiske regionar, sjå tabellen under.

Tabell 6.3 Verna produktiv skog fordelt på regionar og vegetasjonssoner (jf. Moen 1998) Tal i km²

	Aust-Noreg	Vest-Noreg	Midt-Noreg	Nord-Noreg	Finnmark
Nemoral og boreonemoral	98	18	2		
Sørboreal	15	6	15	0	
Mellomboreal	132	44	71	30	
Nordboreal og alpin	51	18	16	126	100
Samla	296	86	104	156	100

Arbeidsmål 1.4. Gjennomføre nasjonalparkplanen gjennom å opprette 36 nye og utvide 14 eksisterende verneområde innan 2010.

Per 1. september 2004 er 23 av i alt 50 verneframlegg i nasjonalparkplanen gjennomførte. I 2003 vart det fatta vernevedtak for Femundsmarka, Øvre Pasvik, Møysalen, Børgefjell, Rondane/Dovre og Frafjordheiane.

I 2004 er følgjande verneområde oppretta per 1. september: Junkerdal nasjonalpark, Skarvan og Roltdalen nasjonalpark, Lyngsalpan landskapsvernområde, Nordkvaløya – Rebbenesøy landskapsvernområde og utviding av Ånderdalen nasjonalpark (dei to sistnemnde som del av kystverneplanen for Troms). I tillegg er følgjande verneplanar planlagt slutførte i 2004: Blåfjella-Skjækerfjella (Verdal/Snåsa/Lierne), Lierne (Hartkjølen), Geiranger/Herdal, Bleia, Gutulia (utviding av nasjonalparken), Ytre kystsoner Flekkefjord og Ytre kystsoner Kristiansand-Mandal, Ålfotbreen og Seiland (dei to siste kan bli overførte til 2005).

Størst del av alt verna areal i Noreg finn vi i fjellområda. Verna areal i Noreg utgjer ca. 22 pst. av alpin sone og ca. 9 pst. av nordboreal sone. Minst verna areal finn vi i låglands- og skogsområde. Delen verna areal i nemoral sone er 2,8 pst., i boreonemoral sone 1,8 pst., i sørboreal sone 1,6 pst. og i mellomboreal sone 3,3 pst..

I 2005 er det lagt opp til vern av følgjande område: Varangerhalvøya, Reinheimen, Øvre Dividal (utviding av nasjonalpark), Naustdal/Gjengedal (desse fire første er overførte frå 2004 grunna ulike forseinkingar i saksbehandlingen), Folgefonna, Hallingskarvet, Sør-dalen/Isdalen, Visten/Lomsdal, Hyllingsdalen og Sylane. Statens naturoppsyn (SNO) er no tilstades i mange av dei store nasjonalparkane og landskapsvernområda i Sør-Noreg. SNO har i 2004 oppretta stillingar i følgjande område: Dovrefjell og Sunndalsfjella nasjonalpark (NP), Dovre NP, Rondane NP, Forollhogna NP og Nærøyfjorden landskapsvernområde (LVO). Oppsynet er òg styrkt i Børgefjell NP, Junkerdalen NP og i Møysalen NP gjennom tenestekjøp frå Statsskog Fjelltenesta. Det blir òg kjøpt oppsynstjenester frå fjelloppsynet til fjellstyra. Per 1. september 2004 er det autorisert ti nasjonalparksenter, av desse har Reisa nasjonalparksenter (Halti) mellombels autorisasjon. Etter den nasjonale gjennomføringsplanen står det att å etablere slike senter i Saltdal, Lierne, Røros/Elgå og Rosendal. Styrkinga av budsjettet i 2004 har gjort det mogleg å betre framdrifta i arbeidet med å etablere nye senter. Det vil bli utarbeidd ein ny strategi for staten sin medverknad i utbygging og drift av nasjonalparksenter.

Arbeidsmål 1.5. Etablere eit nettverk av marine område og andre marine område som er verna innan dei ulike biogeografiske regionane i kyst- og havområda innan 2012.

Arbeidet med ein marin verneplan vart sett i gang i 2001. Det nasjonale rådgivande utvalet la fram ei førebels tilråding om område og restriksjonsnivå i februar 2003, og si endelege tilråding i juni 2004. Endeleg framlegg til verneplan skal utarbeidast av Direktoratet for naturforvaltning i samarbeid med bl.a. Fiskeridirektoratet, og det er teke sikte på ferdigstilling i 2006/2007.

Arbeidsmål 1.6. Sikre at naturverdiane i verneområda blir haldne ved lag.

Område verna i medhald av naturvernlova skal forvaltast i tråd med verneformålet slik at verneverdiane blir haldne ved lag. Alle kommunar i landet har tidlegare fått tilbod om å overta forvaltningsansvar for naturreservat, naturminne og landskapsvernområde. Fram til mai 2004 hadde Direktoratet for naturforvaltning delegert forvaltningsansvar for verneområde i om lag 50 kommunar som utan atterhald hadde takka ja til tilbodet. I tillegg er det som eit prøveprosjekt delegert forvaltningsmynde til kommunar for nokre område i nasjonalparkplanen. Til saman er det om lag 70 kommunar som har fått delegert forvaltningsmynde for verneområde.

Regjeringa viser òg til omtalen av bruk av verneområda i lokal næringsutvikling og verdiskaping i St.prp. nr. 65 (2002-2003). Regjeringa går inn for at desse områda skal kunne nyttast meir i turistutvikling. Forvaltningsplanar for nasjonalparkar og andre verneområde skal leggje grunnlaget for dette. Forbodet mot kommersiell aktivitet i vernevedtektene for nasjonalparkane Saltfjellet-Svartisen, Reisa og Jotunheimen vart oppheva i oktober 2003. Det er òg i gang naturbruksprosjekt med utgangspunkt i vern i nokre fylke. Det gjeld bl.a. Sogn og Fjordane, der ein tek for seg slike utfordringar med eigne prosjekt i Veitastrand og Hyen. Departementet har støtta desse prosjekta økonomisk. 7 av 23 nasjonalparkar har godkjent forvaltningsplan, og fleire er under utarbeiding. Det eksisterer forvaltningsplanar for 10 andre store verneområde og verneområde som ligg inntil nasjonalparkar. I løpet av 2004 vil det vere starta arbeid med forvaltningsplanar for ytterlegare 10-15 store verneområde eller verneområdekomplesks. I 2004 blir det utført naturoppsyn av SNO eller gjennom tenestekjøp av Fjelltenesta og andre i 1 325 verneområde. Av desse blir det gjennomført skjøtsel i 284 område. I tillegg kjem oppsyn og skjøtsel organisert gjennom fylkesmennene og kommunane.

Arbeidsmål 2.1. Leggjje til rette for kartlegging og overvaking av svært viktige område (A-område) og viktige område (B-område) for biologisk mangfald.

I St.meld. nr. 42 (2000-2001) *Biologisk mangfold. Sektoransvar og samordning*, er det lagt opp til å etablere eit nytt kunnskapsbasert forvaltningssystem for biologisk mangfald. Systemet inneber ei statleg samordning av juridiske og økonomiske verkemiddel, der desse er retta mot dei viktigaste områda for biologisk mangfald.

Område med stor verdi for biologisk mangfald blir identifiserte gjennom det tverrsektorielle arbeidet i Nasjonalt program for kartlegging og overvaking. I tillegg kjem den løpande kartleggings- og overvaksingsaktiviteten.

Utdannings- og forskingsdepartementet etablerte i januar 2004 ein artsdatabank i samarbeid med aktuelle departement.

I løpet av 2004 vil nesten alle kommunar vere i gang med eller ha avslutta første gongs kartlegging av dei viktigaste områda for biologisk mangfald i kommunane. Til no har naturtypekartlegging vore prioritert. Det står enno att mykje kartleggingsarbeid på lokalitetar for raudlistearter, i saltvatn og i ferskvatn, før målsetjinga er nådd. Data frå kartlegginga skal inngå i nasjonale fagsystem og vere offentleg tilgjengelege. Det blir viktig i tida framover å få kvalitetssikra desse data. Utviklinga av det nye forvaltningssystemet vil leggjje til rette for at kommunane blir endå meir sentrale i forvaltninga av biologisk mangfald i Noreg, bl.a. gjennom behandlinga av planar og enkeltsaker etter plan- og bygningslova.

Når kommunane er ferdige med kartlegginga si, blir områda lagt inn i Naturbasen. Det er førebels lagt inn naturtypedata for ca. 1/4 av kommunane i Naturbasen. Per august 2004 ligg det inne i alt 18 880 A- og B-område frå den kommunale kartlegginga av biologisk mangfald. Naturtypeområda dekkjer 5 pst. av totalt areal i dei kartlagde kommunane. Spennvidda i prosentdekninga i dei ulike kommunane er stor, bl.a. fordi det varierar i kva grad kommunane har kartlagt heile arealet sitt. Datagrunnlaget er for lite til å vise fordeling av A- og B-område på naturgeografiske regionar. I kartlegginga er areal som er truga av inngrep prioriterte, og det er derfor kartlagt lite i fjellområda. Etter planen skal naturtype- og artsdata for dei fleste kommunane i landet vere lagt inn i Naturbasen i løpet av 2005. Det vil då vere mogleg å angi korleis dei kartlagde områda fordeler seg på naturgeografiske regionar.

Arbeidsmål 2.2. Sikre at gjenverande naturområde med urørt preg blir tekne vare på.

Status for inngrepsfrie naturområde (område som ligg meir enn ein kilometer unna tyngre tekniske inngrep) i Noreg (INON) er oppdatert per januar 2003, og ajourførte kart og statistikk blir lagt ut på nettet i 4. kvartal 2004 (www.dirnat.no/inon). Denne oversikta blir ajourført med jamne mellomrom, og viser blant anna utviklinga for desse områda frå 1998 til 2003, og kva for sektorar som er ansvarlege for bortfall av desse områda.

Arbeidsmål 2.3. Medverke til å halde ved lag truga, sårbare og omsynskrevande marine naturtypar.

Kartlegging av marine naturtypar etter handbok for kommunane er starta. Handboka omfattar 17 naturtypar. Kartlegginga vil medverke til at kommunane kan ta omsyn til disse naturtypane. Så langt er kartlegginga starta gjennom pilotprosjekt i nokre kommunar.

Det er gjort lite kartlegging av skadar på marine naturtypar. Havforskningsinstituttet arbeider med kartlegging av korallrev langs norskekysten. Ut frå kunnskap innhenta gjennom denne kartlegginga er det estimert at 30-50 pst. av *Lophelia*-reva i norske farvatn er øydelagt av fiskeriaktivitetar.

Arbeidsmål 2.4. I samarbeid med aktuelle partar leggjje til rette for at forvaltninga av vassdrag tek vare på omsynet til biologisk mangfald.

I samarbeid med relevante sektorar skal miljøstyremaktene ta vare på omlegging av Samla plan for vassdrag og utveljing av nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjordar. Ved oppfølging gjennom planrettleiing både ved kommuneplanlegginga og den regionale planlegginga, er det eit mål at verneverdiane i verna vassdrag blir tekne omsyn til. Gjennom konsesjonssystemet vil miljøstyremaktene både sentralt og regionalt arbeide for at biologisk mangfald blir teke omsyn til i ulike former for bruk av vassressursane. Dette gjeld òg ved revisjon av eldre konsesjonar.

Gjennom arbeidet med karakterisering av vassførekomstar i EU sitt rammedirektiv for vatn vil ein få fram mykje god kunnskap om biologisk mangfald knytt til vatn. Dette arbeidet tok til i 2002. I 2003 vart det gjennomført karakterisering av åtte vassområde, som eit prøveprosjekt. I 2004 har ein starta opp ei grovkarakterisering av alle vassførekomstar, med utgangspunkt i nasjonale datasett. Departementet legg til grunn at karakteriseringsarbeidet fullførast i 2005.

Arbeidsmål 2.5. Avgrense motorferdsel i utmark og vassdrag med sikte på å minimalisere påverknaden på naturmiljø ved at ferdsel i større grad blir kanalisert til bestemte trasear og område.

Det totale talet på snøskuterar per 31. desember 2002 var 52 200. Per 31. desember 2003 hadde talet stige til 53 599. Talet på barmarkkøyretøy (All Terrain Vehicles – ATV) har auka kraftig, frå 295 nyregistrerte køyretøy i 1995 til 1773 i 2003 (alle tal frå Opplysningsrådet for vegtrafikk). Dette indikerer at omfanget av motorferdsel i utmark har auka.

Talet på dispensasjonar gitt i medhald av motorferdselslova og den nasjonale forskrifta er tilgjengeleg som KOSTRA-rapportering.

Åtte kommunar deltek i ei forsøksordning som skal gi grunnlag for betre styring av motorferdsel i utmark. Ved å kople kommunale planprosessar og planvedtak saman med lokal politikk for motorferdsellova vil Regjeringa prøve om formålet med motorferdsellova kan bli betre oppfylt. Dette vil auke medvitnet rundt dei verdiane som bruk av motorøyretøy i utmark kan komme i konflikt med. Norsk institutt for naturforskning (NINA) følgjer gjennomføringa i dei enkelte kommunane med tanke på å bringe fram ei evaluering av prosessane og i kva grad målsetjingane blir oppfylte. Departementet har forlenga forsøket til 1. mai 2005 for å få eit best mogeleg grunnlag for evalueringa som blir slutført i 2005.

Statens naturoppsyn har gjennomført målretta oppsyns- og kontrolltiltak, oftast i samhandling med lokalt politi. Barmarkskjøring har hatt særleg prioritet. I 2003 vart 169 tilfelle av ulovleg motorferdsel meldt til politiet, etter kontrollar av SNO.

Det er god grunn til å gi barmarkkjøringa større merksemd framover. Det blir registrert eit stadig større tal terrenggåande køyretøy, og det kan vere naudsynt å gjennomføre ein informasjonskampanje for å klargjere regelverket, og vurdere presiseringar i det same regelverket.

Arbeidsmål 3.1. Medverke til at verdifulle kulturlandskap blir tekne vare på og haldne ved lag

Ei oppdatert oversikt over dei høgast prioriterte områda (ca. 300) i Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap er gjort lettare tilgjengeleg for andre sektorar gjennom Internett og Naturbasen. I 2004 er det arbeidd vidare med å avklare ansvaret mellom Riksantikvaren, Direktoratet for naturforvaltning og Statens landbruksforvaltning for områda, og for å få gjort område av meir regional verdi tilgjengelege på Internett. Det har vore sterkt fokus på den supplerande kartlegginga av biologisk mangfald i kulturlandskapet (Nasjonalt pro-

gram for kartlegging og overvaking) i 2004. Dette vil halde fram i 2005. Mykje av arbeidet knytt til å halde ved lag verdifulle kulturlandskap er elles integrert i andre resultatmål og oppgåver.

Arbeidsmål 4.1. Sikre at fastsetjing av forsvarlege nasjonale, regionale og lokale rammer for hausting av vilt- og fiskeressursane er baserte på best mogeleg kunnskap om arter og bestandar.

Vilt- og fiskeressursane i Noreg er forvalta etter føre var-prinsippet og ut frå eit berekraftperspektiv. Det er få, om nokon, av dei artene som det blir hausta av som er truga av overutnytting.

Gebyr på manglande rapportering frå jegerar, innført i 2001, har hatt positiv effekt. Rapporteringa ligg no på 95 pst., noko som er med på å betre kunnskapsgrunnlaget.

Gjennom nasjonalt overvåkingsprogram for hjortevilt og helseovervåkingsprogram for hjortevilt følgjer ein den kontinuerlege bestandsutviklinga i eit representativt utval av bestandar. I tillegg er hjorteviltregisteret eit viktig verkemiddel for dei som skal ta avgjerder.

Reguleringar av laksefisket er i dag baserte på vitenskapelig rådgiving, kunnskap om tilstanden til bestandane, fagleg skjønn og erfaringar. I 2003 vart det innført eit nytt reguleringsregime som skal gjelde for fem år. Det vart berre gjennomført mindre justeringar i 2004.

Arbeidsmål 4.2. Sikre at forvaltninga av vilt- og fiskeressursar som kan utnyttast innan 2006 som hovudregel blir basert på driftsplanar utarbeidde i samarbeid mellom rettshavarar, kommunar og brukarar.

Den driftsplanbaserte forvaltninga av vilt- og fiskeressursane krev at rettshavarane er organiserte i høvelege einingar som kan ivareta interessene deira. Slike einingar må vere juridisk og økonomisk forpliktande, slik at styresmaktene kan oppetre formelt i høve til eit driftsplanområde. Det er sett ned ei arbeidsgruppe som skal sjå på desse tilhøva når det gjeld anadrom laksefisk. Innstillinga kjem mot slutten av 2004.

I 2002 var det utarbeidd driftsplanar for ca. 60 pst. av vassdraga med årleg fangst over 100 kg. Talet har truleg auka, men det er ikkje henta inn nye data etter dette.

I jaktåret 2003/2004 var det når det gjeld elg 1 000 vald av totalt 2 278 som hadde driftsplanar. Driftsplanbasert elgforvaltning skjer først og fremst innan dei store valda, dvs. vald med fellingskvote over 20 dyr.

Arbeidsmål 5.1. Førebyggje utilsikta introduksjonar av framande arter og negative effektar av tilsikta introduksjonar gjennom meir dekkjande regelverk, tiltak, informasjon og sektorsamarbeid.

Vi står overfor store utfordringar knytte til introduksjon og spreiding av framande arter. Auka handel, turisme, reising og nedbygging av grensekontroll mellom land og kontinent gjer at mange artar blir spreidd til nye område der dei ikkje høyrer heime. Globalt er menneskeskapt spreiding av artar i dag ein av dei største truslane mot mangfaldet i naturen. FN-konvensjonen om biologisk mangfald pålegg oss, så langt det er mogleg og føremålstenleg, å hindre innføring av og kontrollere eller utrydde artar som trugar økosystem, leveområde eller artar.

Det regjeringsoppnemnde lovutvalet for biologisk mangfald vil i løpet av 2004 bl.a. utgreie nytt regelverk på dette området.

Framande artar kan ha effektar som grip over mange sektorar. Samarbeid mellom sektorstyresmaktene for å handtere problema med framande artar vil bli vidareført. I tillegg vil det bli lagt auka vekt på tiltak og informasjon til allmenta om kva reglar som gjeld ved innførsel av dyr og planter til Noreg, og kva for konsekvensar innførsel og spreiding kan føre med seg.

Utslepp av ureinsa ballastvatn frå skip nær kysten utgjer ein særleg stor risiko for introduksjon og spreiding av framande artar som kan skade dei marine økosystema og næringane våre. Ein ny konvensjon om kontroll og behandling av ballastvatn i skip og sediment vart vedteken av IMO 13. februar 2004. Konvensjonen krev at skip skal gjennomføre utskifting av ballastvatn for å redusere risikoen for introduksjon av framande organismar. Utskifting av ballastvatn er berre eit mellombels tiltak, og alle skip skal frå eit gitt tidspunkt oppfylle krav til reinsing av ballastvatn etter ein nærare definert standard. Krav til slik reinsing av ballastvatn vil bli fasa inn i perioden frå 2009 til 2016. Noreg vil ratifisere IMO-konvensjonen så raskt som mogleg, og arbeide for at konvensjonen snart trer i kraft internasjonalt. Noreg deltek òg aktivt i samarbeidet for å lage ein regional strategi for behandling av ballastvatn for området Nordsjøen/Vest-Europa.

Miljøverndepartementet fekk i 2003 utarbeidd ein rapport med oversikt over introduserte artar med fokus på problemarter (NINA Oppdragsmelding 772, 2003). Rapporten omtalar ei mengd ulike artar som gjer meir eller mindre skade eller kan komme til å utvikle seg til problemarter økologisk og/eller økonomisk. I ferskvatn har *Gyrodactylus salaris*, furunkulose, krepsepest, pungreke, vasspest og ørekyte gjort stor skade. Marint er konge-

krabbe, amerikansk hummar og japansk drivtang eksempel på problemarter. På land er canadagås, mårhund, bisamrotte, mink, tromsøpalme/kjempebjørnekjeks, platanlønn og lupinar eksempel på problemartar der ein må følgje med utviklinga og setje inn tiltak om naudsynt.

Arbeidsmål 5.2. Handtere reguleringa av utsetjing og omsetning av genmodifiserte organismar, slik at det ikkje oppstår skade på helse og miljø.

Av 42 omsøkte produkt i EU/EØS under direktivet om utsetjing av GMO i miljøet (tidlegare 90/220/EØF nå 2001/18/EF) er 16 godkjende i EU. Noreg har gjennom ei tilpassing i EØS-avtala sagt nei til åtte produkt. Produkta er forbodne hovudsakleg fordi dei inneheld genar som kan gi resistens mot antibiotika. Ein type tobakksplante og tre typar nellik er tilletne omsett i Noreg, men er lite aktuelle å dyrke.

I andre saker ventar ein på fleire opplysningar før behandling. EU har no godkjent ein av dei omsøkte GMO for utsetjing, og vil truleg i løpet av dei næraste månadene godkjenne fleire GMO etter fleire års stillstand. Noreg må då ta stilling til om desse skal vere forbodne eller ikkje i Noreg etter genteknologilova.

EU har vedteke nye reglar om utsetjing i miljøet av GMO, bruk av GMO til mat og fôr, merking og høve til sporing av GMO og høve til sporing av genmodifisert mat og fôr. EU-reglane har nærma seg dei norske i vesentleg grad. Regjeringa går inn for å forhandle med EU om å innlemme desse reglane i EØS-avtala med ei vidareføring av EØS-tilpassinga vi har i dag. Tilpassinga gir oss rett til å forby GMO som EU godkjenner, dersom vi meiner det er nødvendig ut frå genteknologilova.

Globalt er Cartagena-protokollen om GMO det sentrale verkemiddelet for å sikre at handel med og bruk av levande GMO ikkje skader biologisk mangfald eller helse. Sjå òg omtale under arbeidsmål 7.3.

Arbeidsmål 6.1. Medverke til å redusere presset på truga artar og ansvarsarter gjennom samarbeid med andre involverte partar.

I den nasjonale raudlista blir det ført oversikt over artar som er truga av utrydding, artar som er sårbare eller som krev omsyn og artar som er i ein slik situasjon at dei bør overvakast. Artsdatabanken, som vart etablert i januar 2004, vil vere viktig i raudlistearbeidet framover. Neste revisjon av raudlista er planlagt ferdig i 2006. Organiseringa av arbeidet med ny raudliste er starta opp i Artsdatabanken.

Gjennom den gradvise utbygginga av Statens naturoppsyn er kontrollen med ulovleg jakt på sårbare og truga arter blitt stadig betre.

Det nasjonale programmet for kartlegging, overvaking og etablering av artsdatabank er eit tiltak i St.meld. nr. 42 (2000-2001) *Biologisk mangfold*. Eit slikt system vil betre leggje til rette for at artsmangfald og viktige naturtypar blir tekne vare på, under dette raudlisteartene og levestadene deira. Truga og omsynskrevjande arter og naturtypar skal kartleggjast, og kunnskapen gjerast tilgjengeleg for forvaltningsstyresmaktene på alle nivå. Dette systemet er ein parallell til Natura 2000-programet i EU som skal ta vare på levestadene for tilsvarende arter etter dei såkalla habitat- og fugledirektiva. System i Noreg tek i tillegg sikte på å samordne dei økonomiske og juridiske verkemidla slik at alle sektorar og styresmakter må ta ansvaret på sine område.

Det er laga ein handlingsplan for fjellrev og det er sett av midlar til oppfølging av overvaking og tiltak i tråd med denne, sjå omtale under 6.3. For rovvilt og laks viser ein til eigne omtaler. Det blir elles drive ei minimumsovervaking av dverggås (på viltfondsmidlar), ferskvasskrepss og elvemusling. Ferskvasskrepss er lista som omsynskrevjande i den norske raudlista, og den er på liste III i Bern konvensjonen. I 1998 utarbeidde Østlandsforskning eit forslag til forvaltningsplan for krepss. Dette forslaget ligg til grunn for forvaltninga av bestandane våre av ferskvasskrepss, og det er utarbeidd eit forslag til overvaking av 27 representative krepssbestandar.

Elvemuslingen er lista som sårbar i den norske raudlista, og den er på liste III i Bern konvensjonen. Bortsett frå tre–fire elvar i Skottland og eit par i Russland er Noreg det einaste landet i verda som har igjen gode, livskraftige bestandar av elvemusling.

Overvakinga har som mål å kartleggje/overvake 16 vassdrag i utval kvart femte år. Det blir teke sikte på å få gjennomført første gongs kartlegging av dei 16 lokalitetane i løpet av 2005.

Noreg er det einaste landet i Europa som framleis har intakte høgfjellsøkosystem med bestandar av villrein. Villrein hadde opphavleg ei meir eller mindre samanhengande utbreiing i Sør-Noreg. I dag blir villreinen forvalta i 23 avgrensa villreinområde. Ulike arealinngrep, men først og fremst vegar, jernbane og kraftutbyggingar, har medverka til fragmenteringa av villreinen sitt leveområde. Dei største utfordringane i dag er knytte til inngrep i randsonene til fleire av villreinområda. Vidare er ferdslar inn i områda ein avgrensande faktor for villreinen si utnytting av beiteressursane.

Villreinen skal ha ein sentral plass i norsk fjellfauna også i framtida.

På oppdrag frå Direktoratet for naturforvaltning blir det i 2004 gjennom prosjektet *Villrein og Samfunn* gjennomført ein brei gjennomgang av kunnskapsstatus og eksisterande tiltak og verkemiddel i villreinforvaltninga, i eit nært samspel mellom forskning, forvaltning og brukarar. Formålet er å leggje grunnlaget for å tryggje framtida for villreinen.

I regi av Direktoratet for naturforvaltning er det i 2004 starta eit arbeid med å digitalisere informasjon om villreinen sitt leveområde.

Statens naturoppsyn samarbeider med villreinutvala og lokalt politi om kompetansebygging og gjennomføring av oppsynet, slik at dette kan bli gjennomført på ein effektiv og einsarta måte i alle område.

Plan- og bygningslova vil vere eit sentralt verkemiddel for å ta vare på leveområda til arter som ikkje er sikra i egne verneområde. Både kommunar og sektorar er usikre på korleis dei kan bruke den lova vi har i dag. Mange kommunar har hausta erfaringar med dette arbeidet, og ved å overføre dei gode erfaringane kan ein i større grad oppnå at kommunane legg kartlegginga til grunn for sine vedtak og planar.

Arbeidsmål 6.2. Sikre levedyktige bestandar av rovvilt gjennom målet om 65 årlege ynglingar av gaupe, 39 årlege ynglingar av jerv, 15 årlege ynglingar av bjørn, 3 årlege ynglingar av ulv og 850–1200 årlege hekkingar av kongeørn

Bestandsregistreringar viser at det i 2003 var to ynglingar av ulv i Noreg, av totalt elleve i Skandinavia. Det nasjonale målet er sett til tre årlege ynglingar i Noreg innanfor eit nærare definert forvaltningsområde for ynglande ulv i Hedmark, Akershus, Østfold og Oslo. Grensebestandar kjem i tillegg. Dei norske ynglingane skjedde i 2003 i Gråfjell og i Julussa. Tre av dei elleve ynglingane skjedde i grensebestandar mot Sverige med hovudvekt på svensk side, i Nyskoga, Djurskog og i Dals Ed-Halden. For 2004 er det venta 11-15 ynglingar i Skandinavia. Det er allereie påvist tre ynglingar av ulv i Noreg i 2004. Desse er Gråfjell og Julussa innanfor det fastsette forvaltningsområdet, og Koppangskjølen utanfor forvaltningsområdet. Det vil bli vurdert felling av revirmarkerande ulv utanfor forvaltningsområdet til vinteren, dersom bestandssituasjonen tillet dette. Ei totalvurdering gjer at den skandinaviske ulvebestanden si utvikling best kan karakteriserast som nær stagnasjon sidan 2000. Til samanlikning hadde den skandinaviske ulvestamma på 1990-talet ein gjennomsnittleg årleg bestandsvekst på omlag 25 pst..

Eit overslag over talet på bjørn i Noreg i 2003 viser tre-seks ynglingar, mens det nasjonale målet er sett til 15 årlege ynglingar. Registreringar tyder på ein viss vekst i bestanden. Reproduktive binner er påviste i Finnmark (Sør-Varanger), Nord-Trøndelag (Lierne) og Hedmark (Trysil).

For jerv viser bestandsregistreringane at det i 2003 vart dokumentert 30 ynglingar i Nord-Noreg og 17 i Sør-Noreg, til saman 47 ynglingar, mens det nasjonale målet er sett til 39 årlege ynglingar. Tala tyder på ei relativt stabil utvikling når det gjeld jerv i Nord-Noreg gjennom dei siste åra, og ein klar auke i bestanden av jerv i Sør-Noreg. Førebelse tal for 2004 viser pr august 21 ynglingar i Nord-Noreg og 26 ynglingar i Sør-Noreg.

For gaupe viser registreringane at det i 2003 var 45 ynglingar før gaupejakta starta i februar, mens det nasjonale målet er sett til 65 årlege ynglingar. Gjennomsnittet for åra 2000-2002 var på 57 familiegrupper. Det er særleg regionane i Midt-Noreg og Sørvest-Noreg som har hatt nedgang i talet på familiegrupper. For 2004 er bestanden for kvotejakt på om lag same nivå som i 2003.

Bestanden av kongeørn er på landsbasis rekna for å vere stabil rundt 850-1200 hekkande par. Frå og med 2004 inngår kongeørn i det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt.

Arbeidsmål 6.3. Byggje opp att bestanden av fjellrev til eit livskraftig nivå.

Fjellreven sin situasjon i Noreg er svært alvorleg. I Noreg (utanom Svalbard) er det færre enn 50 vaksne fjellrevar att, og arta er klassifisert som «direkte truga» på raudlista.

Regjeringa har sett i gang tiltak for å hindre at fjellreven blir borte frå den norske fjellnaturen. Frå 2003 til 2004 er midlane til fjellrevarbeidet dobla, og i 2004 blir det brukt om lag 4,9 mill. kroner til formålet. Arbeidet med fjellreven skjer med utgangspunkt i ein handlingsplan som er utarbeidd av Direktoratet for naturforvaltning. Handlingsplanen vart sett i gang i 2003.

Eitt av tiltaka som er sette i verk, er eit prosjekt med innfangning og avl av fjellrev for seinare utsetjing i naturen. Dei eldste dyra vart fanga inn i 2001. Det blir arbeidd med å få fjellrevane til å reprodusere i fangenskap. Arbeidet har i 2004 resultert i fjellrevkvelpar på Langedrag.

Eit anna tiltak er eit prosjekt med raudrevkontroll og føring av fjellrev. I 2004 vart det sett i gang planlegging av eit fleirårig forsøk med raudrevkontroll på Varangerhalvøya. Den praktiske delen av dette forsøket vil starte opp i 2004/2005. Prosjektet har som målsetjing å få redusert raudrevbestanden slik at raudreven sin konkurranse med fjellreven

på Varangerhalvøya blir mindre. Ei målsetjing i prosjektet er også at uttak av raudrev som metode kan bli grundig evaluert. Det vil òg bli gjennomført ei spesiell kartlegging av førekomsten av raudrev i Børgefjellområdet.

Overvaking av fjellrevbestanden blir gjennomført årleg. Ein nasjonal database over hi for fjellrev vart oppretta i 2004. Miljøverndepartementet legg vinn på samarbeid med frivillige organisasjonar i arbeidet med fjellreven.

Arbeidsmål 6.4. Sikre dei ville laksebestandane.

Laksefisket dei siste åra har totalt sett vore betre enn på mange år, som følgje av betre temperaturforhold i havet og gode føresetnader for oppvandring i elvane i fiskesesongen. Sesongen 2004 gjev likevel inntrykk av at den positive utviklinga har stogga, men dette vil bli klårare dei nærmaste åra. Det er i all hovudsak dei bestandane som har vore i rimeleg god forfatning også i dei seinare åra som har gitt grunnlag for auka fangst. Omlag ein tredel av bestandane er framleis truga eller sårbare.

Kategorisystemet for laks er revidert, og det er laga eit opplegg for registrering som i større grad fangar opp dei reelle endringane i situasjonen for laksebestandane. Resultatet av kategoriseringa for 2003 kan derfor ikkje samanliknast med tidlegare års kategorisering. Neste kategorisering vil bli gjennomført i oktober 2004. Dette vil gi grunnlag for å skilje mellom endringar i bestandssituasjonen som anten skuldast ny kunnskap om bestandane eller reelle endringar i tilstanden årsaka av negative menneskeskapte påverknadsfaktorar.

Regjeringa sitt forslag til nasjonale laksevassdrag og laksefjorlar vart med visse endringar vedteke av Stortinget i februar 2003. Stortingsvedtaket, som gir ein vesentleg del av den norske villaksressursen særskilt vern og prioritet, er ein milepæl i det nasjonale og internasjonale arbeidet med å ta vare på den nordatlantiske villaksen. Eit forslag til ferdigstilling av ordninga er planlagt lagt fram mot slutten av 2005. Fiskeri- og veterinærstyresmaktene vil prioritere tiltak mot rømming frå oppdrettsanlegg og kamp mot lakselus. Arbeidet med å utrydde *Gyrodactylus salaris* held fram i 2005 i samsvar med Handlingsplanen til Direktoratet for naturforvaltning og Mattilsynet. I 2004 vart det gjennomført utryddingsaksjonar i vassdrag i Rana-regionen i Nordland. Lærdalselva og Rauma med nabovassdrag står no for tur. Samtidig går det føre seg eit arbeid med å utvikle aluminiumstilsetjing som utryddingsmetode, slik at bruken av rotenon kan reduserast i utryddingsaksjonar i framtida. Statens naturoppsyn er i ferd med å styrkje lakseoppsynet gjennom organisatoriske endrin-

gar og effektivisering. Gjennom samarbeid og samordning med politiet, Kystvakta og andre aktørar vil utviklingsstrekk i viktige lakseområde bli fanga betre opp, og kontrollen med ulovleg fiske bli styrkt. Totalt vart det av SNO i 2003 meldt til politiet 362 tilfelle av brot på laks- og innlandsfisklova.

Arbeidsmål 7.1 Etablere eit nytt forvaltningssystem for biologisk mangfald i samarbeid med sektorane innan 2007.

Eit nytt forvaltningssystem for biologisk mangfald byggjer på at stadfesta kunnskap om førekomsten, samt verdien av mangfaldet ligg til grunn for bruk av juridiske og økonomiske verkemiddel. Eit nasjonalt program for kartlegging og overvaking av biologisk mangfald er etablert. Programmet initierer kartleggingsaktivitetar både på land, i ferskvatn og i saltvatn. Programmet blir finansiert av dei departementa som har areal- og ressursbaserte ansvarsområde. Resultata frå kartleggingsaktivitetane vil bli lagra i databasar som er offentleg tilgjengelege over Internett. Artsdatabanken, som vart etablert i januar 2004, vil spele ei sentral rolle i arbeidet med å samordne og gjere dei viktigaste data om biologisk mangfald tilgjengelege for brukarar i areal- og ressursforvaltninga.

Gjennom overvaking av naturtypar og viktige areal for truga artar vil styresmaktene få eit bilete av utviklinga i det biologiske mangfaldet, om verkemidla fungerer etter føremålet, og om Noreg klarer å ivareta målet om å stoppe tapet av biologisk mangfald innan 2010.

Arbeidsmål 7.2 Medverke til sektordepartementa sitt arbeid med vern og berekraftig bruk av biologisk mangfald.

Miljøverndepartementet har ei viktig oppgåve i å medverke til dei andre departementa sitt arbeid med vern og berekraftig bruk av biologisk mangfald. Hovuddelen av det biologiske mangfaldet finst utanfor verneområda og blir forvalta av andre sektorar enn miljøvernforvaltninga. Bevaring av biologisk mangfald er derfor ei sektorovergripande utfordring som krev samordning og forpliktande samarbeid på tvers av sektorane. Dei siste åra har fleire sektorar gjort viktige framsteg for å medverke til ei berekraftig forvaltning av det biologiske mangfaldet. Bl.a. er departementa si deltaking i det nasjonale programmet for å kartleggje og overvake verdifulle naturtypar og truga artar særst verdifull. Miljøverndepartementet vil halde fram med arbeidet for betre samordning av bl.a. verkemiddelbruk og kunnskap i arbeidet med å ta vare på det biologiske mangfaldet. Når det regje-

ringsoppnemnde Biomangfaldlovutvalet avsluttar sitt arbeid i slutten av 2004, vil vi få eit konkret grunnlag for å utvikle eit samlande regelverk der lovgivinga innan dei ulike sektorane står opp om mål og plikter på ein betre måte enn i dag.

Arbeidsmål 7.3 Leie og samordne Noreg sitt arbeid med Konvensjonen om biologisk mangfald, samt sikre at Noreg følgjer opp sine nasjonale plikter under denne og andre internasjonale konvensjonar og avtaler som er relevante for ivaretaking av biologisk mangfald.

Konvensjonen om biologisk mangfald (CBD) har tre målsetjingar; bevaring av biologisk mangfald, berekraftig bruk av biologisk mangfald og rettferdig fordeling av utbyttet av genetiske ressursar. CBD har 188 partar. Partsmøtet i 2004 vedtok eit nytt arbeidsprogram for vern av område, som bl.a. seier at partane skal ha eit representativt og effektivt forvalta system av verneområde innan 2010 på land, og innan 2012 i marine område. Partsmøtet vedtok òg eit nytt arbeidsprogram for overføring av teknologi til oppbygging av kapasitet i utviklingsland, og dette inneheld mange av konklusjonane frå Trondheimskonferansen i 2003 (sjå under). Det vart vidare vedteke eit nytt arbeidsprogram for fjelløkosystem, mens arbeidsprogramma for ferskvatn og marint/kyst vart reviderte. Partsmøtet drøfta òg konvensjonen si leiande rolle for å nå målet om ein betydeleg reduksjon i tapet av biologisk mangfald innan 2010, jf. også semje om dette på verdstoppmøtet i Johannesburg i 2002 (WSSD) om berekraftig utvikling.

Som ei viktig oppfølging av WSSD, vart det oppretta ei arbeidsgruppe som skal forhandle fram eit internasjonalt regime for tilgang til og rettferdig utbyttefordeling av genetiske ressursar. Noreg vil delta aktivt i arbeidet med å utvikle ordningar som kan sikre ei meir rettferdig fordeling av goda frå utnyttinga av genressursar, med særleg sikte på å støtte velferdsutviklinga i fattige land.

Cartagena-protokollen om genmodifiserte organismar (GMO) skal sikre at handel og bruk av levande GMO ikkje skader biologisk mangfald eller helse. Protokollen trådte i kraft 11. september 2003. Noreg ratifiserte protokollen som tredje land 10. mai 2001. Protokollen har no over 100 partar. Det første partsmøtet for protokollen vart halde i februar 2004. Partsmøtet styrkte globale reglar for korleis GMO skal merkjast og identifiserast ved transport over landegrensene. Endeleg vedtak om detaljerte merkjereglar vil bli fatta av det andre partsmøtet i juni 2005. Partsmøtet har òg oppretta ei arbeidsgruppe som skal forhandle fram internasjonale reglar om ansvar og erstatning for skadar som

skuldast GMO. Det er òg sett ned ein komité som skal kontrollere at protokollen blir etterlevd i praksis. Noreg er valt inn som medlem av denne komiteen for perioden 2005-2006. Noreg vil i samarbeid med EU halde fram med å vere pådrivar for å styrkje protokollen, mellom anna gjennom særeigen merking og identifikasjon av GMO og reglar om ansvar og erstatning.

Noreg har medverka aktivt til ei operasjonalisering og vidareutvikling av CBD, bl.a. gjennom Trondheimskonferansane. Regjeringa tek sikte på å halde ein ny Trondheimskonferanse om biologisk mangfald i 2006/2007, med tema innan biologisk mangfald, fattigdomsreduksjon og oppfølging av FN's tusenårsmål. Noreg arbeider for å knyte desse tema tettare saman på den internasjonale dagsordenen, jf. St.meld. nr. 35 (2003–2004) *Felles kamp mot fattigdom*, der det bl.a. blir vist til at negative endringar i naturtilhøva er ein trussel mot redusert fattigdom. Noreg prioriterer arbeidet med å betre det vitenskaplege grunnlaget for konvensjonen. Dette må òg sjåast i samanheng med det norske initiativet for å opprette eit vitenskapspanel under FN's miljøprogram (UNEP). Det er framleis ei hovudutfordring å samordne arbeidet mellom relevante internasjonale fora og konvensjonen om biologisk mangfald.

Verkemiddel

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 625,5 mill. kroner. Finansieringa er i hovudsak dekt av budsjetttramma for Direktoratet for naturforvaltning, jf. kap. 1427, og fagkapitla 1425 og 1426, men òg kapitla 1400, 1410, 1429 og 1441 inneheld budsjettmidlar som medverkar til finansieringa av resultatområdet i år 2005. Fylkesmannen har òg ansvar for store oppgåver under resultatområde 1. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 11. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Arbeids- og administrasjonsdepartementet sitt budsjett.

Naturvernlova, viltlova, laks- og innlandsfiskelova, genteknologilova og plan- og bygningslova er dei viktigaste juridiske verkemidla for miljøvernforvaltninga innan resultatområdet. Friluftsløva har innverknad på arealforvaltning og naturbruk. Vernearbeidet etter naturvernlova skjer i det alt vesentlege gjennom tematiske fylkesvise verneplanar, nasjonalparkplanen, marin verneplan og framtidige verneplanar for utvida skogvern. Område med særleg store natur- og kulturverdiar kan òg fredast etter kulturminnelova, eventuelt i kombinasjon med naturvernlova og plan- og bygningslova. Plan- og bygningslova vil vere det viktigaste gene-

relle verkemidlet for å ta vare på omsynskrevjande naturtypar på dei ca. 85 pst. av areala som ikkje blir omfatta av vern. Det er derfor viktig å ta i bruk og utvikle dette verkemidlet, slik at kommunane og sektorane har grunnlag for ei meir kostnadseffektiv ivaretaking av biologisk mangfald. Lov om statleg naturoppsyn har som mål å ivareta nasjonale miljøverdiar og førebyggje miljøkriminalitet. Lova har lagt grunnlaget for etablering av Statens naturoppsyn. Statens naturoppsyn skal utviklast vidare, med spesiell vekt på etablering i nye store verneområde.

Administrasjonen av storviltjakt i statsallmenning vart overført frå Statsskog SF til fjellstyra i 2004.

Motorisert ferdsel i utmark og vassdrag er regulert av motorferdsellova og nasjonal forskrift for bruk av motorkøyretøy i utmark. Også her er det stort behov for målretta og samordna oppsyns-, kontroll- og førebyggjingsiltak.

Framstilling og bruk av genmodifiserte organismar (GMO) er regulert i genteknologilova, i samsvar med prinsippet om berekraftig utvikling. Forvaltninga i Miljøverndepartementet skjer i samråd med andre aktuelle departement.

Som ei oppfølging av plikta til å utvikle ein nasjonal handlingsplan for konvensjonen om biologisk mangfald, vart St.meld. nr. 42 (2000-2001) *Biologisk mangfald. Sektoransvar og samordning* lagt fram våren 2001. I meldinga foreslo Regjeringa at det blir etablert eit nytt forvaltningssystem for biologisk mangfald, som Stortinget har gitt tilslutning til.

I dette arbeidet står etableringa av eit nasjonalt program for kartlegging og overvaking (under dette etablering av ein artsdatabank) sentralt. Miljøverndepartementet leier arbeidet med det nasjonale programmet som starta i 2003. Eit lovutval er nedsett for å vurdere lovverk om biologisk mangfald og relevant sektorlovgiving (Biomangfaldlovutvalet). Utvalet vil òg vurdere erstatningsordningar for vern etter naturvernlova. Ei eventuell innføring av ny erstatningsordning for nasjonalparkar og landskapsvernområde vil òg gjelde for område der vernevedtak allereie er fatta, men der fristen for krav om erstatning enno ikkje har gått ut. Dette vil i så fall innebære at ei slik overgangsordning òg vil omfatte område der fristen ikkje er gått ut 1. januar 2002. Innstillinga blir lagt fram i 2004.

For rovviltartene gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn blir det lagt vekt på å gjennomføre ei balansert og differensiert forvaltning i tråd med Stortinget sine føresetnader i Innst. S. nr. 174 (2003-2004). Dette inneber blant anna at det skal opprettast åtte regionale rovviltregionar, med egne rovviltneimder som får hovudansvaret for rovviltforvaltninga innanfor sin region. I kvar region skal det fastsetjast

eit nasjonalt mål for den enkelte rovviltarta. Samla skal dette medverke til å sikre ei meir lokal forankring av rovviltforvaltninga innanfor ramma av nasjonale og internasjonale forpliktingar. I tillegg skal det leggjast til rette for ein meir målretta bruk av midlar til førebygging og konfliktdemping, og ei betre samordning av landbrukspolitiske og miljøvernpolitiske verkemiddel for å redusere tap og skader og for å styrkje dyrevelferda til beitedyr. Miljødata, geografiske data og kunnskap om biologisk mangfald skal gjerast tilgjengelege for avgjerdstakarar på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå.

Ulike internasjonale konvensjonar og avtaler står òg sentralt i utvikling og oppfølging av norsk arbeid med biologisk mangfald, med konvensjonen om biologisk mangfald som den mest sentrale av desse. Det blir her òg vist til resultatområde 8, som gir ei omtale av anna internasjonalt samarbeid som òg omfattar biologisk mangfald, bl.a. i høve til arktisk samarbeid, naturvernsamarbeid med Russland, og miljøretta bistand.

Internasjonalt blir det arbeidd i ulike fora med problema kring avskoging i tropiske land, og ulovleg og ikkje berekraftig hogst og handel med tropisk tømmer. Det er teke initiativ til eit samarbeid med EU for å vurdere tiltak og verkemiddel. Nasjonalt blir det arbeidd etter eit frivillig spor med bransjar som innfører og nyttar tropisk tømmer, bl.a. forhandlarar av hagemøblar og båtbransjen. Det er vidare bestemt at staten ikkje skal kjøpe inn produkt av tropisk tømmer som anten er ulovleg eller produsert på ein ikkje berekraftig måte. Dette betyr at tropiske tømmerprodukt som blir kjøpte inn av staten må vere sertifiserte gjennom ei godkjent sertifiseringsordning. Noreg har vidare inngått ei avtale med Indonesia om utvikling og handheving av lovverk mot ulovleg hogst, og samarbeider også med indonesiske styresmakter om bevaring av skog i og rundt ein nasjonalpark i Riau-provinsen.

7 Resultatområde 2 Friluftsliv

Definisjon og avgrensing

Arbeidet på dette resultatområdet skal sikre areal og rettar til ferdsel, opphald og aktivitetar, og stimulere til miljøvennleg friluftsliv. Areal for friluftsliv, grunnlaget for jakt og fiske o.l. og natur- og kulturopplevingar ved friluftsliv blir òg tekne vare på gjennom arbeidet på resultatområda 1, 3 og 9. Andre miljøkvalitetar som har innverknad på fri-

luftslivet er ivaretekne gjennom resultatområda 1, 3, 4, 6 og 7. Friluftsliv i polare område er dekt av resultatområde 8.

Strategisk mål

Alle skal ha høve til å drive friluftsliv som helsefremjande, trivselsskapande og miljøvennleg aktivitet i nærmiljøet og i naturen elles.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål og resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 7.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 2 Friluftsliv

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
1. Friluftsliv basert på allemannsretten skal haldast i hevd i alle lag av folket.	1.1. Stimulere til utøving av miljøvennleg friluftsliv i samarbeid med relevante partar, under dette frivillige organisasjonar.	Statistikk om folk si deltaking i friluftsliv, under dette: Dagsturar og overnattingsturar i naturomgivnader. Bruk av nærområde i byar og tettstader. Bærplukking, fritidsfiske og jakt.
2. Barn og unge skal få høve til å utvikle dugleik i friluftsliv.	2.1. Barn og unge skal meistre trygg og miljøvennleg ferdsel i utmark.	Kunnskap om allemannsretten, fjellreglane og sjøvettreglane innan fylte 18 år. Prosentdelen av barn og unge under 18 år som har delteke i friluftaktivitetar dei siste 12 månadene. Talet på medlemmer i ungdomsorganisasjonar dominerte av aktivitetar retta mot natur- og friluftsliv som f.eks. speidarforeiningar og turistforeininga sine ungdomsgrupper.
3. Område av verdi for friluftslivet skal sikrast slik at miljøvennleg ferdsel, opphald og hausting blir fremja og naturgrunnlaget teke vare på.	3.1. Viktige område for friluftsliv skal vere sikra for føremålet ved kjøp, bandlegging og avtalt fleirbruk av naturområde. 3.2. Alle statleg sikra friluftslivsområde (inkl. skjergardsparkar) samt markaområde i alle større kommunar, skal innan år 2006 inngå i forvaltningsplanar.	Talet på nye område pr. år. Prosentdelen av friluftsområde med slikt forvaltningsopplegg (ikkje operativ før 2006).

Tabell 7.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 2 Friluftsliv

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
	3.3. Viltressursar og fiskeresursar i ferskvatn som kan utnyttast skal vere tilgjengelege for allmenta.	Prosentdelen av område som kan utnyttast (dvs. fiskeførande vatn og vassdrag samt jaktterreng for småvilt) i eit utval kommunar med sal av kort for fiske og småviltjakt.
4. Ved bustader, skular og barnehagar skal det vere god tilgang til trygg ferdsel, leik og annan aktivitet i ein variert og samanhengande grønstruktur med godt samband til naturområde omkring.	4.1. I samarbeid med aktuelle partar leggje til rette for at minst 30 pst. av bustader, skular og barnehagar i eit utval byar og tettstader har trygt og tilgjengeleg rekreasjonsareal innan 500 meter avstand og i tilknytning til ein samanhengande grønstruktur.	Prosentdelen slike bygningar med rekreasjonsareal og tilknytning til grønstruktur innan 500 meter.

Statusbeskriving

Stortinget behandla våren 2002 St.meld. nr. 39 (2000-2001) *Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet*. Meldinga gir ei brei oversikt over friluftslivet sine verdiar, utbreiing, trendar, mål og tiltak. Hovudarbeidet i 2005 innan friluftsliv vil vere å følgje opp dei tiltaka som ligg i meldinga. I 2005 blir *Friluftslivets år* arrangert og det blir gjort framlegg om ei ekstra eingongsløyving på 5 mill. kroner til dette føremålet. Friluftslivets år vil ha hovudfokus på friluftslivaktivitetar rundt om i landet. Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) har fått oppdraget med å koordinere innsatsen, og vil setje friluftslivet på dagsordenen i alle lokalmiljø. Barn og unge er den primære målgruppa for satsinga på Friluftslivets år 2005. Det er heilt sentralt at folk har rett til å ferdes fritt i naturen. Derfor må verkemidlane først og fremst setjast inn der vi ser at denne retten er under press. Det vil derfor være ekstra fokus på utviklinga i strandsona framover.

Arbeidsmål 1.1. Stimulere til utøving av miljøvennleg friluftsliv i samarbeid med relevante partar, under dette frivillige organisasjonar.

Landsomfattande undersøkingar om friluftsliv er blitt gjennomførte ei rekkje gonger sidan 1970. I Statistisk sentralbyrå si levekårsundersøking i 2001 vart det gjennomført ei kartlegging av fritidsbruk – deriblant friluftsliv, trenings- og mosjonsaktivitetar. Førebelse analysar synest å dokumentere stor stabilitet i aktivitetsmønsteret innanfor friluftslivet dei ti siste åra, men det er òg teikn på at norsk friluftsliv er i endring. Det er stor og til dels aukande oppslutning om fotturar (81 prosent av dei spurte) og skiturar. Jakt har i lengre tid hatt stabil oppslutning (ca. 10 prosent av dei spurte), mens

særleg fiske og til dels bærplukking har hatt ein svakt dalande tendens dei siste 10 åra. Veksten i bruk av sykkel til turformål ser ut til å halde fram. Det er mogeleg å tolke endringane i aktivitetsmønsteret i lys av generelle samfunnsendringar som òg set sitt preg på friluftslivet. Nye tal kjem i neste levekårsundersøking som blir gjennomført i 2005.

Arbeidsmål 2.1. Barn og unge skal meiste trygg og miljøvennleg ferdsel i utmark

Det er ingen klare teikn på rekrutteringssvikt blant barn og unge når det gjeld friluftsliv. Hos ungdommen skjer det ei gradvis endring i friluftslivsvanane. «Moderne» aktivitetar som sykling, snøbrett- og laussnøkjøring og fjellklatring blir meir populære. Friluftslivsmeldinga (St.meld. nr. 39 (2000-2001)) legg opp til å styrkje arbeidet overfor barn og barnefamiliar, med særleg fokus på dei som i dag sjeldan eller aldri tek del i friluftsliv og fysiske aktivitetar. Medviten og offensiv satsing ved enkelte skular og især frå friluftslivsorganisasjonar si side har ført til at fleire barn og unge no tek del i friluftslivsaktivitetar. Fleire av friluftslivsorganisasjonane har eigne barneorganisasjonar, t.d. Barnas Turlag med 15 000 medlemmer, Fiskeklubben (6 500 medl.), KFUM-KFUK-speiderne (13 500 medl.) og Norske 4H (nesten 19 000 medl.).

Undersøkingar viser at kunnskap og dugleik aukar med målretta stimulering og at grunnlaget for gode friluftslivsvanar i vaksen alder blir lagt i barndommen. Neste levekårsundersøking vil for første gong gi tal for barn og unge si deltaking i friluftsliv.

Departementet har starta eit samarbeid med Helsedepartementet om felles innsats til fremje av friluftsliv og fysiske aktivitetar blant barn og unge.

Arbeidsmål 3.1 Viktige område for friluftsliv skal vere sikra for føremålet ved kjøp, bandlegging og avtalt fleirbruk av naturområde.

Fleire viktige område er sikra til friluftsføremål med statleg finansiering det siste året (19 område i 2003). Samla er no om lag 1 950 område sikra for friluftsføremål.

Regjeringa prioriterer høgt arbeidet med å sikre nye friluftsområde. Særleg er det viktig at område i kystsona blir sikra. Det å gjere nye «strandperler» tilgjengelege er eit konkret tiltak som betrar tilhøva for friluftsliv for mange brukarar. Dette er òg eit positivt verkemiddel som er konfliktdempande. I Friluftslivets år vil ein prioritere dette arbeidet høgt. I tillegg til å auke innsatsen for sikring, tilrettelegging og drift av særskilte friluftsområde, vil det òg bli lagt stor vekt på å opne ulike typar statseigedom for allmenta. Det blir særleg viktig å sikre for friluftslivet dei strandperlene som Forsvaret og andre statlege grunneigarar ikkje lenger har bruk for.

I tilknytning til Stortinget si behandling av Dok. nr 8:82 (2003-2004) – Om salg av Østre Bolærne – er Regjeringa gjennom oppmodingsvedtak nr. 539 (2003-2004) blant anna beden om å gjennomføre ein gjennomgang av statlege eigedommar som skal avhendast. Aktuelle departement gir ei omtale av si oppfølging av oppmodingsvedtaket i respektive fagproposisjonar. For ei nærare omtale av korleis ein kan ta vare på allemannsretten og/eller vern av eigedommar som er interessante i forhold til allmenta sin tilgang til friluftsliv og/eller kulturhistorie i desse høve, blir det vist til Forsvarsdepartementets St.prp. nr. 1 (2004-2005).

Departementet vil leggje stor vekt på å betre tilhøva for friluftsliv i strandsona og auka tilgjenge til slike område. Prosjektsamarbeidet mellom Friluftsrådas Landsforbund og Direktoratet for naturforvaltning, med sikte på å få fram gode sikringsprosjekt, vil halde fram.

Det er innleia eit samarbeid med Stavanger kommune for å sikre viktig grønstruktur som ei oppfølging av St.meld. nr. 23 (2001-2002) *Bedre miljø i byer og tettstader*. Det kan òg vere aktuelt å gå inn i eit slikt samarbeid med andre større byar og tettstader.

Arbeidsmål 3.2. Alle statleg sikra friluftslivsområde (inkl. skjergardsparkar) og markaområde i alle større kommunar skal innan år 2006 inngå i forvaltningsplanar.

Det er utarbeidd heilskapelege forvaltningsplanar som bl.a. omtaler behovet for tilrettelegging og skjøtselsnivå for ein overvegande del av friluftslivs-

områda i Oslofjorden, skjergardsparkane på Sørlandet og Vestkystparken. Skjergardstenesta er etablert med uniformerte båtar og mannskap langs heile kysten frå Østfold til og med Hordaland.

Kysten byr på gode høve til naturopplevingar og friluftsliv. Kystlandskapet har særpreg og det er mange kulturhistoriske spor som er svært attraktive for friluftslivet. Kjenneteiknet på kystfriluftslivet er aktivitetar som bading, soling, båtliv og fritidsfiske, men her som i innlandet er det likevel foturar som er den vanlegaste aktiviteten.

Kystleiprojektet i regi av Den norske turistforeining (DNT), Friluftsrådas Landsforbund (FL) og Forbundet Kysten er eit tiltak for å stimulere til og leggje til rette for eit ikkje-motorisert friluftsliv langs kysten.

Det er utarbeidd ein «Marka-rettelias» som eit tilbod til dei kommunane som forvaltar viktige bymarker.

Status for bygging i strandsona er gitt omtale under resultatområde 9 – resultatmål 2 om kommunal arealplanlegging.

Arbeidsmål 3.3. Viltressursar og ressursar av ferskvassfisk som kan utnyttast skal vere tilgjengelege for allmenta.

Organiseringa av jakt og fiske varierer mellom kommunar og fylke. Aktiviteten aukar likevel på dette feltet. Gjennom eit konstruktivt samarbeid med rettshavarane blir fleire og fleire område organiserte og opna for allmenta.

Som eit tiltak for å auke tilgangen til innlandsfisk vart fiskeavgifta for denne type fiske (unnta fiske etter anadrom laksefisk) fjerna frå og med 2002. Talet på jegerar aukar svakt for kvart år. Delen kvinner aukar mest og utgjer snart 6 pst. av jegerane. Talet på dei som har løyst jegeravgiftskort har stabilisert seg omkring 190 000 norske og 2 000 utanlandske jegerar. I jegerregisteret er det no registrert over 400 000 personar.

650 000 nordmenn og 60 000 utlendingar fiska ferskvassfisk i Noreg i 2003. 150 000 personar fiska etter anadrom laksefisk i 2003, av dei var 35 000 utlendingar.

Arbeid med å betre tilgangen for allmenta til jakt og innlandsfiske vil i aukande grad skje ved at rettshavarane utarbeider driftsplanar for dei vilt- og fiskeressursane som kan haustast, jf. arbeidsmål 4.1 under resultatområde 1.

Arbeidsmål 4.1. I samarbeid med aktuelle partar leggje til rette for at minst 30 pst. av bustader, skular og barnehagar i eit utval byar og tettstader har trygt og tilgjengeleg rekreasjonsareal innan 500 meters avstand og i tilknytning til ein samanhengande grønstruktur.

Stortingsmeldinga om friluftsliv foreslår at kartlegging av grønstrukturen blir lagt til grunn i den kommunale planlegginga og forvaltninga, og blir ein premiss for vidare tettstadutvikling. Statistisk sentralbyrå har nyleg utvikla ein metode for å overvake arealstorleikar og tilgjenge til slike nære, grønne lunger. Resultat frå dette arbeidet underbyggjer at dette målet er naudsynt. Tilgangen til slike areal er god på landsbasis, men tilgangen til nærturterreng minkar ved aukande storleik på tettstaden.

Arbeidet med kartlegging og rettleiing blir ført vidare som ledd i oppfølginga av St.meld. nr. 39 (2000-2001) *Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet* og St.meld. nr. 23 (2001-2002) *Bedre miljø i byer og tettsteder*.

Verkemiddel

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 97,2 mill. kroner. Finansieringa blir i hovudsak dekt av Direktoratet for naturforvaltning si budsjetttramme jf. kap. 1427, og delar av kapitla 1425 og 1426. Vidare inneheld delar av Miljøverndepartementet sine budsjettkapittel 1400 og 1410 òg budsjettmidlar som medverkar til finansieringa av resultatområdet i år 2005. Fylkesmannen har òg oppgåver under resultatområde 2. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene vart frå og med 2001 budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Arbeids- og administrasjonsdepartementet sitt budsjett.

Statlege midlar er med å sikre regionalt og nasjonalt viktige friluftslivsområde. Statlege midlar er òg viktige for å motivere kommunane til å realisere vedtekne planar for å bevare grønstruktur og leggje til rette for friluftsliv, jf. St.meld. nr. 23 (2001-

2002) *Bedre miljø i byer og tettsteder*. Løyvingane til sikring av friluftslivområde vart auka i statsbudsjettet både for 2003 og 2004. Også for 2005 blir det auka løyvingar til sikring av område og til andre tiltak for å fremje friluftslivet i Friluftslivets år.

Plan- og bygningslova er det generelle verkemidlet som kommunane har for å utvikle gode område for friluftsliv for alle folkegrupper og interesser.

Staten medverkar dessutan, i samarbeid med kommunane, til finansiering av driftsordningar for dei sikra områda. I kystsona frå Østfold til og med Hordaland er dette samordna gjennom Skjergardstenesta, der staten gjennom Statens naturoppsyn har det nasjonalt overordna ansvaret og gir økonomiske bidrag til driftsutgifter, båtinvesteringar mv. Statens naturoppsyn arbeider òg med å integrere naturoppsyn i den daglege drifta av skjergardstenesta.

Det blir vidare gitt driftsstøtte til Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO), Den Norske Turistforening, Norges Jeger- og Fiskerforbund og Friluftsrådas Landsforbund. Dette gjeld bl.a. til arbeidet i Forum for natur og friluftsliv som er organisert i alle fylke. Det blir dessutan gitt tilskot til stimuleringsiltak i regi av dei frivillige organisasjonane. Desse midlane vil vere knytte til aktivitetsretta prosjekt med formål å stimulere nye grupper, især barn og unge, til å utøve friluftsliv.

Det blir òg gitt tilskot til frivillige organisasjonar til tilrettelegging for fritidsfiske og jakt.

I tillegg til plan- og bygningslova er friluftslivlova, lakse- og innlandsfisklova og viltlova dei viktigaste juridiske verkemidla. Miljøverndepartementet har gitt ut eit rundskriv om friluftslivlova med oversikt over kommunane sine oppgåver når det gjeld å fremje allmenta sine friluftslivinteresser.

Departementet ønskjer å bruke informasjon/kommunikasjon som eit viktig strategisk verkemiddel for å nå måla under resultatområde 2 Friluftsliv. Friluftslivets år i 2005 blir ei viktig satsing i dette arbeidet.

8 Resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar forvaltning av kulturminne, kulturmiljø og det kulturhistoriske innhaldet i landskapet gjennom vern, bruk og verdiskaping. I arbeidet inngår arkeologiske kulturminne på land og under vatn, og kulturminne og kulturmiljø som er automatisk freda gjennom vedtak etter kulturminnelova. Sikring og aktiv bruk av kulturhistoriske verdier og kvalitetar i våre fysiske omgivelser skjer i stor grad gjennom tilfredsstillande forvaltning, gjennom eigarinnsetning, kommunalt planarbeid og i arbeidet med by- og tettstadsutviklinga, sjå òg resultatområde 9. Resultatområdet inkluderer òg statlege bygningar og fartøy og enkelte verneverdige kyrkjer som er kulturhistorisk spesielt viktige. I tillegg dekk-

jer det internasjonalt samarbeid og oppfølging av konvensjonar og andre internasjonale avtaler for å sikre kulturminne og kulturmiljø. Landskapsarbeidet er i hovudsak dekt av resultatområde 1 og delvis under resultatområde 9. Verknader av luftforureining på kulturminne er dekt av resultatområde 7.

Strategisk mål

Mangfaldet av kulturminne og kulturmiljø skal forvaltast og takast vare på som bruksressursar, og som grunnlag for oppleving og vidareutvikling av fysiske omgivelser. Eit representativt utval av kulturminne og kulturmiljø skal takast vare på i eit langsiktig perspektiv som inspirasjon, kunnskapsressursar og som grunnlag for opplevingar.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål og resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 8.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
1. Det årlege tapet av kulturminne og kulturmiljø som følgje av fjerning, øydelegging eller forfall skal minimerast, og skal innan år 2008 ikkje overstige 0,5 pst årleg.	1.1. Styrkje omfang og tilgang til forvaltningsretta kunnskap om kulturminna.	Talet på kommunar med tilgang til kulturminneregister. Talet på arealbrukande sektorar med tilgang til kulturminneregister.
	1.2. I samarbeid med aktuelle partar skal stadene si eigenart og deira kulturhistoriske innhald takast vare på, og estetiske kvalitetar i stadforminga innan kommunal planlegging og byutviklingspolitikk skal leggjast vekt på.	Talet på kommunar med vedteken kommunedelplan for kulturminne og kulturmiljø. Talet på kommunar med kulturminnefagleg kompetanse. Talet på kommunar som nyttar stadsanalyse som planverktøy.
	1.3. Oppgåver innan kulturminneområdet skal leggjast til utvalde byar.	Utvalde byar skal vere med i forsøk over 4 år (2004-2008) der dei får meir ansvar og mynde etter kulturminnelova. Opplærings- og rettleiingstiltak som er sette i verk
	1.4. I samarbeid med aktuelle partar leggje til rette for auka medvit i kommunane om verdien av og høvet til vidare bruk og ombruk.	Talet på verneverdige bygningar som er gitt endra bruk.

Tabell 8.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
	1.5. I samarbeid med andre sektorar utvikle verkemiddel (eksisterande og nye) for vern og bruk av kulturminne og kulturmiljø.	Talet på statlege sektorar med eigen kulturminnefagleg kompetanse.
2. Det representative utvalet av kulturminne og kulturmiljø skal bevarast i ein tilstand som svarer til 1998-nivå, og freda bygningar og anlegg skal ha ordinært vedlikehaldsnivå innan år 2010.	2.1. I samarbeid med bl.a. lokale styresmakter og eigarar leggje til rette for å betre tilstanden for verneverdige kulturminne og kulturmiljø.	Prosentdel verneverdige kulturminne som har ordinært vedlikehaldsnivå. Talet på forvaltningsplanar for freda kulturminne og kulturmiljø. Formelt vern etablert.
	2.2. Følgje opp Noreg sine plikter i forhold til UNESCO sin verdsarvkonvensjon – gjennom forvaltninga av dei norske verdsarvområda og ved å medverke til betre representativitet for områda på verdsarvlista.	Rutinebasert revidering av tilstand på dei norske verdsarvområda er gjennomført og dokumentert. Nye norske nominasjonar til verdsarvlista sende UNESCO i samsvar med tentativ liste
3. Den geografiske, sosiale, etniske og tidsmessige breidda i varig verna kulturminne og kulturmiljø skal betrast, slik at svakt representerte og manglande hovudgrupper er representerte med fleire objekt innan år 2004 (i forhold til 1998-nivå). ¹	3.1. I samarbeid med aktuelle partar arbeide for at andre sektorar tek større ansvar for kulturminne knytte til eiga verksemd.	Talet på ferdigstilte sektorvise verneplanar.
	3.2. Gjennomføre fredingar i samsvar med sektorvise verneplanar.	Talet på fredingar av svakt representerte hovudgrupper. Talet på fredingar i samsvar med plan.

¹ Sjølv om målet refererer seg til året 2004 vil det også gjelde for 2005. Målet vil bli revidert som følgje av ein gjennomgang av alle dei nasjonale resultatmåla innanfor kulturminnevernet i lys av Stortinget si behandling av den kommande stortingsmeldinga om kulturminnepolitikken.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Styrkje omfang av og tilgang til forvaltningsretta kunnskap om kulturminna.

Kulturminnebasen Askeladden vart lansert i 2004. Askeladden er ein omfattande database med opplysningar om alle freda kulturminne og kulturmiljø i Noreg. Databasen er eit viktig verktøy som vil gjere det enklare å registrere og oppdatere opplysningar om freda kulturminne. Askeladden vil vere tilgjengeleg for kulturminneforvaltninga sentralt og lokalt, for statlege sektorstyresmakter og for kommunane. Kulturminnebasen skal bli tilgjengeleg over Internett. Per juli 2004 har 82 kommunar og elleve arealbrukande sektorar teke Askeladden i bruk. Alle kommunar har høve til å få tilgang om dei ønskjer det. Det blir vist til omtale under Verkemiddel.

Arbeidsmål 1.2. I samarbeid med aktuelle partar skal stadene si eigenart og deira kulturhistoriske innhald takast vare på, og estetiske kvalitetar i stadforminga innan kommunal planlegging og byutviklingspolitikk skal leggast vekt på.

Arbeid med rettleiing og kunnskapsutvikling er i gang, med særleg vekt på å få fram kvalitetar og historiske verdiar i forminga av byar og tettstader. I den samanhengen blir det utvikla prinsipp for bruk, vern, omforming og nybygging i eksisterande kulturmiljø.

Riksantikvaren har utarbeidd vegleiar om plan- og bygningslova som verktøy i forvaltninga av kulturminne og kulturmiljø, og ein vegleiar om kulturminne og kulturmiljø i konsekvensutgreiingar. I tillegg har Riksantikvaren utvikla ein nettstad for formidling og utveksling av informasjon om by- og

stadsutvikling. Dette er nyttige kunnskapskilder for kommunar, anna forvaltning og andre som arbeider med arealdisponering.

Riksantikvaren og andre statlege etatar har sidan 2001 samarbeidd om å lage kurs i stadsutvikling for kommunar. I perioden 2003-2005 driv Riksantikvaren eit prosjekt for å utvikle betre verktoy til forvaltning av historiske bymiljø, i samarbeid med nordiske og baltiske land.

I samband med kommunen si rolle i forvaltninga av kulturminne har det vore gjort mykje rundt i kommunane. Kvart år sidan 2002 har Riksantikvaren satsa økonomiske midlar på prosjekt i kommunane for å få fram gode eksempel på korleis dei kan nytte kommuneplanar som verktoy for å sikre kulturminne og kulturmiljø og korleis dei gjennom auka kunnskap i lokalmiljøet betre kan ta omsyn til kulturarven. Til saman har eit førtitals kommunar, nokre fylkeskommunar, Fortidsminneforeininga og Forbundet Kysten vore engasjerte.

I følge KOSTRA var det i 2003 115 kommunar som hadde vedteke plan med spesiell vekt på kulturminne og kulturmiljø. KOSTRA viser òg at det i 2003 var 127 kommunar som hadde knytt til seg kulturminnefagleg kompetanse.

Arbeidsmål 1.3. Oppgåver innan kulturminneområdet skal leggjast til utvalde byar

Som ledd i oppfølginga av St.meld. nr. 19 (2001-2002) *Nye oppgåver for lokaldemokratiet – regional og lokalt*, vart det i 2004 sett i gang prosjekt med lokal kulturminneforvaltning (differensiert oppgåvefordeling) i byane Bergen, Stavanger og Kristiansand. Prosjektet skal vare i 4 år, og byane skal ved utgangen av kvart av dei 4 åra rapportere korleis forsøka blir gjennomførte og følgde opp.

Arbeidsmål 1.4. I samarbeid med aktuelle partar leggje til rette for auka medvit i kommunane om verdien av og høvet til vidare bruk og ombruk.

Bygningane i landet med tilhøyrande infrastruktur representerer store samfunnsverdiar. Meir enn 70 pst. av realkapitalen i landet er investert i bygningar og anlegg. På årsbasis er ca. 40 pst. av aktiviteten innanfor bygg- og anleggsverksemda knytt til eksisterande bygningsmasse.

Riksantikvaren har starta arbeidet med nettbasert informasjon om korleis bygningar kan brukast på nye måtar framfor å rivast. Det er positiv interesse for prosjektet både frå leverandørar av eksempelstoff og frå potensielle brukarar. Ein database med gode døme vil bli lansert mot slutten av 2004. Riksantikvaren samarbeider med Statens bygningstekniske etat (BE) om å lage ein temaveglear

for byggjetiltak i eksisterande bygningar. Tema-vegleriaren skal vise korleis tiltak kan oppfylle funksjonskrava i byggjeforskriftene, og samtidig ivareta kulturhistoriske verdiar og tradisjonelle byggjemetodar. Vegleriaren vil bli lansert for kommunane under BE-dagane 2005.

Arbeidsmål 1.5. I samarbeid med andre sektorar utvikle verkemiddel (eksisterande og nye) for vern av kulturminne og kulturmiljø.

Sektorane har stor verknad på kulturminne, kulturmiljø og landskap, gjennom næringsverksemd, byggje- og anleggstiltak og eigedomsforvaltning. Det er jamleg kontakt med sektorar som driv verksemd som kan ha særleg effekt på kulturminna, og som på ein berekraftig måte kan ta i bruk det potensialet for verdiskaping som ligg i kulturarven. Siktemålet er å få dei til å ta auka sektoransvar og påverke utforminga av eksisterande og nye verkemiddel. Det går føre seg eit samarbeid med Direktoratet for samfunnstryggleik og beredskap (DSB) for å betre branntryggleiken for freda bygningar generelt og trebyar spesielt. Eit ledd i dette er pilotprosjektet for sikring av Røros.

Arbeidsmål 2.1. I samarbeid med bl.a. lokale styresmakter og eigarar leggje til rette for å betre tilstanden for verneverdige kulturminne og kulturmiljø.

Analysar viser at den tekniske tilstanden for dei fleste kulturminne og kulturmiljø framleis ikkje er god nok. Riksantikvaren utviklar eit system for registrering og overvaking av vedlikehaldstilstanden for freda bygningar og anlegg som grunnlag for fylkeskommunane sitt vernearbeid. Systemet vil kunne medverke til meir systematisk innsats for å betre tilstanden. Norsk standard 3424 «Tilstandsanalyse av fredete og verneverdige bygningar» er ferdig. Denne vil bli ein god reiskap i kartlegginga av tilstanden i freda bygningar, og til hjelp for alle som skal arbeide med verneverdige bygningar.

Riksantikvaren held òg ei rekkje foredrag og forelesingar, og utarbeider informasjon til eigarar, kommunar og undervisningsinstitusjonar for å sikre at dei lokale styresmaktene og eigarane legg betre til rette for å betre tilstanden for verneverdige kulturminne og kulturmiljø. Det er for eksempel under avslutning eit prøveprosjekt med enkel og oversiktleig informasjon om kulturlag frå mellomalderen, for at eigarar/utbyggjarar, konsulentar og kommunal forvaltning skal kunne ta betre omsyn til desse kulturlaga i planlegging av nye tiltak. Erfaringane frå prøveprosjektet i Trondheim vil ha overføringsverdi til dei andre mellomalderbyane.

Forutan Riksantikvaren sine egne økonomiske tilskotsmidlar til eigarane av verneverdige kulturminne og kulturmiljø, har Kulturminnefondet også ei viktig rolle gjennom sin aktivitet og sine økonomiske verkemiddel i høve til eigarar av verneverdige kulturminne. Resultata frå tilskotsfordelinga i 2003 og 2004 viser at fondet løyser ut stor eigeninnsats frå eigarane.

Arbeidsmål 2.2. Følgje opp Noreg sine plikter i forhold til UNESCO sin verdsarvkonvensjon – gjennom forvaltninga av dei norske verdsarvområda og ved å medverke til betre representativitet i områda på verdsarvlista.

Dei fem norske verdsarvområda er; Urnes stavkyrkje, Bryggen i Bergen, Røros Bergstad, bergkunsten i Alta samt Vegaøyane som vart godkjent som den femte norske verdsarvstaden på UNESCOs verdsarvliste i juli 2004. UNESCO sine retningslinjer fastset at det skal rapporterast om verdsarvområda sin tilstand og utviklinga deira kvart sjette år. Alle områda med unntak av Vega er blitt evaluerte, og det blir arbeidd med å følgje opp evalueringane. I 2005 skal det gjennomførast ei periodisk rapportering på tilstanden til stadane som var innskrivne før 1998. Rapporteringa skal skje etter retningslinjer og format gitt av UNESCOs World Heritage Center og skal koordinerast for dei nordiske og baltiske landa.

I 2004 vart Noreg medlem av UNESCO sin verdsarvkomité, og blir representert ved Riksantikvaren. Den nordiske verdsarvstiftinga (Nordic World Heritage Foundation – NWHF), som vart etablert i 2002, har som føremål å styrkje arbeidet med UNESCO-konvensjonen for vern av verdas kultur- og naturarv.

Arbeidsmål 3.1. I samarbeid med aktuelle partar arbeide for at andre sektorar tek større ansvar for kulturminne knytt til eiga verksemd.

Sektorstyresmaktene har ansvaret for å setje i stand og halde ved like kulturminne i statleg eige, og for at deira eiga verksemd tek godt nok omsyn til eksisterande kulturminne og kulturmiljø. Regjeringa arbeider for at omsynet til kulturminneverdiene får ein større plass i sektorstyresmaktene si utforming av politikken på ei rekkje område.

Regjeringa vil syte for at staten blir eit godt føredøme som eigar og forvaltar av kulturhistorisk verdifull eigedom. Moderniseringsdepartementet har i samarbeid med aktuelle departement sett i gang eit prosjekt for å registrere statlege kulturhistoriske eigedommar (SKE-prosjektet). I samband med dette prosjektet er Riksantikvaren med i ei

arbeidsgruppe som skal utarbeide retningslinjer for forvaltning av desse eigedommane.

Arbeidsmål 3.2. Gjennomføre fredingar i samsvar med sektorvise verneplanar.

I 2003 vart 14 ordinære fredingar (kml §§ 15 og 19) vedtekne. Åtte av desse sakene inngår i «Fredningsplan for etterreformatoriske kulturminner i Telemark». 119 ordinære enkeltstående fredingsaker (kml §§ 15, 19 og 20 inklusive mellombelse fredingar) er under arbeid på landsbasis. Av desse er 23 initierte av Riksantikvaren og 96 av regionalforvaltninga. I 2003 vart sju ståande byggverk frå perioden 1537 – 1649 erklærte/tinglyste som automatisk freda (kml § 4 tredje ledd).

Fire enkeltstående forskriftsfredingar vart vedtekne i 2003. Dette er saker som er reiste i samband med avhending av statlege eigedommar, dvs. utanom sektorvis verneplan. Det blir arbeidd med ytterlegare seks enkeltstående forskriftsfredingar.

Fredinga av bygningar og anlegg i «Verneplan for jernbanebygningar» var fullført i 2003.

Fredinga av kulturmiljøet Kongsberg Sølververk vart fullført i 2003. Fylkeskommunen skal fullføre Riksantikvaren sitt utkast til forvaltningsplan for dette kulturmiljøet.

Freding av bygningar og anlegg som inngår i Landsverneplan for Forsvaret, vart vedteke ved forskrift 6. mai 2004. Fredinga omfattar ca. 450 objekt (bygningar, forsvarsanlegg o.a.) fordelt på 84 lokalitetar.

Verkemiddel

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 215,3 mill. kroner i 2005-budsjettet. Finansieringa er i hovudsak dekt av Riksantikvaren si budsjettamme, jf. kap. 1429 og budsjettamma som omfattar avkastninga frå Kulturminnefondet, jf. kap. 1432. Kapitla 1400 og 1410 inneheld òg budsjettmidlar som medverkar til finansieringa av resultatområdet i 2005.

Dei økonomiske verkemidla på kulturminnefeltet skal medverke til å ta vare på den historiske kulturarven vår. Midlane skal i første rekkje nyttast til dei nasjonalt viktige kulturminna: freda kulturminne frå mellomalderen og frå nyare tid, og viktige satsingar som kystkultur og verdsarvområda. Regjeringa legg vekt på at tilskotsmidla skal gå til konkrete tiltak på kulturminna. Det er private eigarar som skal prioriterast med tilskotsmidlar. Dei har eit spesielt ansvar for å ivareta kulturminne av nasjonal verdi. Tilskotsmidla løyser ut stor innsats både økonomisk og arbeidsmessig frå eigarane sin side, og dei har stor innverknad på lokalt bygge-

og anleggsarbeid. Kulturminne og kulturmiljø gir høve til auka verdiskaping, både i «seg sjøve» og som del av ein større heilskap. Gode døme på dette er stavkyrkjene og verdsarvstadene som genererer store reiselivsinntekter i fleire kommunar. Vidare har mange av fyra i landet fått ein ny funksjon som ferie- og reisemål. Kulturminne er såleis viktige ressursar for lokalsamfunna og regionane og har mykje å seie for næringsutvikling på staden. Stader med godt bevarte kulturminne og ei særegen historie og identitet kan ha konkurransefortrinn med omsyn til reiseliv og anna næringsverksemd, og det kan medverke til å oppretthalde busetnad og arbeidsplassar lokalt og regionalt. Regjeringa vil leggje til rette for at kulturminna kan bli ein ressurs for lokalt og regionalt utviklingsarbeid. Det er sett i gang arbeid med å få fram gode døme på måtar å nytte kulturminna i dette utviklingsarbeidet.

Kulturminnefondet som Regjeringa har oppretta, er ein viktig reiskap for å sikre utvikling og verdiskaping basert på kulturminneressursane. Fondet skal ha ei rolle som pådrivar for å stimulere og utløyse prosjekt med potensiale for verdiskaping. Styret for Kulturminnefondet gjer vedtak om tildeling av midlar innanfor ramma av gjeldande vedtekter og føresegner. Grunnideen for fondet er å få til eit maksimalt samspel mellom offentlege og private midlar. Føresetnaden er at fondsmidlane skal løyse ut midlar frå privatpersonar, næringsliv og andre. Tilskotstildelinga for 2003 og 2004 viser at tilskota frå fondet løyser ut betydeleg meirinnsats og midlar frå dei private aktørane. Det er eit mål at Kulturminnefondet skal føre til meir fleksible og effektive samarbeidsformer mellom offentlig og privat sektor og bygge opp under ein styrkt verneinnsats.

Dei viktigaste kulturminna og kulturmiljøa av nasjonal verdi skal sikrast gjennom freding etter kulturminnelova. Lokal deltaking er eit viktig strategisk verkemiddel for å nå resultatmåla i resultatområde 3. Forvaltninga av kulturminne og kulturmiljø skjer i dag i stor grad innanfor rammene av plan- og bygningslova. Det er derfor viktig å få fram opplysningar tidleg i planarbeidet for å unngå dyre og tidkrevjande prosessar, if. resultatområde 9 Regional planlegging.

Kulturminnebasen *Askeladden*, som no er i drift og blir vidareutvikla, er eit moderne IT-basert planleggingsverktøy for informasjon om kulturminne og kulturmiljø og for overvaking av tilstand og rapportering om miljøstatus. Basen vil medverke til å førebyggje konflikhtar og lette og effektivisere arbeidet med plansaker for offentlege og private aktørar.

Internasjonalt samarbeid om bevaring av kulturminne og kulturmiljø skjer gjennom nordiske fora, i norskrussisk samarbeid, innan Europarådet, gjennom EØS-samarbeidet og innanfor UNESCO, bl.a. gjennom Den nordiske verdsarvstiftinga (Nordic World Heritage Foundation) i Oslo. Stiftinga skal støtte gjennomføringa av UNESCO sin verdsarvkonvensjon (World Heritage Convention) av 1972, og vere med å utvikle modellar for berekraftig forvaltning av kulturminne, jf. arbeidsmål 2.3. Riksantikvaren er fagsenter for kulturminneforvaltning i bistandsarbeidet og skal i samarbeid med NORAD syte for at kulturminneinteressene blir tekne vare på i norske bistandsprosjekt. Ein viser elles til omtale under resultatområde 8.

For omtale av Den europeiske landskapskonvensjonen, som trådde i kraft 1. mars 2004, blir det vist til resultatområde 9.

9 Resultatområde 4: Overgjødning og oljeforureining

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å førebyggje og redusere utsleppa av partiklar, næringssalt (nitrogen og fosfor) og olje til vassførekomstane. Kravstilling til privat og kommunal beredskap mot akutt forureining frå olje og kjemikaliar er òg dekt av dette resultatområdet. Utsleppa av næringssalt og partiklar kjem i hovudsak frå kommunale avløp, landbruk, fiskeoppdrett og industri, og kan føre til skadar på økosystemet i form av nedslamming og overgjødning. Utsleppa av olje kjem frå landbasert verksemd, skipsfart og petroleumsverksemd, og kan skade organismar og økosystem i havet, på sjøbotnen, i strandsona og i jordsmonnet. Resultatområdet omfattar internasjonalt havmiljøarbeid, slik som oppfølging av bl.a. Nordsjø-deklarasjonen, OSPAR-konvensjonen, London-konvensjonen og konvensjonar innan den internasjonale

skipsfartsorganisasjonen (IMO), så vel som relevante EU-direktiv.

Strategisk mål

Det skal sikrast ein vasskvalitet i ferskvatn og marine område som medverkar til å halde oppe arter og økosystem, og som tek omsyn til helse og trivsel for menneska.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål og resultatindikatorar og statusbeskriving

Nedanfor følgjer ei oversikt over dei nasjonale resultatmåla og miljøvernforvaltninga sine eigne sektorvise arbeidsmål og miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar innanfor resultatområde 4 Overgjødning og oljeforureining.

Tabell 9.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 Overgjødning og oljeforureining

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Resultatindikatorar
1. Utsleppa av næringssalta fosfor og nitrogen til eutrofipåverka delar av Nordsjøen skal vere redusert med om lag 50 pst. innan 2005 rekna frå 1985.	1.1 Utslepp frå kommunal avløpssektor skal vere i samsvar med forslag til nytt avløpsregelverk i forureiningsforskrifta.	Talet på anlegg med gjennomført primær, sekundær og tertiær reining blir vurdert mot talet på anlegg som skal ha dei ulike reinsetypane.
2. Operasjonelle utslepp av olje skal ikkje medføre uakseptabel helse- eller miljøskade. Risikoen for miljøskade og andre ulemper som følgje av akutt forureining skal liggje på eit akseptabelt nivå.	2.1. Operasjonelle utslepp av olje og miljøfarlege stoff til sjø frå petroleumsverksemda skal stanst eller minimerast innan 2005 (nullutslepp).	Mengd utslepp av olje i vatn frå petroleumsverksemda. Talet på og mengd akutte utslepp av olje frå petroleumsverksemd, skip og landbaserte utslepp.
	2.2. Innan 2006 skal det etablert ordningar som sikrar at utsleppskrav til skipsfarten blir overhaldne i samarbeid med relevante sektorstyresmakter.	Talet på mottaksordningar for avfall frå skip. Talet på og mengd oppdaga ulovlege utslepp av olje frå skip.
	2.3. Verksemd som kan medføre akutt forureining skal til ei kvar tid ha eit akseptabelt beredskapsnivå sett i forhold til risikoen for akutt forureining.	Talet på godkjende private og kommunale beredskapsplanar.

Det nasjonale resultatmålet for reduksjon av utsleppa av næringssalta fosfor og nitrogen til dei eutrofipåverka delane av Nordsjøen er i stor grad knytte til nordsjøsamrådet, der dei deltakande landa er samde om å oppnå ein 50 pst. reduksjon av utsleppa av desse næringssalta innan 2005. Det har dei seinare åra vore gjennomført ei rekkje tiltak for å redusere utsleppa av både fosfor og nitrogen til desse områda som er eutrofipåverka, og oppfyl-linga av EUs avløps- og nitratdirektiv vil vere viktig for å nå denne målsetjinga. I perioden 1985 til 2002 vart den menneskeskapte fosfor- og nitrogentilførselen til nordsjøområdet redusert med respektive 64 pst. og 41 pst. Målet om 50 pst. reduksjon av utsleppa av næringssalta nitrogen og fosfor til eutrofipåverka delar av Nordsjøen er dermed nådd for fosfor, mens det framleis står att tiltak for å nå målet for nitrogen.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Utslepp frå kommunal avløpssektor skal vere i samsvar med forslag til nytt avløpsregelverk i forureiningsforskrifta.

Forslag til ny forskrift om utslepp frå avløpsanlegg var ute på høyring i fjor haust. Forskriftsforslaget var bl.a. basert på EU sitt avløpsdirektiv. Det blir no arbeidd med å vidareutvikle avløpsregelverket ytterlegare slik at det blir meir heilskapleg og standardisert. Avløpsreglane vil inngå som ein del av forskrift om avgrensing av forureining (forureiningsforskrifta). Kommunane er tidlegare blitt oppmoda om å setje i gang førebuingar til å gjennomføre tiltak i tråd med direktivet så raskt som mogleg, slik at dei er budde på krava som vil bli stilte i den nye forskrifta. I samband med dette er det viktig at kommunar som ønskjer unntak frå sekundærreinskravet set i gang nødvendige resipientundersøkingar. Dette vil klargjere kva reinsegrad dei ulike anlegga må oppfylle.

Arbeidsmål 2.1. Operasjonelle utslepp av olje og miljøfarlege stoff til sjø frå petroleumsverksemda skal stansast eller minimerast innan 2005 (nullutslepp).

Den viktigaste kjelda til utslepp av olje frå petroleumsverksemda er produsert vatn. Det vart i 2003 registrert utslepp på til saman 2 361 tonn olje saman med det produserte vatnet frå operasjonelle utslepp frå petroleumsverksemda. Dette er ein nedgang samanlikna med utsleppa i 2002. Men dei akutte utsleppa frå petroleumsverksemda auka, frå 100 tonn olje i 2002, til 737 tonn olje i 2003. Auken skuldast i stor grad eitt enkelt akutt utslepp på 638 tonn olje. I 2003 var dei totale operasjonelle utsleppa av offshorekjemikaliar på 130 000 tonn,

som er ein reduksjon samanlikna med utsleppa i 2002. Delen miljøfarlege kjemikaliar som blir nytta og sleppte ut er også monaleg redusert dei siste åra. I 2003 vart det registrert utslepp av ca. 73 tonn miljøfarlege stoff, hovudsakleg naturleg førekommande miljøfarlege stoff i produsert vatn. Dette er ein nedgang samanlikna med 2002, då utsleppa var på 87 tonn miljøfarlege stoff.

Arbeidsmål 2.2. Innan 2006 skal det etablerast ordningar som sikrar at utsleppskrav til skipsfarten blir overhaldne i samarbeid med relevante sektorstyresmakter.

Det er dei ulovlege utsleppa frå skipsfarten som utgjer hovudutfordringane. I 1998 vart Nordsjøen oppretta som spesielt område under MARPOL 73/78-konvensjonen sitt vedlegg om oljeforureining frå skip. Dette inneber strengare utsleppskrav enn dei generelle reglane for utslepp av olje frå skip. Gjennom Kystverket sitt system for overvaking vart det identifisert ca. 74 ulovlege utslepp frå skip i år 2003, mot 95 i 2002. I mengd er utsleppa rekna til å vere i underkant av 165 m³ (140 tonn) olje i 2003, mot 142 m³ (121 tonn) i 2002. Ein reknar elles med betydelege mørketal for ulovlege utslepp frå skip. Eit samarbeid mellom Nordsjølanda har som mål å oppnå ei meir effektiv straffefølgjing av slike ulovlege utslepp frå skip.

Forskrift om levering og mottak av avfall og lasterestar frå skip pålegg alle hamner å ha tilstrekkeleg mottakskapasitet for avfall frå skip. Alle hamner var innan 1. juli 2004 pålagt å utarbeide ein handlingsplan for mottaksordningar og avfallshandtering. Ei første talfesting av talet på mottaksanlegg frå skip vil bli gjennomført våren 2005.

Arbeidsmål 2.3. Verksemd som kan medføre akutt forureining skal til ei kvar tid ha eit akseptabelt beredskapsnivå sett i forhold til risikoen for akutt forureining.

Alle operatørselskapa på norsk sokkel må etablere ein akseptabel beredskap mot akutt forureining basert på miljø- og risikoanalyse før leite- og produksjonsverksemd startar. På landsida har ca. 70 bedrifter godkjende beredskapsplanar. Alle høgrikskbedrifter er dekte. Kommunane dekkjer sitt beredskapsansvar gjennom interkommunalt samarbeid, og landet er inndelt i 34 interkommunale samarbeidsregionar som alle har godkjende beredskapsplanar. Det vart registrert 126 akutte utslepp av olje og andre kjemikaliar frå landbasert verksemd i 2003. I mengd er utsleppa utrekna til 433 m³ (368 tonn).

Verkemiddel

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 49 mill. kroner over Miljøverndepartementet sitt budsjett for 2005. Finansieringa er i hovudsak dekt over Statens forureiningstilsyn si budsjetttramme, jf. kap. 1441, men òg kap. 1400, 1410 og 1448 inneheld budsjettmidlar som skal medverke til finansiering av resultatområdet i 2005. Fylkesmannen har òg ansvar for store oppgåver under resultatområde 4. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 11. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Arbeids- og administrasjonsdepartementet sitt budsjett.

Gjennom lov om kommunale vass- og kloakkavgifter, med tilhøyrande forskrift, er kommunen gitt høve til å dekkje sine kostnader på avløpssektoren gjennom gebyr. Miljøverndepartementet fører eit overordna tilsyn med korleis denne ordninga fungerer og behov for eventuelle endringar.

I Sem-erklæringa og i St.meld. nr. 12 (2001-2002) *Rent og rikt hav* har Regjeringa varsla ei meir heilskapleg og økosystembasert forvaltning av hav-, kyst og vassdragsområde. Dette skal gjennomførast m.a. ved etablering av heilskapelege forvaltningsplanar for alle norske havområde og ved gjennomføringa av rammedirektivet for vatn. Regjeringa har styrkt dette arbeidet med 3 mill. kroner for 2005. Miljøverndepartementet utviklar i samarbeid med andre aktuelle departement ein heilskapleg forvaltningsplan for området Lofoten-Barentshavet. Formålet med forvaltningsplanen er å etablere rammevilkår som gjer det mogleg å balansere næringsinteressene knytte til fiskeri, sjøtransport og petroleumsverksemd innafor ramma av ei berekraftig utvikling. Forvaltningsplanen vil etablere miljøkvalitetsmål og rammer for påverknad i dei enkelte delane av havområdet, og på den måten gi føringar for kva slag krav som må stillast til verksemd i dei ulike delane av havområdet. Planen skal baserast på utgreiingar av konsekvensar av petroleumsverksemd, fiskeri og sjøtransport, som er respektive Olje- og energidepartementet og Fiskeridepartementet sitt ansvar. I tillegg har Miljøverndepartementet ansvaret for utgreiing av konsekvensar for Barentshavet av klimaendringar og langtransporterte forureiningar med meir (ytre påverknader). Utgreiinga om petroleumsverksemda vart ferdig hausten 2003, mens dei andre utgreiingane vart sende på høyring i juni 2004. Det blir teke sikte på å leggje fram forvaltningsplanen for Stortinget i vårsesjonen 2006.

I ferskvatn og dei kystnære områda legg St.meld. nr. 12 (2001-2002) *Rent og rikt hav* opp til ei forvaltning etter EU sitt rammedirektiv for vatn.

Direktivet set som mål at ein skal oppnå såkalla «god tilstand» i vassførekomstane innan 2015. Ei kartlegging av «økologisk tilstand» (biologisk mangfald) og «kjemisk tilstand» (forureining) i alle norske vassførekomstar skal ferdigstillast og rapporterast til ESA i 2005. Nødvendige overvakingssprogram skal setjast i verk innan 2006. Gjennomføringa av direktivet skjer i fellesskap mellom Miljøverndepartementet, Olje- og energidepartementet, Fiskeridepartementet, Landbruksdepartementet og Helsedepartementet. 50 pst. av norske vassførekomstar vart i 2004 vurdert i forhold til om dei vil oppfylle målet i direktivet i 2015. Dei resterande, som har usikker status og derfor er mest ressurskrevjande, skal kartleggjast i løpet av 2005. Arbeidet vil bli gjennomført i samarbeid mellom etatar under departementa som er nemnde ovanfor. Av etatar underlagt Miljøverndepartementet vil arbeidet særleg krevje ressursar i Statens forureiningstilsyn, som koordinerer bidraga frå miljøvernforvaltninga. Meir langsiktige kostnader som oppstår ved gjennomføringa av tiltak utløyste av direktivet, vil avhenge av kva slag resultat den kartlegginga av vassførekomstane som er nemnt ovanfor gir. Det vil bli nødvendig med ekstra ressursinnsats til overvaking og tiltak i vassførekomstar som viser seg å ikkje ha tilfredsstillande kvalitet, og til utarbeiding av forvaltningsplanar mv. Miljøverndepartementet og dei aktuelle departementa vil komme tilbake til dette i budsjettproposisjonar i åra framover.

Innan kommunal avløpssektor og fiskeoppdrett blir det nytta utsleppsløyve/pålegg om reinsing, i medhald av forureiningslova, og bruk av forureiningsgebyr for å sikre gjennomføring av pålegga. Departementet vil prioritere arbeidet med å betre vasskvaliteten i Vansjø i Østfold. Vassdraget er drikkevassskjelde for om lag 60 000 menneske, og er sterkt overbelasta med nærings salt. Delar av Vansjø har fått ei kraftig algeoppblomstring med innslag av giftige algar. Departementet vil styrkje arbeidet med å betre vasskvaliteten i vassdraget, og har derfor prioritert midlar på budsjettet for 2005 til utgreiingar og gjennomføring av ekstraordinære tiltak for å betre situasjonen i vassdraget. Opprydding i utslepp av avløpsvatn i vassdraget er likevel eit kommunalt ansvar. Her gjeld prinsippet om at forureinar skal betale. Kommunane har dei nødvendige verkemidla til å syte for god nok reinsing av utslepp frå enkelthus og hytter, og til å oppgradere det kommunale avløpsnett der det er nødvendig. Tiltak i Vansjø-Høbølvassdraget har tidlegare fått støtte frå kap. 1441 post 65 Tilskot til heilskapleg vassforvaltning. Denne posten vart frå 2004 innlemma i rammetilskotet til kommunane. Dette inneberer at kommunane som fikk tilskot frå

kap. 1441 post 65 i 2003, fikk et auka rammetilskot i 2004, som vil trappast gradvis ned dei neste tre åra, inntil det er omfordelt innanfor inntektssystemet til kommunane.

Departementet vil styrkje arbeidet med miljøvennleg skipsfart. Dette arbeidet skjer via sjøfartsdirektoratet som er fagleg underlagt Miljøverndepartementet i saker som gjeld forureining og vern om det marine miljø. Det er derfor oppretta eit nytt kapittel 1445 «Arbeidet med miljøvennleg skipsfart i Sjøfartsdirektoratet» post 21, knytt til arbeidet med bl.a. faren for spreining av framande organismar via ballastvatn i skip, samt arbeid med å redusere avfall, oljeforureining, klima- og NO_x-utslepp frå skip.

Den som driv verksemd som kan medføre akutt forureining skal i medhald av forureiningslova ha ein tilfredsstillande beredskap. Den offentlege beredskapen (kommunal og statleg) er derfor i prinsippet eit supplement til den private beredskapen. Beredskapen for petroleumsverksemda er basert på miljøvernstyresmaktene sitt felles regelverk med tryggleiksstyresmaktene (Petroleumstilsynet og Sosial- og helsedirektoratet). Internkontroll, som òg omfattar beredskap, er gjennomført

hos alle operatørselskap. Operasjonelle utslepp til sjø frå petroleumsverksemda er regulert gjennom forureiningslova, mens sjødugleikslova regulerer utslepp frå skip. På oppdrag frå Statens forureiningstilsyn har operatørselskapa utgreidd ein strategi med tiltaksplan for nullutslepp av miljøfarlege stoff for kvar enkelt installasjon. Tiltaka omfattar både utslepp frå boring/brønnooperasjonar, produksjon og rørleidningar. Rapportering frå operatørselskapa i 2003 av resultat for arbeidet med nullutslepp viste positive resultat, særleg med omsyn til reduksjon av mengda miljøfarlege stoff i tilsette kjemikalier. Det er likevel viktig at selskapa gjennomfører planlagde tiltak for at målet om nullutslepp skal bli nådd.

Det er brei semje om at kunnskapsgrunnlaget om moglege langtidsverknader av utslepp til sjø frå petroleumsverksemda ikkje er godt nok. På denne bakgrunnen har Regjeringa i samarbeid med industrien sett i gang eit forskingsprogram i regi av Noregs forskingsråd på langtidseffektar av utsleppa til sjø frå petroleumsverksemda.

Miljøvernstyresmaktene arbeider vidare for å nyttiggjere seg data frå satellittovervaking av havområda i den langsiktige miljøovervakinga.

10 Resultatområde 5: Helse- og miljøfarlege kjemikaliar

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å førebyggje og redusere bruk og utslepp av miljøgifter og andre helse- og miljøfarlege kjemikaliar til jord, luft og vatn nasjonalt. Resultatområdet omfattar òg internasjonalt arbeid, bl.a. oppfølginga av Stockholm-konvensjonen, Rotterdam-konvensjonen, miljøgiftprotokollar under FN sin økonomiske kommisjon for Europa (ECE) og kjemikaliespørsmål innan OSPAR-konvensjonen, Nordsjø-deklarasjonane og FN sitt miljøprogram UNEP. Kjemikaliar som bryt ned ozon, drivhusgassar og kjemikaliar

som medfører grenseoverskridande og lokale luftforureiningar er dekte under resultatområde 7 Klimaendringar, luftforureining og støy.

Strategisk mål

Utslepp og bruk av helse- og miljøfarlege kjemikaliar skal ikkje føre til helseskadar eller skadar på naturen si evne til produksjon og sjølvfornyng. Konsentrasjonane av dei farlegaste kjemikaliane i miljøet skal bringast ned mot bakgrunnsnivået for naturleg førekommande stoff, og tilnærma null for menneskeskapte sambindingar.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 10.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 Helse- og miljøfarlege kjemikaliar

Nasjonale resultatmål:	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål:	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar:
1. Utslepp av enkelte miljøgifter (jf. prioritetslista og kriteria i tabell 10.2) skal stansast eller reduserast vesentleg innan år 2000, 2005 og 2010.	1.1. Sikre stans eller reduksjon i utslepp av kjemikaliane som er omfatta av lista eller kriteria, for dei bruksområda som fell innanfor ansvarsområdet til miljøvernforvaltninga, og i samsvar med fristane i det nasjonale målet.	Indeks for utslepp av kjemikaliar på prioritetslista vekta etter fare for helse og miljø.
2. Utslepp og bruk av kjemikaliar som utgjør eit alvorleg trugsmål mot helse og miljø skal kontinuerleg reduserast med det mål å stanse utsleppa innan ein generasjon (dvs. innan 2020).	2.1. Bidra til at generasjonsmålet blir nådd gjennom bl.a. internasjonalt arbeid.	Talet på stoff på OSPAR si prioritetsliste.
3. Risikoen for at utslepp og bruk av kjemikaliar blir årsak til skade på helse og miljø skal reduserast vesentleg.	3.1. Sikre vesentleg reduksjon i risikoen for at utslepp og bruk fører til skade på helse og miljø for dei kjemikaliane og bruksområda som fell innanfor ansvarsområdet til miljøvernforvaltninga.	Utvikling i bruk av: <ul style="list-style-type: none"> – utvalde stoff/stoffgrupper (vurderte etter fare for helse og miljø) på OBS-lista – farlege kjemikaliar fordelte på ulike bransjar (alle fareklassar eller CMR-stoff) – utvalde produkttypar.

Tabell 10.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 Helse- og miljøfarlege kjemikalier

Nasjonale resultatmål:	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål:	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar:
4. Forureina grunn, vatn og sediment som skriv seg frå verksemd i tidlegare tider, feildisponering av avfall og liknande, skal ikkje medføre fare for alvorlege forureiningsproblem.	4.1. Miljøvernstyresmaktene skal syte for at dei som har ansvar for forureina grunn og forureina sediment, sikrar at forureininga som skriv seg frå tidlegare verksemd ikkje medfører fare for spreining av alvorleg forureining eller helseskade.	<i>Nøkkeltala på feltet er til vurdering.²</i>

¹ Miljøvernstyresmaktene har ansvaret for den påverknad kjemikalier har på miljøet generelt. I tillegg har miljøvernstyresmaktene ansvaret for den påverknad kjemikalier har på helsa til forbrukarane, mens påverknad på helsa til arbeidstakarane er arbeidsstyresmaktene sitt ansvar. Miljøvernstyresmaktene sitt ansvar er vidare avgrensa i forhold til kjemikaliane sine bruksområde. Eksempel på bruksområde som fell utanfor miljøvernstyresmaktene sitt ansvarsområde er plantevernmiddel, legemiddel, veterinærprodukt, kosmetikk, næringsmiddel og ei rekkje bekjempingsmiddel. Endeleg er ansvaret òg avgrensa i forhold til enkelte eigenskapar ved kjemikalier. Brann- og eksplosjonsfare knytt til kjemikalier fell utanfor miljøvernstyresmaktene sitt ansvarsområde.

² Nøkkeltala for forureina grunn og forureina sediment er til vurdering. Det blir arbeidd med å få fram eit sett med nøkkeltal som er betre eigna til å følgje status og utviklinga på feltet. Arbeidet er bl.a. avhengig av eit betre datagrunnlag. Reviderte nøkkeltal vil bli lagt fram seinare i ei stortingsmelding eller -proposisjon.

Tabell 10.2 Liste over prioriterte kjemikalier som er omfatta av det nasjonale resultatmål 1 (Prioritetslista)

Skal reduserast vesentleg innan 2000 og blir freista stansa innan 2005:	Skal reduserast vesentleg, seinast innan 2010:	Skal reduserast vesentleg innan 2010 også dersom stoffa oppfyller eitt av kriteria under: ¹
<ul style="list-style-type: none"> - Høglorerte, kortkjeda parafinar - PCB - Pentaklorfenol - Nonylfenol og nonylfenoletoksilat* - Oktylfenol og oktylfenoletoksilat* - Enkelte tensid 	<ul style="list-style-type: none"> - Bromerte flammehemmarar - 1,2 Dikloreten (EDC) - Dioksin og furan - Heksaklorbenzen - Klorerte alkyl benzen (KAB) - Muskxylen - Tetrakloreten (PER) - Triklorbenzen - Triklloreten (TRI) - PAH - Tributyltinnsambindingar - Trifenyltinnsambindingar - Bly - Kadmium - Koppar - Kvikksølv - Krom 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stoff som vanskeleg let seg nedbryte, hopar seg opp i levande organismar og som <ol style="list-style-type: none"> a) har alvorlege langtidsverknader for helse, <i>eller</i> b) er svært giftige i miljøet. 2. Stoff som svært vanskeleg let seg nedbryte og som svært lett hopar seg opp i levande organismar (utan krav til kjende giftigverknader) 3. Stoff som <ol style="list-style-type: none"> a) blir gjenfunne i næringskjeda (f.eks. i morsmjølk) i nivå som kan representere ein helse- eller miljørisiko, <i>eller</i> b) gir tilsvarande grunn til bekymring slik som hormonforstyrrende stoff og tungmetall c) Se merknad til tabellen

¹ Merknad: Det er identifisert følgjande stoff som tilfredsstillar kriteria i tredje kolonne og som ikkje allereie er oppførte på prioritetslista: Arsen og arsensambindingar, høglorerte mellomkjeda parafinar, dietylheksylfitalat (DEHP) og enkelte PFAS/PFOS-sambindingar.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Sikre stans eller reduksjon i utslepp av kjemikaliene som er omfatta av lista eller kriteria, for dei bruksområda som fell innanfor miljøvernforvaltninga sitt ansvarsområde, og i samsvar med fristane i det nasjonale målet.

Arbeidsmål 1 omfattar miljøgifter som utgjør særlege helse- og miljøproblem i Noreg. I følgje målet skal utsleppa av stoffa på den første delen av lista vere vesentleg reduserte innan 2000 i forhold til nivået i 1995, og målet er å stanse dei heilt innan 2005. Utsleppa av dei andre miljøgiftene på lista skal reduserast vesentleg innan 2010.

Dei samla utsleppa av alle miljøgiftene på prioritetslista er reduserte frå 1995 til i dag. Utsleppa av miljøgiftene på den første delen av lista er vesentleg reduserte, og målet om at utslepp av oktyl- og nonylfenol og etoksilata deira skulle vere stansa innan år 2000 vart etter miljøvernstyresmaktene sitt syn oppfylt så langt som mogleg. Utsleppa av miljøgiftene på den andre delen av lista er òg reduserte, og for dei aller fleste stoffa sin del er det venta utsleppsreduksjonar i tråd med målet. Det er likevel naudsynt med framhalden innsats for å nå målet om vesentleg reduksjon for alle stoffa på lista innan 2010. Regjeringa har lagt fram handlingsplanar for bromerte flammehemmarar og PCB for å sikre at målet blir nådd for desse stoffa.

Arbeidsmål 2.1. Bidra til at generasjonsmålet blir nådd gjennom bl.a. internasjonalt arbeid.

Målet inneber at utslepp og bruk av kjemikaliar som utgjør eit alvorleg trugsmål mot helse og miljø skal stansast innan ein generasjon (25 år frå 1995 då målet vart vedteke, dvs. innan 2020). Stoffa som er omfatta av generasjonsmålet er dei som er rekna som miljøgifter. Målet er nedfelt i miljøgiftstrategien i OSPAR. Innan OSPAR er rundt 50 stoff prioriterte for tiltak. Eit liknande mål har òg blitt vedteke i EU sitt rammedirektiv for vatn. Både Stockholm-konvensjonen om organiske miljøgifter og Rotterdam-konvensjonen om handel med farlege kjemikaliar trådde i kraft i 2004 og styrkte den internasjonale reguleringa av miljøgifter. Reduserte utslepp av stoff omfatta av resultatmål 1 og stoff omfatta av internasjonale konvensjonar og plikter medverkar til at vi kjem nærare dette målet.

Arbeidsmål 3.1. Sikre vesentleg reduksjon i risikoen for at utslepp og bruk fører til skade på helse og miljø for dei kjemikalia og bruksområda som fell innanfor miljøvernforvaltninga sitt ansvarsområde.

Arbeidsmålet er retta mot det meir generelle arbeidet med å hindre helse- og miljøskade frå kjemikaliar. Målet inneber at stadig mindre helse- og miljøfarlege kjemikaliar skal inngå i produksjon, produkt og avfall, og at kjemikaliar skal nyttast på ein måte som reduserer risikoen for helse- og miljøskade til eit minimum. Utviklinga i bruken av kjemikaliar som er omfatta av styresmaktene si OBS-liste viser at bruken av slike stoff ikkje er vesentleg endra frå 1999 til 2002.

Arbeidsmål 4.1. Miljøvernstyresmaktene skal syte for at dei som har ansvar for forureina grunn og forureina sediment sikrar at forureining som skriv seg frå tidlegare verksemd ikkje medfører fare for spreining av alvorleg forureining eller helseskade.

I St.prp. nr. 1 (1999-2000) og St.meld. nr. 8 (1999-2000) vart det utførleg gjort greie for dei resultatane som var oppnådde i arbeidet med forureina grunn, og samtidig trekt opp ein strategi for å forsterke og målrette arbeidet på dette området. Omtale av strategien og status i arbeidet med forureina grunn er følgd opp vidare i St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*. Det er identifisert om lag 100 lokalitetar der det skal vere gjennomført tiltak i løpet av 2005 for å sikre at forureininga ikkje utgjør fare for helse eller miljø. Det er vidare identifisert om lag 500 lokalitetar der det i løpet av 2005 skal vere gjennomført nødvendige undersøkingar om miljøtilstanden og klarlagt eventuelt behov for oppryddingstiltak. Per 15. august 2004 var respektive 33 og 276 av desse sakene avslutta på tilfredsstillande måte, og resultatane så langt tilseier at måla vil bli nådde innan fristen. Det vil i løpet av 2004 bli utarbeidd forslag til ein strategi for det vidare arbeidet med forureina grunn etter 2005, der også dei aktuelle sektorstyresmaktene vil bli trekte inn.

I St.meld. nr. 12 (2001-2002) *Rent og rikt hav* vart det gitt ein brei presentasjon av arbeidet med forureina sediment, og trekt opp ein ny heilskapleg strategi for det vidare arbeidet med opprydding i forureina sediment. Strategien er utforma med tre parallelle løp: 1) å hindre spreining av miljøgifter frå høgrisiko område og hamner med spreingsfare, 2) å sikre heilskaplege grep regionalt gjennom fylkesvise tiltaksplanar, og 3) å skaffe auka kunnskap gjennom pilotprosjekt, forskning, overvaking og etablering av eit nasjonalt råd. Det vart i 2003 sett i verk konkret oppfølging innanfor alle tre strategi-

områda. Dette arbeidet er ført vidare i 2004, med bl.a. opprydding i fleire høgrisikoområde, aktivitetar på fire pilotprosjekt og oppfølging av det nyetablerte nasjonale rådet for forureina sediment. Første fase i utarbeiding av fylkesvise tiltaksplanar for forureina sediment er gjennomført i 29 utpeikte område. For 15 av desse er det prioritert å utarbeide ferdige planar i løpet av 2005. For alle andre kystområde skal det vere utarbeidd ferdige planar innan 2009. Det har vore gjennomført ei nasjonal kartlegging av skipsverft o.l., og ca. 200 stader er prioriterte for vidare oppfølging. Det er òg gjennomført undersøkingar av utvalde småbåthammer i fem fylke, som vil danne grunnlag for ei brei vurdering av forureiningsomfang og behov for tiltak i større småbåthammer langs kysten. Utover dette går det føre seg viktige forskings- og overvaksingsaktivitetar på feltet.

Verkemiddel

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 160,8 mill. kroner. Finansieringa er i hovudsak dekt over Statens forureiningstilsyn sitt budsjett kap. 1441 og kapitla 1400 og 1410. Fylkesmannen har òg ansvar for oppgåver under resultatområde 5. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 11. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Arbeids- og administrasjonsdepartementet sitt budsjett. Lov om vern mot forureiningar og om avfall (forureiningslova), Lov om kontroll med produkt og forbrukartenester, og forskrifter gitt i medhald av desse er dei sentrale juridiske styringsverktøya på kjemikalieområdet.

Regjeringa vil i 2005 auke innsatsen for å kartlegge førekomstar av miljøgifter i naturen, jf. kap. 1441 post 01. Det skal òg gjerast kartleggingar av innhaldet av miljøgifter i ulike produkt. Dette vil gi styresmaktene og andre aktuelle aktørar eit betre grunnlag for å redusere utsleppa.

Regjeringa vil følgje opp dei nasjonale handlingsplanane for bromerte flammehemmarar og PCB, prioriterte miljøgifter som krev særskilt innsats. Forbodet mot å ha PCB-haldige kondensatorar i lysarmatur i bruk gjeld frå 1. januar 2005, og tilsyn for å sikre at forbodet blir etterlevd vil bli prioriterte. Statens forureiningstilsyn har gjennom enkeltvedtak kunna forlenga fristen for gjennomføring av kravet, under føresetnad av at miljømålet venteleg blir nådd, at utsetjinga blir gitt på bakgrunn av godkjent utfasingsplan, og at det parallelt blir arbeidd for å auke den delen som skifter ut heile armaturen, slik at tilleggsgevinst på energisparing kan utløysast. Fordi kondensatorane utgjør liten fare i bruk, medfører desse krava at utsetjinga

ikkje gir negative helse- eller miljøkonsekvensar. Utforminga og behandlinga av enkeltsoknader er arbeidskrevjande både for styresmaktene og for verksemdene. Det er derfor sendt på høyring utkast til å forskriftsfeste utsetjing av fristen, på dei same vilkåra som er praktiserte gjennom enkeltvedtak.

I 2004 vart det forskriftsfesta plikt for importørar og produsentar til å delta i retursystem for PCB-haldige isolerglassruter som skal syte for innsamling og miljømessig forsvarleg behandling av slike ruter. Tilsyn med at forskrifta blir etterlevd vil bli prioritert i 2005. Arbeidet for å auke kompetansen ved identifisering og sanering av PCB i bygningar vil bli ført vidare i 2005.

Frå 1. juli 2004 vart det forbode å bruke dei to farlegaste bromerte flammehemmarane. Mange ulike tiltak er sette i verk for å kartleggje og redusere utslepp av bromerte flammehemmarar frå alle kjelder til utslepp, både forbod og pålegg, kartlegging og overvaking, informasjonstiltak, kontrolltiltak og internasjonal innsats for å regulere bruken av desse stoffa. I oppfølginga av handlingsplanen har det vore særskilt fokus på forureinings situasjonen i Mjøsa. Miljøverndepartementet vil i løpet av 2004 også leggje fram ein handlingsplan mot utslepp av kvikksølv.

Internasjonalt arbeid er spesielt viktig, då ei stor mengd av dei helse- og miljøfarlege kjemikaliane som blir tilførte miljøet i Noreg stammar frå utslepp i andre land, og blir ført til Noreg via luft- og havstraumar. I tillegg blir det innført ei rekkje kjemikalier via produkt som er produserte utanfor Noreg. Forslaget til nytt kjemikalierregelverk i EU (REACH) har spesielt stor innverknad for Noreg fordi regelverket vil bli ein del av EØS-avtala. Regjeringa vil medverke til å utvikle eit godt nytt europeisk kjemikalierregelverk gjennom dei fora Noreg deltek i, og Noreg skal medverke til effektiv gjennomføring og utviding av regionale og globale avtaler og konvensjonar på kjemikalieområdet. Noreg ønskjer at fleire miljøgifter skal omfattast av dei eksisterande globale konvensjonane. Noreg vil òg arbeide for at kvikksølv og andre tungmetall blir omfatta av ei global, bindande avtale for å eliminere utslepp så langt som mogleg, og medverke til å utvikle ein effektiv global kjemikaliestrategi for å betre den internasjonale forvaltninga av kjemikalier.

Informasjon er nødvendig for at brukarar skal kunne erstatte farlege kjemikalier med alternativ som medfører mindre risiko. Produktregisteret er eit landsdekkjande register for farlege kjemikalier og stoffblandingar som blir produserte i og importerte til Noreg. Produktregisteret arbeider med å leggje til rette for elektronisk deklarerings av far-

lege kjemikalier. I denne sammenhengen vil ein òg betre tilrettelegginga av offentleg informasjon for allmenta.

Regjeringa vil styrkje arbeidet for at forbrukarar skal kunne ta miljøvennlege val, og dermed redusere bruk av produkt som inneheld helse- og miljøfarlege kjemikalier. Regjeringa vil særleg ha fokus på miljøgifter i forbrukarprodukt i dette arbeidet.

Verkemiddel for arbeidet med forureina grunn og forureina sediment er presenterte i St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* og i St.meld. nr. 12 (2001-2002) *Rent og rikt hav*. Utgangspunkt for arbeidet med forureina grunn og forureina sediment er at forureinar skal betale, og det viktigaste verkemidlet for å få rydda opp er pålegg etter forureiningslova. I tillegg er det løyvd midlar til dette arbeidet over

Miljøverndepartementet sitt budsjett, for bl.a. undersøkingar og opprydding i område der den ansvarlege ikkje kan påleggjast dei fulle kostnadene, sjå postomtalen til kap. 1441, post 39 Oppryddingsmidlar. Løyvinga blir trappa opp ytterlegare i 2005. I tillegg er bestillingsfullmakta vidareført med 25 mill. kroner.

Ei rekkje lokalitetar med forureina grunn representerer ikkje noko vidare forureiningsproblem med den bruken av områda som er i dag, men forureiningsrisikoen må vurderast i samband med aktuelle byggje- og gravesaker. For slike saker er det no fastsett eit nytt kapittel om opprydding i forureina grunn ved byggje- og gravearbeid i den nye samleforskrifta om avgrensing av forureining, som bl.a. inneheld krav om utarbeiding av plan for å unngå spreiding av forureininga under og etter tiltaket.

11 Resultatområde 6: Avfall og gjenvinning

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å redusere miljøskadelege utslepp som følgje av avfall (inkl. farleg avfall), gjennom å redusere avfallsmengdene, auke gjenvinninga, og dessutan medverke til at avfallet blir utnytta som ein ressurs, og syte for ei forsvarleg sluttbehandling av avfallet, og å medverke til mindre forsøpling. Resultatområdet omfattar òg internasjonalt arbeid, særleg arbeidet med EU-direktiv og oppfølginga av Basel-konvensjonen. Resultatområdet omfattar ikkje kjernefysisk avfall, eller avfall frå sprengstoff, eksplosiv mv. Både fiskeavfall som blir

dumpa til sjøs og lausmassar, stein og grus er omfatta av avfallsomgrepet, men dei er ikkje årsak til vesentlege ulemper når det gjeld forureining.

Strategisk mål

Det er eit mål å syte for at skadane frå avfall blir så små som mogleg på menneske og naturmiljø. Dette skal gjerast ved å løyse avfallsproblema gjennom verkemiddel som sikrar ein samfunnsøkonomisk god balanse mellom omfanget av avfall som blir generert, og som blir gjenvunne, brent eller deponert.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltninga sitt arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 11.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 6: Avfall og gjenvinning

Nasjonale (resultat)mål:	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål:	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar:
1. Utviklinga i generert mengd avfall skal vere vesentleg lågare enn den økonomiske veksten.	1.1. Miljøvernforvaltninga skal stimulere til at generering av avfallsmengdene blir vesentlig lågare enn den økonomiske veksten gjennom verkemiddel for meir riktig prising, kostnads- og ansvarsdeling for avfallshandtering, og gjennom tilskot og kunnskapsformidling ¹ .	Total mengd avfall generert per år sett i forhold til økonomisk vekst målt i BNP.
2. Basert på at mengd avfall til sluttbehandling skal reduserast i tråd med kva som er eit fornuftig nivå av omsyn til samfunnsøkonomi og miljø, er det teke sikte på at mengda avfall til sluttbehandling innan 2010 skal vere om lag 25 pst. av generert avfallsmengd.	2.1. Miljøvernforvaltninga skal medverke til rammevilkår som fører til at avfallsmengda til sluttbehandling skal vere maksimalt 25 pst. av generert avfallsmengd pr. år innan 2010, gjennom forvaltning av forureiningslova, konsesjonspraksis og krav til kommunar og næringsliv ¹ .	Den delen av totalt generert mengd avfall som går til sluttbehandling.
3. Praktisk talt alt farleg avfall skal takast forsvarleg hand om, og anten gå til gjenvinning eller vere sikra god nok nasjonal behandlingsskapitet.	3.1. Miljøvernforvaltninga skal medverke til at praktisk talt alt farleg avfall blir teke forsvarleg hand om ut frå miljøomsyn, og til å sikre god nok nasjonal behandlingsskapitet, gjennom forvaltning av forureiningslova og forskrift om gjenvinning og behandling av avfall, kap. 11 – farlig avfall .	Mengd farleg avfall med ukjend disponering. Mengd farleg avfall som blir eksportert til sluttbehandling.

¹ Arbeidsmål og oppfølging/verkemiddel knytte til resultatmål 1 vil i betydeleg grad påverke måloppnåinga for resultatmål 2, og omvendt.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Miljøvernforvaltninga skal stimulere til at generering av avfallsmengd blir vesentleg lågare enn den økonomiske veksten gjennom verkemiddel for meir riktig prising, kostnads- og ansvarsdeling for avfallshandtering, og gjennom tilskot og kunnskapsformidling.¹

Miljøvernforvaltninga har få verkemiddel som direkte regulerer genereringa av avfall, men strengare krav til avfallsbehandling, avgift på sluttbehandling av avfall og innføring av produsentansvar er med på å stimulere til avfallsreduksjon. Også arbeidet med berekraftig produksjon og forbruk (jf. resultatområde 11) kan bidra til å redusere veksten i avfallsmengdene.

Den totale avfallsmengda auka med om lag 18 pst. i perioden 1993-2002, mens BNP i same periode auka med 37 pst. Mengda næringsavfall hadde isolert sett ein vesentleg lågare vekst, mens mengda hushaldsavfall auka meir enn BNP i denne perioden.

Arbeidsmål 2.1. Miljøvernforvaltninga skal medverke til rammevilkår som fører til at avfallsmengda til sluttbehandling skal vere maksimalt 25 pst. av generert avfallsmengd pr. år innan 2010, gjennom forvaltning av Forureiningslova, konsesjonspraksis og krav til kommunar og næringsliv.

Strengt krav til handtering av avfall og avgift på sluttbehandling av avfall medverkar til å styre avfallsstraumane i ønskt retning. Særskilte retur- og produsentansvarsordningar for enkelte avfallstypar legg i tillegg til rette for ei stadig aukande grad av gjenvinning.

I 2002 vart om lag 67 pst. av avfallet¹ gjenvunne. Av avfallet som blir gjenvunne går om lag 75 pst. til materialgjenvinning, mens 25 pst. blir nytta til energi. Mengda avfall som blir gjenvunne til material auka med 7 pst. frå 2000 til 2002, og utgjer årleg meir enn 2,4 mill. tonn. For energigjenvinning var auken på 9 pst., mens auken for biologisk behandling var på heile 21 pst. i same periode.

Retursystema for særskilte avfallstypar har oppnådd gode resultat, og medverkar til ein positiv auke i delen avfall som går til gjenvinning. Delen innsamla EE-avfall vart i 2003 berekna til 81 pst.. Mesteparten av dette avfallet blir gjenvunne, samtidig som store mengder farleg avfall blir teke forsvarleg hand om. Retursystema for emballasjeavfall oppnådde i 2003 ein samla gjenvinningsdel på 83 pst.. Retur av drikkevareemballasje har i mange år

gitt positive resultat, for eksempel er returdelen for gjenbruksflasker av glas og plast på over 95 pst..

Arbeidsmål 3.1. Miljøvernforvaltninga skal medverke til at praktisk talt alt farleg avfall blir teke forsvarleg hand om ut frå miljøomsyn, og til å sikre god nok nasjonal behandlingsskapitet, gjennom forvaltning av Forureiningslova og forskrift om farleg avfall.

Det løpande arbeidet i miljøvernforvaltninga med regulering og tilsyn med alle som handterer farleg avfall er viktig for å sikre ei høg grad av innsamling og forsvarleg behandling av farleg avfall. Særskilte returordningar medverkar òg til høge tal for gjenvinning, for eksempel EE-avfall.

Det oppstod nær 800 000 tonn farleg avfall i Noreg i 2003. Av dette vart om lag 700 000 tonn levert og handtert i samsvar med gjeldande regelverk. Resterande mengd på om lag 100 000 tonn vart anten handtert ulovleg eller utanom styresmaktene sin kontroll. Dette er ei dobling frå året før, og skuldast at nye typar avfall nå er omfatta av kategorien farleg avfall (CCA- og kreosot-impregnert trevirke).

Verkemiddel

Avfallspolitikken blir gjennomført gjennom eit samspel mellom ei rekkje ulike verkemiddel; lover og forskrifter, avgifter, tilskotsordningar, bransjeavtaler og informasjonstiltak, og kombinasjonar av desse. Resultatområdet er planlagt finansiert med 359,1 mill. kroner, som blir løyvd over kap. 1441 Statens forureiningstilsyn, kap. 1400 Miljøverndepartementet, og i noko grad over kap. 1410 Miljøforskning. Fylkesmannen har òg ansvar for store oppgåver under resultatområde 6. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 11. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjettert på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Arbeids- og administrasjonsdepartementet sitt budsjett.

Forskrift om kasserte køyretøy trådte i kraft i juli 2002 og inneber at produsentar og importørar av køyretøy gradvis tek over ansvaret for handtering av kasserte køyretøy fram mot 2007. Innan den tid vil ein vurdere om det er behov for å vidareføre den statlege ordninga eller om det er aktuelt med alternative system for å sikre innlevering av bilvrak. Sjå elles omtale av den statlege ordninga under kap. 1441, post 73 (Tilskot til biloppsamlingsssystemet) og post 75 (Utbetaling av pant for bilvrak).

Innsamling og gjenvinning av brukt smøreolje (spillolje) blir stimulert gjennom ei avgift på smøreolje med tilhøyrande avgiftsrefusjon ved innleve-

¹ Avfall som går til kjent behandling.

ring av spillolje til godkjent innsamlar. Refusjonsordninga vart i 2000 utvida til også å omfatte spillolje som ikkje stammar frå avgiftspliktig smøreolje, men framleis med unntak for spillolje som stammar frå skip i utanriksfart. Sjå nærare omtale av refusjonsordninga under kap. 1441, post 76. For nærare omtale av avgifta viser ein til St.prp. nr. 1 (2004-2005) *Skatte, avgifts- og tollvedtak*.

Over kap. 1400, post 73 Tilskot til kompetanseoppbygging og informasjon om miljøvennleg produksjon og forbruk, blir det gitt driftstilskot til ulike verksemder, jf. postomtalen.

Avgift på forbrenning av avfall vart 1. juli 2004 omgjort til ei avgift basert på utsleppa av miljøskadelege stoff til luft. Avgifta prisar no miljøkostnadene ved forbrenning av avfall individuelt for alle anlegg, samtidig som den legg betre til rette for ytterlegare gjenvinning og auka avfallsbasert energiproduksjon, jf. både energi- og klimapolitikken. Sjå elles omtale i St.prp. nr. 1 (2003-2004) *Skatte, avgifts- og tollvedtak*.

Det er framlagt eit forslag til strategi for handtering av alt nedbryteleg avfall for Miljøverndepartementet. Statens forureiningstilsyn foreslår at det frå 2009 blir innført eit forbod mot deponering av alt nedbryteleg avfall, at eksisterande verkemiddel skal brukast meir effektivt, og at avfallsplanar i kommunal byggjesaksbehandling skal gjerast obligatoriske.

I 2003 gav Miljøverndepartementet Statens forureiningstilsyn i oppdrag å vurdere miljøproblema knytte til utrangerte fritidsbåtar og eventuelle behov for nye verkemiddel. Utrangerte fritidsbåtar er i dag ikkje vurderte til å utgjere eit vesentleg miljøproblem, men det vil bli sett i gang et arbeid for å vurdere høvet til å etablere eit samarbeid mellom relevante aktørar for å leggje betre til rette for handteringa av slike båtvrak. Regjeringa vurderer det som ikkje nødvendig å innføre særskilte verkemiddel for handtering av utrangerte fritidsbåtar no.

Innsamling og ombruk eller gjenvinning av emballasje for drikkevarer blir stimulert gjennom

ei miljøavgift som blir redusert i takt med aukande returdel. I tillegg er det ei grunnavgift på eingongsemballasje til drikkevarer for å stimulere til bruk av ombruksemballasje framfor emballasje som kan gjenvinnast. Innsamling og gjenvinning av annan emballasje er regulert gjennom frivillige avtaler med næringslivet. Desse avtalene vart fornya i 2003, og dei ambisiøse krava til gjenvinning vart vidareførte.

Innsats knytt til å redusere helse- og miljøfarlege stoff i ulike produkt, jf. resultatområde 5, vil ha innverknad på arbeidet med å redusere miljøproblema frå avfall. Kjemikaliepolitikken har som mål å redusere utslepp og bruk av helse- og miljøfarlege kjemikalar, noko som vil medverke til å redusere mengda farleg avfall som oppstår. I tillegg er det behov for at det stadig blir lagt til rette for forsvarleg handtering av farleg avfall frå eit stadig aukande tal produkt. Statens forureiningstilsyn har derfor på oppdrag frå MD utarbeidd eit forslag til strategi for auka innsamling av farleg avfall. Målet med strategien er både å auke innsamlinga av farleg avfall og å redusere mengda farleg avfall som oppstår.

PCB-haldige isolerglasruter utgjer truleg den største potensielle kjelda til PCB-forureining som er att. Det er derfor no vedteke ei forskriftsmessig plikt for importørar og produsentar til å delta i eit returselskap som skal syte for innsamling og miljømessig forsvarleg behandling av slike ruter.

Anlegg for sluttbehandling av avfall er konsekjenspliktige, og det er stilt strenge krav til reinsing av utslepp frå deponi og forbrenningsanlegg. I 2002 vart det fastsett ei forskrift med nye krav knytte til deponering av avfall, mens nye krav til forbrenning av avfall vart fastsette gjennom ny forskrift i 2003.

Dei sentrale juridiske styringsverktøya på avfallsfeltet er lov om vern mot forureiningar og om avfall (forureiningslova), og forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskrifta).

12 Resultatområde 7: Klimaendringar, luftforureining og støy

Resultatområdet omfattar følgjande underområde:

- Klimaendringar
- Nedbryting av ozonlaget
- Langtransporterte luftforureiningar
- Lokal luftkvalitet
- Støy

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 171,9 mill. kroner. Finansieringa er i hovudsak dekt over kap. 1400, og kapitla 1410, 1441 og 1471.

12.1 Klimaendringar

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å redusere utslepp og auke opptak av klimagassar, under dette karbondioksid (CO₂), metan (CH₄) og lystgass (N₂O). Resultatområdet omfattar òg internasjonalt arbeid, bl.a. oppfølging av Klimakonvensjonen og Kyotoprotokollen.

Strategiske mål

Konsentrasjonen av klimagassar skal stabiliserast på eit nivå som vil hindre farleg, menneskeskapt påverknad av klimasystemet i tråd med artikkel 2 i Klimakonvensjonen.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 12.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 7, underområde Klimaendringar

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
	1.1. Leie det norske arbeidet med å vidareutvikle Klimakonvensjonen og Kyotoprotokollen til å bli miljø- og kostnads-effektive instrument for å redusere utslepp og auke opptaket av klimagassar	Status for dei internasjonale forhandlingane og landa si oppfølging av avtalene. Tilstrekkeleg ratifikasjon for at Kyotoprotokollen skal kunne tre i kraft. Ferdigstilling og implementering av regelverket for Kyotoprotokollen. Igangsetting av forhandlingar om nye forpliktingar etter 2012.
2. Noreg skal overhalde forpliktinga i Kyotoprotokollen om at utsleppa av klimagassar i perioden 2008-2012 i gjennomsnitt ikkje skal vere meir enn 1 pst. høgare enn i 1990.	2.1. Leie det nasjonale arbeidet med å vidareutvikle og implementere bruken av verkemiddel for å avgrense utsleppa av klimagassar i Noreg. 2.2. Medverke til å redusere konsekvensane av utslepp ved bruk og produksjon av energi i samarbeid med energistyresmaktene.	Utvikling i nasjonale utslepp av klimagassar. Styrken i bruken av verkemiddel overfor klimagassar. Utviklinga og gjennomføringa av kvotesystem og andre verkemiddel. Omfang av utnytting av lokale og nye fornybare energikjelder.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Leie det norske arbeidet med å vidareutvikle Klimakonvensjonen og Kyotoprotokollen til å bli miljø- og kostnadseffektive instrument for å redusere utslepp og auke opptaket av klimagassar.

Noreg ratifiserte Kyotoprotokollen i 2002. Protokollen trer i kraft når minst 55 partar har ratifisert den, blant desse industriland som stod for minst 55 pst. av dei samla CO₂-utsleppa frå industrilanda i 1990. Sidan USA ikkje vil ratifisere, må Russland ratifisere for at protokollen skal kunne tre i kraft. I 2003 og 2004 har arbeidet internasjonalt bl.a. vore knytt til oppfylling av forpliktingar under Klimakonvensjonen og praktisk tilrettelegging for iverksetjing av Kyotoprotokollen. Ein har vidare fokusert på operasjonalisering av Den grønne utviklingsmekanismen (CDM) og ferdigstilling av CDM-regelverket for opptak av CO₂ i skog.

Regjeringa vil at Noreg skal vere ein aktiv deltakar i internasjonalt klimasamarbeid, bl.a. i arbeidet med å utvikle vidare Klimakonvensjonen og Kyotoprotokollen til å bli miljø- og klimaeffektive instrument for å avgrense utsleppa og auke opptaket av klimagassar. Regjeringa ønskjer å leggje til rette for at norsk industri og næringsliv skal kunne delta aktivt i internasjonalt klimasamarbeid, bl.a. gjennom bruk av Kyoto-mekanismane.

Regjeringa vil òg arbeide for at førebuingar til forhandlingar om internasjonale forpliktingar for åra etter 2012 (etter perioden med forpliktingar under Kyotoprotokollen) kjem i gang så snart som mogleg. Under den niande Partskonferansen under Klimakonvensjonen i desember 2003 viste det seg vanskeleg å få i gang førebuande diskusjonar om nye forpliktingar etter 2012. Ein må vere budd på at dette òg vil vere stoda under den tiande Partskonferansen i Buenos Aires i desember 2004.

Kyotoprotokollen krev oppretting av nasjonale kontaktpunkt for godkjenning av prosjekt under Den grønne utviklingsmekanismen og felles gjennomføring. Regjeringa har vedteke å opprette eit slikt kontaktpunkt under Miljøverndepartementet.

Arbeidsmål 2.1. Leie det nasjonale arbeidet med å vidareutvikle og implementere bruken av verkemiddel for å avgrense utsleppa av klimagassar i Noreg.

Utsleppa av klimagassar i 2003 var om lag 56 mill. tonn CO₂-ekvivalentar. Dette er 2 pst. høgare enn året før, og 8 pst. høgare enn utsleppa i 1990. Klimagassutsleppa i Noreg er venta å auke i åra framover. I 2002 la Regjeringa fram St.meld. nr. 15 (2001-2002) Tilleggsmelding til St.meld. nr. 54 (2000-2001)

Norsk klimapolitikk. I tilleggsmeldinga la Regjeringa opp til ein heilskapleg bruk av verkemiddel for å sikre at Noreg oppfyller sine forpliktingar under Kyotoprotokollen. Regjeringa arbeider vidare med oppfølginga av tiltaka som er skisserte i tilleggsmeldinga, inkludert tilrettelegging for bruk av Kyoto-mekanismane. Kyotoprotokollen krev oppretting av nasjonalt kontaktpunkt for godkjenning av prosjekt under Den grønne utviklingsmekanismen og felles gjennomføring. Regjeringa har vedteke å opprette eit slikt kontaktpunkt under Miljøverndepartementet. Regjeringa vil i haust leggje fram for Stortinget lovforslag om kvotehandel med klimagassar for perioden 2005-2007. Som følgje av innføringa av eit nasjonalt kvotesystem for klimagassar er det behov for å etablere og drive eit norsk register for klimakvotar. Kvoteregisteret må vere operativt frå 1. januar 2005. Regjeringa foreslår vidare å auke driftsbudsjettet til Statens Forureiningstilsyn for 2005 med 1 mill. kroner til forbetringar i utsleppsrekneskapen for bl.a. klimagassar.

Arbeidsmål 2.2. Medverke til å redusere konsekvensane av utslepp ved bruk og produksjon av energi i samarbeid med energistyresmaktene.

Utslepp av CO₂ frå stasjonær forbrenning svarer til 18,1 millionar tonn i 2001. Regjeringa har som mål å gjere norsk energiproduksjon og energiforbruk mest mogleg robust og miljøvennleg, gjennom m.a. aktiv bruk av Energifondet og Enova SF. Ei viktig målsetjing er dessutan at avfall i langt større grad enn i dag skal erstatte bruk av fossilt brensel.

Verkemiddel

Finansieringa av resultatområde 7, underområda klimaendringar, nedbryting av ozonlaget og langtransporterte luftforureiningar blir dekt over kap. 1400, kap. 1410, kap. 1441 og kap. 1471. CO₂-avgifta som vart innført i 1991, vil framleis vere hovudverkemidlet i Noreg inntil eit breitt nasjonalt kvotesystem er på plass. CO₂-avgifta dekkjer om lag 69 pst. av CO₂-utsleppa og om lag 52 pst. av dei samla utsleppa av klimagassar. Ein viser til Finansdepartementet sin avgiftsproposisjon for ei nærare oversikt over satsane for CO₂-avgifta.

Regjeringa vil i haust leggje fram for Stortinget lovforslag om kvotehandel med klimagassar for perioden 2005-2007. EU vedtok i 2003 eit direktiv om kvotehandel for klimagassutslepp, og vil, som Noreg, begynne med kvotehandel med CO₂ frå 2005. Enkeltelementa i det norske kvotehandelsystemet frå 2005 vil i så stor grad som råd bli harmoniserte med EU sitt system. Lovforslaget omfattar utsleppskjelder som i dag ikkje er pålagt

CO₂-avgift, og som ville ha fått kvoteplikt etter EUs kvotesystem. Regjeringa legg opp til at CO₂-avgifta blir ført vidare med same omfang som no. I lovforslaget blir det bl.a. lagt opp til at kvotar frå EU sitt kvotesystem og frå Den grønne utviklingsmekanismen (CDM) under Kyotoprotokollen skal kunne nyttast i Noreg på visse vilkår. Samtidig har Regjeringa komme fram til ei forståing med Prosessindustriens Landsforening (PIL) om å redusere klimagassutsleppa frå prosessindustrien med 20 pst., jamført med 1990-nivået.

Miljøverndepartementet har inngått ei avtale med elektrobransjen om reduserte utslepp av SF₆. Frå 1. januar 2003 er det innført ei avgift på produksjon og import av HFK og PFK. Det blir vist til avgiftsproposisjonen frå Finansdepartementet for detaljane om denne avgifta. Frå 1. juli 2004 er avgifta supplert med ei refusjonsordning for brukt HFK og PFK som blir levert inn til destruksjon. Avgifta og refusjonsordninga skal saman bidra til å motverke at ozonreducerande gassar som blir fasa ut blir erstatta av klimagassane HFK og PFK, i staden for meir miljøvennlege alternativ. Sjå òg omtale under kapittel 1441 post 76. Som ledd i klimapolitikken vil Regjeringa medverke til auka bruk av nye fornybare energikjelder. Enova SF skal medverke til å oppfylle nasjonale energi- og miljømål, og spelar gjennom sine tilskotsordningar ei sentral rolle i arbeidet med å auke bruken av ny fornybar energi. Regjeringa legg i tillegg opp til at avfall i større grad enn i dag skal erstatte bruk av fossilt brensel. Som eit ledd i dette arbeidet vart avgifta på forbrenning av avfall 1. juli 2004 omgjort til ei utsleppsbasert avgift. Avgifta prisar no miljøkostnadene ved forbrenning av avfall, samtidig som den stimulerer til ytterlegare gjenvinning og auka avfallsbasert energiproduksjon.

Dei nordiske energi- og miljøministrane har vedteke å etablere eit prøveprosjekt for Austersjøregionen for utprøving av Kyoto-mekanismane for å skaffe nærare erfaring med slikt prosjektsamarbeid. Prøveprosjektet trådte i kraft i 2003, og ein finansieringsmekanisme vart oppretta under Det nordiske miljøfinansieringsselskapet (NEFCO).

Regjeringa vil sjå nærare på eit sterkare statleg engasjement i bruk av Kyotomekanismane, utover noverande engasjement i Verdsbanken sitt karbonfond og prøveprosjektet for Austersjøregionen, og korleis eit slikt engasjement eventuelt skal leggjast opp.

Regjeringa har styrkt og fokusert den klimavitenskaplege forskinga i Noreg på område av spesiell verdi for Noreg. Satsinga er retta mot forskingsmiljø på eit høgt fagleg nivå, som gjennom kvalitet og val av fordjupingsområde kan få fram resultat av spesiell verdi for problemforståing og politikktutforming,

både nasjonalt og internasjonalt. Bl.a. er forskning rundt den regionale klimautviklinga, arktisk klimaforskning og forskning på utvikling av strategiar for tilpassing til klimaendringar prioritert. Noreg har lange tradisjonar, høg kompetanse og eit særskilt ansvar for å vere eit føregangslan innan forvaltning, forskning og samarbeid i nordområda. Noreg har engasjert seg sterkt i Arktisk Råd si omfattande utgreiing om konsekvensar av klimaendringar for natur og samfunn i Arktis (Arctic Climate Impact Assessment, ACIA) som vart sett i gang i 2000. Dei endelege resultatane frå ACIA-arbeidet skal leggjast fram for Arktisk Råd sitt ministermøte i november 2004. Regjeringa vil arbeide for at resultatane frå ACIA-arbeidet får brei spreiding og blir eit viktig innspel til arbeidet med den fjerde hovudrapporten til FN sitt klimapanel (IPCC) og forhandlingane under Klimakonvensjonen. Regjeringa vil sjå nærare på resultatane og vurdere kva for tiltak som vil vere aktuelle for ein nasjonal oppfølging.

Regjeringa vil gjennom tiltak knytte til forskning, informasjon og oppbygging av kompetanse aktivt medverke til å byggje opp beredskap, og leggje til rette for nødvendige samfunnsvisse tilpassingar i ulike sektorar for å avgrense skadar og tap som er venta å ville komme på grunn av klimaendringar. Hovudvekta av klimaforskinga er samla i eit stort klimaforskningsprogram, NORKLIMA, som vart starta i 2004. Regjeringa vil leggje vekt på å spreie oppdatert informasjon om klimapolitikken og utviklinga i dei internasjonale klimaforhandlingane. Den faglege informasjonen om klimaspørsmål og prosjekt skjer gjennom SFT og andre direktorat. I tillegg blir det gitt støtte til CICERO, Senter for klimaforskning, for å styrkje informasjonsarbeidet på klimaområdet.

Regjeringa vil også arbeide med utgreiing og utvikling av naudsynte tiltak for tilpassingar til moglege klimaendringar i Noreg.

12.2 Nedbryting av ozonlaget

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å førebyggje og redusere utsleppa av alle ozonreducerande stoff, bl.a. klorfluorkarbon (KFK), hydroklorfluorkarbon (HKFK), metylbromid og halon. Resultatområdet omfattar òg internasjonalt arbeid, bl.a. oppfølging av Montrealprotokollen.

Strategiske mål

Alt forbruk av ozonreducerande stoff skal stansast i tråd med Montrealprotokollen.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 12.2 Mål- og indikatortabell for resultatområde 7, underområde Nedbryting av ozonlaget

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
	3.1. Leie det norske arbeidet med å vidareutvikle Montrealprotokollen til framleis å vere eit miljø- og kostnadseffektivt instrument for å avgrense utslepp av ozonreduserande stoff.	Status i det internasjonale arbeidet: <ul style="list-style-type: none"> – talet på land som har ratifisert og følgjer opp dei ulike endringane av protokollen – landa si oppfølging av sine forpliktingar.
4. Det skal ikkje vere forbruk av halon, eller av nokon type klorfluorkarbon (KFK), tetraklorometan, metylkloroform og hydrobromfluorkarbon (HBFK).	4.1. Følgje opp bruken av verkemiddel overfor halon, KFK, tetraklorometan, metylkloroform og HBFK.	Reell reduksjon i bruk av KFK og halon.
5. Forbruket av metylbromid skal vere stabilisert frå 1995, og fasa ut innan 2005.	5.1. Leie det nasjonale arbeidet med å vidareutvikle og implementere bruken av verkemiddel for å redusere forbruket av metylbromid i Noreg, under dette oppfølging av endringar i ozonforordninga frå EU.	Reell reduksjon i produksjon, import, eksport og bruk av metylbromid.
6. Forbruket av hydroklorfluorkarbon (HKFK) skal vere stabilisert frå 1995, og fasa ut innan 2010 ¹ .	6.1. Leie det nasjonale arbeidet med å vidareutvikle og implementere bruken av verkemiddel for å redusere forbruket av HKFK i Noreg, under dette følgje opp endringar i ozonforordninga frå EU.	Reell reduksjon i produksjon, import, eksport og bruk av HKFK.

1 Målet er skjerpa som følgje av at Norge har gjennomført EU si forordning av 2000 om stoffer som bryt ned ozonlaget.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 3.1. Leie det norske arbeide med å vidareutvikle Montrealprotokollen til framleis å vere eit miljø- og kostnadseffektivt instrument for å avgrense utslepp av ozonreduserande stoff.

I mars 2004 vart det arrangert eit ekstraordinært Partsmøte under Montrealprotokollen for å behandle søknadar frå industriland om unntak i 2005 frå utfasingsforpliktingar til «kritisk bruk» av det sterkt ozonreduserande stoffet metylbromid. I-landa har forpliktet seg til full utfasing av metylbromid innan 2005. Det finst likevel høve til unntak for såkalla «kritisk bruk», på område der det ikkje er alternativ som let seg gjennomføre. Noreg søkte ikkje om slike unntak for 2005.

Mange land, inkludert Noreg, var svært kritiske til storleiken på dei første søknadane om unntak, og som for fleire land gjekk over siste utfasingssteg i 2003. Under det ordinære Partsmøtet i november 2003 var det ikkje mogleg for Partane å

bli samde om dette spørsmålet. Frå norsk side la ein særleg vekt på å unngå at det vart laga oppningar i Montrealprotokollen som ville svekkje den miljømessige effekten av protokollen. Etter vanskelege forhandlingar kom ein under det ekstraordinære Partsmøtet i mars 2004 til slutt fram til eit resultat som ein er nøgd med frå norsk side. Mengda av nyprodusert metylbromid for «kritisk bruk» i utfasingsåret 2005 skal ikkje overstige reduksjonane som er vedtekne for 2003. Det vart òg semje om berre å gi slike unntak for 2005, slik at søknadar om kritisk bruk etter dette må leggast fram for ny godkjenning.

Det er elles eit problem at mange land som er partar til Montrealprotokollen, særleg u-land, ikkje har ratifisert alle endringane til protokollen frå 1990, 1992, 1997 og 1999. Det er derfor no diskusjonar om kor vidt ein kan finne måtar å modifisere protokollen på (for eksempel ved å inkludere nye ozonreduserande stoff), utan å gå vegen om lange nasjonale ratifikasjonsprosedyrar.

Arbeidsmåla 4.1. – 6.1. Leie det norske arbeidet med å avgrense utslepp av ozonreduserande stoff og forbruket av desse.

Noreg har oppfylt krava i Montrealprotokollen og gjennomført EU-forordninga om ozonreduserande stoff (forordning (EF) 2037/2000), som for enkelte stoff set strengare mål for utfasing enn Montrealprotokollen. For metylbromid er EU sine delmål at bruken skal reduserast med 75 pst. i høve til 1991-nivå innan 1. januar 2003 og 100 pst. innan 1. januar 2005. Bruken av HKFK skal reduserast med 70 pst. i høve til eit nytt basisnivå (som er lik HKFK-bruken i 1989 pluss 2 pst. av KFK-bruken i 1989) innan 1. januar 2004, 75 pst. innan 1. januar 2008 og 100 pst. innan 1. januar 2010.

Noreg ligg godt an til å nå utfasingsmåla for ozonreduserenda stoff både under Montrealprotokollen og den nye EU-forordninga. Noreg har ingen produksjon av ozonreduserenda stoff. Det blir i dag gitt løyve til import av avgrensa mengder metylbromid og HKFK. I tillegg blir det importert små mengder KFK, teraklormetan (karbontetraklorid) og 1,1,1-trikloretan (metylkloroform) til analysar som er godkjende som essensiell bruk under Montrealprotokollen.

Noreg har i mange år lege i framkant av dei internasjonale føresegnene når det gjeld reduksjon i forbruket av dei ozonreduserande stoffa. Målt i ozonreduserande effekt er norsk forbruk av ozonreduserande stoff redusert med meir enn 98 pst. i perioden 1986 til 2002. I 2002 var bruken av HKFK redusert til 47,5 pst. under EU sitt krav.

Verkemiddel

Finansiering av resultatområde 7, underområde nedbryting av ozonlaget, blir i hovudsak dekt under kap. 1400 og kap. 1441.

Bakgrunnen for dei gode reduksjonsresultata for ozonreduserande stoff i Noreg er at det er teke i

bruk ein kombinasjon av verkemiddel som har verka styringseffektivt. Forskrifter, informasjon, frivillige tiltak og samarbeid mellom styresmaktene og bransjane har stått sentralt. Alle dei ozonreduserande stoffa i Montrealprotokollen er no regulerte gjennom forskrift 1. juni 2004 nr. 922 om avgrensing av bruk av helse- og miljøfarlege kjemikaliar og andre produkt (produktforskrifta) kapittel 6.

Det nasjonale arbeidet er no retta mot *kontroll* av at føresegnene blir etterlevde, og overvaking av miljøsituasjonen. Noreg har sett i verk ei ordning med lisensiering for import og eksport av ozonreduserande stoff, slik dei nye krava i Montrealprotokollen la opp til frå 1. januar 2000.

12.3 Langtransporterte luftforureiningar

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å førebygge og redusere utsleppa av svovel, nitrogenoksid, ammoniakk og flyktige organiske sambindingar. I tillegg omfattar det arbeidet med å betre miljøtilstanden, som f.eks. kalking. Meir enn 90 pst. av nedfallet av svovel og nitrogenoksid i Noreg kjem frå kjelder utanfor landegrensene. Resultatområdet omfattar òg internasjonalt arbeid, m.a. oppfølging av Konvensjonen om langtransporterte grensekryssande luftforureiningar.

Strategiske mål

Utsleppa av svovel, nitrogenoksid, flyktige organiske sambindingar og ammoniakk skal reduserast, slik at påverknaden av naturen blir halden innanfor kritiske belastningsgrenser (naturen sine tolegrenser), og slik at mennesket si helse og miljøet ikkje tek skade, i tråd med artikkel 2 i Göteborgprotokollen.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskrivingTabell 12.3 Mål- og indikatortabell for resultatområde 7, underområde Langtransporterte luftforureiningar¹

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
	7.1. Leie det norske arbeidet under Konvensjonen om langtransportert grensekryssande luftforureining med sikte på å hindre overskridingar av kritiske belastningar.	Del av økosystem i respektive Noreg og heile avtaleområdet som er verna mot overskriding av tolegrensar for forsureing, bakkenært ozon og overgjødsling.
8. Dei årlege utsleppa av svovel-dioksid (SO ₂ -utsleppa) skal maksimalt vere 22 000 tonn f.o.m. 2010.	8.1.-11.1 Leie arbeidet med å utvikle og implementere ytterlegare verkemiddel for reduksjon av nasjonale utslepp av SO ₂ , NO _x , VOC og NH ₃	Utvikling i nasjonale utslepp. Del av utsleppa som er omfatta av verkemiddel og styrken på verkemidla (kr/eining utslepp) i høve til ulike sektorar.
9. Dei årlege utsleppa av nitrogenoksid (NO _x) skal maksimalt vere 156 000 tonn f.o.m. 2010. Fram til 2010 skal dei årlege utsleppa ikkje vere større enn nivået i 1987.	9.1. Sjå ovanfor.	Utvikling i nasjonale utslepp. Del av utsleppa som er omfatta av verkemiddel og styrken på verkemidla (kr/eining utslepp) i høve til ulike sektorar.
10. Dei årlege utsleppa av flyktige organiske sambindingar (nmVOC) skal snarast mogleg reduserast til nivået frå 1988, og f.o.m. 2010 skal dei årlege utsleppa av (nm VOC) maksimalt vere 195 000 tonn. Dei årlege utsleppa av VOC frå heile fastlandet og norsk økonomisk sone sør for 62. breiddegrad skal snarast mogleg reduserast med 30 prosent i høve til nivået i 1989.	10.1. Sjå ovanfor.	Utvikling i nasjonale utslepp. Del av utsleppa som er omfatta av verkemiddel og styrken på verkemidla (kr/eining utslepp) i høve til ulike sektorar.
11. Dei årlege utsleppa av ammoniakk (NH ₃ -utsleppa) skal maksimalt vere 23 000 tonn f.o.m. 2010.	11.1. Sjå ovanfor.	Utvikling i nasjonale utslepp. Del av utsleppa som er omfatta av verkemiddel og styrken på verkemidla (kr/eining utslepp) i høve til ulike sektorar.

¹ Samtlege resultatmål reflekterer dei forpliktingar Noreg har teke på seg for dei omtalte stoffene i protokollar under ECE-konvensjonen om langtransportert grensekryssande luftforureiningar, inkludert Gøteborgprotokollen som Noreg har ratifisert, men som enno ikkje har trådd i kraft.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 7.1. Leie det norske arbeidet under Konvensjonen om langtransportert grensekryssande luftforureining med sikte på å hindre overskridingar av kritiske belastningar.

Noreg er avhengig av omfattande reduksjonar av utslepp i Europa for å løyse miljøproblema som skriv seg frå langtransportert luftforureining. I 1999 vart det vedteke ein protokoll om reduksjon

av forsureing, overgjødsling og bakkenært ozon (Gøteborgprotokollen) under ECE-konvensjonen om langtransportert grensekryssande luftforureining. 31 statar har underteikna protokollen, mens 12 partar har ratifisert den per 1. september 2004. Noreg ratifiserte protokollen 30. januar 2002. Det er venta at protokollen vil tre i kraft i 2004 eller 2005, når 16 partar har ratifisert.

Protokollen regulerer landa sine utslepp av svoveldioksid (SO₂), nitrogenoksid (NO_x), ammoni-

akk (NH₃) og flyktige organiske sambindingar (VOC). Noreg sine forpliktingar i høve til den nye protokollen er reflekterte i dei nasjonale måla. I 1985 var tolegrensene for forsurening overskridne på 25 pst. av Noreg sitt areal. Denne delen var redusert til om lag 13 pst. i 2000. Med full effekt av Gøteborgprotokollen vil område med overskridningar av tolegrensar for forsurening bli ytterlegare reduserte. Likevel vil tolegrensene vere overskridne på om lag 7-8 pst. av arealet i Noreg i 2010. Gøteborgprotokollen inneheld ei føresegn om at partane eitt år etter at protokollen trer i kraft bl.a. skal vurdere om forpliktingane er tilstrekkelege til å nå dei langsiktige måla om at forureiningane ikkje skal overstige naturen si tolegrense for forsurening, overgjødsling og bakkenært ozon. Ein treng omfattande fagleg kunnskap, analysar og overvaking av forureiningsbelastninga og miljøtilstanden for å utvikle effektive internasjonale avtalar som byggjer på naturen sine tolegrensar og kritiske belastningsgrensar for menneskeleg helse. Ved revisjon av Gøteborgprotokollen er det òg aktuelt å regulere landa sine utslepp av partiklar som medverkar til helseproblem. Det faglege arbeidet som skal danne grunnlag for revisjon av Gøteborgprotokollen har starta, både nasjonalt og internasjonalt. Norske fagmiljø og miljøforvaltninga deltek aktivt i dette arbeidet.

Arbeidsmåla 8.1.-11.1. Leie arbeidet med å utvikle og implementere ytterlegare verkemiddel for reduksjon av nasjonale utslepp av SO₂, NO_x, VOC og NH₃.

Det er i følgje framskrivingane av utsleppa av svoveldioksid (SO₂) rekna med at dei norske utsleppa utan nye miljøtiltak vil vere om lag 26 000 tonn i 2010. Utsleppa var i 2003 22 800 tonn. Dette er ein liten auke frå 2002. Noreg vil likevel overhalde den internasjonale forpliktinga for SO₂ som går fram av svovelprotokollen frå 1994. For å overhalde forpliktinga i Gøteborgprotokollen innan 2010 må Noreg redusere utsleppa av SO₂ med 3 pst. i høve til 2003.

På bakgrunn av forpliktinga i Gøteborgprotokollen har Miljøverndepartementet og Prosessindustriens Landsforening (PIL) inngått ei intensjonsavtale om reduksjonar i svovelutsleppa. Då avtala vart inngått forplikta prosessindustrien seg til å redusere dei årlege utsleppa av SO₂ med minimum 5 000 tonn. Prosessindustrien tok òg på seg å leggje fram konkrete forslag til korleis ein slik utsleppsreduksjon kan gjennomførast, og samtidig leggje fram forslag til korleis ein samla reduksjon på 7 000 tonn kan gjennomførast på ein måte som er kostnadseffektiv for Noreg. Utslepp frå den enkelte verksemda vil bli regulerte i utsleppsløyve

frå SFT. Stortinget vedtok på denne bakgrunnen å fjerne avgifta for utslepp av SO₂ frå bruk av kol og koks og frå raffineria frå 1. januar 2002. Det er venta at gjennomføring av avtala med PIL vil sikre at Noreg overheld forpliktinga i Gøteborgprotokollen om utslepp av SO₂.

Framskrivningar viser at dei årlege utsleppa av NO_x kan ventast reduserte til om lag 190 000 tonn i 2010 med dei tiltaka som er vedtekte til no. Utsleppa av NO_x i 2003 var 219 600 tonn. Dette er ein liten auke frå 2002 og ligg 10 100 tonn under gjeldande internasjonale krav. For å overhalde kravet i Gøteborgprotokollen må Noreg redusere utsleppa av NO_x med 29 pst. i høve til 2003. For NO_x-utsleppa er bruken av verkemiddel i dag utforma med utgangspunkt i St.meld. nr. 41 (1994-95) *Om Norges politikk mot klimaendringer og utslipp av nitrogenoksider (NO_x)*. Utsleppa av NO_x frå køyretøy er regulerte gjennom køyretøyforskriftene til vegtrafikklova. Krava er gjort strengare i tråd med utviklinga av EU sitt regelverk på området. Det vart i 2000 innført differensiert årsavgift på tunge køyretøy etter utsleppa av bl.a. NO_x. Låg-NO_x-brennarar blir tekne i bruk ved installering av nye gassturbinar på norsk sokkel der slik teknologi er kommersielt tilgjengeleg. Sjøfartsorganisasjonen i FN, IMO, har vedteke regelverk som set krav til NO_x-utslepp frå skip som er bygde eller oppgraderte 1. januar 2000 eller seinare. Det er naudsynt med strengare verkemiddel for at Noreg skal overhalde NO_x-forpliktinga i Gøteborgprotokollen. Dei største utfordringane er knytte til å redusere utsleppa av NO_x frå innanriks sjøfart og fiske utover det som følgjer av IMO sine krav.

Dei samla norske utsleppa av VOC auka med 33 pst. frå 1990 til 2001. Frå 2001 til 2003 vart utsleppa reduserte med 23 pst. Dette varslar ein ny trend med reduksjon i utsleppa. I 2003 var utsleppa av VOC 301 400 tonn. Forpliktinga vår under VOC-protokollen av 1991 tilsvarer 252 000 tonn. For å etterleve forpliktinga i Gøteborgprotokollen må Noreg redusere utsleppa av VOC med 35 pst. i høve til 2003.

For å redusere utsleppa ned til eit nivå som er innanfor det vi har forplikta oss til internasjonalt, er utslepp av VOC frå lasting og lagring av råolje på sokkelen no regulerte gjennom utsleppsløyve etter forureiningslova. Noreg har gjennom forskrifter gjennomført eit EU-direktiv om å redusere VOC-utsleppa frå lagring og distribusjon av bensin frå terminalar til bensinstasjonar og eit direktiv om utslepp av VOC frå bruk av løsemiddel i visse verksemdar og anlegg. Krava i VOC-protokollen av 1991, som skulle ha vore innfridde i 1999, ligg ein no an til å greie i 2005 og 2006, gjennom dei utsleppskrava som no er sette til lasting og lagring

av råolje på sokkelen. Disse krava vil, saman med dei andre tiltaka som er nemnde ovafor, venteleg føre til at Noreg oppfyller VOC-forpliktinga i Gøteborgprotokollen òg.

Utsleppa av ammoniakk i Noreg auka med om lag 12 pst. i perioden 1990-2003. Auken skuldast i hovudsak auka utslepp av ammoniakk frå landbruket og frå personbilar med trevegs katalysator. Om lag 90 pst. av ammoniakkutsleppa i Noreg skjer i landbruket. Det er venta at utsleppa vil endre seg lite fram mot 2010 utan nye tiltak. For å overhalde krava etter Gøteborgprotokollen må Noreg frå 2010 halde dei årlege utsleppa av ammoniakk på same nivå som i 2003 eller lågare.

Verkemiddel

Finansiering av arbeidet under resultatområde 7, underområde langtransportert luftforureining, blir i hovudsak dekt under kap. 1400 og kap. 1441.

Regjeringa vil føre vidare den aktive medverknaden frå Noreg si side i det omfattande internasjonale samarbeidet knytt til forskning, utgreiing og kartlegging av miljøproblem som skuldast langtransportert luftforureining. Dette arbeidet omfattar bl.a. overvaking, undersøkingar og analyser for å etterprøve at dei protokollane som allereie er i kraft har hatt dei venta miljøeffektane, og som grunnlag for forhandlingar om moglege nye protokollar. Dei nasjonale overvaksingsprogramma, forskingsprogram under Noregs forskingsråd, og Miljøverndepartementet sitt program *Naturen sine tolegrensar*, er sentrale for å leggje grunnlag for nye avtaler om langtransportert luftforureining. Miljøvernforvaltninga medverkar òg til finansiering av dei internasjonale programma under Konvensjonen om langtransportert grensekryssande luftforureining. Som grunnlag for val av tiltak og verkemiddel for å overhalde Noreg sine forpliktingar om utsleppsreduksjonar analyserer miljøvernforvaltninga, i samarbeid med andre styresmakter, bl.a. potensialet for utsleppsreduksjonar ved ulike tiltak og verkemiddel, og kostnadar ved desse.

I tillegg til dei verkemidla for reduksjon av utslepp som er nemnde under statusbeskrivinga er Noreg gjennom EU-direktivet om integrert forureiningskontroll (IPPC-direktivet) pålagt å stille krav til bruk av dei beste tilgjengelege teknikkane (BAT) når det gjeld utslepp av m.a. SO₂, NO_x og

VOC frå store energi- og industrianlegg, både på land og på sokkelen. SFT arbeider no med å følge opp dette kravet gjennom fastsetjing av nye utsleppsløyve. Gjennomføringa av IPPC-direktivet vil vere viktig for å overhalde Noreg sine plikter under Konvensjonen om langtransportert, grensekryssande luftforureining.

Miljøstyresmaktene tek, så langt bl.a. forureiningslova gir høve til det, sikte på å utforme utsleppsløyve slik at det blir mogleg for industrien å oppfylle reduksjonskravet ved å gå saman om å setje i verk felles tiltak som reduserer utsleppa der industrien finn det mest tenleg.

Det blir no arbeidd med ein heilskapleg gjennomgang av bruken av verkemiddel for å oppfylle krava til reduksjonar av utslepp i Gøteborgprotokollen. Som det går fram av statusbeskrivinga har ein i hovudsak avklart kva for verkemiddel som skal nyttast for å overhalde forpliktingane for SO₂, VOC og ammoniakk. Regjeringa vil følgje utviklinga i utslepp av desse gassane og vurdere nærare om det er behov for endringar i verkemidla. For NO_x må ein ta i bruk strengare verkemiddel. I det pågåande utgreiingsarbeidet legg ein særleg vekt på å finne fram til verkemiddel som kan utløyse dei rimelegaste tiltaka på skip og båtar. Regjeringa vil ved seinare høve komme tilbake til Stortinget med endringar i bruken av verkemiddel som er naudsynte for å overhalde forpliktingane i Gøteborgprotokollen.

12.4 Lokal luftforureining

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å førebyggje og redusere helseskadelege utslepp av dei stoffa som gir redusert luftkvalitet lokalt. Hovudkjeldene til slike utslepp er vegtrafikk og vedfyring, men andre kjelder medverkar òg. Resultatområdet omfattar òg internasjonalt arbeid, med utvikling og oppfølging av EU-direktiv som det mest sentrale.

Strategiske mål

Lokale problem med luftforureining skal førebyggjast og reduserast slik at ein tek omsyn til helse og trivsel for menneska.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 12.4 Mål- og indikatortabell for resultatområde 7 underområde Lokal luftkvalitet

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
12. Gjennomsnittleg døgnkonsentrasjon av svevestøv (PM10) skal innan 2005 ikkje overskride 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ meir enn 25 dagar per år og innan 2010 ikkje meir enn 7 dagar per år.	12.1.-15.1. Medverke til å nå dei nasjonale måla for luftkvalitet ved å syte for reduserte utslepp frå stasjonære kjelder og betre miljøkvalitet på drivstoff og fyringsolje.	Utslepp av svevestøv (PM10), nitrogendioksid (NO_2), svoveldioksid (SO_2) og benzen frå store stasjonære kjelder.
13. Gjennomsnittleg timekonsentrasjon av nitrogendioksid (NO_2) skal innan 2010 ikkje overskride 150 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ meir enn 8 timar per år.		
14. Gjennomsnittleg døgnkonsentrasjon av svoveldioksid (SO_2) skal innan 2005 ikkje overskride 90 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.		
15. Gjennomsnittleg årskonsentrasjon av benzen skal innan 2010 ikkje overskride 2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ som bybakgrunnsverdi.		

Statusbeskriving

Arbeidsmål 12.1.-15.1. Medverke til å nå dei nasjonale måla for luftkvalitet ved å syte for reduserte utslepp frå stasjonære kjelder og betre miljøkvalitet på drivstoff og fyringsolje.

Lokal luftforureining er framleis eit problem i fleire av dei største byane i Noreg, sjølv om utviklinga dei siste ti åra viser ei betydeleg betring. Utreknningar viser at i Oslo vart i 2001 rundt 200 000 menneske utsette for konsentrasjonar som var høgare enn dei nasjonale måla. Endå fleire vart utsette for forureining som kan gi helseverknader for spesielt utsette grupper. Det må setjast i verk ytterlegare tiltak for å nå dei nasjonale måla for svevestøv for 2005 og 2010. Det synest òg nødvendig med ytterlegare tiltak for å nå målet for 2010 for nitrogendioksid. Konsentrasjonen av svoveldioksid og benzen i by- og tettstadsluft vil truleg vere innanfor dei nasjonale måla i respektive 2005 og 2010.

Vegtrafikk er den dominerande kjelda til lokal luftforureining. For NO_2 -konsentrasjonar i byar og langs vegar er eksosgassar frå vegtrafikk hovudkjelda. Likevel er utsleppa av NO_x frå vegtrafikk redusert med 37 pst. frå 1990 til 2001 som følgje av innførte avgasskrav. Vegtrafikken er òg ein hovudbidragsytar til partikkelforureining gjennom

eksosgassar og vegslitasje, men her kan vedfyring òg vere ei vesentlig kjelde. Gjennom nye krav til utslepp frå tunge køyretøy, kvaliteten på drivstoff og redusert piggdekkbruk er utsleppa av svevestøv frå vegtrafikken blitt reduserte.

Fyring med ved er fleire stader ei vesentleg kjelde til luftforureininga (svevestøv), spesielt på kalde dagar om vinteren. Dette gjeld spesielt dei minste partiklane. Utslepp frå vedfyring auka med 6 pst. frå 1990 til 2001. Utsleppsveksten hadde vore høgare dersom ikkje stadig fleire skifter ut gamle forureinande omnar med nyare og meir miljøvennlege omnar. I tillegg til svevestøv medverkar vedfyring til utslepp av andre helseskadelege sambindingar.

Utslepp frå store, stasjonære kjelder kan i dag føre til enkelte overskridingar av dei nasjonale resultatmåla.

Verkemiddel

Budsjettmidlar til faglege utgreiingar, forskning og miljøovervaking utgjer eit viktig og nødvendig grunnlag for arbeidet med lokal luftkvalitet, og blir dekte under kap. 1441 og 1410. Resultat frå miljøovervaking blir nytta vidare i utrekningsmodellar, utgreiingar av tiltak og i dose-respons-samanhen-

gar. Budsjettmidla blir òg nytta til å utvikle verktøy og metodar.

Føresegna om lokal luftkvalitet i forskrift 1. juni 2004 nr. 931 om avgrensing av forureining (forureiningsforskrifta) kapittel 7 er ei gjennomføring av fire EU-direktiv som set grenseverdier for konsentrasjonane av svevestøv, svoveldioksid, nitrogendioksid, bly, benzen og karbonmonoksid, og som stiller krav til måling av bakkenær ozon. Forskrifta set òg krav til målingar, utrekningar, tiltaksutgreiingar og rapportering. I tilknytning til føresegna om lokal luftkvalitet følgjer det òg ein rettleiar. Gjennom føresegna om kvaliteten på bensin og autodiesel til bruk i motorvogner i forskrift 1. juni 2004 nr. 922 om avgrensing i bruk av helse- og miljøfarlege kjemikaliar og andre produkt (produktforskrifta), implementerer Noreg EU-direktiv på området. Eit nytt endringsdirektiv stiller strengare krav til bensin og autodiesel frå 2005. Ein viser til omtale av dette i St.prp. nr. 1 (2004-2005) *Skatte-, avgifts- og tollvedtak*, og framlegget om bruk av avgiftsinsentiv.

Plan- og bygningslova er eit viktig verkemiddel i samband med lokal luftforureining, fordi den kan nyttast til å påverke lokaliseringa av utsleppskjeldene, og til å regulere utnyttinga av omkringliggjande areal. Rikspolitiske retningslinjer for samordna areal- og transportplanlegging skal leggjast

til grunn for all planlegging og utøving av mynde i kommunar, fylkeskommunar og statlege organ. Fylkesmannen har òg ansvar for store oppgåver under resultatområde 7. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 11. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Arbeids- og administrasjonsdepartementet sitt budsjett.

12.5 Støy

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å førebygge og redusere dei støyproblema som gir negative helse- og trivselseffektar. Sentralt står òg arbeidet med å fremje stille (fråver av støy) som miljøkvalitet. Hovudkjelda til støyplager er vegtrafikk, men ei rekkje andre kjelder medverkar òg. Resultatområdet omfattar òg internasjonalt arbeid, med utvikling og oppfølging av EU-direktiv som det mest sentrale.

Strategisk mål

Støyproblem skal førebyggjast og reduserast slik at det blir teke omsyn til helse og trivsel for menneska.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 12.5 Mål- og indikatortabell for resultatområde 7 underområde Støy

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
16. Støyplaga skal reduserast med 25 pst. innan 2010 i forhold til 1999.	16.1. Miljøvernstyresmaktene skal medverke til å nå det nasjonale målet for støy, gjennom bl.a. ved eigne verkemiddel å syte for å redusere støyplagene frå industri, motorsport, skytebaner og enkelte produkt.	Samla støyplage (SPI) frå alle kartlagde kjelder, spesielt SPI for industri, motorsport og skytebaner.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 16.1. Miljøvernstyresmaktene skal medverke til å nå det nasjonale målet for støy, gjennom bl.a. ved eigne verkemiddel å syte for å redusere støyplagene frå industri, motorsport, skytebaner og enkelte produkt.

Støy er eitt av dei miljøproblema som rammar flest menneske i Noreg. Rundt 1,7 millionar personar er utsette for støy nær bustaden sin. Eit fleirtal av desse opplever å vere plaga av støyen, og rundt ½ million personar er sterkt eller mykje plaga. Støy frå

samferdsel utgjer til saman opp mot 90 pst. av støyplaga, og vegtrafikk åleine står for nesten 80 pst. Det er dei ulike sektordepartementa som har hovudansvaret for å sikre ein reduksjon av støyplaga innanfor sin samfunnssektor, og medverke til at det nasjonale resultatmålet for støy kan bli nådd. Skal ein nå målet er det behov for nye tiltak og verkemiddel, særleg retta inn mot støy frå vegtrafikken.

Miljøvernstyresmaktene har eit koordinerings- og pådrivaransvar på støyfeltet, og følgjer opp status og utvikling i støyutsleppa og støyplaga generelt. Miljøvernstyresmaktene har vidare eit ansvar

for å medverke til redusert støyplage frå dei ulike kjeldene der miljøvernstyresmaktene sjølve har verkemiddel – konsesjonspliktig industri og næringsverksemd, skytebaner, motorsportbaner og enkelte produkt. Industri- og næringsstøy utgjer ca. 8 pst. av samla støyplage. Støyplagene frå skytebaner, motorsport og produkt er vesentleg mindre. Ein reknar med at støyplaga frå desse kjeldene er omtrent uendra sidan 1999, men det er enno relativt stor uvisse i talmaterialet for dei minste støykjeldene. Tiltak overfor dei støykjeldene der miljøvernstyresmaktene har verkemiddel kan altså berre i avgrensa grad medverke til at det nasjonale målet for støy blir nådd.

Verkemiddel

Budsjettmidlar til faglege utgreiingar, forskning og miljøovervaking utgjer eit viktig og nødvendig grunnlag for arbeidet med støy, og blir dekte over kap. 1441, 1400 og 1410. Miljøovervaking er innhenting av tal over utslepp og andre miljødata, og blir nytta bl.a. i utrekningsmodellar, utgreiingar av tiltak og rapportering av resultat. Både utgreiingsmidlar og forskingsmidlar er sentrale for å kunne utvikle vidare den nasjonale støymodellen for utrekning og oppfølging av støyplaga på tvers av kjelder. Forskings- og utgreiingsmidlar skal vidare medverke til kompetanseoppbygging i dei støyfaglege miljøa og i høgare utdanning.

Kapitlet om grenseverdier for støy i forskrift om avgrensing av forureining av 1. juni 2004 set krav til gjennomføring av utbetringstiltak innan 1. januar 2005 for dei som er mest utsette for støy. Støy frå bl.a. industri, motorsport og skytebaner kan regulerast gjennom konsesjonssystemet i foru-

reiningslova. Lova om produktkontroll heimlar støykrav til produkt, og er nytta til å gi forskrifter om m.a. leiketøy, fritidsbåtar m.m.

Plan- og bygningslova er, gjennom ein fornuftig arealbruk, det viktigaste verkemidlet for å førebygge støyproblem. Plansystemet blir nytta til å bestemme lokaliseringa av støykjelder, og til å regulere utnyttinga av areal som ligg omkring. Rikspolitiske retningslinjer for samordna areal- og transportplanlegging skal leggjast til grunn for all planlegging og utøving av mynde i kommunar, fylkeskommunar og hos statlege organ. Retningslinjer for respektive vegtrafikkstøy (blir òg nytta for tog), skytebaner og arealbruk i flystøysoner gitt i medhald av lova skal leggjast til grunn for planlegginga. Planretningslinjene for støy er under revisjon og ligg no til sluttbehandling i Miljøverndepartementet etter avslutta høyringsrunde.

EU vedtok 25. juni 2002 eit rammedirektiv for utandørs støy. Fokus er i første rekkje på kartlegging, informasjon og etablering av felles måleining og målemetodar for støy. Rammedirektivet stipulerer òg at Europakommisjonen i løpet av 4 år skal ha utarbeidd forslag til reduksjon av støy frå dei viktigaste kjeldene – veg og køyretøy, jernbaner og -materiell, fly, utandørs maskiner og industriutstyr og mobile maskiner. Utkast til forskriftsending for implementering av direktivet er sendt på høyring med høyringsfrist 8. oktober 2004.

Fylkesmannen har òg ansvar for store oppgåver under resultatområde 7. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 11. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Arbeids- og administrasjonsdepartementet sitt budsjett.

13 Resultatområde 8: Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i polarområda

Resultatområdet omfattar følgjande underområde:

- Internasjonalt miljøvernssamarbeid
- Miljøvern i polarområda
- Radioaktiv forureining

Ministerråd (NMR). Internasjonalt arbeid retta mot dei enkelte miljøutfordringane er dekt under dei andre resultatområda. Resultatområdet omfattar vidare regionalt og bilateralt miljøvernssamarbeid med land i Aust-Europa, Indonesia, Kina og Sør-Afrika.

13.1 Internasjonalt miljøvernssamarbeid

Definisjon og avgrensing

Til resultatområdet høyrer å ta vare på norske interesser innanfor det generelle internasjonale miljøvernssamarbeidet, og arbeidet med miljø- og utviklingsproblem innanfor organisasjonar knytte til FN-systemet, særleg FNs miljøprogram (UNEP) og Kommisjonen for berekraftig utvikling (CSD), og innanfor Verdas handelsorganisasjon (WTO), OECD, EFTA/EØS, Arktisk Råd og Nordisk

Strategiske mål

Internasjonalt miljøvernssamarbeid skal medverke til å redusere globale miljøproblem og miljøskadar i Noreg som skuldast aktivitetar og utslepp i andre land, sikre ei berekraftig utvikling og betring av miljøtilstanden i nærområda våre og i u-landa, og sikre at internasjonale avtaler og regelverk gir rammevilkår som ikkje svekkjer den nasjonale miljøvernspolitikken.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 13.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 8 underområde Internasjonalt miljøvernssamarbeid

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
1. Samarbeidet i Norden, i Noreg sine nærområde og i den arktiske regionen skal medverke til å betre miljøsituasjonen og sikre natur- og kulturminneverdiane i desse områda og til å redusere og førebyggje grenseoverskridande forureining som kan påverke miljø, helse og næringsverksemd i Noreg.	1.1. Medverke til oppfølging av strategien for berekraftig utvikling i Norden og handlingsprogrammet for det nordiske miljøsam-arbeidet 2005-2008.	Status for oppfølginga av målsetjingane i handlingsplanen. Utarbeide indikatorsett vedrørende strategien for berekraftig utvikling.
2. Noreg skal arbeide aktivt for at EU/EØS-regelverket har eit høgt vernnivå på miljøområdet og medverke til ei berekraftig utvikling.	2.1. Påverke utforminga av EU sin politikk basert på ein brei nasjonal prosess og sikre at relevante og akseptable EU-rettsakter blir gjennomførte ope og effektivt i det norske lovverket. 2.2. Medverke til miljør samarbeid med dei nye medlemslanda i EU i samband med dei nye EØS-finansieringsordningane.	Få færrast mogleg rettsaktar på ESA si resultatavle. Omfang av miljøprosjekt under ordningane.

Tabell 13.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 8 underområde Internasjonalt miljøvernssamarbeid

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
3. Noreg skal arbeide for at rammevilkåra for handel innanfor WTO medverkar til ei berekraftig utvikling.	3.1. Arbeide for at miljøkonsekvensar blir vurderte og miljøomsyn integrerte i handelsforhandlingane og i handelsregelverka.	Status i norske posisjonar i forhandlingane. Status i det internasjonale arbeidet med handel og miljø i WTO, OECD, UNEP og EFTA/EØS.
4. Globale og regionale samarbeidsorgan skal utviklast til effektive reiskap for berekraftig utvikling, for å oppnå globale og regionale miljømål og for effektiv oppfølging av internasjonale miljø-konvensjonar.	4.1. Arbeide for at OECD integrerer miljøomsyn i arbeidet sitt og utarbeider analysar og retningslinjer som kan fremje ei berekraftig utvikling.	Status for miljøkomiteen sitt arbeid når det gjeld miljøstrategien i OECD.
	4.2. Utvikle vidare det regionale miljøsamarbeidet i Europa innan UNECE med særleg vekt på oppfølging av EECCA-strategien (Eastern Europa, Caucasus and Central Asia).	Status i arbeidet med miljøstrategien for EECCA-landa.
	4.3. Arbeide for at Kommisjonen for berekraftig utvikling (CSD) bidreg til oppfyljing av målsetjingane frå Johannesburg-toppmøtet, med spesielt fokus på miljøaspekta i Kommisjonen sitt arbeidsprogram.	Tal vassressursplanar som er sette i gang/planlagt i 2005. Status i arbeidet med gjennomføringa av tusenårsmålene.
	4.4. Fortsetje arbeidet med å styrkje UNEP politisk og finansielt gjennom oppgradering av UNEP til særorganisasjon på sikt.	Vedtak i UNEPs styremøte i 2005 om strategisk plan for kapasitetsbygging og teknologioverføring. Få etablert ein styrkt vitskapskapasitet i UNEP og universelt medlemskap i UNEPs styre.
	4.5. Arbeide for å integrere omsynet til klima, biodiversitet og miljøgifter i den ordinære verksemda i dei multilaterale organisasjonane.	Vere pådrivar i organisasjonane for at dei utfører rutinevise miljøkonsekvens-vurderingar av sektorpolitikk, samt spesifikke program der miljø er hovudsatsing.
5. Miljøomsyn skal integrerast i norsk utviklingsarbeid. Miljøretta bistand og anna samarbeid med utviklingsland skal medverke til å styrkje miljøvernforvaltninga og betre miljøtilstanden i samarbeidslanda og til å førebyggje globale miljøproblem.	5.1. Arbeide for å styrkje satsinga på miljø gjennom norsk utviklingssamarbeid.	Vektlegging av miljø i norske samarbeidsland og i støtta til dei relevante multilaterale organisasjonane.
	5.2. Arbeide for gjennomgåande integrering av miljø i norsk utviklingspolitikk og samarbeid.	Gjennomføring av anbefalingar i Miljøverndepartementets studie om miljøintegrasjon.
	5.3. Vidareutvikle miljøsamarbeidet med Indonesia, Kina og Sør-Afrika.	Nytt miljøprogram for Sør-Afrika og sterkare fokusering på miljø i samarbeidet med Kina.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Medverke til oppfølging av strategien for berekraftig utvikling i Norden og handlingsprogrammet for det nordiske miljø samarbeidet 2005-2008.

Oppfølginga av strategien for berekraftig utvikling i Norden skjer både nasjonalt i dei enkelte landa, og gjennom sektorsamarbeidet under nordisk Ministerråd. Ei evaluering av oppfølginga av miljøhandlingsprogrammet 2001-04 viser at måla og aktivitetane i svært stor grad er gjennomført. Bl.a. på bakgrunn av denne evalueringa er det i 2004 blitt utarbeidd eit nytt nordisk miljøhandlingsprogram for perioden 2005-2008.

Miljøsektoren sitt ansvar for å gjennomføre sin del av den nye nordiske berekraftstrategien for perioden 2005-2008 er lagt til grunn ved utarbeiding av Det nordiske miljøhandlingsprogram 2005-2008.

Arbeidsmål 2.1. Påverke utforminga av EU sin politikk basert på ein brei nasjonal prosess og sikre at relevante og akseptable EU-rettsaker blir gjennomførte ope og effektivt i det norske lovverket.

EØS-avtala blir stadig meir omfattande ettersom nye rettsaker kjem til i avtala. Den innverknad avtala har på norsk politikk aukar tilsvarande. Særleg innafor forureiningsområdet har departementet delteke aktivt i Kommisjonen sine arbeidsgrupper i medhald av EØS-avtala for å påverke nye rettsreglar som blir utarbeidd. Det er lagt til rette for ein brei nasjonal prosess, gjennom tidleg varsling av nytt regelverk og informasjon til allmenta på Internett. Arbeidet er nærare omtalt under dei enkelte resultatområda. Departementet har helde uformelle kontaktar med sentrale aktørar i EU-kommisjonen, Europaparlamentet og EU-medlemslanda omkring saker som er viktige for oss. Dette gjeld spesielt på klimaområdet og kjemikaliepolitikken. Departementet har òg delteke aktivt i arbeidet med å følgje opp Lisboa-strategien.

Utvidinga av EU og EØS-avtala gjer utfordringa med å få innverknad på regelverket stadig større.

Ei rekkje rettsaker på miljøområdet er innlemma i EØS-avtala i 2004. Det er, i denne sammenheng, lagt stor vekt på å sikre ei rask og effektiv gjennomføring i norsk lovverk av EU-rettsaker som blir sett på som relevante og akseptable.

Arbeidsmål 2.2. Medverke til miljø samarbeid med dei nye medlemslanda i EU i samband med dei nye EØS-finansieringsordningane.

Miljø er eitt av satsingsområda i dei nye EØS-finansieringsordningane, som skal medverke til sosial og økonomisk utjamning i dei nye medlemslanda. Miljøverndepartementet har etablert uformell kontakt med miljøforvaltninga i mottakarlanda om miljøinnhaldet i avtalane.

Arbeidsmål 3.1. Arbeide for at miljøkonsekvensar blir vurderte og miljøomsyn integrerte i handelsforhandlingane og i handelsregelverka.

I forhandlingsrunden i Verdas Handelsorganisasjon (WTO) har miljø blitt eit eige forhandlings tema, under dette forholdet mellom WTO-regelverket og miljøvern avtalene, og det er eit omsyn som skal integrerast i alle forhandlingsområde. I 2004 har departementet arbeidd og delteke aktivt i forhandlingsgruppa for miljø, og i alliansebygging. Arbeidet i forhandlingsgruppa har vore prega av lita framdrift.

Under EFTA 3.landsavtalene er det sentralt å sikre at reglane ikkje avgrensar nasjonale miljøtiltak og verkemiddel. Departementet har delteke aktivt i dei nasjonale førebuingane.

Arbeidsmål 4.1. Arbeide for at OECD integrerer miljøomsyn i arbeidet sitt og utarbeider analysar og retningslinjer som kan fremje ei berekraftig utvikling.

OECD arbeider aktivt for å styrkje den tverrfaglege integreringa av miljøomsyn i den samla verksemda i organisasjonen. Berekraftig utvikling er nedfelt som ei sentral målsetjing for heile OECD-området.

OECD har vedteke ein miljøvernstrategi for dei neste 10 åra som gir målsetjingar for miljøpolitikken i OECD-landa og nasjonale tiltak for å nå desse. Dei fem overordna målsetjingane er: å halde oppe integriteten i økosystema (f.eks. i klimapolitikken), kople økonomisk vekst vekk frå forverring av miljøet, bruke indikatorar til å måle framsteg og betre grunnlaget for avgjerder, betra livskvalitet, og styrkt internasjonal miljøstyring og samarbeid. På miljøministermøtet våren 2004 var eit hovudtema oppfølginga av miljøstrategien frå 2001. Ein av konklusjonane frå møtet var at dei fleste landa ikkje er i rute når det gjeld målsetjinga om å kople økonomisk vekst vekk frå forverring av miljøet. OECD vart oppmoda om å rette fokus mot kostnadene ved ikkje å følgje opp målsetjingane i miljøstrategien.

Arbeidsmål 4.2. Utvikle vidare det regionale miljøsam arbeidet i Europa, innan UNECE med spesiell vekt på EECCA-strategien (Eastern Europe, Caucasus and Central Asia).

Ei langsiktig oppbygging av miljøvernforvaltninga i landa i Sentral-, Sørøst og Aust-Europa er ei viktig oppgåve for å kunne oppnå miljøforbetringar. Samarbeidet mellom landa i Europa og Nord-Amerika om reformarbeid og miljø i dei austlege delane av kontinentet skjer innan ramma av «Miljø for Europa»-prosessen.

Ministerkonferansen i Kiev i mai 2003 gav «Miljø for Europa»-prosessen ei ny retning med ein miljøstrategi for dei 12 tidlegare sovjetrepublikkane (Russland, Kviterussland, Ukraina, Moldova, Georgia, Aserbajdsjan, Armenia, Turkmenistan, Tadsjikistan, Kasakhstan, Kirgisistan og Usbekistan). Miljøverndepartementet har i samarbeid med Utanriksdepartementet følgd opp arbeidet med miljøstrategien for EECCA-landa bl.a ved å støtte fleire vassprosjekt i regionen, særleg i Sentral-Asia. Det gjeld blant anna ein integrert vassressursplan i Kasakhstan og eit anlegg for drikkevatt i Tadsjikistan.

Arbeidsmål 4.3. Arbeide for at Kommisjonen for berekraftig utvikling (CSD) medverkar til oppfylling av målsetjingane frå Johannesburg-toppmøtet, med spesielt fokus på miljøaspekta i Kommisjonen sitt arbeidsprogram.

CSD er FN sitt overordna organ for berekraftig utvikling og har hovudansvaret for å overvake gjennomføringa av vedtaka frå toppmøtet i Johannesburg 2002. Gjennom det norske formannskapet for Kommisjonen (CSD-12) lyktes Noreg i å skape ein modell for det framtidige arbeidet i CSD. Særleg viktig var den brede deltakinga på politisk nivå og inkludering av det sivile samfunn. Oppfølginga av det norske formannskapet vil vere sentralt for Miljøverndepartementet i 2004/2005, bl.a. for å oppretthalde det politiske momentum frå CSD-12 og at CSD-13 gir konkrete resultat for vatn, sanitær og busetjing. I tillegg vil blant anna berekraftig produksjon og forbruk vere eit viktig temaområde for miljøforvaltninga.

Arbeidsmål 4.4. Fortsetje arbeidet for å styrkje UNEP politisk og finansielt gjennom oppgradering av UNEP til særorganisasjon på sikt.

FN sitt miljøvernprogram UNEP har sentrale funksjonar for overvaking og analyse og tek initiativ til forhandlingsprosessar om miljøvernavtaler. Det er i dag brei internasjonal semje om at UNEP må styr-

kjast. På sitt styremøte i februar 2003 vedtok UNEP at vitskapskapasiteten skal styrkjast, og understreket behovet for adekvat og stabil finansiering av UNEP. UNEP skal òg utarbeide ein strategisk plan for kapasitetsbygging og teknologioverføring. Noreg vil følgje dette arbeidet aktivt.

Departementet deltek i styringa av det globale miljøfondet (GEF), og har eit særskilt ansvar for å fremje effektivt samvirke mellom GEF og konvensjonane. I løpet av 2005 vil hovudtyngda av ei internasjonal evaluering av GEF sine resultat bli gjennomført.

Arbeidsmål 4.5. Arbeide for å integrere omsynet til klima, biodiversitet og miljøgifter i den ordinære verksemda til dei multilaterale organisasjonane.

Nytt arbeidsmål i 2005.

Arbeidsmål 5.1. Arbeide for å styrkje satsinga på miljø gjennom norsk utviklingssamarbeid.

Nytt arbeidsmål i 2005. Noreg har, gjennom Toppmøtet om berekraftig utvikling i Johannesburg (2002), og gjennom CSD-formannskapet engasjert seg sterkt som talsmann for dei fattige og for miljøet. Ein har òg medverka til å mobilisere det internasjonale samfunnet til innsats for å nå Tusenårs-måla og handlingsplanen frå Johannesburg.

Dette gir eit spesielt ansvar for å sikre oppfølging også i vårt eige utviklingssamarbeid.

Arbeidsmål 5.2. Arbeide for gjennomgåande integrering av miljø i norsk utviklingspolitikk og samarbeid.

Nytt arbeidsmål i 2005. Miljøverndepartementet har på oppdrag frå Norad utarbeidd ein studie med fokus på korleis miljøomsyn kan integrerast på ein betre måte i det bilaterale utviklingssamarbeidet. Studien tek for seg tre framtidige satsingar for norsk utviklingssamarbeid (næringsutvikling, landbruk og utdanning), og foreslår i tillegg eit meir heilskapleg system for miljøintegrasjon i utviklingsforvaltninga.

Arbeidsmål 5.3. Vidareutvikle miljøsam arbeidet mellom Indonesia, Kina og Sør-Afrika.

Den andre programperioden (2000-2004) i miljøvernssamarbeidet mellom Noreg og Sør-Afrika er avslutta og miljøprosjekta gjennomførte, i all hovudsak som planlagt. Regjeringa vil føre vidare miljøomsyn som eit hovudområde i samarbeidet med Sør-Afrika. Strategiske konsultasjonar mellom dei to miljøverndepartementa har funnet stad og

nytt program for perioden 2005-2010 er under utarbeiding.

I 2001 undertekna Indonesia og Noreg ei intensjonsavtale om å føre vidare miljøvernssamarbeidet i 2001-2004. Det vart gjennomført ein midtvegsgjennomgang av samarbeidet i 2004 som vil bli følgt opp.

Når det gjeld Kina og Noreg har det vore ein tett miljøpolitisk dialog mellom miljøvernstyresmaktene i dei to landa. Miljøssamarbeidet mellom Kina og Noreg omfattar aktivitetar innan institusjons- og kapasitetsbygging, kulturminnevern, miljøovervaking og luft- og vassforureining, og fleire av prosjekta er i avslutningsfasen. Regjeringa vil føre vidare miljøssatsinga som eit hovudområde i samarbeidet med Kina. I tråd med St.meld. nr. 35 (2003-2004) *Felles kamp mot fattigdom. En helhetlig utviklingspolitikk* vil Regjeringa konsentrere dette arbeidet om færre enkelttiltak.

Verkemiddel

Resultatområde 8 – underområda internasjonalt miljøvernssamarbeid, miljøvern i polarområda og radioaktiv forureining blir hovudsakleg finansiert over kap. 1400, 1410 og 1471.

For Noreg er det *nordiske samarbeidet* særleg viktig både på politisk nivå, embetsmanns- og ekspertplan for å få betre gjennomslag i miljøarbeidet i EU og anna internasjonalt miljøssamarbeid. På sentrale område som hav, vatn og kjemikalier har Noreg gjennom det tette ekspertssamarbeidet i nordisk regi fått høve til å påverke det internasjonale regelverket i ei grad som ville vore vanskeleg for Noreg aleine.

På *EU/EØS-området* er møte med EU-formannskap og med sentrale EU-land, Nordisk Ministerråd og nordiske «frukostmøte» i framkant av miljøvernministermøta i EU dei sentrale verkemidla på politisk plan.

Departementet ser det som viktig å helde uformelle kontaktar med sentrale aktørar i EU-kommisjonen, Europaparlamentet og EU-medlemslanda omkring saker som er viktige for oss. Viktige spørsmål som vil bli reiste overfor aktørar i EU vil være særleg knytt til klimapolitikken og kjemikaliepolitikken. Sett i lys av Lisboa-strategien vil fremje av miljøteknologi stå sentralt.

Noreg deltek òg i EU-møte på departementsrådsnivå (EPRG) og i meir enn 50 ekspertgrupper på miljøområdet for å påverke utforming av EU si miljøpolitikk. På nasjonalt plan vil det bli helde informasjonsmøte med frivillige organisasjonar og partane i arbeidslivet, og relevante saker vil bli sende på høyring til aktuelle partar. Det blir arbeidd med å gjere tilgangen til informasjon endå

betre for eksterne aktørar for å lette deltaking i dei førebuaende EU/EØS-prosessane.

Noreg vil dei neste åra yte store ressursar til dei nye EØS-finansieringsordningane, som skal fremje økonomisk og sosial utvikling i det utvida EU. Tiltak som betrar miljøet blir eit prioritert område i ordninga, og Miljøverndepartementet samarbeider aktivt med Utanriksdepartementet om tilrettelegging av ordninga. Frå norsk side vert det arbeid for at ordninga fremjar miljøssamarbeidet mellom dei nye EU-medlemslanda og norske aktørar.

Noreg deltek i arbeidet innan *OECD* med berekraftig utvikling for å fremme oppfølging av miljøstrategien reflekterer resultatata frå toppmøtet i Johannesburg. Det vidare arbeidet i *OECD* med fråkopling av miljøpåverknad frå økonomisk vekst er viktig i denne samanhengen.

Departementet vil delta aktivt i forhold til forhandlingsmøte i *WTO*, for å få til ei forhandlingsløsning som sikrar fleksibilitet for verkemiddelbruk i miljøvernpolitikken, og fortsett sidestilling mellom miljøvernavtalene og *WTO*-regelverket. Departementet deltek aktivt i arbeide med forhandlingane om *EFTAs* 3. landsavtaler for å sikre nasjonal verkemiddelbruk innan miljøpolitikken.

Regjeringa vil, gjennom styrande organ i Verdsbanken, *UNESCO*, *UNDP*, *FAO*, *WHO* og andre arbeide for ein styrkt miljøintegrasjon.

Regjeringa vil følge opp arbeidet med ei FN-reform på miljøområdet. Ein vil særleg leggje vekt på å utvikle mekanismar som sikrar FN ei meir effektiv og heilskapleg tilnærming til miljøvern, bl.a. gjennom vidare å styrkje *UNEP* si rolle som sentral FN-autoritet innan miljøspørsmål.

Regjeringa vil fortsetje å arbeide for ein meir handlingsretta kommisjon der landa, internasjonale organisasjonar og det sivile samfunn samarbeider om oppfølging av berekraftig utvikling og FN sine tusenårs mål.

Det globale miljøfondet (*GEF*) finansierer dei globale miljøavtalene. *GEF* vart oppretta for å dekkje tilleggskostnadene ved tiltak som gir globale miljøfordelar innanfor områda vern av biologisk mangfald, klima, ozon, internasjonale vasspørsmål, miljøgifter, ørkenspreiing og avskoging. Ut frå departementet sitt hovudansvar for dei globale miljøkonvensjonane deltek vi her for å søkje å sikre best mogleg samverknad mellom konvensjonane og finansieringsmekanismen.

Miljøbistand er eit sentralt verkemiddel til å følge opp tusenårs måla og handlingsplanen frå Johannesburg, og til å støtte opp om utviklingslanda i å gjennomføre nasjonale og internasjonale miljøforpliktingar. Miljøverndepartementet medverkar på ulike måtar til å styrkje miljøssatsing og miljøintegrasjon i det norske utviklingssamarbeidet.

Miljøvernforvaltninga har stilt sin miljøkompetanse til rådighet for administrasjonen av utviklingssamarbeidet gjennom fagsenteravtaler (MD, RA, SFT, DN, Statens Kartverk), og det er overført ein stilling til SFT som i ein toårsperiode vil sikre betre samordning av fagsentra og gi arbeidet økt tyngde.

Gjennom dei bilaterale miljøavtalene mellom Noreg og respektive Kina, Sør-Afrika og Indonesia har styresmaktene ein open miljødialog både på politisk og embetsnivå som er av gjensidig interesse for begge partar. Samarbeidet omfattar prosjektsamarbeid innan tema som klima og energi, forureining, biologisk mangfald og kulturminne.

Departementet vil arbeide for å styrkje miljøinnsatsen i Noreg sine samarbeidsland og sikre at miljø blir integrert på ein tilfredsstillande måte i alt utviklingssamarbeidet.

Ei langsiktig oppbygging av *miljøvernforvaltninga i landa på Balkan og dei såkalla EECCA-landa* (Eastern Europa, Caucasus and Central Asia) er ei viktig oppgåve for å oppnå miljøforbetringar. Hausten 2004 skal miljøministrane frå EECCA-landa samt utvalde vestlege land, blant anna Noreg, møtast på ministermøtet «Kiev+1» i Georgia. Ministrane skal diskutere framdrifta i oppfølginga av ein miljøstrategi for EECCA-landa, og vurdere vidare tiltak for å følgje opp miljømåla frå toppmøtet i Johannesburg.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 13.2 Mål- og indikatortabell for resultatområde 8 underområde Miljøvern i nord og polarområda

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
6. Samarbeidet i Norden, i Noreg sine nærområde og i den arktiske regionen skal medverke til å betre miljøsituasjonen og sikre natur- og kulturminne-verdiane i desse områda, og til å redusere og førebyggje grenseoverskridande forureining som kan påverke miljø, helse og næringsverksemd i Noreg (same som nasjonalt mål 1 under dette resultatområdet).	6.1. Medverke til å betre miljøsituasjonen i Noreg sine nærområde i Barentsregionen og i den arktiske regionen.	Aktivitetar som er sette i gang i arbeidsgrupper og program under Arktisk Råd. Omfang av lokalt og regionale samarbeid. Aktivitetar og prosjekt som er sette i gang under den norsk-russiske miljøvern-kommisjonen.

13.2 Miljøvern i nord og polarområda

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med miljøutfordringane på Svalbard, Jan Mayen, i Barentshavet, i Arktis elles og Antarktisk med biland, medrekna det bilaterale samarbeidet med Russland.

Strategiske mål

Noreg skal, gjennom internasjonalt arbeid, medverke til at miljøsituasjonen blir betra i Noreg sine nærområde i nord og i den arktiske regionen. Dei store, samanhengande villmarksområda på Svalbard og i Antarktisk skal saman med kulturminna sikrast mot vesentlege inngrep og påverknader. Svalbard skal framstå som eitt av dei best forvalta villmarksområda i verda, og busetnadene skal drivast på ein miljøforsvarleg måte for å sikre miljø og trivsel. Noreg skal arbeide for at dei nære arktiske havområda våre blir tekne vare på som nokon av dei reinaste i verda, og at ressursutnyttinga går føre seg innanfor rammer som sikrar at det biologiske mangfaldet blir halde oppe på kort og lang sikt.

Tabell 13.2 Mål- og indikatortabell for resultatområde 8 underområde Miljøvern i nord og polarområda

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
7. Samarbeid skal medverke til å setje styresmakter og næringsliv i Russland betre i stand til å få forsvarleg kontroll over egne miljøproblem, og til å integre miljøvernforvaltninga i Russland i internasjonalt og regionalt samarbeid.	7.1. Fremje miljøinvesteringar i Nordvest-Russland gjennom bl.a. NEFCO og Den nordiske investeringsbank (NIB).	Framdrift i modernisering av nikkilverket i Petsjenga. Talet på verna område som er viktige for biologisk mangfald og på restaurerte kulturminne. Talet på prosjekt i Nordvest-Russland med økonomisk støtte frå NEFCO og NIB og talet på prosjekt med norsk samarbeidspartnar.
	7.2. Styrkje samarbeidet med russisk miljøvernforvaltning.	Talet på kurs/ seminar om miljøforvaltning.
	7.3. Styrkje miljøkompetansen i forvaltning og industri.	Økonomisk og miljømessig vinst i bedrifter som har gjennomført Program for Reinare Produksjon.
8. Utnytting av ressursane i våre nære arktiske havområde skal ikkje føre til at arter eller bestandar blir truga eller utrydda. Bestandar av arter som i dag er rekna som truga eller på annan måte er negativt påverka av arealbruk, hausting og/eller forureining skal bevarast og om mogleg byggjast opp att.	8.1. Styrkje samarbeidet om vern og forvaltning av Barentshavet.	Grad av felles problemforståing av miljøutfordringane i Barentshavet. Russisk tilslutning til OSPAR-standardar.
	8.2. Avgrense den menneskelege påverknaden på bestandsutviklinga hos utvalde arter på Svalbard.	Bestandsstatus for utvalde arter. Talet på arter som har endra status på raudlista for Svalbard og Jan Mayen.
9. Omfanget av samanhengande villmarksområde på Svalbard skal søkjast oppretthalde. Eit representativt utval av natur på Svalbard skal sikrast mot vesentlege inngrep og påverknad gjennom særskilde vernevedtak. Viktige marine naturverdiar rundt Svalbard skal sikrast.	9.1. Styrkje områdevernet på Svalbard og bevare omfanget av villmarksprega naturområde utanfor verneområda.	Omfanget av urørt villmark på Svalbard. Fråvær av gjennomgåande «linjeinngrep». Områdevernet sin representativitet og vernestatus. Talet på verneområde der vernevedtektene er oppgraderte. Omfanget av område med vernestatus.
10. Eit representativt utval av kulturminne på Svalbard og Jan Mayen skal søkjast bevart som eit vitskapeleg kjeldemateriale og eit grunnlag for opplevingar for framtidige generasjonar. Tapet av kulturminne som følgje av menneskeleg verksemd skal i gjennomsnitt ikkje overstige 0,1 pst. årleg.	10.1. Avgrense menneskelege skadeverknader på og bevare kulturminne og kulturmiljøet.	Talet på og omfang av registrerte kulturminne og kulturmiljø. Gjennomsnittleg årleg tap av kulturminne i pst. Gjennomføring av tiltak i medhald av kulturminneplanen for Svalbard og miljøhandlingsplanen for Jan Mayen innan 2005.

Tabell 13.2 Mål- og indikatortabell for resultatområde 8 underområde Miljøvern i nord og polarområda

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
11. Transport og ferdsel på Svalbard skal ikkje medføre vesentlege eller varige skadar på vegetasjonen eller forstyrre dyrelivet. Høvet til å oppleve naturen uforstyrta av motorisert ferdsel skal sikrast òg i område som er lett tilgjengelege frå busetnadene.	11.1. Styre ferdsla på Svalbard.	Omfanget av motorisert ferdsel på Svalbard. Geografisk utstrekning av snøskuterfrie område. Ferdslsslitasje i utvalde område.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 6.1. Medverke til å betre miljøsituasjonen i Noreg sine nærområde i Barentsregionen og i den arktiske regionen.

Arbeidet med oppfølginga av den nordiske handlingsplanen for vern av natur- og kulturminne i Arktis (Grønland, Island og Svalbard) er vidareført. Eit pågåande prosjekt har som mål å vurdere kulturmiljø på Island, Grønland og Svalbard ut frå deira tilknytning til den felles nordiske historia i Arktis og foreslå tiltak for ei prioritering og berekraftig forvaltning av signifikante kulturmiljø i desse områda. Vidare er det starta eit prosjekt om integrering av miljøomsyn i forskingssektoren. Fleire prosjekt er blitt avslutta i 2004 og resultatane er blitt gjort kjent gjennom rapportar og via Internett. To nye prosjekter ble starta i 2004. I alt er 10 prosjekter satt i gang og alle vil vere avslutta i løpet av 2005.

AMAP. Noreg deltek aktivt i «Arctic Climate Impact Assessment – ACIA-prosjektet under Arktisk Råd. ACIA-rapporten vil bli lagt fram under ministermøtet i Island i november 2004. Noreg deltek i prosjektsamarbeidet under ACAP (Action Plan to Eliminate Pollution in the Arctic) som har som hovudmål å redusere faren for forureining av miljøgifter i Arktis. Noreg har òg vore ein viktig pådrivar og bidragsytar til eit større prosjekt i Russland under Arktisk råd sitt program for bevaring av arktisk flora og fauna (CAFF) knytt til økosystemtilnærming og bevaring av biologisk mangfald i det nordlige Russland (ECORA). Hovudfinansieringa kjem her frå den globale miljøfasiliteten (GEF), men det er òg store bidrag frå Noreg og nokre andre arktiske land.

Saman med lokalt og regionalt miljøvernssamarbeid i Barentsregionen utgjer arbeidet under den bilaterale miljøvernkommissjonen det viktigaste bidraget frå norsk side til Barentssamarbeidet på miljøområdet (jf. arbeidsmål 7). Arbeidet under kommissjonen er no strukturert i tre hovudområde

for å få best mogleg effektivitet og samarbeid på tvers av fagdisiplinar. Hovudområda er det grensenære miljøssamarbeidet, natur- og kulturforvaltning i Kenozero nasjonalpark og vern av dei nordlege havområda. Programmet Reinare Produksjon og samarbeid på klima- og energiområdet er òg høgt prioritert. Det regionale miljøvernssamarbeidet mellom Finnmark fylke og Murmansk fylke rapporterer òg til miljøvernkommissjonen. Vidare er det eit nordisk samarbeid om prosjekt knytte til vern av område i Barentsregionen. Det blir lagt stor vekt på å stimulere og styrkje det regionale og lokale folk til folk-samarbeidet, under dette samarbeid mellom urfolk.

Når det gjeld det norsk-russiske samarbeidet om vern og bruk av naturressursar og biologisk mangfald er det eit koordinert samarbeid med Sverige og Finland om fleire prosjekt i Russland. Delar av dette går inn i arbeidet i Barentsrådet og Arktisk Råd. På kulturminneområdet står objekt på UNESCO-lista, vern og rehabilitering av kultur- og landskapsvernområde i Kenozero og samarbeid om kulturminne i grenseområda sentralt.

Arbeidsmål 7.1. Fremje miljøinvesteringar i Nordvest-Russland gjennom bl.a. NEFCO og Den nordiske investeringsbanken (NIB).

Moderniseringsprosjektet for nikkilverket kom i gang i 2002. Prosjektet har blitt seinka med om lag 2 år i forhold til tidlegare ferdigstilling som var planlagt innan utgangen av 2006. I følgje NIB vil ikkje dette påverke utsleppsreduksjonane. Når moderniseringa er fullført i 2008 vil utsleppa av SO₂ og tungmetall til luft vere reduserte med minst 90 pst.

Nordic Environmental Finance Corporation (NEFCO) er ein sentral samarbeidspartnar når det gjeld miljøprosjekt i Norden sine nærområde, og har medverka til fleire miljøprosjekt i Russland og land rundt Austersjøen, bl.a. energiøkonomisering, overgang til bioenergi, innsamling og destruksjon

av miljøgifta PCB, rehabilitering av vass- og avløps-system og reduksjon av forureining frå landbruket. Norske konsulentar og bedrifter medverkar i fleire av desse prosjekta.

Arbeidsmål 7.2. Styrkje samarbeidet med russisk miljøvernforvaltning.

Saman med Olje- og energidepartementet er det arrangert eit forvaltningsseminar i Moskva om bruken av konsekvensvurderingar innanfor norsk og russisk petroleumsverksemd i Barentshavet. I perioden 2003-2004 vart kontakta styrkja på politisk nivå med Russland.

Arbeidsmål 7.3. Styrkje miljøkompetansen i forvaltning og industri.

Dei fleste store industrikombinata i Barentsregionen har delteke i program for Reinare Produksjon. Fleire investeringsprosjekt blir førte vidare under NEFCO-fondet for reinare produksjon. Sertifisering av ei mekanisk bedrift etter miljøsertifiseringssystemet ISO 14001 er ferdigstilt og opplæring med sikte på sertifisering går føre seg ved to nye bedrifter.

Arbeidsmål 8.1. Styrkje samarbeidet om vern og forvaltning av Barentshavet.

For Barentshavet vil framtidig utvikling når det gjeld utnytting av naturressursar i russisk farvatn og på russisk sokkel vere viktig. Transporten av oljeprodukt frå russisk side langs norskekysten har auka monaleg frå våren 2002 og har nå komme opp i ca. 25 transportar per måned. Denne transporten kjem frå produksjonen på land. Samtidig skjer det ein auke i olje- og gassleiding på russisk sokkel. Det norsk-russiske miljøvernsamarbeidet blir nytta som ein kanal til å skaffe og kvalitetssikre russiske data til bruk i arbeidet med den heilskaplege forvaltningsplanen for norsk del av Barentshavet, jf. verkemiddelomtalen under resultatområde 4. Arbeid med å utvikle og etablere eit system for miljøovervaking av radioaktivitet og andre miljøgifter i norsk del av dei nordlege havområda er i gang. Innanfor det bilaterale miljøvernsamarbeidet ser ein nærare på bruken av konsekvensvurderingar innanfor norsk og russisk petroleumsverksemd i Barentshavet. Det er gitt støtte til å utarbeide beredskapsplanar for russisk del av Barentshavet.

Arbeidsmål 8.2. Avgrense den menneskelege påverknaden på bestandsutviklinga hos utvalde arter på Svalbard.

Svalbardrein har spreidd seg til stadig nye område på øygruppa dei siste 10-20 åra. Svalbardbestanden er høgst sannsynleg større no enn den var for 10-20 år sidan.

Det er òg grunn til å tru at bestanden av polarrev på Svalbard er innanfor sikre biologiske grenser.

Det er ikkje påvist at den svært avgrensa haustinga av svalbardrein, polarrev og svalbardrype påverkar bestandane.

Bestandane av kvitkinngås, kortnebbgås og ringgås har auka i tal sidan 1980, men siste års teljingar kan tyde på at veksten har flata ut for kvitkinngås og kortnebbgås. Bestanden av ringgås er svært liten i forhold til det ein meiner den var for 50-100 år sidan, og det er usikkert om den er levedyktig.

Transporten av fleire forureiningsstoff gjennom luft til Svalbard synest å vere redusert dei seinare åra, og det er påvist nedgang i svoveldioksid- og sulfatkonsentrasjonane. Dette speglar godt reduksjonen i utslepp i Europa. Det er grunn til å tru at tolegrensa no blir overskriden på mindre enn 5 pst. av det isfrie landarealet på øygruppa.

Når det gjeld PCB, er den generelle tendensen at forureiningskomponentane som blir målte i luft i Ny-Ålesund er reduserte eller har vore konstante dei 5-10 siste åra. Tendensen samsvarer godt med det ein elles finn i Arktis. Undersøkingar viser likevel at PCB-nivået i arter som isbjørn, sel og polarmåse ved Svalbard framleis er blant dei høgaste i Arktis. Samtidig er det for første gongen målt miljøgifta deka-BDE i isbjørn og polarmåke i Arktis. Dekka-BDE er ein av rundt 70 bromerte flammehemmarar. Funna er oppsiktsvekkande fordi ein ikkje har trudd at stoffet kunne langtransporterast.

Arbeidsmål 9.1. Styrkje områdevernet på Svalbard og bevare omfanget av villmarksprega naturområde utanfor verneområda.

I 2003 vart det vedteke fem nye verneområde på Svalbard. Dei nye verneområda omfattar til saman 4449 km², eller 8 pst. av øygruppa sitt areal. Sjøområda ut til 12 nautiske mil inngår i verneområda. Til saman er ca. 65 pst. av landområda på Svalbard verna. Dei store verneområda på Svalbard har heilt sidan dei vart oppretta omfatta sjøområda ut til territorialgrensa. Frå 1. januar 2004 vart fleire av dei gamle verneområda utvida som ei naturleg følgd av at Noreg sitt sjøterritorium vart utvida frå 4 til 12 nautiske mil. Det ble i 2004 tatt initiativ til verning av områder på Jan Mayen og et nytt område på Svalbard.

Arbeidsmål 10.1. Avgrense menneskelege skadeverknader på og bevare kulturminne og kulturmiljøet.

Det er gjennomført tiltak for å bevare kulturminne som stod i fare for å bli øydelagde bl.a. på grunn av aukande ferdsel. Det er òg sett i verk utvida vern av enkelte kulturminne som er sterkt utsette for slitasje. I 2004 vart taubaneanlegget frå Advendtdalen til Skjæringa på Svalbard freda. I fredinga inngår ei rekkje tekniske installasjonar frå den tidlege industrihistoria på Svalbard, knytt til kolgruvedrifta. Det er blant anna den karakteristiske Taubanesentrallen, som er eitt av Longyearbyens viktigaste landemerke.

Arbeidsmål 11.1. Styre ferdsla på Svalbard.

Styresmaktene vil følge nøye med når det gjeld turisttrafikken som sprer seg til stadig nye områder for å sikre at det ikkje medfører skade på naturen og kulturminna. Styresmaktene vil også følgje nøye med når det gjeld motorisert ferdsel slik at dette ikkje skadar naturen og øydelegg høvet for andre uforstyrtra naturopplevingar.

Ferdsla blir regulert gjennom ei eiga forskrift slik at denne ikkje reduserer omfanget og kvaliteten på villmarksområda. Det er òg lagt vekt på å sikre at ferdsel i dei villmarksprega områda i dag ikkje øydelegg eller reduserer kulturminna på lengre sikt. Det er sett i gang overvaking av den motoriserte ferdsla.

Det ble i 2004 tatt initiativ til å utvikle verkemiddel for ein betre styring av ferdsla på Svalbard knytt til turismen og cruiseturismen spesielt.

Verkemiddel

Finansieringa av resultatområde 8, underområde miljøvern i nordområda, blir dekt over Norsk Polarinstitutt si budsjetttramme, jf. kap. 1471 og kap. 1472, nytt kapittel oppretta i 2005 – Svalbard miljøvernfond. Kap. 1400 inneheld òg budsjettmidlar som skal medverke til finansieringa av dette resultatområdet i 2005, blant anna gis tilskot til sekretariatsutgifter til «Artic Monitoring and Assessment program» (AMAP).

Prosjektsamarbeidet med Russland, støtte til NEFCO sitt miljøutviklingsfond, til prosjekter under Arktisk Råd og til NGO-samarbeidet med Russland blir finansiert over Utanriksdepartementet sitt budsjett. Årleg løyving til NEFCO sin grunnkapital er delt mellom Miljøverndepartementet og Utanriksdepartementet. Noreg stiller til rådvelde eit tilskot på inntil 270 mill. kr til moderniseringsprosjektet for nikkilverket i Petsjenga.

Tilskotet blir administrert av Nordisk Investeringsbank, NIB. Norilsk Nickel låner tilsvarende beløp av NIB og medverkar med resterande 1/3 i eigenkapital. Sverige medverkar med 3 mill. USD i tilskot. Det er avtalt å samarbeide med miljøvernforvaltninga i Russland om overvaking av miljøverknadene av prosjektet.

Miljøvernavtalen og prosjektmidlane frå UD er viktige verkemiddel i miljøvernsamarbeidet med Russland. Arbeidet ledast av ein bilateral kommisjon på politisk nivå. Informasjonsformidling i og om nordområda er eit viktig verkemiddel der Svanhovd miljøsenter har ei sentral rolle.

Eit viktig verkemiddel for miljøvernforvaltninga på Svalbard er den nye miljøvernlova med tilhøyrande forskrifter som tok til å gjelde 1. juli 2002. Lova set klare rammer for all verksemd på øygruppa, og gir eit godt grunnlag for eit omfattande vern av natur og kulturminne på Svalbard, samtidig som det innanfor ramma av lova er gitt rom for miljøforsvarleg busetjing, forskning og næringsdrift.

Svalbardmiljølova forutset oppretting av Svalbard miljøvernfond som ein tek sikte på å etablere i 2005. Fondet skal medverke til å sikre at Svalbard sin særprega villmarksnatur blir verna som grunnlag for oppleving, kunnskap og verdiskaping. Fondet vil i utgangspunktet vere sett saman av midlar frå eit gebyr for tilreisande til Svalbard, av midlar innkravde gjennom eit gebyr for kort og felling i samband med hausting, flora og fauna som er handtert i strid med lova, eller verdien av dette, miljøerstatning fastsett av Sysselmannen og tvangsmulkt. Midlane skal brukast til tiltak som har til føremål å verne miljøet på Svalbard, bl.a. kartlegging, overvaking og gjenoppretting av miljøtilstanden, skjøtsel og informasjons- og opplærings tiltak.

Svalbardmiljølova har ein heimel til å gi forskrift om at den som besøker Svalbard skal betale eit gebyr der midlane skal gå inn i Svalbard miljøvernfond. Gebyret skal ikkje påleggjast fastbuande på Svalbard. Departementet gjer framlegg om eit gebyr på kr 150 per person per innreise som vil gi om lag 6 mill. kroner i inntekter til fondet årleg utan at administrasjonskostnader er trekte frå. Departementet tek sikte på at ei forskrift blir vedteken i løpet av 2005 slik at gebyrordninga kan ta til å gjelde frå same tidspunkt.

Svalbardmiljølova set krav om jakt- og fiskekort for å kunne hauste på Svalbard, og gir departementet heimel til i forskrift å fastsetje gebyr for jakt-, fangst- og fiskekort, for gebyr til felling av svalbardrein og gebyr for teoretisk eksamen i samband med jegerprøva. Krav om betaling av gebyr vart fastsett i forskrift om hausting på Svalbard 24.

juni 2002 nr. 712. Gebyra vil gå inn i Svalbard miljøvernfond, og vil gi om lag kr 100 000 i inntekter til fondet årleg. Departementet tek sikte på å vedta ei forskrift som fastset satsane for gebyr slik at gebyrordningane kan ta til å gjelde i løpet av 2005.

Departementet vil oppnemne eit styre for fondet som fattar vedtak om tildeling av midlar innanfor ramma av svalbardmiljølova, vedtekter og retningslinjer for disponering av fondet sine midlar fastsett av departementet.

Andre verkemiddel som er tekne i bruk er velordna registrering og overvaking av sentrale miljøkomponentar og aktive vernetiltak gjennom bl.a. Miljøovervaksingsprogrammet for Svalbard og Jan Mayen (MOSJ).

Eit godt kunnskapsgrunnlag basert på forskning er ein føresetnad for at Noreg skal kunne forvalte sine polare territorium på ein økologisk forsvarleg måte. Norsk polarforskning av høg internasjonal kvalitet er òg ein føresetnad for at Noreg skal kunne spele ei aktiv rolle i den vidare utviklinga av det internasjonale forskings- og miljøvernssamarbeidet i polarområda. Det blir henta inn viktig ny kunnskap gjennom forskning i regi av Norsk Polarinstitutt, andre forskingsmiljø og Noregs Forskringsråd.

Eit internasjonalt samarbeid for forvaltning av miljøet på Svalbard, knytt bl.a. til å verne trekkjande arter og hindre langtransportert forureining, er òg eit viktig verkemiddel.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 13.3 Mål- og indikatortabell for resultatområde 8 underområde Radioaktiv forureining

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
12. Samarbeidet med Russland skal medverke til å redusere risikoen for radioaktiv forureining av norske land- og sjøområde for å unngå moglege konsekvensar for helse, miljø og næringsverksemd.	12.1. Redusere faren for radioaktiv forureining av miljøet frå avfalls- lager, nukleære anlegg og transport av radioaktivt materiale i Noreg sine nærområde.	Gjennomførte felles norsk-russiske seminar/kurs om utgreiing av miljøkonsekvensar. Gjennomførte tryggingstiltak. Atomtryggleiks- og avfallssituasjonen i Nordvest-Russland. Status og planar for transport av radioaktivt materiale langs norskekysten.
13. Noreg skal arbeide for at utsleppa av radioaktive stoff frå reprosesseringsanlegg i våre nærområde skal reduserast monaleg.	13.1. Arbeide for reduksjon og stans i utsleppa gjennom kontaktar med involverte land og samarbeid innanfor relevante internasjonale fora.	Resultat frå overvaksingsprogrammet.
14. Utslepp av radioaktive stoff frå nasjonale kjelder skal avgrensast til nivå som ikkje påverkar naturmiljøet.	14.1. Kartleggje kjeldene og redusere utsleppa til nivå som ikkje påverkar naturmiljøet.	Samla utslepp av radioaktive stoff frå nasjonale kjelder.

Det blir kontinuerleg samla inn store mengder data om våre hav- og kystnære område i nord. Samtidig aukar behovet for miljøovervaking og krisereberedskap i samband med ulykker.

Informasjon er òg eit viktig verkemiddel for å spreie kunnskap om Regjeringa sin miljøpolitikk for Svalbard.

13.3 Radioaktiv forureining

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å førebygge og redusere utslepp og risiko for framtidige ulykker som kan medføre radioaktiv forureining som kan påverke naturmiljøet. Internasjonalt går dette arbeidet føre seg m.a. i regi av Londonkonvensjonen og Oslo- og Paris-konvensjonane, og gjennom felles innsats for å løyse atomproblema i Nordvest-Russland. Strålevern og helseverknader av radioaktiv forureining ligg under Helsedepartementet sitt ansvarsområde.

Strategiske mål

Noreg skal medverke til å redusere utslepp og risiko for utslepp av radioaktive stoff som kan føre til forureining av norsk miljø.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 12.1. Redusere faren for radioaktiv forureining av miljøet frå avfallslager, nukleære anlegg og transport av radioaktivt materiale i Noreg sine nærområde.

Arbeidet med annen fase av ei norsk-russisk konsekvensvurdering av moglege uhellsscenario ved lagring av atomavfall i Majak er avslutta. Konklusjonane viser at uhell ved anlegga vil føre til ein klar auke av radioaktiv forureining og betydelege konsekvensar i dei russiske nærområda. Forureininga i Karahavet vil òg auke noko og kan få uønskte økonomiske og sosiale konsekvensar, men forureininga vil fortsett liggje godt under internasjonale tiltaksnivå. Første fase i arbeidet med vurdering av radioaktiv forureining av elva Jenisej frå atomanlegget i Krasnojarsk og mogleg påverknad av dei nordlege havområda er avslutta. Det som gjenstår er noko modellering og konsekvensvurdering i forhold til moglege lekkasjar.

50 km frå norskegrensa ligg Andrejevabukta der det er lagra betydelege mengder militært radioaktivt avfall. Det skal utarbeidast ei overordna risikovurdering av anlegget med vekt på dei radioaktive kjeldene og trusselen dei representerer for helse, miljø og tryggleik. Denne vurderinga vil bli eit viktig grunnlag for utforminga på russisk side av ein heilskapleg plan for prioriteringar og vidare tiltak i området. Eit norsk forslag til overvakingsprogram for radioaktivitet i nordlege havområde er utarbeidd og godt motteke av russiske ekspertar. Det er danna ei arbeidsgruppe som skal sjå nærare på ei styrking av samarbeidet. Gjennom utveksling av måledata, samarbeid om analysar og kvalitets-sikring og gjennomføring av felles feltarbeid på både norsk og russisk side, skal ein sikre seg betre informasjon om radioaktiv forureining i dei nordlege havområda. Samarbeidet skal òg medverke til auka kunnskap om tilstanden til dumpa eller sokne ubåtar og reaktorar med kjernebrensel i desse områda.

Initiativ om mogleg transport av kjernebrensel og radioaktivt avfall mellom europeiske reprosesseringsanlegg og kjernekraftverk i Japan via den nordlege sjøruta og norske farvatn blir følgde nøye. Noreg vil arbeide for at det internasjonale regelverket om transport av radioaktivt avfall blir styrkt.

Arbeidsmål 13.1. Arbeide for reduksjon og stans i utsleppa gjennom kontaktar med involverte land og samarbeid innanfor relevante internasjonale fora.

Dei totale utsleppa av radioaktive stoff til det marine miljøet i våre havområde er vesentleg reduserte i forhold til tidlegare. Frå det engelske repro-

sesseringsanlegget i Sellafield vart det på 90-talet sleppt ut store mengder av det radioaktive stoffet Technetium-99. Dette medverka til at det vart målt høge konsentrasjonar av dette stoffet i tang og hummar langs norskekysten. Samarbeidsregjeringa gav høg prioritet til å få redusert disse utsleppa, og i april 2004 vedtok britane å redusere sine technetium-99-utslepp frå Sellafield-anlegget med 90 pst., noko som er i tråd med krav frå både Noreg, dei andre nordiske landa og Irland. Regjeringa vil fortsette sitt aktive arbeid innanfor OSPAR med disse spørsmåla.

Arbeidsmål 14.1. Kartleggje kjeldene og redusere utsleppa til nivå som ikkje påverkar naturmiljøet.

Gjennom det nasjonale overvakingsprogrammet for radioaktiv forureining vil norske styresmakter halde seg løpande orienterte om den radioaktive forureininga av norske land- og sjøområde. I tillegg til forureining utanfrå, omfattar programmet samtidig utslepp av radioaktive stoff frå nasjonale kjelder. Dette arbeidet har så langt vore fokusert på utslepp frå dei nukleære anlegga i Halden og på Kjeller, og bruk av opne radioaktive kjelder ved sjukehus, oljeindustri og forskingsaktivitetar. Overvakingsprogrammet vil bli ført vidare i 2005. Det er òg sett i gang eit arbeid for å få betre oversikt over utslepp av naturleg radioaktive stoff frå oljeindustrien.

Verkemiddel

Finansieringa av resultatområde 8, underområde radioaktiv forureining, er i hovudsak dekt over kap. 1410, mens det på kap. 1400 òg er sett av midlar til dette underområdet. Finansieringa på kap. 1410 dekkjer bl.a. ei vidareføring av overvakingsprogrammet for radioaktivitet langs norskekysten og eit terrestrisk overvakingsprogram. Midlar til prosjektsamarbeidet med Russland kjem frå kap. 0197 post 70 – Tilskot til atomtryggleikstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Aust-Europa over Utanriksdepartementet sitt budsjett.

Gjennom ei samarbeidsavtale mellom Miljøverndepartementet og Sosial- og helsedepartementet ved Statens strålevern, vart Strålevernet i 1999 formelt faginstans for Miljøverndepartementet på området radioaktiv forureining av miljøet. Dette gir tryggleik for at Miljøverndepartementet sine noverande og framtidige plikter på dette området vil bli ivaretekne på ein tilfredsstillande måte. Det behovet Miljøverndepartementet har for slik ekspertise vil truleg auke i åra framover bl.a. som følge av auka fokus på utsleppa frå oljeindustrien og planar om transport av radioaktivt avfall i eller i nærleiken av norske farvatn. Det er òg generelt

aukande internasjonalt fokus på vern av miljøet mot radioaktiv forureining. Det blir arbeidd aktivt med nye kriterium for utslepp og det er aukande satsing på forskning i moglege effektar på naturmiljøet som følgje av eksponering frå radioaktive stoff.

Informasjonsberedskap er svært viktig når det gjeld radioaktiv forureining. Statens strålevern har som faginstans på området hovudansvaret for informasjonsarbeidet.

14 Resultatområde 9: Regional planlegging

Definisjon og avgrensing

Programområdet omfattar planlegging og utgreiing etter føresegnene om planlegging og konsekvensutgreiing i plan- og bygningslova. Verksemda er kjenneteikna av at planlegginga skal vere eit sentralt verkemiddel for å fremje og sikre den utviklinga som kommunane og fylka ønskjer, både fysisk og økonomisk, sosialt og kulturelt. Samtidig skal planlegginga ivareta dei nasjonale og regionale interessene som bl.a. ligg i å sikre ei berekraftig arealforvaltning. Planlegginga må derfor vere sektorovergripande. Ansvaret for planlegginga ligg i hovudsak til kommunestyra og fylkestinga, men skal skje i nært samråd med statlege fagstyresmakter, organisasjonar, næringsliv og innbyggjarar. Miljøverndepartementet er statleg planstyresmakt etter lova og har som oppgåve, i samarbeid med andre departement, å utvikle og formidle nasjonale mål for planlegginga i fylke og kommunar, arbeide med lov og forskrifter, behandle enkeltsaker og sikre riktig bruk av lov og plansystem gjennom rettleiing og opplæring.

Strategiske mål

Den regionale planlegginga skal medverke til å utvikle eit samfunn som tek vare på viktige felles verdiar og grunnleggjande levevilkår for ulike grupper innanfor rammene av ei berekraftig utvikling. I planprosessane blir det lagt vekt på ei open haldning, innsyn og deltaking. Det er ei hovudutfordring framover å leggje til rette for at dei ulike sektorane tek plan- og bygningslova i aktiv bruk både på det kommunale og regionale nivået.

Nasjonale resultatmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Forvaltninga av plandelen i plan- og bygningslova er ei oppgåve som går på tvers av sektorar, og ansvaret for dette er lagt til Miljøverndepartementet. Det er derfor berre formulert nasjonale resultatmål på dette resultatområdet.

Tabell 14.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 9 Regional planlegging

Nasjonale resultatmål	Resultatindikatorar
1. Planlegginga i kommunane skal samordne den fysiske, økonomiske, sosiale, estetiske og kulturelle utviklinga innanfor kommunen sine område.	Talet på kommunar med kommuneplan/kommunedelplan, inklusive tal år sidan vedtak
2. Kommunal arealplanlegging skal skje innanfor rammene av nasjonal politikk, slik den kjem til uttrykk bl.a. i St.meld. nr. 29 (1996-97) <i>Regional planlegging og arealpolitikk</i> , med særleg vekt på rikspolitiske retningslinjer.	Departementet si politikkformidling retta mot fylke/kommunar Talet på og typar formelle motsegner fremja i planprosessane, fordelt på motsegnorgan og grunngeving Talet på motsegnssaker avgjort av departementet og endringar gjort av eigengodkjende planar Talet på kommuneplanar som har innarbeidd universell utforming som prinsipp
3. Fylkesplanlegginga skal samordne staten, fylkeskommunane og hovudtrekka i kommunane si fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle verksemd retta inn mot regional utvikling.	Talet på godkjende planar Talet på fylke der regionalt utviklingsprogram (RUP) er integrert i fylkesplanen sitt handlingsprogram

Tabell 14.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 9 Regional planlegging

Nasjonale resultatmål	Resultatindikatorar
4. Den regionale planlegginga skal samordne og styre bruk og vern av areal- og naturressursar over kommunegrensene.	Talet på godkjende fylkesplanar, fylkesdelplanar og interkommunale planar med konkrete retningslinjer for areal- og naturressursar Talet på godkjende fylkesplanar, fylkesdelplanar og interkommunale planar med retningslinjer for senterstruktur og varehandel
5. Plan- og bygningslova skal vere eit effektivt verktøy for samordning mellom sektorar og forvaltningsnivå underlagt folkevalt styring.	Gjennomførte forenklingstiltak i plan- og bygningslova Formidling og vegleiing til kommune- og fylkesnivået, avklaring av tolkingsspørsmål
6. Alle viktige vedtak skal byggje på kunnskap om konsekvensar for miljø og samfunn.	Kjennskap til nytt regelverk om konsekvensutgreiingar hos relevante aktørar Tidsbruk for KU-saker i forhold til dei rammer forskrifta set Utarbeiding av KU i fylkes- og kommuneplanar

Statusbeskriving

Planlegginga etter plan- og bygningslova skal samordne den offentlege innsatsen mellom forvaltningsnivå, sektorar og næringar. Tilrettelegging for meir effektiv og brukarretta planlegging har vore eit sentralt mål i samarbeidsregjeringa sitt moderniseringsprogram. Utvikling av elektronisk saksbehandlingssystem basert på kart, areal- og miljødata, og forenkling av plan- og bygningslova har vore – og er – sentrale grep i denne samanhengen.

Resultatmål 1. Planlegginga i kommunane skal samordne den fysiske, økonomiske, sosiale, estetiske og kulturelle utviklinga innanfor kommunen sitt område.

Kravet om ei berekraftig utvikling og demokrati viser behovet for kommuneplanen som strategisk plan for utvikling av kommunen. Dei fleste departementa stiller krav til kommunane på sine område. Det er viktig at kommuneplanane kan fange opp dei relevante sentrale plankrava utan at det nødvendigvis må utarbeidast eigne kommunale planar for dei ulike sektoromsyna. Lokal Agenda 21 og prinsippa for universell utforming (jf. resultatmål 2) gir gode perspektiv og arbeidsformer som kan medverke til å styrkje og fornye interessa for kommunal planlegging og lokalt miljøvern, og betre tilhøva for ulike grupper. Mange kommunar driv eit aktivt utviklingsarbeid når det gjeld kommunal planlegging. Miljøverndepartementet samarbeider med fleire departement og Kommunanes Sentralforbund om å organisere læring frå utviklingsarbeida.

Dei fleste kommunane har vedteke eigen areal-del til kommuneplanen og reviderer denne med jamne mellomrom. Mange kommunar har òg utvikla ein aktiv bruk av kommunedelplanar for enkelte tema eller geografiske område i kommunen. Ved gjennomføring av større byggje- og anleggsarbeid, og ved nærare avklaring av arealbruken i område som er avsette til utbygging i følgje kommuneplanen, blir det utarbeidd reguleringsplanar. På dette området legg ein bl.a. vekt på å ta i bruk elektroniske verktøy, med sikte på ei meir effektiv plan- og byggjesaksbehandling. For nærare omtale sjå resultatmål 5.

Kommunane har rapportert inn 1920 vedtekne reguleringsplanar og 313 vedtekne bebyggelsesplanar til det statlege og kommunale rapporteringssystemet KOSTRA i 2003. Dei reelle tala er noko høgare, då ikkje alle kommunar rapporterer til KOSTRA. Det er i tillegg satt i gang arbeid med 200 – 300 kommuneplanar og kommunedelplanar.

Resultatmål 2. Kommunal arealplanlegging skal skje innanfor rammene for nasjonal politikk.

Integrering av berekraftperspektivet i kommunal planlegging krev samarbeid på tvers av sektorane og formidling av nasjonale og regionale mål tidleg i planprosessane. Fylkeskommunen har vegleingsplikt. Fylkesmannen og Miljøverndepartementet har tilsynsmynde.

I det store fleirtalet av plansaker blir det oppnådd semje lokalt og planane blir eigengodkjende av kommunestyret, noko som viser at plansystemet fungerer som føresett. Miljøverndepartementet

tet behandlar berre dei planane der det er konflikt mellom kommunen og fylkeskommunen eller statlege fagstyresmakter (motsegn saker). Talet på saker som departementet behandlar er nokså stabilt frå år til år. I 2003 fatta departementet vedtak i 36 slike saker. I 46 pst. av sakene vart motsegnene tekne heilt eller delvis til følge, mens kommunane fekk medhald i 54 pst. av sakene. I saker der kommunale vedtak blir overprøvde er det viktig å understreke den klare føresetnaden at fylkeskommunen eller staten sitt standpunkt skal ha forankring i viktige regionale eller nasjonale interesser. Gjennom departementet sine avgjerder i desse sakene blir gjeldande arealpolitikk konkretisert og formidla når det gjeld viktige nasjonale spørsmål. Departementet vil ta i bruk KOSTRA for å få betre kunnskap om planaktiviteten i landet, ved at alle formelle motsegner som er reist i kommunale planprosessar skal rapporterast til KOSTRA. Dette vil gi betre kunnskap om korleis sektorstyresmaktenes følgjer opp nasjonale og viktige regionale mål og interesser.

Utviklinga av byggjeverksemda i 100-metersbeltet langs sjøen er av nasjonal interesse. Dette er behandla av Stortinget våren 2002 i samband med St.meld. nr. 39 (2001-2002) og Riksrevisjonens Dok. nr. 3:7 (2001-2002). Sidan 2000 har Miljøverndepartementet, frå kommunane via fylkesmenene, innhenta tal for dispensasjonar frå byggjeforbodet i 100-metersbeltet langs sjøen. Rapporteringa gjeld i område som ikkje er avsette til bygging i godkjent plan. Rapporteringa viser at kommunane årleg får 1800-1900 søknader om dispensasjon. Om lag 75 pst. av søknadene blir godkjende, og talet på dispensasjonar for alle typar tiltak ligg på rundt 1400 pr. år. Frå 2002 vart nye bygg skilt særskilt ut i departementet si rapportering. Tala for 2002 er dei siste tala vi har i denne rapporteringa. For å gi kommunane og fylkesmannen nok tid til å hente inn informasjonen, er fristen for å sende inn tala for 2003 til departementet sett til 1. desember 2004.

Tal for utviklinga i strandsona blir òg registrerte gjennom KOSTRA. Tala for 2003 viser her at det vart søkt om 1 175 nye bygg, og at 74 pst. av søknadene vart godkjende. Det betyr at det vart oppført 870 nye bygg i 2003. Desse tala omfattar også dispensasjonar i byggjeområde.

Utviklinga i strandsona må følgjast nøye framover, særleg når det gjeld oppføring av nye bygg der nye område blir tekne i bruk. Når nye tal for 2003 kjem inn gjennom Miljøverndepartementet si rapportering, kan tala samanliknast direkte med tala i KOSTRA-rapporteringa. Det vil bli vurdert om departementet si rapportering då kan inorporerast i KOSTRA. Tiltak for ein offensiv

strandsonopolitikk er òg omtala under resultatområde 2 – friluftsliv.

I St.prp. nr. 65 (2002-2003) *Revidert nasjonalbudsjett* har Miljøverndepartementet gjort greie for mål og utfordringar knytte til bruk, vern og verdiskaping i fjellområda, med særleg vekt på reiseliv. Regjeringa meiner at nasjonalparkar og andre verneområde har eit stort potensial for turistutvikling, samtidig som natur- og kulturverdiane blir bevarte. Det skal utarbeidast forvaltningsplanar for nasjonalparkane der dette blir eit viktig tema. Forbodet mot kommersiell aktivitet i parkane skal opphevast. Dette gir nye høve til lokal verdiskaping. Natur- og kulturopplevingar er hovudgrunnlaget for turismen i Noreg, og auka fritid gir meir bruk av fjellet til friluftsliv og fritidsbustader. Samtidig gir hyttebygging og turisme viktige inntekter for mange kommunar.

Fjellområda strekker seg ofte over fleire kommunar og fylke, og krev interkommunalt og regionalt samarbeid. Miljøverndepartementet vil fokusere på dei langsiktige utfordringane som er knytte til berekraftig bruk og utnytting av fjellområde, og på den naudsynte samordninga mellom verneplanar og planlegging etter plan- og bygningslova.

St.meld. nr. 23 (2001-2002) *Bedre miljø i byer og tettsteder* legg bl.a. vekt på å gjennomføre pilotprosjekt på utvalde område i samarbeid med byane, næringslivet og frivillige organisasjonar. Føremålet er å utvikle nye og gode løysingar på miljøproblem og utviklingsoppgåver som kan vere gode døme for andre. Det er i gang pilotprosjekt i 12 byar på dei fire tema miljøsoner, sentrumsutvikling, byomforming og miljøvennleg transport i næringslivet. Miljøverndepartementet har etablert ein eigen bymiljøpris som går til byar og tettstader som har gjort ein særskilt innsats for å betre bymiljøet. Kristiansand fekk prisen i 2002, Drammen i 2003 og Årdal i 2004. Eit program for å utvikle attraktive og miljøvennlege tettstader i distrikta vil bli avslutta i 2005. I programmet blir offentlege verkemiddel samkøyrde med private ressursar for å få størst mogleg effekt og skape gode nettverk.

Som ledd i oppfølginga av St.meld. nr. 40 (2002-2003) *Nedbygging av funksjonshemmende barrierer*, har Miljøverndepartementet koordinert Handlingsprogram for universell utforming. Programmet hadde som viktige mål at dei fysiske omgivnadene i samfunnet skal planleggjast og utformast slik at dei fungerer best mogleg for den enkelte og for samfunnet som heilskap. Dette vil bli ført vidare i ein handlingsplan for universell utforming, som i tillegg omhandlar auka tilgjenge for funksjonshemma til byggverk, transport, informasjon og andre viktige samfunnsområde. Miljøverndepartementet vil ha den sentrale rolla i koordine-

ringa av handlingsplanen i samvirke med dei andre departementa.

Den europeiske landskapskonvensjonen trådde i kraft 1. mars 2004. Konvensjonen legg særleg vekt på kvardagslandskapet, det landskapet der folk bur og arbeider. Miljøverndepartementet har ansvaret for å koordinere iverksetjinga, og har etablert samarbeid med ei rekkje departement om dette. Det er òg oppretta eit felles nordisk samarbeid om oppfølging av landskapskonvensjonen.

Erfaringar viser at over 60 pst. av kommunane ikkje har lagt systematisk til rette for medverknad frå barn og unge. Det blir vurdert å setje i gang ei evaluering med sikte på ein eventuell revisjon for å bli meir forpliktande m.o.t. dei behov barn og unge har for bl.a. natur- og skuleareal.

Resultatmål 3. Fylkesplanlegginga skal samordne staten, fylkeskommunane og hovudtrekka i kommunane si fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle verksemd retta inn mot regional utvikling.

Hovudansvaret for fylkesplanlegginga ligg hos fylkeskommunane. Fylkesplanen skal vere eit felles regionalt plandokument og planprosessane må bere preg av partnerskap, slik at kommunar og stat får eigarskap til planen. I 2003 vart det godkjent 2 fylkesplanar og 11 fylkesdelplanar.

Regjeringa går inn for å avvikle den sentrale godkjenninga av fylkesplanane. Dette er blant anna grunnlagt med at resultatet av godkjenninga ikkje står i forhold til innsatsen med sjølve godkjenningsprosessen. Ein tek sikte på å fremje ein Ot.prp. med dei naudsynte endringane i plan- og bygningslova våren 2005.

Resultatmål 4. Den regionale planlegginga skal samordne og styre bruk og vern av areal- og naturressursar over kommunegrensene.

Dei 11 fylkesdelplanane som vart godkjende i 2003 omhandlar spørsmål knytte til store samanhengande naturområde, store infrastrukturtiltak og hovudtrekka i utbyggingsmønsteret. Dei handlar om tema som samferdsel, arealbruk og utbygging, vindkraft, kystsona og naturvern. Fylka har utarbeidd retningslinjer for lokalisering og senterstruktur som oppfølging av den mellombelse kjøpesenterstoppen. Kjøpesenterstoppen opphørde 1. februar 2004.

Det er fleire døme på at kommunane i samarbeid utarbeider planar for bruk og vern av areal- og naturressursar. Miljøverndepartementet ser at ei

rekke verne- og utviklingstema med fordel kan løysast i samarbeid mellom kommunane, og ønskjer å stimulera til slikt interkommunalt samarbeid. Slike planar kan bl.a. vere aktuelle i randsonene til større verneområde etter naturvernlova.

Resultatmål 5. Plan- og bygningslova skal vere eit effektivt verktøy for samordning mellom sektorar og forvaltningsnivå underlagt folkevalt styring.

Miljøverndepartementet legg vekt på ein aktiv dialog med fylkesnivået. Gjennom årlege tildelingsbrev til fylkesmennene blir det bl.a. teke standpunkt til kva prioriteringar som skal leggast til grunn for verksemda i fylket. Det er særskilt viktig at fylkesnivået gir naudsynt bistand til kommunane, slik at ein i samarbeid kan oppnå effektive og målretta løysingar på aktuelle arealspørsmål og miljøutfordringar.

Som ledd i arbeidet med å effektivisere plan- og byggjesaksbehandlinga vedtok Stortinget i vårseksjonen 2003 endringar i føresegnene, slik at ein berre kan fremje motsegn eller klage på same forholdet ein gong. Endringane har verknad frå 1. juli 2004. Det er òg vedteke endringar i føresegnene om konsekvensutgreingar som følgje av EU-direktiv på området. Ei forskrift om redusert gebyr dersom kommunane ikkje held fristen for behandling av private planforslag er fastsett med verknad frå 1. juli 2004.

Det har vore ei brei høyring av Planlovutvalet sitt forslag. Departementet vil avvente Bygningslovutvalet sitt arbeid for vidare oppfølging, slik at det kan utførast ein gjennomgripande revisjon av heile plan- og bygningslova. Kystsona vil bli prioritert i oppfølginga av Planlovutvalet sitt forslag.

Ein føresetnad for å lage gode planar er tilgang på relevant og oppdatert informasjon. Gjennom Byggsøk-prosjektet samarbeider Miljøverndepartementet med Kommunal- og regionaldepartementet om å etablere rutinar for effektiv plan- og byggjesakshandling. Statens bygningstekniske etat har prosjektleiinga. Miljøverndepartementet har prioritert å leggje vekt på å finne løysingar der plansaksbehandlinga kan skje elektronisk. Det vil bli lagt til rette for eit system der den enkelte planleggjar kan levere forslag til reguleringsplanar, basert på informasjon om planar og annan temainformasjon som blir gjort tilgjengeleg over nettet.

Gjennom samarbeidet *Noreg digitalt* vil offentlig forvaltning samle inn planrelevant informasjon. Miljøverndepartementet har sett i gang eit arbeid med å vurdere framtidig driftsløysing.

Resultatmål 6. Alle viktige vedtak etter plan- og bygningslova skal baserast på kunnskap om konsekvensar for miljø og samfunn.

Reglane om konsekvensutgreiingar i plan- og bygningslova omfattar større utbyggingsprosjekt og stiller krav til vurdering av verknadene for miljø, naturressursar og samfunn før det blir fatta vedtak om gjennomføring. Kvart år blir om lag 50-60 utbyggingsprosjekt behandla etter reglane.

Innføringa av EU-direktivet om miljøverknader av visse planar og program har ført til at plan- og bygningslova vart endra våren 2004, jf. Ot. prp. nr. 47 (2003-2004). Endringane inneber at fylkesplanar og kommuneplanar som fastset retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging, og reguleringsplanar som kan ha vesentlege verknader for miljø, naturressursar eller samfunn, også skal omfattast av kapitlet om konsekvensutgreiingar i plan- og bygningslova. Også visse sektorplanar er omfatta av føresegnene. Med dette får konsekvensutgreiingane ei sterkare integrering i planprosessane, slik at ein unngår tospora prosessar for tiltak som blir avgjorde gjennom planar etter plan- og bygningslova. Viktige miljøvurderingar, bl.a. knytte til alternativ lokalisering av verksemder, vil måtte takast omsyn til på eit tidlegare stadium i planprosessen enn i dag. Kommunane vil som følge av endringane få større mynde i forhold til eksisterande regelverk om konsekvensutgreiingar.

Departementet arbeider no med føresegnar til reglane om konsekvensutgreiingar, slik at alle delar av ovanfor nemnde EU-direktiv kan bli sette i verk fullt ut. Endringsforslaget vil òg ta omsyn til krava i FN/ECE-protokollen om strategiske miljøkonsekvensutgreiingar, som vart underteikna i Kiev i mai 2003, og seinare endringar i Espoo-konvensjonen frå juni 2004. Resultata av eit utgreiingsprosjekt hausten 2004 som undersøker nærare kostnadene og nytten av konsekvensutgreiingar vil òg bli tekne omsyn til i den nye føresegna.

Departementet vil leggje fram forslag til ny føresegn om konsekvensutgreiingar hausten 2004 med sikte på at lovendringane og ny føresegn kan tre i kraft frå 1. januar 2005.

Verkemiddel

Resultatområdet er planlagt finansiert med 57,9 mill. kroner i 2005. Finansieringa a resultatområdet er i hovudsak dekt over kapitla 1400, 1410, 1427 og 1429. Fylkesmannen har òg ansvar for oppgaver under resultatområde 9. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 11. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Arbeids- og administrasjonsdepartementet sitt budsjett.

Føresegnene i plan- og bygningslova om planlegging og konsekvensutgreiing er det viktigaste verkemidlet på resultatområdet.

For å medverke til avgjerder som fungerer godt for samfunnet, må det utviklast eit godt plansamarbeid mellom kommunar, fylke og statlege etatar. Hovudansvaret for bruk av plan- og bygningslova er lagt til kommunane, som normalt fattar endeleg vedtak om arealbruken. Etatane på regionalt nivå må i ein tidleg fase av planarbeidet gjere kommunen kjent med nasjonale og viktige regionale interesser.

I samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet blir det arbeidd med å leggje til rette for elektronisk saksbehandling i plan- og byggjesaker. Departementet gir ut vegleing og rundskriv knytte til regelverket og vil halde god kontakt med instansar som har viktige oppgaver i forminga av dei fysiske omgivnadane (t.d. Husbanken og bygningsteknisk etat). Avgjerder og lovforklingar blir publiserte i rettskjelderegisteret *Easy-find*. Publikasjonane *PlanNytt* og *PlanJuss* blir utgitt jamleg med oppdatert informasjon. Det er vidare lagt stor vekt på å formidle løpande informasjon over departementet sine internettsider www.planlegging.no. Tiltak som aukar kompetansen innan planbistand internasjonalt er òg ein del av departementet sin innsats. Samarbeidsforum for storbyutvikling, der seks byar og ni departement deltek, er ein viktig arena for politikkformidling og utveksling av erfaringar med planlegging i byområde. Oppfølginga av Handlingsplan for universell utforming vil medføre særskilt samarbeid med dei departementa som har oppgaver knytte til feltet.

Regjeringa vil gjennom Handlingsplanen for universell utforming auke innsatsen for å betre tilgangen for personar med nedsett funksjonsevne til viktige samfunnsområde i 2005. Miljøverndepartementet har koordineringsansvaret for oppfølginga av planen, jf. kap. 1400 post 80.

15 Resultatområde 10: Kart og geodata

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar etablering og drift av geografisk basisinformasjon. Resultatområdet dekkjer òg oppfølging og utvikling av standardar og regelverk og fagleg samarbeid med andre land på området, stimulering av norsk næringsutvikling innanfor geografisk informasjonsteknologi (GIT), forskning og utvikling, og sikring av historisk geografisk informasjon. Kartlegging av polare landområde høyrer til resultatområde 8. Resultatområdet inkluderer òg eit forvaltningsansvar for å skaffe fram arealdata for planleggingsformål. I 2004 starta arbeidet med å overføre tinglysinga frå domstolane til Statens kartverk som eit sentralt register.

Strategisk mål

Landet skal ha ein tenleg infrastruktur for lett tilgjengeleg geografisk informasjon, dvs. kart og elektronisk baserte tenester som tilfredsstillar det felles behovet ulike brukargrupper har for geografisk informasjon og fastlegging av posisjonar, under dette eit tilfredsstillande geodetisk grunnlag (grunnlag av målepunkt) for kartlegging, oppmåling og satellittbasert stadfesting (koordinatbe-

stemming). Det er viktig å utvikle gode standardar for geodata, som er tilpassa internasjonale forhold.

Innanfor arealpolitikken er det eit mål å skaffe fram god informasjon om areala sin tilstand, før framtidig bruk blir planlagt. Staten og kommunane må i fellesskap etablere dette datagrunnlaget. St.meld. nr. 30 (2002-2003) *Norge digitalt – et felles fundament for verdiskaping*, som Stortinget behandla i juni 2003, gir føringar for ei framtidig utvikling både for Statens kartverk som nasjonalt fagorgan og for kva slag løysingar som skal etablerast for å få på plass ein nasjonal infrastruktur av geodata. Både digitale grunnkartdata og temadata inngår i *Noreg digitalt*. Deltakarane i infrastrukturen vil yte eit økonomisk bidrag til etablering av grunnkartdata. I tillegg vil temadata deira fritt bli stilte til rådvelde innanfor samarbeidet.

Nasjonale resultatmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Forvaltninga av den nasjonale kart- og geodatapolitikken er ei oppgåve som går på tvers av sektorar, og ansvaret for dette er lagt til Miljøverndepartementet. Det er derfor berre formulert nasjonale resultatmål på dette resultatområdet.

Tabell 15.1 Mål- og indikatorstabell for resultatområde 10 Kart og geodata

Nasjonale resultatmål	Resultatindikatorar
1. Landet skal ha eit einsarta geodetisk grunnlag (grunnlag av målepunkt) tilpassa satellittbasert stadfesting (koordinatbestemming).	Tal på kommunar med ferdig målt landsnett Gjenstående km høgdegrunnlag
2. Landet skal ha ein tenleg infrastruktur av nasjonale geografiske databasar.	Prosentvis del av felles geodata som står att å etablere for landområda Digitalt eigedomskartverk i prosent av totalt tal eigedommar Framdrift i etablering av nasjonalt register for luftfartshinder
3. Landet skal vere dekt av tenlege trykte og digitale kartseriar.	Ajourhaldsfrekvens for trykt hovudkartserie Noreg 1:50 000 Del trykte sjøkart i moderne kvalitet Del autoriserte elektroniske sjøkart for norskekysten etter internasjonal standard i prosent av total

Tabell 15.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 10 Kart og geodata

Nasjonale resultatmål	Resultatindikatorar
4. Geografiske data skal vere lett tilgjengelege og kunne nyttast effektivt på tvers av sektorar og forvaltningsnivå.	Utvikling og bruk av nasjonale og internasjonale standardar Tal på kommunar og andre som har teikna avtale om Noreg digitalt, og uttaket deira av data innanfor samarbeidet Oppgåve over monopolinformasjon tilhøyrande Statens kartverk som er tilrettelagt gjennom Norsk Eigedomsinformasjon AS
5. Arealplanlegginga skal få eit best mogleg informasjonsgrunnlag om verdien og bruken av areala.	Tal på kommunar som har teke tematiske arealdata i bruk

Statusbeskriving

Resultatmål 1. Landet skal ha eit einsarta geodetisk grunnlag tilpassa satellittbasert stadfesting (koordinatbestemming).

All privat og offentleg oppmåling, kartlegging og navigasjon føreset eit korrekt geodetisk grunnlag (kartreferanse). Grunnlaget er bygd opp over ei rekkje år, men er mange stader ikkje så nøyaktig og påliteleg som overgangen til satellittbaserte løysingar krev. Nytt landsomfattande overordna grunnlag, basert på internasjonal standard (EUREF89), kom på plass i 1997. Arbeidet med eit meir detaljert landsnett skjer i samarbeid med kommunar og andre brukarar som samfinansierte prosjekt. Så langt er 81pst. av kommunane målte ferdig, noko som er godt føre planen. Det står i tillegg att arbeid for mange kommunar før dei kan ta grunnlaget i bruk i det daglege arbeidet. Det nasjonale høgdegrunnlaget frå 50-talet blir no oppdatert med nye målingar, tilpassa bruk av satellitteknologi. Kartverket vil framleis ta ansvar for å utarbeide tenester som kan ta i bruk satellittinformasjon til posisjonering. Det blir i samarbeid med kommunar og privat sektor bygd ut nettverk som gir stadig større grannsemd ved bruk av satellittdata.

Verksemda ved Kartverket sin målestasjon i Ny-Ålesund vil vere redusert i 2005. Dette er gjort for å gi rom for satsing på andre tiltak i Statens kartverk som er gitt høgare prioritet.

Resultatmål 2. Landet skal ha ein tenleg infrastruktur av nasjonale geografiske databasar.

Noreg digitalt fører vidare samarbeidet om geografiske data som tidlegare har vore organisert innan konseptet Geovekst. Tidlegare vart det produsert geodata for ein verdi av 75 mill. kroner årleg. Innanfor Noreg digitalt er det eit mål å auke produksjonen. For å få det til må Regjeringa sitt hovudgrep frå

St.meld. nr. 30 (2002-2003) *Noreg digitalt – et felles fundament for verdiskaping*, følgjast opp. Her går Regjeringa inn for at alle offentlege verksemdar som har eit ansvar for geodata eller er store brukarar, skal medverke til etablering, drift og vedlikehald av Noreg digitalt. Det vil bli inngått avtale med ei rekkje av desse verksemdene i 2004. Tingingar blir førte med dei resterande i 2005. Det er òg eit mål at alle kommunane tek del i Noreg digitalt.

Etablering av Noreg digitalt med landsdekkjande grunnkartdata og temadata etter felles standard er eit omfattande arbeid. Produksjon og tilrettelegging av temadata har verksemdene sjølve ansvar for. Progresjonen i etablering av dei enkelte temadata vil avhenge av kapasiteten i desse verksemdene. Produksjon av grunnkartdata vil bli koordinert av Statens kartverk, med økonomisk bidrag frå samarbeidspartane i Noreg digitalt. Sjølv om alle sluttar opp om samarbeidet, er det ikkje venta at arbeidet kan bli fullført før tidlegast i 2015. I 2004 er noko over 50 pst. av denne dataetableringa fullført.

Det nasjonale eigedomsregisteret består av tre element; Grunneigedoms-, adresse- og bygningsregisteret (GAB), Elektronisk grunnbok og digitalt eigedomskartverk (DEK). Arbeidet med etablering av digitalt eigedomskartverk er eit samarbeid mellom Statens kartverk og den enkelte kommune. Visjonen er eit landsdekkjande, truverdige eigedomsregister med data og kart over alle eigedommar i Noreg. Registeret skal spele saman med andre register i eit nasjonalt eigedomsinformasjonssystem. Eit nytt datasystem for eigedomsregisteret (matrikkelen) er under utvikling. Målet er operativ drift av systemet innan utgangen av 2005.

Statens kartverk skal vere registerfører for luftfartshinder, jf. forskrift av 14. april 2003, heimla i luftfartslova. Statens kartverk må arbeide for å få med flest mogleg data frå eigarane av slike hinder.

Resultatmål 3. Landet skal vere dekt av tenlege trykte og digitale kartseriar.

Første gongs produksjon av økonomisk kartverk vart fullført i 2002, og omfattar vel 180 000 km², dvs. alt vesentleg produktivt areal, til saman over 32 000 kartblad. Frekvensen på ajourhaldet av denne typen kart er i dag 18 år. «N50», den digitale førsteutgåva av hovudkartserien for Noreg 1:50 000 vart lansert i 2001.

Bruk av pålitelege elektroniske sjøkart i kombinasjon med moderne navigasjonssystem vil betre tryggleiken til sjøs. Bruk av slike system vil kunne redusere faren for skadar på personar og miljø, redusere materielle kostnader, auke regulariteten, korte ned seglingsruter og styrkje næringsgrunnlaget langs kysten. Så langt har Kartverket gitt ut 61 av 141 papirkart i moderne kvalitet. Meir enn 1000 nautiske mil av Norskekysten er no dekt med offisielle data. Regjeringa prioriterar arbeidet med sjøkart høgt. Kyststrekninga frå svenskegrensa til Vega er no ferdig. Strekninga frå Vega og nordover vil vere ferdig målt i 2006–2007. Produksjonen av kart går kontinuerleg og dei siste sjøkarta vil vere tilgjengelege første halvår 2008. Dei siste åra er det blitt sendt ein sjømålingsekspedisjon til Svalbard kvart år. Dette har, saman med investeringa i ny teknologi, gitt god framdrift i den aktuelle måleseongen frå juli til september/oktober. Til no er 47 pst. av samla areal dekt med tidsmessige målingar. Dei viktigaste sjøområda vil bli målte først.

Resultatmål 4. Geografiske data skal vere lett tilgjengelege og kunne nyttast effektivt på tvers av sektorar og forvaltningsnivå.

Det er særdeles viktig å få på plass og ta i bruk aksepterte nasjonale og internasjonale standardar for felles bruk av geografiske data. Noreg er aktiv i utvikling og bruk av felles standardar. Erfaringane viser at Kartverket har ei oppgåve som sentral koordinator og bidragsytar i eit vellykka standardiseringsarbeid. Miljøvernforvaltninga spesielt, og offentleg forvaltning generelt, skal gjennomføre ein planmessig bruk av slike standardar.

Innanfor samarbeidet Noreg digitalt vil partane få tilgang til data som er tilrettelagt ved bruk av slike standardar. Formidling av data til aktørar utanfor samarbeidet Noreg digitalt skjer gjennom statsaksjeselskapet Norsk Eigedomsinformasjon. Data er lagt til rette etter dei same standardane også for denne formidlingstenesta.

For sjøkartlegging finst det egne standardar. Sjøkartverket har etablert ei koordineringsteneste for å gjere elektroniske sjøkart tilgjengelege. Sjøkartverket har så langt inngått avtale med 11 nasjo-

nar om denne tenesta under nemninga PRIMAR Stavanger. Det er ei sentral målsetjing å få fleire land sine sjøkarttenester med i samarbeidet, også dei utanfor Europa. Ved konvertering av sjøkartdata vil data for kysten og dei kystnære områda bli lagt til rette for bruk saman med kartdata for landområda. Etter konvertering vil sjødata vere tilpassa standardane for bruk på land.

Resultatmål 5. Arealplanlegginga skal få eit best mogleg informasjonsgrunnlag om verdien og bruken av areal.

Geodata er eit verkemiddel for at kommunane og forvaltninga skal oppnå effektiviseringsvinstar og betre resultat innanfor område der det ofte er utarbeidd nasjonale målsetjingar. Kommunane har ei sentral rolle som planstyresmakt. Geografisk informasjon og kart framstiller biletleg og forenkla viktig faginformatjon. Geodata kommuniserer derfor effektivt med brukargrupper som ikkje har tematiske spesialkompetanse. *Noreg digitalt* legg til grunn at arealdata, ressursdata, miljødata og plan-data skal inngå i den felles geografiske infrastrukturen. Det har gjennom fleire år vore arbeidd med slike temadata; i samarbeid mellom kommunar, fylke og statlege fagstyresmakter leia av Statens kartverk. Dette arbeidet blir no ført vidare gjennom ei integrering med basis geodata i *Noreg digitalt*.

Verkemiddel

Resultatområdet er planlagt finansiert med 280,6 mill. kroner i 2005, der alt i hovudsak blir dekt over kapitla 1465 og 2465. I tillegg dekkjer statsoppdraget midlar til delar av Kartverket si drift som blir finansiert over resultatområde 11. Kapitla 1400, 1410, 1427 og 1429 er òg med på å finansiere resultatområdet.

Statens kartverk utførar i all hovudsak Miljøverndepartementet sine oppgåver innan resultatområdet. Statens kartverk er det nasjonale fagorganet som skal kvalitetssikre og leggje til rette geodata for heile det norske samfunnet. Kommunane har òg eit betydeleg ansvar. Verksemda i kommunane er tradisjonelt knytt til teknisk kartlegging (målestokk 1:1 000) og GAB-registrering. Kartverket har eit tradisjonelt ansvar for å etablere og forvalte nasjonale kartseriar og register, bl.a. hovudkartseriane i målestokk 1:50 000 for respektive sjø og land, økonomisk kartverk (målestokk 1:5 000) og landet sitt offisielle register for grunneigedomsadresse- og bygningsdata (GAB-registeret). Etablering av databasar og produksjon av kart i digital form har lenge vore den store utfordringa, og vil vere det i fleire år framover.

Når kart og stadfesta (koordinatbestemt) informasjon blir forvalta i digital form, er ikkje informasjonen lenger knytt til ein bestemt kartmålestokk. Data samla inn til bruk for eitt formål, f.eks. lokalt i ein kommune, er like godt eigna til bruk i landsomfattande kartseriar. Å utnytte innsamla data på tvers av forvaltningsnivåa stiller krav til samarbeid om felles dataforvaltning både mellom stat og kommune og mellom dei forskjellige statlege deltaka-

rane. Dette er understreka i St.meld. nr. 30 (2002-2003) *Norge digitalt*, og vil vere førande i arbeidet med å få med nye partar og auka finansiering til den nasjonale infrastrukturen. Statens kartverk er eitt av Miljøverndepartementet og NORAD sine fagsenter for miljøutvikling, og deltek med jamne mellomrom i norske bistandsprosjekt. I det siste året har dette vore knytt til ei rekkje land verda over.

16 Resultatområde 11: Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver

Resultatområdet omfattar oppgåver og verkemiddel som går på tvers av resultatområda 1-10. Resultatområdet innverkar følgjeleg på resultatoppnåinga innanfor alle dei andre resultatområda. Sentrale oppgåver er å:

- Medverke til å integrere miljøomsyn i andre område av politikken på ein effektiv måte, bl.a. ved i samarbeid med andre departement regelmessig å utarbeide Stortingsmelding om Regjeringas miljøvernpolitikk og riket sin miljøtilstand, årleg vurdere og omtale miljøprofilen i statsbudsjettet og følge opp nasjonal handlingsplan for berekraftig utvikling (NA21) kvart år i nasjonalbudsjettet. Utvikling av sektoransvaret i miljøvernpolitikken vil bl.a. ta utgangspunkt i ei evaluering av systemet med sektorvise miljøhandlingsplanar som er utført av Statskonsult.
- Medverke og ta i bruk generelle økonomiske verkemiddel og frivillige avtaler med næringslivet (når slike alternativ gir best resultat i form av miljøvennleg teknologi og mindre belastning på miljøet), generelle administrative verkemiddel (f.eks. forskning, informasjon, forvaltningspolitisk samarbeid, innhenting og formidling av miljødata, og miljølære i skulen) eller andre områdeovergripande verkemiddel (f.eks. desentralisering av oppgåver og mynde til regionalt og lokalt nivå).
- Utføre forvaltningsoppgåver, internadministrasjon som internadministrativt utviklingsarbeid og oppgåver innanfor personale, økonomi, IKT,

og andre oppgåver som ikkje naturleg høyrer inn under dei andre resultatområda.

Områdeovergripande internasjonalt arbeid er omtalt under resultatområde 8.

Strategiske mål

- Miljøvernforvaltninga skal innrette verksemda slik at måla i miljøvernpolitikken blir nådde til så låge kostnader som mogleg for samfunnet. Styrings- og kostnadseffektivitet skal vere grunnleggjande for valet av verkemiddel.
- Miljøvernpolitikken sitt verdigrunnlag skal profilerast, og miljøvernomsyn skal integrerast i alle sektorar av samfunnet – og liggje til grunn for miljøvernforvaltninga sitt interne arbeid. Kunnskap og tilgjenge til miljøinformasjon skal medverke til å styrkje forståinga for å betre avgjerdsgrunnlaget i miljøvernpolitikken. Det skal leggjast til rette for å styrkje og fornye miljøvernarbeidet, og stimulere til berekraftig praksis regionalt og lokalt.

Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Resultatområdet har ikkje egne nasjonale mål, men må sjåast i lys av miljøvernforvaltninga sine områdeovergripande oppgåver, jf. resultatområda 1-10.

Tabell 16.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver

Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
1. Sikre at internadministrasjonen av miljøvernforvaltninga er målretta, effektiv og miljøvennleg, og i samsvar med overordna retningslinjer for statsforvaltninga.	<p>Godt utført planlegging, økonomistyring, personalforvaltning og annan internadministrasjon.</p> <p>Utviklinga innanfor IKT har gode nytteuttak av investeringar som er gjort.</p> <p>Oppdatert internt regelverk.</p> <p>Godt utført planlegging og gjennomføring av tiltak for organisasjonsutvikling, og god oppfølging av andre tiltak innanfor Regjeringa sitt moderniseringsarbeid.</p> <p>Gjennomført interne tiltak i tråd med prosjektplan for Grøn stat i Miljøverndepartementet.</p>
2. Sikre effektive system og målretta kunnskap som grunnlag for politiske prioriteringar og styring av miljøvernforvaltninga.	<p>Godt gjennomført budsjettarbeid og styringsdialog med miljøvernforvaltninga, andre etatar og verksemdar med oppgåver på miljøområdet.</p> <p>Etablert eit enkelt, forståeleg og operativt system for dokumentasjon av resultat innanfor miljøvernpolitikken i samarbeid med andre departement.</p> <p>Etablert og teke i bruk gode prosessar og system for utvikling av og tilgang til ny kunnskap både internt og i samarbeid med andre styresmakter og Noregs forskingsråd.</p> <p>Teke i bruk eksisterande erfaring og kunnskap på ein effektiv måte.</p>
3. Sikre at miljøvernomsyn blir formidla, forankra og integrerte i alle sektorar av samfunnet.	<p>Formidle relevant og ny miljøkunnskap på ein føremålstenleg måte til andre departement.</p> <p>Etablert tilstrekkeleg kunnskap om andre departement sine mål og utfordringar.</p> <p>Vidareutvikla Stortingsmelding om Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand for å styrkje at miljøvernpolitikken blir integrert i viktige prosessar og sektorar.</p> <p>Integrert miljøvernpolitiske mål og synleggjort det økologiske perspektivet i relevante stortingsdokument frå Regjeringa.</p> <p>Medverka til å endre subsidie- og skatte- og avgiftssystemet i meir miljøvennleg retning.</p> <p>Medverka til fullskala drift av Grøn Stat, dvs. til at alle statlege verksemdar har innført miljøleing innan 2005.</p>

Tabell 16.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver

Miljøvernforvaltninga sine arbeidsmål	Miljøvernforvaltninga sine resultatindikatorar
4. Sikre at nasjonale rammevilkår medverkar til å styrkje og fornye det regionale og lokale plan- og miljøvernarbeidet.	Etablert ei føremålstenleg og god ansvarsdeling mellom sentralt, regionalt og lokalt nivå på miljøvernområdet. Tilrettelagt eksempelformidling og informasjon slik at kommunane betre utnyttar det handlingsrommet dei har på plan- og miljøområdet. Tilrettelagt føremålstenlege rammer for kommunar, organisasjonar og lokalsamfunn som ønskjer miljø- og utviklingssamarbeid med lokalsamfunn i sør og aust. Tilrettelagt for at organisasjonane kan delta som aktive partnarar i utviklinga av miljøvernpolitikken på lokalt nivå.
5. Sikre god informasjon og kommunikasjon med ulike målgrupper om lokale, nasjonale og globale utfordringar.	Løpande formidla Regjeringa sin miljøvernpolitikk via aktuelle kommunikasjonskanalar. Teke i bruk eigna arenaer for kommunikasjon med ulike målgrupper internt og eksternt. Lagt til rette for meir open og tilgjengeleg miljøinformasjon.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1. Sikre at internadministrasjonen av miljøvernforvaltninga er målretta, effektiv og miljøvennleg, og i samsvar med overordna retningslinjer for statsforvaltninga.

Det ligg føre ein miljøhandlingsplan og overordna plan- og styringsdokument for å leie miljøvernforvaltninga mest mogleg målretta og effektivt. Det blir arbeidd løpande med organisasjonsutvikling i tråd med Regjeringa sitt moderniseringsarbeid.

Leiings- og kompetanseutvikling står sentralt for å sikre effektiv og planlagt bruk av ressursane. Det blir arbeidd kontinuerleg med å utvikle personalressursane og vidareutvikle sentrale personalpolitiske område, under dette inkluderande arbeidsliv, mobilitet, rekruttering, likestilling og integrering av livsfasepolitikk. Departementet har bl.a. gjennomført 360 graders leiarevaluering, og skal arbeide vidare med utvikling av leiing i lys av dette.

Bruken av informasjonsteknologi skal medverke til effektive og betre arbeidsprosessar. Departementet har innført elektronisk saksbehandling, og arbeider no med innføring av fullt ut elektronisk arkiv. Strategi for IKT i heile miljøvernforvaltninga blir fornya med verknad frå 2005. Oppfølging av strategien er eit forpliktande samarbeid mellom departement og etatar. Arbeidet med *Grøn Stat* følgjes opp gjennom å integrere miljøleiing i departementet sitt system for verksemdsplanlegging og gjennom ein ISO-14 001 sertifisering.

Dette gjer at medarbeidarane kan delta i og komme med innspel om ulike forslag til tiltak. Samtidig gjer verktøya for verksemdsplanlegging at ein sikrar eit system for oppfølging av og måling av effektane av tiltaka over tid. Tiltaksplanen for Grøn Stat i Miljøverndepartementet er basert på dei fire satsingsområda; innkjøp, transport, avfall, og bygg og energi.

På innkjøpsområdet er det utarbeidd grøne sjekklister for innkjøp på dei viktigaste områda for intern drift av departementet. For å redusere reiser og kostnader knytte til desse har departementet teke i bruk eit eige videokonferanserom slik at f.eks. regelmessige møte med etatane kan gjennomførast derifrå. Innanfor avfallsområdet er vi knytte til eit prosjekt for kjeldesortering som er under oppstarting for statlege verksemder på Akershus festning. I forhold til energibruk arbeider ein for å knyte bygningsmassen til departementet til Forsvarsbygg sin driftssentral for festningsområdet.

Arbeidsmål 2. Sikre effektive system og målretta kunnskap som grunnlag for politiske prioriteringar og styring av miljøvernforvaltninga.

Det er utvikla eit heilskapleg system for styring, prioritering og resultatmåling/oppfølging i miljøvernforvaltninga. Systemet dekkjer alle nivå, og skal ivareta alle føremål, under dette også departementet sitt arbeid med etatsstyring. I 2004 starta

departementet eit prosjekt for å kunne vurdere eventuelle høve til ytterlegare effektivisering og forenkling av arbeidet i miljøvernforvaltninga. Prosjektet omfattar alle etatane, med unntak av Statens kartverk og Produktregistret. Prosjektet omfattar òg interne administrative oppgåver i Miljøverndepartementet. Kartleggingsarbeidet, som utgjer første fase av prosjektet, vart avslutta i sommar. Ut over hausten blir prosjektet ført vidare med såkalla «djupdykk» på utvalde område.

Miljøvernforvaltninga har ansvar for utvikling og drift av systema for dokumentasjon og kvalitets-sikring av norske miljødata. Miljøvernforvaltninga skal syte for at data som blir nytta i statlege og sentrale internasjonale rapportar er autoriserte og offisielle norske miljødata. Eit system for resultatdokumentasjon i miljøvernpolitikken er utvikla og under prøving. Det blir bl.a. lagt opp til ei systematisk rapportering og dokumentasjon av resultatane av Regjeringa sin samla miljøvernpolitikk på bakgrunn av data frå miljøovervaking, miljøstatistikk og sektorvis miljørapportering. Systemet vil gi viktig informasjon for å vurdere utviklinga i miljøet og gjennomføringa av politikken innanfor kvar sektor, og identifisere behovet for ny politikk. Referansesystemet for miljøinformasjon skal innehalde tilvisingar til alle miljødata som blir nytta i Stortingsmelding om Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand (RM), *Miljøstatus i Noreg* på Internett og internasjonal rapportering. Arbeidet med dataproduksjon, forvaltning og formidling må sjåast i samanheng med IKT-strategi for miljøvernforvaltninga.

Miljøverndepartementet samarbeider med Noregs forskingsråd for å sikre at kunnskapsproduksjonen blir målretta, og at resultatane frå forskinga blir formidla slik at dei òg kan nyttast av andre avgjerdestakarar. Det er lagt stor vekt på å formidle nye forskingsresultat til avgjerdestakarane på ein god måte, og at forvaltninga får forståing for i kor stor grad forskingsresultat ligg til grunn for forvaltninga sitt eige arbeid og dei avgjerder den tek. Nye kunnskapsbehov og resultat av forskingsinnsatsen som er finansierte av Miljøverndepartementet, er omtalte under dei enkelte resultatområda. Gjennom EØS-avtala deltek Noreg i EU sitt 5. rammeprogram for forskning. Norske forskingsmiljø har markert seg godt, bl.a. i miljødelen av rammeprogrammet.

Arbeidsmål 3. Sikre at miljøvernomsyn blir formidla, forankra og integrerte i alle sektorar av samfunnet.

Miljøprofilen i statsbudsjettet og status i miljøpolitikken er omtalt i stortingsmeldinga om Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand som blir lagt fram annakvart år. For å konkretisere sek-

toransvaret har departementa i åra 1998-2002 utarbeidd miljøhandlingsplanar for sine ansvarsområde. Statskonsult har gjennomført ei evaluering av systemet med sektorvise miljøhandlingsplanar. Utviklinga av sektoransvaret i miljøvernpolitikken vil bl.a. ta utgangspunkt i konklusjonar og anbefalingar frå denne evalueringa. Nettverk for miljølære har blitt eit godt hjelpemiddel for lærarar og elevar på alle nivåa innanfor skuleverket. Mange skular nyttar nettverket sine Internettsider, som òg er kopla opp mot *Miljøstatus i Noreg* for utdjupande bakgrunnsinformasjon.

Det tverrdepartementale samarbeidet om planen eNoreg omfattar spørsmål som både er knytte til berekraftig utvikling og IKT og til verdien av miljøinformasjon og stadfesta (koordinatbestemt) informasjon som elektronisk innhald.

Grøn stat – innføring av miljøleing i statlege verksemdar

Staten har eit stort potensial til å påverke miljøet, både gjennom eiga drift og eige forbruk, og gjennom påverknad av produksjon av varer og tenester. Sjølv om dei fleste statlege etatar/verksemdar har ei driftsform som ikkje medfører store enkeltutslipp samanlikna med tradisjonell industri, fører omfanget av den totale statlege verksemda til at miljøpåverknaden er betydeleg. Regjeringa har sett som mål at alle statlege etatar og verksemdar innan utgangen av 2005 skal ha innført miljøleing som ein integrert del av styringssystema for organisasjonen.

Kvart departement har ansvar for å innføre miljøleing i eige hus, og for at underliggjande etatar og verksemdar innfører miljøleing innan 2005.

Alle departementa og dei fleste underliggjande etatane har no starta arbeidet. Fleire verksemdar har allereie innfridd målet og innført miljøleing som ein integrert del av styringssystemet sitt. Enkelte verksemdar har dessutan gjennomført eller har planar om å utvikle vidare miljøleingssystemet sitt til eit meir omfattande og tredjepartsertifisert system. Det er venta at alle etatane vil innfri målsetjinga som føresett i løpet av 2005.

Ei rekkje miljøtiltak er sette i verk. Det blir blant anna fokusert på å fremje meir miljøeffektive innkjøp. Fylkesmannen i Vestfold har gjennomgått avfallsrutinane og inngått ny avtale med reinhaldsbyrået. Det har resultert i at restavfallsmengda er halvert, samtidig som verksemda har redusert kostnadene til både reingjering og avfallshandtering. Fylkesmannen har òg spart betydelege beløp ved å oppgradere eksisterande PCar framfor å kjøpe nye. Det har forlenga levetida til utstyret og

reduisert miljøbelastninga knytt til produksjon av nye PCar.

Nærare omtale av arbeidet er elles gitt i budsjettproposisjonane frå dei enkelte departementa.

For å sikre at statlege verksemder har god nok kunnskap og kompetanse om miljøleiving og aktuelle tiltak, er det blitt utvikla kursopplegg og vegleingsmateriell tilpassa statlege verksemder. I tillegg vart det i 2004 etablert ein interaktiv nettstad til praktisk hjelp for verksemder. Desse verktøya og hjelpemidla vil òg kunne nyttast av andre offentlege og private verksemder.

Berekraftig produksjon og forbruk

Det er eit mål å minimere den uheldige verknaden produkt og tenester har på miljøet, noko som seinast vart uttalt i deklarasjonen frå FN-toppmøtet i Johannesburg om miljø og berekraftig utvikling. Dette området vil derfor vere viktig i Regjeringa sitt vidare arbeid med Nasjonal Agenda 21 – handlingsplan for berekraftig utvikling.

For å bidra til å hindre at miljøbelastning aukar i takt med forbruksveksten vil det bli arbeidd for å styrkje innsatsen spesielt retta mot forbrukarar, med særleg vekt på tilgang på informasjon og anna tilrettelegging for å gjere det lettare å opptre som miljøvennleg forbrukar.

Offentleg sektor har eit hovudansvar for å gå føre i arbeidet for eit meir berekraftig forbruk. Årleg kjøper offentleg sektor varer og tenester for over 200 milliardar kroner, av dette ca. 75 milliardar i statleg regi. Ved å ta *miljøomsyn ved innkjøp og investeringar* vil offentleg sektor kunne bidra betydeleg til å redusere miljøbelastninga av drifta si. Samtidig vil auka etterspørsel etter miljøvennlege løysingar frå offentleg sektor bidra til å fremje rimelegare og betre utval av miljøvennlege produkt og teknologi i heile marknaden. I næringslivet blir det lagt ned store ressursar på å utvikle meir miljøvennlege løysingar og ta i bruk miljømerkeordningar for å informere om produkta sine miljøeigenskapar. Næringslivet opplever likevel manglande etterspørsel etter slike løysingar frå det offentlege.

I *lov om offentlige anskaffelser*, er det stilt krav om at det ved planlegging av innkjøp skal takast omsyn til livssyklus-kostnader og miljøkonsekvensar av nyskaffingane. Erfaringane så langt tyder likevel på at det gjenstår betydelege utfordringar i å integrere *miljøomsyn i innkjøpsprosessen* til den enkelte statlege verksemda.

For å fremje *miljøomsyn ved offentlege innkjøp* vurderas det bl.a. opprette eit ekspertpanel for miljømedvitne innkjøp som har som formål å identifisere barrierane og høva, foreslå verkemiddel og medverke til auka fokus på miljømedvitne innkjøp.

Retten til *miljøinformasjon* er gitt eit særskilt vern i grunnlova. For å styrkje denne retten er det vedteke ei ny samla lov om retten til *miljøinformasjon* og deltaking i offentlege avgjerdsprosessar med innverknad på miljøet (miljøinformasjonslova), som trådte i kraft 1. januar 2004. Lova inneber ei plikt for både offentlege styresmakter og offentlege og private verksemder til å gi ut miljøinformasjon. Lova forpliktar vidare forvaltingsorgan på alle nivå til å gjere allment tilgjengeleg oversiktsinformasjon om miljøtilstand og miljøforhold innanfor sine respektive ansvarsområde. Den retten allmenta har til *miljøinformasjon* frå offentlege organ er styrkt også ved særskilte innsyns- og saksbehandlingsreglar som går lenger enn offentleglova. I forhold til *miljøinformasjon* frå verksemder innfører lova heilt nye rettar og plikter. Lova bringar norsk rett i samsvar med våre internasjonale forpliktingar på området, men går samtidig lenger på ei rekkje punkt.

For å bidra til å sikre at lova blir overhalden har Regjeringa oppnemnt ei eiga uavhengig klagenemnd som trådte i funksjon 1. januar 2004. Klagenemnda for miljøinformasjon behandlar klager over avslag på innsyn hos private verksemder. Klage over avslag på miljøinformasjon frå offentlege organ følgjer offentleglova sitt system med klage til overordna organ.

Regjeringa ønskjer å leggje til rette for å styrkje utvikling og bruk av *miljøteknologi*, og bidra til at dette blir eit sentralt element for å møte viktige miljøutfordringar. *Miljøteknologi* omfattar alle teknologiar som gir mindre miljøbelastningar enn relevante alternativ. Gjennom redusert energi- og ressursbruk blir i tillegg ofte kostnadene reduserte, samtidig som teknologien si konkurranseevne blir styrkt. *Miljøteknologi* kan derfor både bidra til miljøforbetringar og sikre næringsutvikling og sysselsetjing. Det er vidare aukande fokus på miljøteknologiske løysingar internasjonalt, noe som inneber auka høve til eksport for norske bedrifter.

I tillegg vil reduserte kostnader auke høvet for utviklingsland til å ta i bruk teknologien og bidra til at desse landa sitt sterke behov for økonomisk vekst kan skje utan tilsvarande auka belastningar på miljøet. *Miljøteknologi*, som gir grunnlaget for auka verdiskaping, redusert forureining og reduserte kostnader, kan derfor òg vere eit effektivt og sentralt bidrag til arbeidet med å redusere fattigdommen i verda.

Det blir foreslått å styrkje fokuset på miljøteknologi gjennom å satse på tiltak knytte til auka samarbeid med og informasjon til næringsliv og forskning, meir miljømedvitne offentlege innkjøp, kompetanseoppbygging og internasjonalt samarbeid.

Det blir òg gitt støtte til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennleg produksjon og forbruk, jf. kap. 1400 post 73.

Arbeidsmål 4. Sikre at nasjonale rammevilkår medverkar til å styrkje og fornye det regionale og lokale plan- og miljøvernarbeidet.

Oppgåver på regionalt nivå

Den regionale miljøforvaltninga er lagt til fylkesmennene som skal sjå til at nasjonale miljømål blir omsette til regionale og lokale mål og tiltak. Fylkesmannen har ei sentral rolle i samband med samarbeid og samordning med andre sektorar og forvaltar dessutan delar av lovverket på miljøvernområdet. Fylkesmannen sine arbeidsoppgåver skal vere i samsvar med Regjeringa sine prioriteringar. Der internasjonale konvensjonar medfører regionale plikter, må dette prioriterast. Samla sett er miljøvernavdelingane sin innsats i hovudsak retta mot resultatområda 1. Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald, 2. Friluftsliv, 4. Overgjødning og oljeforureining, 5. Helse og miljøfarlege kjemikaliar, 6. Avfall og gjenvinning, 7. Klimaendringar, luftforureining og støy og 9. Regional planlegging. I tillegg har Miljøverndepartementet ansvaret for andre avdelingar hos fylkesmannen når det gjeld område av meir tverrsektoriell karakter som knytter seg til resultatområda 9. Regional planlegging og 10. Kart og geodata. Fylkesmannen sine viktigaste oppgåver er knytte til:

- Verneplanarbeidet der tempoet skal haldast oppe i tråd med gjeldande framdriftsplanar for nasjonalparkplanen, slutføring av dei fylkesvise verneplanane, marin verneplan og nytt skogvern, under dette vern av skog på statsgrunn.
- Bevaring av villaksen som er eit nasjonalt satsingsområde der etablering av nasjonale laksevassdrag og laksefjordar er det viktigaste nasjonale løftet. Oppfølginga av stortingsvedtaket i samband med behandlinga av St.prp. nr. 79 (2001-2002) *Opprettelse av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder* blir derfor høgt prioritert. Fylkesmennene sitt arbeid med kartlegging av bestandssituasjonen er viktig i eit nasjonalt perspektiv og må prioriterast. Vidare skal kampen mot lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* først vidare.
- Rovviltforvaltninga, der arbeidet skal først vidare i tråd med Stortinget si behandling av St.meld. nr. 15 (2003-2004) *Rovvilt i norsk natur*. Stortinget si behandling av den nye rovviltmeldinga inneber bl.a. at det skal opprettast eigne regionale rovviltnemnder i åtte regionar, basert på eksisterande fylkesgrenser. Eit fylkes-

mannsembete i kvar region skal vere sekretariat for rovviltnemndene. Fylkesmennene skal fatte enkeltvedtak knytte til felling av rovvilt innfor dei rammene som rovviltnemndene set. Fylkesmannen får vidare ansvar knytt til betre samordning av landbrukspolitiske, reindriftspolitiske og miljøvernpolitiske verkemiddel på regionalt nivå.

- Friluftsliv, der det skal leggjast til rette for friluftsliv og sikre allmenta tilgang til friluftsområde. Fylkesmennene må halde god framdrift i arbeidet med sikring av friluftsområde, særleg i strandsona.
- Oppfølging av Johannesburgkonferansen og St.meld. nr. 42 (2000-2001) om biologisk mangfald der det blir utvikla eit nytt forvaltningssystem for biologisk mangfald. Sentralt i dette arbeidet er data som blir samla inn gjennom den kommunale kartlegginga av biologisk mangfald. Fylkesmannen har ei sær viktig rolle i samband med innhenting og kvalitetssikring av data frå kommunane, og i å vere aktiv i ei felles geodataforvaltning og kompetanseheving i bruken av geografisk informasjon.
- Arbeidet med forureinande sediment, PCB og andre miljøgifter skal styrkjast. Fylkesmannen skal prioritere utarbeiding av fylkesvise tiltaksplanar for dei mest forureinande fjordsedimenta. Arbeidet med å nå dei nasjonale måla innan forureina grunn inneber ein stor innsats for fylkesmannen i form av opprydding og/eller granskningar. Tilsyn i form av kontroll og reaksjon skal styrkjast for å sikre etterleving av regelverket. Fylkesmannen skal reagere raskt og strengt på alvorlege brot på forureining- og produktkontrollova. Fylkesmannen har vidare ei viktig rolle når det gjeld oppfølginga av EU sitt rammedirektiv for vatn og tilknytte direktiv, særleg avløpsregelverket.
- Ansvar for regional stat si deltaking og medverknad i den regionale planlegginga, og ansvaret for at nasjonal politikk blir formidla og teken vare på. Fylkesmannen har òg ei oppgåve i å samordne dei statlege interessene i planarbeidet, utføre mekling i motsegn saker og behandle klager på regulerings- og utbyggingsplanar.
- Informasjon er eit prioritert verkemiddel for heile miljøvernforvaltninga. Fylkesmannen skal derfor framleis ha skarpt fokus på innhenting, kvalitetssikring, levering og forvaltning av miljø- og geodata. Dataforvaltninga skjer ved hjelp av sentrale fagsystem som er ein del av den nasjonale geografiske infrastrukturen. Vidare skal fylkesmannen formidle kunnskap om utvikling i miljøtilstand og arealbruk.

- Fylkesmannen skal i sin dialog med kommunane om prioriterte miljøutfordringar utnytte skjønnsmidlane strategisk.

Ein viser elles til Arbeids- og administrasjonsdepartementet sin budsjettproposisjon, *Programkategori 01.10 Fylkesmennene*.

Styrking av miljøvernpolitikken på lokalt nivå

Ei lokal forankring og eit lokalt engasjement i miljøvernpolitikken er nødvendig for å gi legitimitet til ein progressiv nasjonal miljøvernpolitikk og for å hente ut vinsten av tidlegare investeringar i kapasitet og kompetanse lokalt. Samtidig som kommunane har stor fridom innanfor ramma av det lokale sjølvstyret på miljøvernområdet, har dei til dels detaljerte statlege forventningar på andre tenestområde. I dei seinare åra er det registrert ei nedbygging av kommunal kompetanse og kapasitet på miljøvernområdet. Dette gjeld særleg dei minst folkerike kommunane, som ofte har store utfordringar knytte til miljø- og arealpolitikken. I lys av denne utviklinga vil Regjeringa vurdere nye initiativ som kan styrkje den lokale forankringa av miljøvernpolitikken.

Kommunen har som sjølvstendig forvaltningsnivå ansvar for og høve til å finne gode løysingar i tråd med den nasjonale miljøvernpolitikken. *Stiftelsen Idébanken* gjennomfører i denne samanhengen eit eige utviklingsprogram for 20 føregangskommunar som skal presentere sine resultat og erfaringar overfor andre kommunar i 2005.

Kommunen kan dessutan ta initiativ og skape arenaer mellom organisasjonar, lokalt næringsliv, skular og lokalbefolkning. Miljøverndepartementet vil leggje til rette informasjon og støttefunksjonar, og stimulere organisasjonane til å medverke slik at kommunane nyttar sitt miljøvernpolitiske handlingsrom best mogleg. Departementet tek vidare sikte på å gjere tydeleg rolle og forventningar til kommunane på dei ulike miljøvernpolitiske resultatområda, under dette energi- og klimafeltet. *Veiviser i miljølovverket* – ein internetbasert presentasjon av ansvar, mynde og regelverk på miljøvernområdet – er tilgjengeleg på ODIN frå juni 2004. På forureiningsområdet blir arbeidet med regelverksforenklingar ført vidare.

Lokal Agenda 21 koplpar ein global strategi for berekraftig utvikling med lokalt engasjement. I denne samanhengen er lokale styresmakter ikkje først og fremst styresmakt eller tenesteprodusent, men partner og initiativtakar til samarbeidsprosjekt med næringsliv, skular og organisasjonar. Lokal Agenda 21-prosjekt og folk til folk-samarbeid mellom Nord og Sør bør utnyttast sterkare til å

auke forståinga for utfordringane i utviklingslanda og behova når det gjeld produksjons- og forbruksmønster i vårt eige land. Miljøverndepartementet vil derfor som ledd i oppfølginga av CSD 12 og Nasjonal Agenda 21 medverke til å styrkje kommunane sine høve til å gå aktivt inn i rolla som partner og initiativtakar til samarbeidsprosjekt for miljø og utvikling med lokalsamfunn i land i Sør og Aust.

Arbeidsmål 5. Sikre god informasjon og kommunikasjon med ulike målgrupper om lokale, nasjonale og globale utfordringar.

Pressa og frivillige organisasjonar er viktige målgrupper for Miljøverndepartementet. Vi legg derfor særleg vekt på at desse gruppene får god tilgang til informasjon, slik at dei på sin måte kan formidle vidare til sine målgrupper.

Pressereiser i samband med nasjonale og internasjonale møte der miljøvernministeren deltek er blant tiltak som blir nytta. På tradisjonell måte blir det utarbeidd artiklar og kronikkar til aviser og tidsskrifter, og det blir også arrangert pressekonferansar ved viktige hendingar.

Godt samarbeid med organisasjonane er viktig for departementet, og driftstilskot til dei frivillige organisasjonane er eit nyttig verkemiddel for å styrkje aktivitet og deltaking.

I tillegg til media er Internett ein viktig kanal for informasjonsformidling frå Miljøverndepartementet. Store mengder miljøinformasjon er gjort tilgjengeleg under ei felles inngangsside for miljøvernforvaltninga: www.miljo.no. *Miljøstatus i Noreg* (www.miljostatus.no) er inngangen til fakta og annan informasjon knytt til tilstand og utvikling for dei miljøvernpolitiske resultatområda. Det er etattane sitt ansvar å oppdatere denne informasjonen. Departementet sine internettsider skal vere ein formidlingskanal i tråd med lov om rett til miljøinformasjon. Eitt døme er høyringssaker der også høyringsfråsegnene blir lagt ut på nettet. Informasjonssidene om EU/EØS er eit anna døme. Dei gir brukarane informasjon om arbeidet i EU/EØS i god tid og dermed høve til å påverke prosessen. Bruken av Internett er ein viktig del av strategien for IKT i miljøvernforvaltninga der utvikling av interaktive, brukartilpassa informasjonsløysingar er sentrale mål.

For å formidle nyhende, avgjerder og tolkingsfråsegner innan planlegging etter plan- og bygningslova og kartforvaltning, gir departementet ut publikasjonane Plannytt og Planjuss. Publikasjonane er retta mot folk som arbeider i privat og offentleg verksemd. Ein nettstad for Handlingsprogram for universell utforming er tilrettelagt for per-

sonar med ulike funksjonshemmingar, og er banebrytande innan forvaltninga i bruken av taleweb.

Det blir sett av midlar til ulike informasjonstiltak og aktivitetar. Vi markerer også internasjonale miljødagar. Informasjon i samband med aktuelle stortingsmeldingar, bl.a. oppfølging av biomangfaldmeldinga og rovviltmeldinga står sentralt. I 2005 vil Miljøverndepartementet følgje opp Friluftslivsåret med ulike infotiltak.

Departementet har eit nært samarbeid med dei underliggjande etatane om informasjon til utvalde målgrupper.

Verkemiddel

Resultatområdet er planlagt finansiert med 493,3 mill. kroner over Miljøverndepartementet sitt budsjett for år 2005. Resultatområdet omfattar innsatsen av områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver på tvers av alle resultatområda 1-10, og

blir finansiert av alle delar av miljøvernforvaltninga, jf. kap. 1400, 1410, 1425, 1426, 1427, 1429, 1432, 1441, 1444, 1465 og 1471. Tilskot til miljøvernorganisasjonane er òg eit viktig verkemiddel for å styrkje medverknad og engasjement omkring ulike miljøspørsmål, jf. kap. 1400, post 70. For år 2005 er det totalt avsett 85,7 mill. kroner til miljøovervaking over Miljøverndepartementet sitt budsjett, jf. kap. 1410, post 21. I tillegg blir lønn og drift av fylkesmannen sine miljøvernnavdelingar finansiert over kap. 1510, jf. St.prp. nr. 1 (2004-2005) for Arbeids- og sosialdepartementet.

Miljøverndepartementet utviklar og forvaltar ei rekkje lover, reglar og instruksar som har innverknad på miljøsektoren og plansida, f.eks. plan- og bygningslova, forureiningslova, naturvernlova m.m.

Ein effektiv og målretta organisasjon er eit avgjerande verkemiddel for gjennomføring av Miljøverndepartementet sine mål.

Del III
Miljøverndepartementet sitt
budsjettforslag for 2005

Programkategori 12.10 Fellesoppgåver, regional planlegging, forskning, internasjonalt arbeid m.m.

Utgiftene under programkategori 12.10 kan først attende til alle resultatområda.

I forhold til saldert budsjett 2004 foreslår departementet ein auke på 3,2 pst. under programkategorien.

Departementet foreslår å opprette ein eigen tilskotspost med ei løyving på 19,4 mill. kroner til arbeidet med universell utforming og auka tilgjenge for personar med nedsett funksjonsevne til transport, bygningar, informasjon og andre viktige samfunnsområde.

Departementet gjer vidare framlegg om at tilskota til frivillige miljøvernorganisasjonar aukar med 15 pst. I tillegg er det lagt inn ein auke på posten for internasjonale organisasjonar for å dekkje ein generell auke av fleire kontingentar og ein spesiell auke av kontingenten til European Environment Agency pga. utvidinga av EU med 10 nye medlemsland frå 1. mai 2004. Posten for miljøvennleg byutvikling aukar med 2 mill. kroner.

Departementet legg vekt på å halde løyvingane til forskning og overvaking på eit høgt nivå. Basisløyvingane til miljøforskingsinstitutta aukar med 3,9 pst., mens tilskot til nasjonale oppgåver ved miljøforskingsinstitutta blir haldne på same nominelle nivå som i 2004. Løyvingane til overvaking og forskingsprogram blir derimot foreslått reduserte med til saman 3,4 pst. i høve til løyvingane for 2004. Departementet foreslår òg reduksjon i løyvingane til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennleg produksjon og forbruk og under 21-posten til departementet.

Frå 2005 blir også midlane til den nordiske verdsarvstiftelsen løyvd under programkategorien. Denne løyvinga låg tidlegare under programkategori 12.30. Det blir elles vist til innleiinga i del 2 der det er gjort greie for budsjettvise endringar i 2005 innanfor dei ulike resultatområda.

Utgifter under programkategori 12.10 fordelte på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
1400	Miljøverndepartementet (jf. kap. 4400)	375.170	311.235	334.667	7,5
1410	Miljøvernforskning og miljøovervaking (jf. kap. 4410)	329.400	318.943	315.412	-1,1
	Sum kategori 12.10	704.569	630.178	650.079	3,2

Kap. 1400 Miljøverndepartementet (jf. kap. 4400)

(i 1 000 kr)				
Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	158.000	155.232	159.687
21	Spesielle driftsutgifter	58.383	47.185	37.789
60	Tilskot til lokalt miljøvern, <i>kan overførast</i>	2.023		
61	Yttersø gard	3.750		
70	Grunnstøtte til frivillige miljøvernorganisasjonar	34.750	26.077	30.000

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
71	Internasjonale organisasjonar	33.112	33.457	38.007
72	Miljøverntiltak i nordområda, <i>kan overførast</i>	6.700	7.000	7.000
73	Tilskot til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennleg produksjon og forbruk, <i>kan overførast</i>	33.425	28.713	23.713
74	Tilskot til AMAP, <i>kan overførast</i>	2.200	2.200	2.200
75	Miljøvennleg byutvikling, <i>kan overførast</i>	4.694	3.000	5.000
76	Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak, <i>kan overførast</i>	8.422	8.371	8.371
77	Oppfyljing av garantiansvar	19.359		
78	Miljøtiltak til nikkilverka på Kola, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	7.351		
79	Den nordiske verdsarvstiftelsen	3.000		3.500
80	Tilskot til universell utforming og tilgjenge for alle, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>			19.400
	Sum kap. 1400	375.170	311.235	334.667

Post 01 Driftsutgifter

Løyvinga dekkjer dei ordinære driftsutgiftene som er naudsynte for at Miljøverndepartementet skal kunne halde ved lag ei forsvarleg verksemd. Om lag to tredelar av løyvinga gjeld lønn til fast tilsette i departementet. I perioden 1. mars 2001 – 1. mars 2004 har talet på årsverk i departementet vorte redusert frå 256 til 224.

Om lag ein tredel av løyvinga går til å dekkje husleige, fornying av materiell, inventar og utstyr, bl. a. drift og utvikling av IT-anlegget til departementet, reiseutgifter, kurs- og konferanseverksemd og tiltak for kompetanseutvikling. Av desse fellesutgiftene er husleige og IT-utgifter dei største. Departementet har òg høge reiseutgifter pga. det internasjonale miljøvernarbeidet.

Meirinntekter under kap. 4400 post 02 gir grunnlag for tilsvarande meirutgifter under denne posten, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekkjer utgifter til kjøp av utgreiingar og lønn til mellombels tilsette som er knytte til faglege prosjekt. Miljøvernpolitikken står overfor store utfordringar og det er viktig å ha eit grundig fagleg fundament for den politikken, som blir lagt opp. Det er derfor viktig å ha midlar til å kunne utgreie nye politiske satsingar, tiltak og verkemiddel og konsekvensar av dei, og til å kunne evaluere gjennomført politikk med sikte på vidare politikktutvik-

ling. På miljøvernområdet er det få sterke interessegrupper som har ressursar til på sjølvstendig grunnlag å utføre djuptgåande faglege utgreiingar som utgangspunkt for å fremje politiske synspunkt. På den andre sida står miljøvernet overfor ressurssterke interessegrupper med både utgreiings- og påverknadskraft, og som har andre interesser enn miljøvern. Det er derfor viktig at Miljøverndepartementet har tilstrekkelege ressursar til å kunne initiere utgreiingar av ny politikk og evaluere politiske tiltak og verkemiddel som er sette i gang eller gjennomførte. I tillegg blir ressursar nytta til å vurdere miljøkonsekvensar av forslag som blir fremja frå andre sektorar. Til trass for den store politiske betydninga denne posten har for departementet, har vi funne det nødvendig å foreslå ein reduksjon i løyvinga under posten i høve til løyvinga for 2004. Reduksjonen relaterer seg i hovudsak til fristilte midlar i samband med avslutta prosjekt. Med omsyn til den stramme budsjettsituasjonen har Miljøverndepartementet sett det som nødvendig å omprioritere desse midlane til høgt prioriterte tiltak som blant anna skjøtsel og forvaltning av verneområde, skjergardsparkar og nytt skogvern. Vidare er 4,4 mill. kroner flytt til post 80 Tilskot til universell utforming og tilgjenge for alle (nyoppretta).

For 2005 er midlar under denne posten bl.a. planlagt brukt til utvikling av ein heilskapleg forvaltningsplan for Barentshavet, gjennomføring av rammedirektivet for vatn, tiltak for villaksen

(hovudsakeleg tiltak mot *Gyrodactylus salaris*, men òg eit overvåkings- og evalueringsprogram for nasjonale laksevassdrag og laksefjordar) og bevaring av fjellrev. Meirinntekter under kap. 4400 post 21 gir grunnlag for tilsvarende meirutgifter under denne posten, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Post 60 Tilskot til lokalt miljøvern, kan overførast

Midlane er frå 2004 innlemma i det ordinære rammetilskotet til kommunane.

Post 61 Yttersø gard – kjøp av areal rundt garden

Posten var ei eingongsøyving for 2003 og vart lagt ned i statsbudsjettet for 2004.

Post 70 Grunnstøtte til frivillige miljøvernorganisasjonar

Posten omfattar all grunnstøtte til frivillige miljøvernorganisasjonar som blir gitt over budsjettet til Miljøverndepartementet. Støtte blir gitt til organisasjonar som har sitt kjerneområde direkte knytt til miljøvern eller fagspesifikke område.

Posten blir auka med 15 pst. frå 2004 til 2005.

Mål

Tilskotsordninga skal medverke til å halde oppe eit breitt utval av demokratisk oppbygde, landsomfattande organisasjonar med miljøvern som hovudarbeidsfelt, for å sikre frivillig engasjement og styrkje medverknaden i miljøvernsspørsmål lokalt, regionalt og sentralt, basert på fagleg innsikt. Storleiken på driftstilskota blir fastsett bl.a. ut frå ei vurdering av organisasjonane sitt aktivitetsnivå lokalt, deira økonomi og alternative høve til finansiering, saman med medlemstallet i organisasjonane. WWF-Noreg har opplyst at WWF-Noreg si medlemsforeining vil bli lagt ned frå 31. desember 2004. WWF-Noreg utgreier no styreforma si. Departementet vil vurdere om den endelege styringsforma som WWF-Noreg vedtek, fyller vilkåra i tråd med kriteria ovanfor, før tilskot eventuelt blir utbetalt til organisasjonen.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll går føre seg ved generell formalia- og sannsynskontroll av innsende årsmeldingar, og rekneskap stadfest av revisor.

Tabell 17.1 Grunnstøtte til frivillige miljøvernorganisasjonar

Organisasjon	Rekneskap 2003	Vedtatt budsjett 2004	Forslag 2005
Miljøheimevernet	8 000		
Norges Naturvernforbund	4 324	4 480	5 152
Framtiden i våre hender	1 588	1 645	1 892
Den Norske Turistforening	2 904	3 009	3 460
Norges Jeger- og fiskerforbund	3 980	4 123	4 742
Friluftslivets fellesorganisasjon	1 962	2 033	2 338
Norsk Ornitologisk Forening	1 198	1 241	1 427
Norges kulturvernforbund	540	559	643
Fortidsminneforeningen	2 539	2 630	3 025
Forbundet Kysten	1 074	1 113	1 280
Norsk forening for fartøyvern	982	1 017	1 170
Noregs Velforbund	1 879		
Natur og Ungdom	852	883	1 015
Norges Miljøvernforbund	170	176	202
WWF-Norges Medlemsforening	455	471	541
Norsk forening mot Støy	648	671	772

Tabell 17.1 Grunnstøtte til frivillige miljøvernorganisasjonar

Organisasjon	Rekneskap 2003	Vedtatt budsjett 2004	Forslag 2005
Norsk Vannforening	185	192	220
Samarbeidsrådet for biologisk mangfold	569	589	677
Norsk Biologforening	78	81	95
Norsk Zoologisk Forening	52	54	63
Norsk Entomologisk Forening	78	81	95
Norsk Botanisk Forening	78	81	95
Foreningen Våre Rovdyr	125	130	153
Norsk Soppforening	49	50	60
Blekkulfs miljødektektiver	441	768	883
Sum	34 750	26 077	30 000

Grønn Hverdag vart i 2004 overført til kap. 1400, post 73, og grunnstøtta til Norges velforbund gjekk ut frå 2004.

Departementet tek atterhald og vurderer løpande, basert på innkomne søknader, om organisasjonar som blir tildelte grunnstøtte tilfredsstillende kriterier for å ta imot støtte på denne posten.

Post 71 Internasjonale organisasjonar

Midlane under denne posten gjeld alle resultatområde, unntatte resultatområde 11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver. Auken på posten i forhold til budsjettet 2004 gjeld ein generell auke av fleire kontingentar og ein spesiell auke av kontingenten til EEA pga. utvidinga av EU med 10 nye medlemsland frå 1. mai 2004.

Mål

Målsetjinga med løyvinga er å medverke til å halde ved lag drifta av organisasjonar som utfører eit viktig miljøretta arbeid av verdi for Noreg.

Løyvinga skal dekkje obligatoriske bidrag til internasjonale organisasjonar der Noreg deltek aktivt. Løyvinga under denne posten er ei direkte følge av at Stortinget har ratifisert avtaler med budsjettbindingar, eller at Regjeringa har vedteke norsk medlemskap. I tillegg blir det gitt eit frivillig bidrag til FN sitt miljøfond (UNEP). Ordninga er ikkje open for søknad.

Følgjande internasjonale organisasjonar får bidrag:

- FN sitt miljøfond (UNEP)
- Den internasjonale hydrografiske organisasjon (IHO)
- Den internasjonale naturvernunionen (IUCN)
- Fellessekretariat for Oslo- og Pariskonvensjonane og Bonnvaltala (oljeforureining)

- Interimsekretariat for Ramsarkonvensjonen (vern av våtmarker)
- Konvensjonen om internasjonal handel med truga arter (CITES)
- Konvensjonen om trekkjande arter av ville dyr (Bonnkonvensjonen)
- Konvensjonen om vern av ozonlaget (Wienkonvensjonen)
- Protokoll om stoff som reduserer ozonlaget (Montrealprotokollen).
- Den nord-atlantiske laksevernorganisasjonen (NASCO)
- Konvensjonen om biologisk mangfold (Biodiversitetskonvensjonen/CBD)
- Internasjonalt studiesenter for bevaring og restaurering av kulturminnesmerke (ICCROM)
- Det europeiske overvåkingsprogrammet for langtransport av luftforureiningar (EMEP)
- Konvensjonen om kontroll med grenseoverskridande transport av farleg avfall (Baselkonvensjonen)
- Miljøverndepartementet sin del av det norske bidraget til grunnkapital i Det nordiske miljøfinansieringsselskapet (NEFCO)
- Det europeiske miljøvernbyrået (EEA)
- FN sitt klimapanel (IPCC)
- FN sin Rammekonvensjon om klimaendringar (UNFCCC)
- Stockholmkonvensjonen om persistente organiske sambindingar (POP)
- Rotterdamkonvensjonen om notifikasjon og forhandssamtykke ved eksport av kjemikalier
- Århuskonvensjonen om miljøinformasjon
- International Council of Monuments and Sites (ICOMOS)

Oppfølging og kontroll

Kontroll og oppfølging av organisasjonane skjer ved generell formaliakontroll av reviderte rekneskapar og årsrapportar, deltaking i generalforsamlingar, årsmøte og liknande.

Post 72 Miljøverntiltak i nordområda, kan overførast

Midlane under denne posten er retta mot resultat-område 8. Løyvinga er oppretta for å styrkje miljøvernkompetansen retta mot nordområda. Ordninga er ikkje open for søknad. Relevante tilskotsmottakarar blir tilskrivne.

A: Tilskot til drift av Polarmiljøsenteret A/S

Mål:

Målet med ordninga er utvikling av Polarmiljøsenteret A/S i Tromsø slik at selskapet kan løyse fellesoppgåver knytte til drifta av Polarmiljøsenteret på ein økonomisk og fagleg effektiv måte. Vidare skal selskapet ha som oppgåve å formidle informasjon om og profilering av Polarmiljøsenteret nasjonalt og internasjonalt.

Kriterium for måloppnåing:

Avtalte driftsoppgåver skal vere løyste på ein effektiv og god måte og vedteken budsjetttramme skal vere overhalden. Vidare skal Polarmiljøsenteret AS ha profilert senteret i nasjonal og internasjonal samanheng.

Tildelingskriterium:

Realismen i budsjettforslag frå Polarmiljøsenteret A/S sett i forhold til oppgåvene selskapet skal løyse er det sentrale tildelingskriteriet. Innanfor denne budsjetttramma vil det i tillegg bli lagt særleg vekt på graden av eigenfinansiering, og kvaliteten på og relevansen i føreslåtte aktivitetar for selskapet i budsjettåret.

Oppfølging og kontroll:

I tillegg til fagleg kontakt blir det motteke årsrapportar om gjennomførte aktivitetar og reviderte rekneskapsrapportar frå tilskotsmottakar. Kontroll skjer ved fagleg og generell formaliakontroll av årsrapport og rekneskap, ved kontroll av tilskotsmottakaren si faktiske etablering i senteret og ved at tre av departementet sine direktorat deltek i selskapet sitt styre.

Evaluering:

Det vil bli utført ei ekstern evaluering i 2005.

B: Tilskot til FoU-verksemnd

Mål:

Målet med tilskotsordninga er å styrkje miljøvernkompetansen retta mot nordområda. Målgruppa for tilskotsordninga er samarbeidande forskingsinstitutt som er deltakarar i Polarmiljøsenteret.

Kriterium for måloppnåing:

Vi måler omfanget av og kvaliteten og relevansen i forskingsresultat framlagt i form av rapportar og artiklar i nasjonale og internasjonale tidsskrift.

Tildelingskriterium:

Vi legg vekt på Norsk Forskingsråds nøkkel for basistilskot til miljøinstitutta, fagleg relevans i forskingsprosjekta og samarbeidande fagmiljø.

Oppfølging og kontroll:

Forskingsinstitutta og andre som får tilskot rapporterer på talet FoU-prosjekt som er sette i verk og avslutta, mengda av publiserte og selde publikasjonar, under dette også ved internasjonal referee. Vidare blir det motteke årsrapportar med omsyn til det vitskapelege samarbeidet i senteret og reviderte rekneskapsversikter for tilskota. Kontroll skjer ved fagleg gjennomgang og generell formaliakontroll av dei innsende rapportane.

Evaluering:

Det vil bli utført ei ekstern evaluering i 2005.

Post 73 Tilskot til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennleg produksjon og forbruk, kan overførast

Midlane under denne posten er retta mot resultat-område 6, 7, 9 og 11.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å påverke produksjons- og forbruksmønsteret ved å byggje opp og formidle kompetanse om miljøvennleg produksjon og forbruk, og stimulere til berekraftig praksis i næringsliv, hushald og offentleg verksemnd.

Ordninga vil i 2005 omfatte:

- Drifts- og prosjekttilskot til Stiftelsen for berekraftig produksjon og forbruk, GRIP Senter, som skal utvikle og formidle metodar, verktoy og informasjon som hjelper, motiverer og gjer det enklare for private og offentlege verksemdar å bli meir miljøeffektive, og auke verdiskapinga med redusert ressursbruk og miljøbelastning
- Drifts- og prosjekttilskot til Grønn Hverdag – Miljøheimevernet. Verksemda skal gjennom praktiske råd og løysingsforslag påverke bl.a. forbrukarane til meir miljøvennleg atferd
- Drifts- og prosjekttilskot til Stiftelsen Idébanken. Stiftelsen har som formål å fremje og formidle praktiske, lokale forsøk på å realisere ei berekraftig utvikling og gjere synleg det lokale handlingsrommet som finst
- Driftstilskot til stiftinga Miljømerking i Noreg, som skal stimulere næringslivet si satsing på å utvikle meir miljøvennlege produkt og stimulere forbrukarane til val av desse (ordninga er nærare omtalt i Barne- og familiedepartementet sin budsjettproposisjon)
- Det er avsatt tilskott til miljøstiftelsen Bellona. Tilskotet blir gitt på grunnlag av søknad for arbeid med innsamling, samanstilling og formidling av kunnskap om meir miljøvennleg energi- og miljøteknologi
- Prosjekttilskot til LOOP, ei stifting som arbeider med å gi meir heilskapleg og samordna informasjon til næringsliv, kommunar og forbrukarar om handtering av alle typar avfall, under dette spesialavfall
- Driftstilskot til Stiftelsen Miljøfyrtårn, skal medverke til å motivere kommunar og lokalt næringsliv til å bli meir miljøeffektive
- Drifts- og prosjekttilskot m.m. til ORIO-programmet for auka gjenvinning av våtorganisk avfall og slam
- Driftstilskot til prosjektet «07-06-05-Tid for forandring» som skal skape auka oppslutning om miljøvernarbeidet blant anna ved hjelp av nye kommunikasjonsmåtar som kan nå nye målgrupper.

Tilskotet til Miljøfyrtårn blir redusert, og ORIO-programmet vil få vesentleg mindre tilskot enn tidlegare år. Tilskot til Miljøfyrtårn skulle ha vore avslutta, men det blir gitt tilskot i 2005 for å lette overgangen frå program til stiftelse. Tilskot til ORIO-programmet skulle i utgangspunktet avsluttast inneverande år, men det blir også i 2005 gitt noko tilskot med sikte på at relevante aktørar syter for ei vidareføring av programmet.

Kriterium for måloppnåing

I tillegg til det overordna målet for tilskotsposten er det utarbeidd meir konkrete arbeidsmål for dei enkelte verksemdene som mottek støtte. Desse måla går fram av tilsegnsbrevet til den enkelte verksemda. Ved å ta utgangspunkt i tiltak, aktivitetar og prosjekt som har vore gjennomførte, skal verksemdene gjere greie for effektane av dette og knyte det til fastsette arbeidsmål, relevante nasjonale miljømål og mål for berekraftig utvikling nedfelt i Nasjonal Agenda 21.

Miljøverndepartementet arbeider kontinuerleg for å betre opplegget for resultatrapportering frå verksemdene og gjere dette meir systematisk og straumlinjeforma. For betre å kunne dokumentere og synleggjere effektane av arbeidet til verksemdene er det i 2004 sett i gang eit arbeid for å utarbeide føremålstenlege indikatorar/suksesskriterium for kvar enkelt verksemd.

Tildelingskriterium

Tildeling av midlar er basert på verksemda sine resultat frå føregående år og ein konkret søknad om midlar for kommande periode, sett opp mot prioriterte nasjonale miljø- og berekraftsmål.

Oppfølging og kontroll

Drifts- og prosjekttilskota blir følgde opp gjennom krav som blir fastsette i det enkelte tilsegnsbrev. Det blir motteke årsrapport og/eller rekneskapsoversikt for alle tilsegner, i tillegg til at det er fagleg kontakt med dei enkelte tilskotsmottakarane.

Evaluering

Det vart i 2003 gjennomført ei evaluering av tilskotsordninga. Resultat av evalueringa vart presentert i St.prp. nr. 1 (2003–2004).

Post 74 Tilskot til AMAP, kan overførast

Løyvinga medverkar til å oppnå måla på resultat-område 8.

Mål

Dette er ei internasjonal forplikting Noreg har påteke seg, og målet med løyvinga er å sikre vida-reføring av programmet for arktisk miljøovervaking (AMAP) gjennom tilskot til drift av stiftinga AMAP.

Stiftinga AMAP vart oppretta av Miljøverndepartementet 24. juni 1997. Det internasjonale miljø-

vernsamarbeidet under den arktiske miljøvernstrategien (AEPS) tok sikte på å redusere negative miljøverknader av den aukande økonomiske aktiviteten i området. AEPS-samarbeidet er no integrert i det breiare samarbeidet i Arktisk Råd. Miljøovervåkingsprogrammet AMAP utgjer den viktigaste delen av samarbeidet.

Oppfølging og kontroll

Det blir motteke årsrapportar og reviderte rekneskapsoversikter. I tillegg er det fagleg kontakt med stiftelsen.

Post 75 Miljøvennleg byutvikling, kan overførast

Tilskotsordninga vart oppretta i samband med behandlinga av St.prp. nr. 84 (2000-2001) og vil bli ført vidare som oppfølging av St.meld. nr. 23 (2001-2002) om betre miljø i byar og tettstader. Midlane er knytt til konkrete prosjekt som i hovudsak er retta mot resultatområde 9 Regional planlegging, men òg resultatområda 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald, 2 Friluftsliv, 3 Kultur og kulturmiljø og 7 Klima, luftforureining og støy. Posten er auka med 2 mill. kroner for å styrkje arbeidet med miljøsoner i Groruddalen, Oslo.

Mål

Formålet med ordninga er å utvikle og stimulere til nye løysingar som fremjar miljøvennleg byutvikling og byforvaltning. Dette gjeld både tiltak i miljøbelasta område i byane, og nye samarbeidsformer innan arbeidsfelt med mange aktørar og ikkje avklarte ansvarsforhold.

Som oppfølging av St.meld. nr. 23 (2001-2002) har staten invitert 12 byar til pilotprosjekt der offentlege etatar, næringsliv og bebruarorganisasjonar går saman om å utprøve nye løysingar. Dette gjeld etablering av såkalla miljøsoner, der tiltak som kan gi reinare luft, mindre støy, betre trafikktryggleik, tilgjenge til grøntområde og betre kulturmiljø blir sett samla innanfor eit avgrensa område. Andre pilotprosjekt er omforming av gamle byområde, planlegging, drift og vedlikehald av sentrumsområde og samarbeid med næringslivet om miljøvennlege arbeids- og tenestereiser.

Midlane blir nytta bl.a. i Groruddalen i Oslo, som er eit av pilotprosjekta der fleire tiltak blir prøvde ut samla for å betre miljøet i dalen. Midlane blir òg nytta til nettverks- og kompetansebygging i eit program for utvikling av miljøvennlege og attraktive tettstader i distrikta, som går inn i sitt siste år i 2005.

Kriterium for måloppnåing

Arbeidet skal føre fram til konkrete planar, fysiske resultat og nye samarbeidsformer på dei prioriterte områda. Resultata skal ha overføringsverdi og kunne formidlast til andre byar og tettstader som står overfor tilsvarande miljøutfordringar.

Tildelingskriterium

Tildeling vil skje på grunnlag av søknader frå dei partane som deltek i pilotprosjekta. Eigenandel er ein føresetnad.

Oppfølging og kontroll

Dei tiltaka som blir sette i gang blir følgde opp løpande både fagleg og økonomisk. Det blir kravd fagrappportar og rekneskapsrapportar av tilskotsmottakar etter avslutta prosjekt. Kontrollen skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll av rapportar og rekneskapar.

Evalueringar

Det vil bli sett i gang forskingsbasert evaluering av tiltak som er sette i verk, og resultata frå evalueringa vil bli nytta i det vidare bypolitiske arbeidet lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Post 76 Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak, kan overførast

Midlane under denne posten gjeld resultatområda 7 og 8.

Mål

Målet med ordninga er å styrkje arbeidet med miljøspørsmål som er særst viktige for Noreg, og å få gjennomslag for norske miljøvernpolitiske prioriteringar internasjonalt. Ordninga skal òg medverke til at Noreg gjennom nasjonale tiltak oppfyller sine internasjonale plikter når det gjeld klimaendringar, stoff som bryt ned ozonlaget og grenseoverskridande luftforureiningar. Tilskotsordninga blir kunngjort i eit eige rundskriv frå Miljøvernpartementet om alle departementet sine tilskotsordningar.

Kriterium for måloppnåing

Dette er ein post som gir tilskot til forskjellige private organisasjonar og det blir utforma konkrete mål i kvart tilsegnsbrev.

Tildelingskriterium

Tildeling av midlar er basert på kva resultat departementet ønskjer å oppnå i det internasjonale miljøvernssamarbeidet, eller plikter Noreg må innfri gjennom nasjonale tiltak.

Oppfølging og kontroll

Årsrapportar og reviderte rekneskapar frå frivillige organisasjonar og rekneskapar for andre gjennomførte prosjekt dannar grunnlaget for ein generell formaliakontroll.

Post 77 Oppfylgning av garantiansvar for miljøvernlån

Ordninga vart avvikla frå og med 1991. I 1991 vart det innført ei ny ordning med statsgaranterte miljøvernlån for investeringar i tiltak innan gjenvinning, spesialavfall og miljøteknologi i industrien. Denne vart avvikla frå og med 1997.

Låna er sikra mot pant eller med tilsvarende sikring, f.eks. negativ pantstillingserklæring. I tilfelle gjeldssaneringar, konkursar o.a. blir staten sitt garantiansvar effektivt når den sikringa som er etablert ikkje eller berre delvis gir dekning for miljøvernlåna. Det årlege behovet for løyvingar kan ikkje fastsetjast, og forslag til løyving er ikkje oppført. Posten blir nytta til å innfri garantiar som er gitt i samsvar med tidlegare garantifullmakt. For at dette skal kunne skje på ein praktisk måte, og for at staten ikkje skal pådra seg unødige rentekostnader, har departementet fullmakt til å utgiftsføre utan løyving fastslåtte tap under føresetnad av at det så snart det er føremålstenleg blir fremja forslag til løyving for Stortinget. Denne fullmakta blir føreslått ført vidare i 2005, jf. Forslag til vedtak III. Det var eit tap på 19,4 mill. kroner på ordningane i 2003. Garantiansvaret for dei tre ordningane som er avvikla, men der staten framleis sit med garanti-ansvar, er samla sett redusert frå om lag 111 mill. kroner per 31. desember 2002 til om lag 46 mill. kroner ved utgangen av 2003.

Tabell 17.2 Garantifullmakter under kap. 1400 post 77

I Garanti for lån i SND	(i 1000 kr)
a) Tap i 2003	660
b) Garantiansvar 31.12.03	14 502
c) Fullmakt, nye tilsegner i 2004	0
d) Forslag til fullmakt, nye tilsegner i 2005	0
e) Totalramme i 2005	14 502

II Garanti frå SND til andre private kredittinstitusjonar på vegner av staten

	(i 1000 kr)
a) Tap i 2003	0
b) Garantiansvar 31.12.03	495
c) Fullmakt, nye tilsegner i 2004	0
d) Forslag til fullmakt, nye tilsegner i 2005	0
e) Totalramme i 2005	495

III Statsgaranterte lån i private kredittinstitusjonar og SND

	(i 1000 kr)
a) Tap i 2003	18 700
b) Garantiansvar 31.12.03	31 277
c) Fullmakt, nye tilsegner i 2004	0
d) Forslag til fullmakt, nye tilsegner i 2005	0
e) Totalramme i 2005	31 277

Post 78 Miljøtiltak til nikkilverka på Kola, kan overførast, kan nyttast under post 21

Løyvinga og tilsegnfullmakta under denne posten gjeld resultat område 8.

Under behandlinga av St.prp. 84 (2000-2001) slutta Stortinget seg til at Noreg løyver inntil 270 mill. kroner til modernisering av nikkilverket i Pet-sjenga på Kolahalvøya. Midlane skal òg dekkje kostnadane ved forvaltning av tilskotet. Føresetnaden for tilskotet er at det blir ein vesentleg reduksjon i utsleppa av SO₂, tungmetall og støv frå anlegga, og at det vart gitt skatte- og avgiftsfritak på det norske bidraget. Under statsministeren sitt offisielle besøk i juni 2001 vart avtale om fritak på skattar og avgifter inngått. Den nordiske investeringsbanken (NIB) er engasjert til å forvalte tilskotet. Banken skal òg yte eit lån til prosjektet i same storleik som tilskotet. Avtalane om tilskot og lån mellom NIB og eigarselskapet til nikkilverka vart underteikna første halvår 2002, om lag eit halvt år etter planane, noko som forseinka prosjektet.

Moderniseringsprosjektet er tredelt. Det går ut på å byggje briketteringsanlegg i Zapoljarny og å byggje ny smelteomn og ny svovelsyrefabrikk i Nikel. Investeringane på ca. 93,5 mill. USD blir finansierte med tilskotet frå Noreg og eit tilskot frå Sverige på 3 mill. USD, medan resten blir dekt av lån frå NIB (30 mill. USD) og eigendel frå Norilsk Nikel-konsernet. Ombygginga starta i 2002, ca. eit halvt år forseinka. Bygginga av briketteringsanleg-

get i Zapoljarny går som planlagt. Norilsk Nikel-konsernet gjer i tillegg omfattande investeringar i gruvedrift, knusing og oppkonsentrering av malm i Zapoljarny. Dette er viktige investeringar for vidare drift av nikkilverket.

Det er venta ein reduksjon i utslepp av svoveldioksid, støv og tungmetall på minst 90 pst. når prosjektet er gjennomført. Dette vil gi merkbar betring av helse og miljø lokalt og for miljøet i Finnmark.

Prosjektet har blitt seinka med ytterlegare 1,5 år i forhold til tidlegare planlagt ferdigstilling som var innan utgangen av 2006. Hovudgrunnen til dette var vanskar med handteringa av dei store mengdene med svovelsyre som vil bli produserte; bl.a. vart det vurdert å nytte ein alternativ teknologi som reduserer mengda av produsert svovelsyre. Dette er ein kjent teknologi som òg var eit alternativ tidlegare i planleggingsprosessen, og som ikkje vil påverke utsleppsreduksjonane. NIB har no opplyst at vurderingane er avslutta og at prosjektet held fram med bruk av den opphavlege teknologien. Norilsk Nikel-konsernet vil for eiga rekning bygge eit pilotanlegg av smelteovner i Montchegorsk. Dette vil sikre at den nye smelteovnen i Nikel møter dei miljøkrava Noreg har sett. Pga. seinkinga i framdrifta av prosjektet ser det ikkje ut til å vere behov for ny løyving til prosjektet i 2005. Regjeringa foreslår derfor inga løyving i 2005 på posten.

Det er avsett 0,7 mill. kroner under kap. 1400 post 21 til å dekkje utgifter ved forvaltning av tilskotet i 2005.

Rest på tilsegnfullmakta blir etter dette 141 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VI.

Post 79 Den nordiske verdsarvstiftelsen

Posten er ny og midlane vart før budsjetterte på kap. 1429 Riksantikvaren post 76. Midlane dekkjer tilskot til Den nordiske verdsarvstiftelsen (Nordic World Heritage Foundation, NWHF) gjennom ei grunnløyving på 3,5 mill. kroner.

Mål

Målet med løyvinga er å styrkje oppfølginga av verdsarvskonvensjonen til UNESCO. Den nordiske verdsarvstiftelsen skal bl.a. fungere som eit knutepunkt for den samla innsatsen frå dei nordiske landa på området, tilby teknisk ekspertise, spreie informasjon og medverke til nyskapande prosjekt, reise midlar og tilby assistanse til utviklingsland.

Oppfølging og kontroll

Det blir motteke årsrapportar og reviderte rekneskapsrapportar. Kontrollen skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll.

Post 80 Tilskot til universell utforming og tilgjenge for alle, kan overførast, kan nyttast under post 21

Midlane til universell utforming er auka med 15 mill. kroner frå 2004 til 2005. Det er oppretta ein ny tilskotspost for å ivareta oppfølginga av St.meld. nr. 40 (2002-2003) *Nedbygging av funksjonshemmende barrierer* og Stortingets vedtak om ein handlingsplan for auka tilgjenge til transport, bygg, informasjon og andre viktige samfunnsområde. Planen er kalla *Handlingsplan for universell utforming* og er koordinert av Miljøverndepartementet i samarbeid med Arbeids- og sosialdepartementet.

Midlane er knytte til sektorovergripande tiltak i handlingsplanen og tiltak innan Miljøverndepartementet sitt resultatområde 1-3 og 7-11. Ettersom offentlege instansar vil ha ansvaret for å initiere enkelte av tiltaka, er det behov for at ein del av midlane kan nyttast under post 21.

Mål

Føremål med ordninga er å leggje strategien *universell utforming* til grunn for å oppnå auka tilgjenge for alle til viktige samfunnsområde. Ordninga skal stimulere til nye løysingar for at produkt, byggverk og uteområde blir utforma slik at alle, utan omsyn til ulik funksjonshemming, skal kunne nytte dei på ein likestilt måte, utan særskilte tilpassingar eller hjelpemiddel. Målgrupper er ulike forvaltningsnivå, offentlege og private instansar og organisasjonar. Enkelte tiltak vil bli knytte til internasjonalt samarbeid.

Kriterium for måloppnåing

I tillegg til det overordna målet for tilskotsposten, vil Statssekretærutvalet for den sameinte politikken for funksjonshemma (SSU) gi råd om innsatsen på dei ulike sektorområda. Dei ulike sektorområda fastset vidare eigne resultatmål. Det vil bli utarbeidd meir konkrete mål i oppfølging av handlingsplanen for dei enkelte verksemdene som mottek støtte.

Tildelingskriterium

Tildeling av midlar er basert på sektorane sitt ansvar innan prioriterte område for auka tilgjenge, som er fastsette i Handlingsplanen for universell utforming og auka tilgjenge, og søknadar om midlar for kommande periode, sett opp mot resultatmåla for universell utforming.

Oppfølging og kontroll

Dei tiltaka som blir sette i gang vil bli følgde opp fagleg og økonomisk. Det blir kravd fagrapportar

eller annan dokumentasjon på gjennomførte tiltak og rekneskap av tilskotsmottakar. Sektorane sin sameinte innsats blir rapportert til SSU gjennom departementet sitt ansvar for koordineringa av innsatsområdet.

Evaluering

Handlingsplanen for universell utforming skal evaluerast. Evalueringa vil rette seg mot verknader ved gjennomføringa handlingsplanen innan ramma av styringsdokument og ordinære investerings- og tiltaksposter i statsbudsjettet.

Kap. 4400 Miljøverndepartementet (jf. kap. 1400)

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
02	Ymse inntekter	251	90	93
03	Refusjon frå Utenriksdepartementet	804	622	643
16	Refusjon frå fødselspengar/adopsjonspengar	1.781		
18	Refusjon av sjukepengar	1.701		
21	Oppdragsinntekter	1.366	713	737
	Sum kap. 4400	5.902	1.425	1.473

Post 02 Ymse inntekter

Under denne posten fører departementet meir tilfeldige inntekter, bl.a. gebyr for parkering på området til Miljøverndepartementet. Meirinntekter under denne posten gir grunnlag for tilsvarende meirutgifter under kap. 1400 post 01, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Post 03 Refusjon frå Utanriksdepartementet

Det er budsjettert med kr 643 000 i refusjon frå Utanriksdepartementet i samband med utgifter til

medlemskap i Den internasjonale naturvernunionen (IUCN) som er utgiftsført over kap. 1400 post 71.

Post 21 Oppdragsinntekter

Midlane er i hovudsak refusjonar knytte til utgifter i samband med oppdrag innan miljøretta bistand. Eventuelle meirinntekter under denne posten gir grunnlag for tilsvarende meirutgifter under kap. 1400 post 21, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Kap. 1410 Miljøvernforskning og miljøovervaking (jf. kap. 4410)

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
21	Miljøovervaking og miljødata	89.987	89.188	85.657
50	Basisløyvingar til miljøforskinsinstitutta	89.586	89.586	93.086
51	Forskningsprogram m.m.	125.468	120.018	116.518
52	Rekrutteringsstipend til kvinnelege miljøvernforskarar	200		
53	Internasjonalt samarbeid om miljøvernforskning	5.000	5.000	5.000
60	Kommunal overvaking og kartlegging av biologisk mangfald, <i>kan overførast</i>	4.008		
70	Nasjonale oppgåver ved miljøforskinsinstitutta	15.151	15.151	15.151
	Sum kap. 1410	329.400	318.943	315.412

Kap. 1410 Miljøvernforskning og miljøovervaking gjeld basisløyvingar og andre tilskot til miljøforskinsinstitutta, forskningsprogram m.m., og miljøovervaking og miljødata. Kapitlet rettar seg mot alle resultatområde. Løyvingane til miljøvernforskning er totalt sett uendra i forhold til saldert budsjett 2004, mens midlane til miljøovervaking er reduserte med 3,5 mill. kroner. Midlane til miljøovervaking er retta mot alle resultatområda, unntake resultatområde 10 Kart og geodata, og reduksjonen er fordelt jamt på alle desse. Pågåande aktivitetar skal skjermast i størst mogleg grad.

Post 21 Miljøovervaking og miljødata

Posten dekkjer utgifter til miljøovervaking og innhenting av data og miljøstatistikk knytte til dei miljøvernpolitiske resultatområda, under dette utgifter til resultatdokumentasjon og arbeidet med standardisering på miljøområdet. Posten dekkjer òg formidling av resultatata som blir oppnådde, bl.a. utvikling og drift av *Miljøstatus for Noreg* på Internett. Midlar til overvaking av vilt- og fiskeressursar som kan haustast er dekte over andre postar på Miljøverndepartementet sitt budsjett.

Utgiftene er i hovudsak kjøp av varer og tenester frå forskningsinstitutt m. fl. som gjennomfører den praktiske innsamlinga og behandlinga av overvaksingsdata.

Posten dekkjer bl.a. bidrag til artsdatabanken, det tverrsektorielle nasjonale programmet for kartlegging og overvaking av biomangfald, og overvaking av det som er att av fjellrevbestanden. (Ein viser til samla omtale av fjellreven under kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning.)

Vidare gir den kunnskap om miljøtilstanden og endringar i den, og er eit viktig grunnlag for å gjennomføre ein effektiv miljøvernpolitikk. Miljøovervaking og miljøstatistikk gir grunnlag for å vurdere i kva grad dei nasjonale miljømåla blir oppnådde, og kva miljø- og helseverknader ein oppnår med verkemiddelbruk og tiltak. Noreg pliktar gjennom ei rekkje internasjonale miljøvernavtaler å dokumentere utviklinga i miljøet og dei faktorane som påverkar miljøtilstanden, og deltek i ei rekkje internasjonale overvaksingsprogram. Resultata frå desse programma er det viktigaste grunnlaget for revisjon av eksisterande internasjonale avtaler og etablering av nye.

Auka vektlegging av resultatoppfølging og sektoransvar i miljøvernpolitikken gjer det nødvendig med meir systematisk bruk av miljøstatistikk enn tidlegare. Samarbeidsavtala med Statistisk Sentralbyrå har gitt gode oversikter over eksisterande statistikk som kan nyttast i samanheng med miljøovervaking.

Mange endringar i miljøtilstanden skjer gradvis og over lang tid. For å få den nødvendige informasjonen må overvaksingsprogramma derfor gå over fleire år.

Dette gjeld først og fremst område der det tidlegare har vore nødvendig å underbygge argumenta for tiltak med eit godt kunnskapsunderlag, bl.a. utslepp av næringsstoff til vassdrag og fjordområde, sur nedbør og ozon. På andre område er overvakinga under utvikling for å kunne møte nye krav og ny kunnskap. Dette gjeld særleg innanfor biologisk mangfald, nye miljøgifter og kulturminne. I 2005 er det lagt opp til å vidareføre dette.

Post 50 Basisløyvingar til miljøforskinsinstitutta

Midlane under posten dekkjer dei fleste resultat-områda. Løyvinga for 2005 er auka med 3,9 pst. i forhold til saldert budsjett 2004.

Det er viktig å sikre ei brei og god deltaking frå alle relevante forskingsmiljø i EUs rammeprogram for forskning. Forskningsrådet har sett i verk ei ordning med delfinansiering av eigendelen når institutta får tildelt prosjekt frå EU. Institutta høyrer inn under sektoransvaret til fleire departement. For 2005 foreslår Regjeringa ein auke på til saman 50 mill. kroner til delfinansiering av eigendelen ved EU-prosjekt i det sjette rammeprogrammet. Midlane blir løyvde over budsjetta til Nærings- og handelsdepartementet, Olje- og energidepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Miljøverndepartementet og Samferdseldepartementet. I tillegg ligg det midlar til ordninga på budsjetta til Utdannings- og forskingsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet som er vidareførte frå 2004. Forskningsrådet skal forvalte desse midlane som ei felles ordning. 3,5 mill. kroner av løyvinga på posten skal Miljøverndepartementet nytta til denne ordninga i 2005.

Mål

Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR), Norsk institutt for luftforskning (NILU), Norsk institutt for naturforskning (NINA), Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU), Norsk institutt for vassforskning (NIVA), Senter for jordfagleg miljøforskning (Jordforsk) og Senter for klimaforskning (CICERO) er sentralinstitutt innan sine område av miljøvernforskninga. Dei skal fungere som nasjonale kompetansesenter og ha ei kunnskapsstrategisk rolle overfor miljøvernforvaltninga, og skal tilfredsstille samfunnet sitt behov for å løyse problem på kort og lang sikt innan sine område. NIBR, NILU, NINA, NIKU, NIVA og Jordforsk danna i 2001 selskapet Miljøalliansen AS, som skal medverke til auka verdiskaping og kunnskapsproduksjon i samfunnet.

Posten dekkjer basisløyvingar til miljøforskinsinstitutta, under dette ein del av basisløyvinga til JORDFORSK. Noregs forskingsråd gir råd om fordeling av midlane. Basisløyvingane blir kanaliserte gjennom Noregs forskingsråd. Basisløyvinga omfattar grunnløyving og løyving til strategiske instituttprogram, jf. resultatområde 11 i tabellen over resultatområde.

Oppfølging og kontroll

Det blir motteke årsrapportar og reviderte rekneskapsoversyn for løyvingane, og kontroll skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll. For oppfølging av årsrapporten vil det bli halde møte med det enkelte institutt for drøftingar av miljøforvaltninga sine kunnskapsbehov. Noregs forskingsråd sin instituttpolitikk medfører at alle institutta skal evaluert ca. kvart 6. år. Følgjande institutt er evaluerte: NILU (1997), NIVA (1998), JORDFORSK (1998), NIKU (1999) og NIBR (2001). Ei samla vurdering av felles problem og samarbeidsområde mellom desse institutta var ferdig hausten 1999. Det vart bl.a. konkludert med at basisløyvinga har ein ikkje ubetydeleg innverknad på institutta si kompetanseutvikling. Grunnløyvinga er framleis eit sentralt verkemiddel for å sikre nødvendig kunnskapsbasis til å utvikle sentrale fagområde som ein ventar vil vere av verdi for forvaltninga. CICERO vart evaluert i 2000.

Post 51 Forskingsprogram m.m.

Posten er redusert med 3,5 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2004. Midlane under posten er retta mot forskingsprogram innafor alle resultatområde, unnateke resultatområde 10 Kart og geodata, og reduksjonen er lagt til resultatområde 5 Helse- og miljøfarlege kjemikaliar og resultatområde 7 Klimaendringar, luftforureining og støy. Pågåande aktivitetar skal skjermast i størst mogleg grad.

Mål

Mål for miljøvernforskninga er å medverke til å styrkje kunnskapsgrunnlaget for eit effektivt miljøvernarbeid og for ei berekraftig ressursforvaltning og samfunnsplanlegging. Miljøvernforskninga skal gi eit godt kunnskapsunderlag for nasjonale forvaltningsoppgåver, for avgjerder i politikktutforming og som grunnlag for internasjonalt miljøvern-samarbeid.

Hovudvekta er lagt på forskning innan klimaendringar, inkl. forskning på biologiske og samfunns-vise effektar av klimaendringar. Marin forskning og forskning innan biologisk mangfald og helse- og miljøfarlege kjemikaliar blir òg prioritert. I 2004 vart 13 forskingsprogram finansierte over Miljøvern-departementet sitt budsjett, og alle var samfinansierte, hovudsakleg med midlar frå budsjetta til andre departement. Forsking er eit viktig verkemiddel og er derfor nærare omtalt under dei enkelte resultatområda. Det blir framleis arbeidd for å betre integreringa av miljøvernforskning i alle

relevante delar av verksemda innan Noregs forskingsråd.

Oppfølging og kontroll

Det blir motteke årsrapportar frå Noregs forskingsråd som er utarbeidde på bakgrunn av innspel frå programstyra. I tillegg er representantar frå miljøvernforvaltninga valde inn i programstyre.

Post 53 Internasjonalt samarbeid om miljøvernforskning

Mål

Tilskotet er kontingent for medlemskap i International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA).

Oppfølging og kontroll

Kontingenten blir overført Noregs forskingsråd som tek vare på den norske medlemskapen.

Post 60 Kommunal overvaking og kartlegging av biologisk mangfald, kan overførast

Posten er lagt ned i statsbudsjettet for 2004, og midlane er i all hovudsak overførte til rammetil-

skotet til kommunane under Kommunal- og regionaldepartementet.

Post 70 Nasjonale oppgåver ved miljøforskningsinstitutta

Mål

Målet er å syte for at alle miljøinstitutta har ressurser til fagleg rådgjeving til miljøvernforvaltninga, til deltaking og fagleg støtte for miljøvernforvaltninga i internasjonale organ ved behov, informasjons- og opplysningsarbeid overfor forvaltning, næringsliv og publikum, kvalitetssikring av data, etablering og vedlikehald av relevante nasjonale databasar og bibliotekfunksjonar m.m.

Oppfølging og kontroll

Det blir motteke reviderte rekneskapoversyn for løyvingane, og kontroll skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll. Det skal haldast årlege møte med kvart enkelt institutt for drøftingar av dei nasjonale oppgåvene.

Kap. 4410 Miljøvernforskning og miljøovervaking (jf. kap. 1410)

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
50	Refusjon frå diverse fond	4.000	4.000	4.000
	Sum kap. 4410	4.000	4.000	4.000

Beløpet gjeld den delen av basisløyvinga til NINA som er finansiert av inntektene til Viltfondet

og Statens fiskefond. Ein viser til omtale under kap. 4425 under programkategori 12.20.

Programkategori 12.20 Biomangfold og friluftsliv

Regjeringa prioriterer høgt å ta vare på norsk natur. Dei siste hundre åra er villmarksprega område (minst 5 km frå nyare tekniske inngrep) i Noreg redusert frå omkring halvparten av landarealet til 12 pst. og til berre 5 pst. i Sør-Noreg. For å verne om dei villmarksområda som er att for kommande generasjonar, vil Regjeringa fortsetje det intensiverte arbeidet med å gjennomføre nasjonalparkplanen. Sidan tiltredinga i 2001 har Regjeringa oppretta i alt 321 verneområde på til saman 7 840 km². I løpet av 2005 er følgjande verneplanar planlagt gjennomførte innanfor nasjonalparkplanen: Varangerhalvøya, Reinheimen, Øvre Dividal (utviding av nasjonalpark), Naustdal/Gjengedal, Folgefonna, Hallingskarvet, Sjørdalen/Isdalen, Visten/Lomsdal, Hyllingsdalen og Sylane. Nye nasjonalparksenter vil bli oppretta, og forvaltnings- og skjøtselstiltak i nasjonalparkane vil bli prioriterte.

I 2005 er det planlagt vernevedtak for alle gjenstående tematiske fylkesvise verneplanar, med unntak av verneplan for myr i Finnmark og verneplan for edellauvskog i Sogn og Fjordane som er planlagt vedtekne i 2006. Med dette har ein nådd målet i St.meld. nr. 68 (1980-81) om gjennomføring av fylkesvise, tematiske verneplanar for tema edellauvskog, myr, våtmark og sjøfugllokaltetar – totalt 70 verneplanar.

I 2005 er dei første vernevedtaka planlagt i samband med frivillig vern av skog. Dette gjeld pilotprosjektet med Skogeigarforbundet. Det vil òg bli gjennomført vernevedtak for gjenstående område som hadde meldeplikt fram til 1. august 2003. Vernesaka for Trillemarka Rollag-Østfjell i Buskerud skal først vidare. Vidare er det planlagt utviding av to verneområde i Østfold i samband med salet

av Saugbruksskogane. I 2005 vil ein òg fatte dei første vernevedtaka i samband med utvida skogvern på Statsskog sitt areal, og vurdere utvida vern på statleg eigedom på Songli i Sør-Trøndelag.

Det er viktig å verne om det biologiske mangfaldet. Av dei ca. 14 500 artene totalt i Noreg er 20 pst. raudlista. Omlag 45 pst. av desse er knytte til skog, 30 pst. til kulturlandskap, 20 pst. til ferskvatn og våtmark/myr, 7 pst. til kyst og 3 pst. til fjell.

Regjeringa vil halde fram med å styrkje arbeidet med å ta vare på dei ville laksestammene. I løpet av dei to siste åra er løyvingane til kamp mot lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* nesten tredobla, og innsatsen vil bli ytterlegare styrkt i 2005. Andre bevaringstiltak, forskning og overvaking er òg prioriterte. Ordninga med nasjonale laksevassdrag og laksefjorvar vil bli ferdigstilt mot slutten av 2005. Direktoratet for naturforvaltning har utarbeidd forslag til eit program for overvaking og evaluering av ordninga.

Arbeidet med å redde fjellreven frå utrydding vil framleis bli prioritert. Det blir arbeidd med eit prosjekt for innfangning og avl av fjellrev for seinare utsetjing i naturen. Eit forsøk med raudrevkontroll er sett i verk på Varangerhalvøya. I tillegg blir det drive nødvendig overvaking av fjellreven.

Regjeringa tek sikte på ei opptrapping av innsatsen for friluftslivet. *Friluftslivets år* blir arrangert i 2005, og det vil bli stor merksemd om friluftsliv som ein viktig del av norsk veremåte og identitet. Målgruppene vil særleg vere barn og unge og dei funksjonshemma. Regjeringa legg vekt på å betre tilgjenge for allmenta til friluftsområde i strandsona og i nærleiken av byar og tettstader.

Utgifter under programkategori 12.20 fordelte på kapittel

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
1425	Vilt- og fisketiltak (jf. kap. 4425)	62.648	67.500	70.200	4,0
1426	Statens naturoppsyn (jf. kap. 4426)	87.300	92.545	100.656	8,8
1427	Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap. 4427)	436.904	514.423	517.772	0,7
	Sum kategori 12.20	586.851	674.468	688.628	2,1

Utgiftene under programkategori 12.20 gjeld i hovudsak tre resultatområde; 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald, 2 Friluftsliv og 11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesopp-

gåver. Det blir vist til innleiinga i del 2 der det blir gjort greie for budsjettvise endringar i 2005 innanfor dei ulike resultatområda.

Kap. 1425 Vilt- og fisketiltak (jf. kap. 4425)

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	25.480	28.365	26.865
61	Tilskot til kommunale vilttiltak, <i>kan overførast</i>	5.235	6.000	5.500
70	Tilskot til fiskeformål, <i>kan overførast</i>	4.806	5.000	8.500
71	Tilskot til viltformål, <i>kan overførast</i>	27.126	28.135	29.335
	Sum kap. 1425	62.648	67.500	70.200

Kap. 1425 Vilt- og fisketiltak omfattar utgifter til vilt- og fisketiltak og delar av vilt- og fiskeforvaltninga. Midlane under kap. 1425 er hovudsakleg retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald, men har samtidig eit klart innslag av tilrettelegging for friluftsliv i form av jakt og fiske, jf. resultatområde 2 Friluftsliv.

Utgiftene over kap. 1425 er finansierte ved avgifter på jakt og fiske, og motsvarer inntekter over kap. 4425 Refusjonar frå Viltfondet og Statens fiskefond. Samla sett er utgiftene auka med 2,7 mill. kroner i høve til 2004. For nærare utgreiing om avgiftene og forholdet mellom kap. 4425, 1425 og inntektene til fonda, viser vi til omtale under kap. 4425.

Lønn og godtgjersler til fast tilsette innan det statlege verksemdsområdet blir ikkje dekte over kap. 1425, men over kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning og kap. 1510 Fylkesmannsembeta.

Både løyvingforslaga under tilskotspostane og store delar av løyvingforslaget under post 01 går til formål som er viktige for den lokale vilt- og fiskeforvaltninga.

I 2004 blir bruken av fondsmidlane gjennomgått i samarbeid med representantar for brukarinteressene. Føremålet med gjennomgangen er å sikre at midlane blir nytta på ein kostnadseffektiv måte i forhold til måla innan vilt- og fiskeforvaltninga. Dette må sjåast i nær samanheng med det strategiske arbeidet for å styrkje den lokale vilt- og fiskeforvaltninga basert på bl.a. driftsplanar. Endringane vil gi grunnlag for enklare rollefordeling mellom forvaltningsnivåa og eit tettare samarbeid mellom den statlege forvaltninga, kommunane, rettshavarane og interesseorganisasjonane om bruken av fondsmidlane.

Post 01 Driftsutgifter

Midlane under posten er i hovudsak retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

Løyvinga skal dekkje utgifter til faglege prosjekt og utgreingar som grunnlag for konkrete forvaltningstiltak, og administrative kostnader knytte til desse prosjekta. Midlane skal nyttast til å leggje til rette for ei langsiktig og berekraftig utnytting av vilt- og fiskeressursane og allmenta sin tilgang til desse. Posten dekkjer utgifter til fallvilt og drift av villreinnemndene. Midlane dekkjer òg utgifter til lønn og godtgjersler for mellombels tilsette knytte til gjennomføringa av prosjekt og spesielle utgreingar o.a.. I tillegg dekkjer midlane utgifter til saksførebuing, forvaltning av tilskotspostane over kap. 1425, og fondsforvaltninga av Viltfondet og Statens fiskefond med 4,5 mill. kroner. Dette er i samsvar med ein fleirårig praksis. Desse utgiftene blir førte ut av posten og inntektsførte på kap. 4427 post 01 som korresponderer med utgifter over kap. 1427 post 01, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Posten er redusert med 1,5 mill. kroner for å prioritere ressursane over på tiltakspostane.

Post 61 Tilskot til kommunale vilttiltak, kan overførast

Tilskotsordninga er retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald. I budsjettet for 2005 blir det gjort framlegg om ein reduksjon i løyvinga på 0,5 mill. kroner. Reduksjonen er bl.a. gjort for å få fleire midlar til post 71 Tilskot til viltformål.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å medverke til å gjennomføre ei berekraftig viltforvaltning i kommunane.

Posten skal dekkje utgifter til tiltak innan den lokale viltforvaltninga. Kommunane skal i utgangspunktet sjølve dekkje dei administrative kostnadene sine til viltarbeidet, jf. Ot.prp. nr. 37 (1999-2000) *Om lov om endring i viltloven*. Det er likevel nødvendig i ein overgangsperiode å føre vidare høvet til å stimulere og styrkje kommunale viltforvaltningstiltak.

Posten skal berre dekkje delar av dei kommunale utgiftene til tiltak, etter at fellingsavgifter for elg og hjort blir kravde inn av kommunen og inngår i kommunale viltfond.

Tildelingskriterium

Tildeling skjer på bakgrunn av søknader og melde behov frå kommunane. Fylkesmannen tildeler midlar til kommunane i tråd med regionalt prioriterte tiltak. Ved tildelinga legg ein serleg vekt på kommunar som sjølve har eit avgrensa inntektsgrunnlag gjennom fellingsavgiftene, dvs. kommunar som har små bestandar av hjortevilt, og der dei kommunale viltfonda bør få tilført midlar til prioriterte tiltak via denne tilskotsposten. Det kan gis tilskot til kartlegging av viltressursane og viltinteressene i kommunane, innarbeiding av viltinteressene i kommunale planar, oppretting og drift av driftsplanområde, deltaking i rettshavarane sitt driftsplanarbeid, delfinansiering av kompetansegivande etter- og vidareutdanning i viltforvaltning og andre oppgåver som følgjer av kommunane si mynde etter viltlova. Det kan ikkje ytast tilskot til å dekkje administrative kostnader i kommunane. Det skal særleg leggjast vekt på å styrkje interkommunale fellesprosjekt som omfattar kommuneovergripande viltbestandar. Ein del av midlane på posten blir disponert til felles tiltak for kommunane, under dette kjøp av tenester i hjorteviltregisteret og hjortesenteret på Svanøy.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av rapportar frå tilskotsmottakarane.

Post 70 Tilskot til fiskeformål, kan overførast

Tilskotsordninga er retta mot resultatområda 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald og resultatområde 2 Friluftsliv. Løyvinga skal gå til både å dekkje lokalt og sentralt styrte tiltak. Ordninga blir foreslått styrkt med 3,5 mill. kroner i 2005 som følgje av justeringar i fiskaravgifta og oppspart kapital i Statens fiskefond. Ein viser til nærare omtale under kap. 4425 post 52.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å medverke til forvaltning og tiltak knytte til berekraftig bruk av utnyttelege bestandar av anadrom laksefisk, til beste for fiskarar og rettshavarar.

Tildelingskriterium

Tilskot blir gitt tiltak i regi av lag og organisasjonar etter søknad. Det kan gis tilskot til investeringar, spesielle driftsutgifter til fiskefremjande formål, anvend forskning og overvaking. Det kan òg gis tilskot til tiltak direkte retta mot rekruttering eller stimulering til fiske etter laks.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskotsmottakarane leverer sluttrapportar og -rekneskap og eventuelt framdriftsrapportar med rekneskap. Det blir gjort ein generell formalia- og sannsynskontroll av rapportane og rekneskapane. Tilskot til FoU blir kontrollerte spesielt i forhold til dei forventningane som er gitt i tilsegna eller kontrakten.

Post 71 Tilskot til viltformål, kan overførast

(i 1 000 kr)

Underpost	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
71.1	Hjortevilttiltak	6.894	7.000	7.000
71.2	Villreintiltak	2.083	1.700	2.200
71.3	Lokale vilttiltak m.v.	11.871	13.435	14.135
71.4	Viltovervaking	6.278	6.000	6.000
	Sum post 71	27.126	28.135	29.335

Midlane under posten er retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald. I 2004-budsjettet vart posten auka med 2,5 mill. kroner. Ein gjer framlegg om å auke posten med ytterlegare 1,2 mill. kroner i 2005 til styrking av villreintiltak, jf. underpost 2, og lokale vilttiltak, jf. underpost 3.

Mål

Målet for tilskotsordninga er å medverke til å gjennomføre oppgåver innan viltforvaltninga og tiltak i regi av enkeltpersonar, lag og organisasjonar der tiltaket har ein regional, interkommunal eller nasjonal karakter.

Etter endringane i viltlova i 2001, krev kommunane inn og disponerer fellingsavgiftene for elg og hjort som ein del av eit kommunalt viltfond. Det er derfor føresett at søknader om tilskot til tiltak som har reint kommunal karakter blir viste til dei kommunale viltfonda som er finansierte med fellingsavgifter, midlar frå post 61, og eventuelt eigne kommunale midlar. Tiltak av regional karakter er føresett ivaretekne ved at fylkesmennene forvaltar delar av løyvinga etter tildeling frå Direktoratet for naturforvaltning.

Tildelingskriterium

På bakgrunn av søknader innanfor prioriterte satsingsområde tildeler fylkesmannen tilskot til tiltak som kan stimulere til regionale utviklingsoppgåver, og som støttar opp om kommunale og interkommunale prioriterte tiltak, under dette tiltak som stimulerer til eit større engasjement i arbeidet med driftsplanar blant rettshavarane, og som støttar opp under betre tilrettelegging av jakttilhøva for allmenta.

Tiltak som kan gis tilskot er kartlegging av viltressursane/viltet sine leveområde, kartlegging av viltinteressene i kommunar og regionar, innarbeid

ding av viltet sine leveområde og viltinteressene i kommunale planar etter plan- og bygningslova, kartlegging og iverksetjing av tiltak med formål å betre bestandsoversyn, oppretting og drift av lokale samarbeidsråd, deltaking i rettshavarane sitt driftsplanarbeid, FoU og studentoppgåver, organisasjonar, lag og foreiningar som ønskjer å setje i verk tiltak, og andre prioriterte viltføremål. Det kan òg gis tilskot til tilrettelegging, organisering og informasjon om jakt og jakttilhøve. Fordeling av midlane på dei ulike fylka skjer etter nøklar baserte på bl.a. innbetalt jegeravgift, talet på jegerar i fylket, felt vilt m.m.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskotsmottakarane leverer sluttrapportar og -rekneskap og eventuelt framdriftsrapportar med rekneskap. Det blir gjort ein generell formalia- og sannsynskontroll av rapportane og rekneskapane.

Underpost 71.1 Hjortevilttiltak

Underposten skal dekkje tiltak knytte til handlingsplan for forvaltning av hjortevilt som er utarbeidd i samarbeid mellom forvaltninga og organisasjonane i 1995. Ein revisjon av denne handlingsplanen vart gjennomført i 2004, og revisjonen vil bli følgd opp i 2005. Underposten skal òg dekkje dei sentrale overvakingssystema for utvikling og samansetning av bestandar, og programmet for helseovervaking av hjortevilt. Dette er viktige grunnlagsdata for konkret forvaltning. Midlar blir òg nytta i hjorteviltforvaltninga til tiltaksretta undersøkingar, metodeutvikling, tilskot til praktiske tiltak, medverknad til å løyse oppgåver og stimulerings- og informasjonstiltak i regi av organisasjonar m.m., og forvaltningsretta FoU og sentrale utviklingstiltak som er nødvendige for seinare å kunne setje i verk praktiske tiltak.

Underpost 71.2 Villreintiltak

Underposten skal dekkje tiltak i villreinforvaltninga som drift av villreinområda, teljing av bestandar, overvaking, driftsplanar, arbeid med å sikre leveområda, forvaltningsretta FoU og sentrale utviklingstiltak som er nødvendige for seinare å kunne setje i verk praktiske tiltak. I 2003 vart det sett i verk ei ordning der innbetalte fellingsavgifter skal tilbakeførast til det enkelte villreinområdet, og der midlane skal disponerast av villreinnemnda til tiltak. I 2004 blir prosjektet *Villrein og Samfunn* gjennomført med ein brei gjennomgang av kunnskapsstatus og eksisterande tiltak og verkemiddel i villreinforvaltninga, i eit nært samspel mellom forskning, forvaltning og brukarar. Formålet er å leggje grunnlaget for å tryggje framtida for villreinen. Ein gjer framlegg om å styrkje underposten med 0,5 mill. kroner.

Underpost 71.3 Lokale vilttiltak mv.

Midlane blir nytta til vilttiltak og prosjekt i regi av regionale og landsomfattande organisasjonar, forvaltningsretta FoU knytt til dokumentasjon og

overvaking av biologisk mangfald, og sentrale utviklingstiltak som er nødvendige for seinare å kunne setje i verk praktiske tiltak i distrikta.

Midlane skal òg nyttast til sentrale organisasjonar som utførar oppgåver på vegner av eller i samarbeid med styresmaktene for viltforvaltninga. Fleire av dei store landsdekkjande organisasjonane utfører eit omfattande frivillig arbeid innan viltforvaltning. I budsjettet for 2004 vart det lagt inn ein auke på 2,5 mill. kroner til dette arbeidet. I budsjettet for 2005 gjer Regjeringa framlegg om å styrkje arbeidet ytterlegare med ei auke på 0,7 mill. kroner.

Underpost 71.4 Viltovervaking

Midlane blir nytta til overvakingssoppgåver som skal sikre ei løpande oversikt over bestandsstatus og utvikling av arter og artsgrupper av vilt, som ikkje er dekt over underpost 71.1 eller underpost 71.2. Dei sentrale overvakingssprosjekta skal gi eit årleg oppdatert datagrunnlag for å setje i verk både sentrale, regionale og lokale forvaltningstiltak og justering av verkemiddel, og avdekkje kunnskapsbehov.

Kap. 4425 Refusjonar frå Viltfondet og Statens fiskefond (jf. kap. 1425)

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
51	Refusjon frå Viltfondet	48.510	54.500	53.700
52	Refusjon frå Statens fiskefond	13.000	13.000	16.500
	Sum kap. 4425	61.510	67.500	70.200

Hovuddelen av refusjonane til statsbudsjettet, basert på inntektene frå jeger- og fiskaravgiftene til Viltfondet og Statens fiskefond, er budsjettert under denne posten. Refusjonane under kap. 4425 gir grunnlag for tilsvarende utgifter som er budsjetterte under kap. 1425 Vilt- og fisketiltak.

Refusjonane frå Viltfondet og Statens fiskefond over kap. 4425 i budsjettet vart auka med om lag 6 mill. kroner i 2004. Dette skuldast oppspart kapital i fonda. Ved inngangen til 2005 vil den ekstra kapitalen vere oppbrukt. Regjeringa gjer framlegg om å auke jeger-, fellings- og fiskaravgiftene. Saman med ei omkanalisering av ressursane frå forvaltning til tiltak, gjer dette det mogleg å halde oppe og delvis styrkje omfanget av vilt- og fisketiltak trass den reduserte kapitalen i fonda. Forslaget er basert på venta inntekter i fonda i 2005, jf. omtale under kvart fond nedanfor.

Post 51 Refusjonar frå Viltfondet

Hovuddelen av dei midlane som blir refunderte frå Viltfondet til statsbudsjettet blir budsjettert under denne posten. Viltfondet refunderer i tillegg midlar til kap. 4410 post 50 og til kap. 3904, jf. omtale nedanfor.

Refusjonane frå Viltfondet til posten er foreslått reduserte med om lag 0,8 mill. kroner. Dette som følgje av bl.a. særskilt bruk av kapitaliserte inntekter i fonda i 2004.

Nærare om Viltfondet*Mål*

§ 40 i Viltlova fastset at «den som vil drive jakt eller fangst etter denne lov, skal betale jegeravgift etter satser og regler som Kongen fastsetter» og at «for hvert dyr som tillates felt eller felles av elg, hjort

og villrein skal det betales en fellingsavgift etter satser og regler som Kongen fastsetter. Kongen kan bestemme at kommunen innenfor nærmere rammer kan fastsette fellingsavgiften for elg og hjort».

Gjennom behandlinga av statsbudsjettet for 1989 fastsette Stortinget følgjande retningslinjer for bruken av midlane i Viltfondet:

- Viltfondet skal nyttast til forvaltningstiltak som kjem viltet og allmenta til gode, under dette viltforvaltning i kommunane, lokale, regionale og sentrale vilttiltak, viltforskning, førebyggjande tiltak mot og vederlag for skadar valda av hjortevilt, jegerregister og jegerservice.
- Den årlege fordelinga av midlar mellom formåla som er nemnde over, skal gå fram av Miljøverndepartementet sin budsjettproposisjon. Ved budsjetteringa er det føresett at ca. halvparten av midlane frå jegeravgifta skal gå til vilttiltak i distrikta og at fellingsavgiftene som er knytte til villrein skal nyttast i villreinforvaltninga.

Inntekter og avgiftssatsar

Inntektene til Viltfondet kjem i hovudsak frå jegeravgifter og fellingsavgifter. Ordninga med Viltfondet synleggjer på denne måten at tilretteleggings-tiltak for jakt og delar av viltforvaltninga for ein stor del er baserte på brukarfinansiering. I tillegg

kjem meir tilfeldige typar inntekter til fondet frå enkelte typar fallvilt og frå renter av fondskapitalen.

I 2001 vart det gjennomført ei omfattande omlegging av viltforvaltninga, der kommunane i staden for staten krev inn og disponerer fellingsavgiftene for elg og hjort og fører desse inntektene i kommunale viltfond. Omleggingsarbeidet blir følt opp løpande av Direktoratet for naturforvaltning. Det er fastsett ei statleg rammeforskrift for dei kommunale viltfonda, der inntektene til kommunane frå fellingsavgifter inngår. For dei fellingsavgiftene som blir kravde inn for villrein, er det etablert ei tilsvarende ordning, der midlar blir tilbakeførte til det enkelte villreinområde i høve til innbetalte avgifter føregående år.

Ein gjer framlegg om å auke jegeravgifta og fellingsavgiftene for 2005. Fellingsavgiftene har ikkje vore endra sidan 1996. Jegeravgifta vart sist justert i 2001. Ein gjer derfor framlegg om ei jamn oppjustering på ca. 10 pst. i avgiftene, for på den måten å kunne halde fram med å finansiere vilttiltak i same omfang som før.

Dei nye satsane er oppgitt i tabellen under. For oversikta sin del er dei økonomiske konsekvensane for kommunane i 2005 tekne med, slik at den samla bruken av verkemiddel kan sjåast under eitt. Merk at for kommunane er dei oppgitte avgiftene maksimalsatsar.

Tabell 17.3 Framlegg om jeger- og fellingsavgifter i 2005 (tal i heile kroner):

Type avgift:	Storleiken på avgifta i 2005	Estimert tal innbetalingar	Venta innbetalt totalbeløp	Inntektsført
Jegeravgift generelt:	265	191 000	50 615 000	Viltfondet
Jegeravgiftstillegg hjortevilt:	70	99 000	6 930 000	Viltfondet
Gebyr jaktstatistikk:	165	10 000	1 650 000 ¹	Viltfondet
Gebyr ekstra jegeravgiftskort:	55	3 000	165 000	Viltfondet
Fellingsavgift vaksen rein:	235	4 000	940 000	Viltfondet
Fellingsavgift reinkalv:	135	1 500	202 500	Viltfondet
Sum statlege avgifter:			60 502 500	Viltfondet
Fellingsavgift vaksen elg:	440	25 400	11 176 000	Kommunane
Fellingsavgift elgkalv:	255	12 600	3 213 000	Kommunane
Fellingsavgift vaksen hjort:	330	17 500	5 775 000	Kommunane
Fellingsavgift hjortekalv:	200	5 000	1 000 000	Kommunane
Sum kommunale avgifter:			21 164 000	Kommunane

¹ Innkrevjing av gebyret skjer etterskotsvis i 2005, for dei som ikkje leverte jaktstatistikk i 2004. Talet er vurdert til ca. 10 000.

Etter innføring av gebyr for å late vere å rapportere utbytte av jakta til statistiske føremål har statistikkgrunnlaget blitt vesentlig betra. Etter at det i starten var relativt mange jegerar som let vere å rapportere, er det venta at denne delen no blir stabilisert på om lag 10 000 krav om gebyr. Dette inneber at om lag 5 pst. av jegerane ikkje leverer rapport slik dei skal. Inntektene frå avgiftene gjer at det blir budsjettert med ein kapitalstraum i Viltfondet som vist i tabellen under.

Tabell 17.4 Berekning av kapital i Viltfondet i 2005:

(i 1000 kr):	
Tekst:	Beløp
Saldo per 31.12.03:	8 988
Budsjettert innbetalt i 2004:	55 950
Budsjettert refusjon i 2004 (utbetalningar frå fondet):	-62 100
Budsjettert saldo per 31.12.04:	2 838
Budsjettert innbetalt i 2005 ¹	61 303
Budsjettert refusjon i 2005 (utbetalningar frå fondet):	-61 300
Budsjettert saldo per 31.12.05:	2 841

¹ Talet inkluderer stipulerte renteinntekter og andre inntekter på 0,8 mill. kroner.

Administrasjon og økonomiforvaltning

Viltfondet blir forvalta av Miljøverndepartementet ved Direktoratet for naturforvaltning. Utgiftene over statsbudsjettet skal normalt svare til fondet sine stipulerte inntekter same året. Eventuelle overskytande inntekter skal overførast og kapitaliserast i fondet, og gi grunnlag for eventuelle større refusjonar kommande år.

Refusjonane frå Viltfondet som blir førte under kap. 4425, kap. 4410 og kap. 3904, finansierer utgifter til vilttiltak og viltforvaltning over kap. 1425, forskning på viltressursar over kap. 1410 post 50 og utgifter til drift av Jegerregisteret i Brønnøysundregistra over kap. 0904 under Nærings- og handelsdepartementet sitt budsjett, jf. St.prp. nr. 1 (2004-2005) for Nærings- og handelsdepartementet.

I budsjettet for 2005 gjer ein framlegg om at 4,6 mill. kroner blir refunderte til Brønnøysundregistra over kap. 3904.

Den samla budsjetteringa av refusjonane frå Viltfondet går fram av tabellen under:

Tabell 17.5 Samla refusjonar frå Viltfondet i 2005:

(i 1000 kr)	
Formål:	Refusjonar
Sentrale fallviltutgifter (kap. 1425.01):	1 000
Drift villreinnemndene (kap. 1425.01):	2 500
Prosjekt, administrasjon, jaktstatistikk mv. (kap. 1425.01):	15 365
Kommunal viltforvaltning (kap. 1425.61):	5 500
Hjortevilttiltak (kap. 1425.71.1):	7 000
Villreintiltak (kap. 1425.71.2):	2 200
Lokale vilttiltak (kap. 1425.71.3):	14 135
Viltovervaking (kap. 1425.71.4):	6 000
Sum refusjon frå Viltfondet under kap. 1425, jf. kap. 4425:	53 700
Viltforskning, NINA (kap. 1410.50 jf. kap. 4410.50):	3 000
Drift av Jegerregisteret (kap. 0904 jf. kap. 3904):	4 600
Sum refusjon frå Viltfondet i 2005:	61 300

Spesielt om hjortevilt og fallvilt

Sjølv om kommunane har fått primæransvaret for forvaltninga av hjortevilt og for alt fallvilt, er det likevel nasjonale oppgåver innan desse felte som må løysast. FoU-tiltak og overvaking av hjortevilt blir dekte av Viltfondet, gjennom den differensierte jegeravgifta. Differensieringa inneber at hjorteviltjegerane betaler eit tillegg til jegeravgifta, og på denne måten medverkar dei særskilt til nødvendige nasjonale oppgåver.

Når det gjeld fallvilt, er det framleis eit behov for å gjennomføre sentrale analysar av individ som blir funne igjen som fallvilt eller avliva av ulike årsaker, spesielt for rovviltartene. Slike analysar må framleis gjennomførast av Direktoratet for naturforvaltning. Utgiftene til sentrale oppgåver i samband med hjortevilt og fallvilt er budsjetterte under kap. 1425 post 01.

Post 52 Refusjonar frå Statens fiskefond

Hovuddelen av dei midlane som blir refunderte frå Statens fiskefond til statsbudsjettet er budsjettert under denne posten. Statens fiskefond refunderer i tillegg midlar til kap. 4410 post 50.

Refusjonane frå Statens fiskefond til kap. 4425 post 52 er foreslått auka med 3,5 mill. kroner. Dette gir grunnlag for ein tilsvarende auke i utgiftene til tilskot for lokale fiskeformål, jf. kap. 1425 post 70.

Nærare om Statens fiskefond

Mål

I lov om laksefisk og innlandsfisk m.v., § 30, heiter det at den som er fylt 16 år og vil fiske etter anadrom laksefisk eller innlandsfisk skal betale avgift til fiskefondet. Fiskaravgift på alt fiske etter innlandsfisk vart sett til kr 0 frå og med 2002, slik at det no berre skal betalast avgift for fiske etter anadrom laksefisk. Det er gitt visse unntak, bl.a. for fiske i medhald av reindriftslovgivinga og til undervisnings- eller behandlingsformål.

Følgjande retningslinjer for bruken av midlar frå Statens fiskefond er lagt til grunn:

- Statens fiskefond skal nyttast til forvaltningstiltak knytte til anadrom laksefisk og som kjem samfunnet og allmenta til gode; under dette investeringar, spesielle driftsutgifter til fiskefremjande føremål, fiskeforskning og overvaking.
- Den årlege fordelinga av midlane mellom formåla som nemnde over, skal gå fram av Miljøverndepartementet sin budsjettproposisjon. Ved budsjetteringa er føresett at omlag halvparten av fondet sine inntekter skal gå til lokale tiltak.

Inntekter og avgiftssatsar

Inntektene til Statens fiskefond består av fiskaravgift på anadrom laksefisk og renter av kapitalen i fondet. Ordninga med Statens fiskefond synleggjer at tilretteleggingstiltak, og delar av fiskeforvaltninga retta inn mot anadrome fiskearter, for ein stor del er basert på brukarfinansiering.

Avgifta for fiske etter anadrom laksefisk har vore uendra på kr 180 sidan 1992. Prisstigninga i perioden har vore på nærare 30 pst.. Regjeringa gjer framlegg om ei oppjustering av avgifta med ca. 10 pst. for 2005. Avgifta blir dermed på kr 200. Samtidig gjer ein framlegg om å opprette ei familieavgift på kr 320 som skal gjelde for ektefelle/sambuarar med eventuelle barn mellom 16 og 18 år og

einslege med barn i same aldersgruppa (barn under 16 år er fritekne for avgifta). Vidare gjer ein framlegg om å innføre ei eiga avgift for fiske med faststående reiskap i sjøen. Sesongstart for dette fisket varierer i dei forskjellige regionane, og ein gjer framlegg om ein sats på kr 500 for dei som kan starte fisket før 1. juli, og ein sats på kr 300 for dei som har fiskestart etter 1. juli. Noregs Grunneigar- og Sjøfiskelag (NGSL) som organiserar sjølaksefiskarane har uttalt seg positivt til innføring av ei slik avgift.

Inntektene frå avgiftene gjer at det er budsjettert med ein kapitalstraum i Statens fiskefond som vist i tabellen under.

Departementet har lagt til grunn at inntektene i 2005 blir om lag 2,5 mill. kroner høgare enn i 2004. Samtidig gjer ein framlegg om å tære noko på oppspart kapital i fondet.

Tabell 17.6 Berekning av kapital i Statens fiskefond i 2005:

	(i 1000 kr)
Tekst:	Beløp
Saldo per 31.12.03:	1 848
Budsjettert innbetalt i 2004:	14 620
Budsjettert refusjon i 2004 (utbetalningar frå fondet):	-14 000
Budsjettert saldo per 31.12.04:	2 468
Budsjettert innbetalt i 2005 ¹ :	16 890
Budsjettert refusjon i 2005 (utbetalningar frå fondet):	-17 500
Budsjettert saldo per 31.12.05:	1 858

¹ Talet inkluderer stipulerte renteinntekter på 0,15 mill. kroner.

Administrasjon og økonomiforvaltning

Statens fiskefond blir forvalta av Miljøverndepartementet ved Direktoratet for naturforvaltning. Utgiftene over statsbudsjettet skal normalt svare til dei inntektene ein ventar at fondet vil ha same året. Eventuelle overskytande inntekter skal overførast og blir kapitaliserte i fondet.

Refusjonane frå Statens fiskefond finansierer utgifter til fisketiltak og fiskeforvaltning over kap. 1425 (jf. kap. 4425) og forskning på fiskeressursar over kap. 1410 post 50 (jf. kap. 4410 post 50).

Den samla budsjetteringa av refusjonane frå Statens fiskefond går fram av tabellen under.

Tabell 17.7 Samla refusjonar frå Statens fiskefond i 2005:

Formål:	(i 1000 kr) Refusjonar
Prosjekt, administrasjon mv. (kap. 1425.01):	8 000
Tilskot til fiskeformål (kap. 1425.70):	8 500
Sum refusjon frå Statens fiskefond under kap. 1425, jf. kap. 4425:	16 500
Fiskeforskning, NINA (kap. 1410.50, jf. kap. 4410.50):	1 000
Sum refusjon frå Statens fiskefond i 2005	17 500

Spesielt om lokal bruk av midlane

I fordelinga av fondsmidlane, fråtrekt nødvendige driftsutgifter, vil ein arbeide for at minst 50 pst. av midlane går til tiltak som er initierte lokalt. Andre tiltak som er meint å gi effekt for eit avgrensa

område, eit bestemt vassdrag eller fjordområde, og der lokale aktørar deltek i stor grad, blir òg rekna som lokale tiltak, sjølv om dei er initierte og administrerte frå offentleg forvaltning, organisasjonar eller institusjonar på sentralt nivå.

Kap. 1426 Statens naturoppsyn (jf. kap. 4426)

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	48.555	53.888	55.899
30	Tiltak i nasjonalparkane, <i>kan overførast</i>	6.834	10.791	10.391
31	Tiltak i naturvern-, kulturlandskaps- og friluftsområde, <i>kan overførast</i>	17.596	16.671	21.171
32	Skjergardsparkar o.a., <i>kan overførast</i>	13.814	11.195	13.195
70	Tilskot til naturoppsyn, <i>kan overførast</i>	500		
	Sum kap. 1426	87.300	92.545	100.656

Kap. 1426 Statens naturoppsyn omfattar midlar til etablering og drift av Statens naturoppsyn og midlar til tiltak i natur- og friluftsområde.

Rolle og oppgåver for Statens naturoppsyn

Statens naturoppsyn er etablert med heimel i lov om statleg naturoppsyn av 21. juni 1996. Statens naturoppsyn er framleis under utvikling, og arbeider for å etablere eit samla grep om statleg oppsynsinnsats i naturområde. Den nasjonale leiinga ligg i Direktoratet for naturforvaltning. Det heiltidstilsette lokale oppsynet er òg tilsett i Direktoratet for naturforvaltning, men har arbeidsstad tilknytt eit geografisk område. Dei områda der behovet for styrkt oppsyn er størst, blir prioriterte.

Hovudoppgåvene er informasjon og vegleing, i tillegg til bl.a. kontroll, registrering, dokumentasjon, skjøtsel og drift. I dette inngår òg viktige oppgåver innan rovviltforvaltninga, bl.a. bestands-

registrering og skadedokumentasjon knytt til den lovfesta erstatningsordninga. Statens naturoppsyn har òg eit overordna ansvar for lakseoppsynet og oppfølginga av ordninga med skjergardstenesta. Ei viktig utfordring for oppsynet er å skape forståing og respekt for regelverket som finst på dette området. Verksemda er basert på eigne oppsynsstillinger i kombinasjon med kjøp av tenester og samarbeid med andre oppsynsordningar lokalt og regionalt. Det blir lagt stor vekt på å etablere godt samarbeid med dei andre aktørane innan naturoppsyn. Dette gjeld både fjelloppsynet i regi av fjellstyra, Statsskog si fjellteneste og politiet. Særleg er samordning med politiet viktig når det gjeld oppgåver knytte til kontroll. Statens naturoppsyn samverkar med desse gjennom bl.a. miljøforum og sentrale og regionale oppsynsutval.

Slik føresetnaden var ved etableringa av Statens naturoppsyn, jf. Ot.prp. nr. 30 (1995-96), vil det no bli gjennomført ei evaluering av verksemda.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekkjer lønns- og driftsutgifter til Statens naturoppsyn, medrekna lønn til engasjement i den sentrale eininga i Direktoratet for naturforvaltning, og kjøp av ulike tenester i samband med drifta av det samla statlege naturoppsynet. Posten dekkjer òg utgifter til dei lokale rovviltkontaktane som arbeider med dokumentasjon av rovviltskadar.

Posten dekkjer vidare utgifter til IT- og sambandsutstyr, feltutstyr, uniform/arbeidsklede, opplæringstiltak, informasjonsmateriell, tiltak innan naturvegledning m.v. og utviklingskostnader. Posten dekkjer òg oppdragsverksemd der dei tilsvarande inntektene er budsjetterte på kap. 4426 post 01.

Regjeringa legg stor vekt på oppfølging av bl.a. nasjonalparkplanen, også når det gjeld oppsyn. Oppsynet er viktig, ikkje minst når det gjeld informasjon og vegledning til dei som nyttar nasjonalparkane.

Posten er auka med 1,1 mill. kroner til fellingsoppdrag, registreringar, utvikling av spesialkompetanse m.m. i samband med rovviltarbeidet. Posten er òg auka med kompensasjon for verknadene av lønnsoppgjeret i 2004.

Post 30 Tiltak i nasjonalparkane, kan overførast

Posten dekkjer statlege investeringsutgifter og tiltak i samband med oppfølginga av nasjonalparkane og tilliggjande verneområde i tråd med godkjent forvaltningsplan og andre styringsdokument. Vidare dekkjer posten utgifter til tilretteleggingstiltak av ulike slag i samband med styringa av ferdsla inntil og i nasjonalparkane. Frå posten er flytt 0,4 mill. kroner til kap. 1427 post 21 for å dekkje utgifter til lokal forvaltning i nasjonalparkar. Dette er utgifter som tidlegare har vore dekte over tiltaksmidlane for nasjonalparkar. Samtidig er budsjetten til lokal forvaltning over kap. 1427 post 21 ytterlegare styrkt for å romme utgifter til lokal forvaltning. I sum gjer dette at post 30 kan dekkje fleire konkrete tiltak i nasjonalparkane enn tidlegare. Regjeringa ønskjer på ein berekraftig måte å gjere nasjonalparkar og andre større verneområde meir tilgjengelege for brukarane. Dette skal skje gjennom tilrettelegging i tråd med Regjeringa sin politikk for bruk av verneområde i lokal næringsutvikling, jf. omtalen av dette i St.prp. nr. 65 (2002-2003).

Opparbeiding av stigar og løyper, klopping og merking, tiltak for å betre tilgjenget til verneområda, etablering av parkeringsplassar og etablering av informasjonsordningar medverkar til å sikre viktige kvalitetar ved at stor ferdsel og aktivitet blir kanalisert til bestemte område. Naturen blir lettare tilgjengeleg for brukarane, og dermed betrast òg grunnlaget for lønnsame reiselivsaktivitetar.

Post 31 Tiltak i naturvern-, kulturlandskaps- og friluftslivsområde, kan overførast

Posten er auka med 4,5 mill. kroner til skjøtselstiltak i verneområde. Posten dekkjer utgifter til ulike praktiske tiltak som følgjer av statleg tileigning av nasjonalt eller regionalt viktige friluftslivsområde, eller varige servituttavtaler for å sikre allmenta sine friluftssinteresser i slike område. Posten dekkjer òg feltvise utgifter i naturområde freda ved kgl. res. Dette er bl.a. utgifter til opparbeiding av stigar, tilrettelegging for publikum, uteinformasjonstiltak og skjøtsel for å ivareta biologisk mangfald mv.. Det siste vil òg kunne gjelde dei høgast prioriterte områda i Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap.

Post 32 Skjergardsparkar o.a., kan overførast

Posten er auka med 2 mill. kroner i høve til 2004. Auken vil gå til å styrkje forvaltninga av skjergardsparkar og friluftslivsområde langs kysten. Posten er primært retta mot resultatområde 2, og dekkjer utgifter til den praktiske forvaltninga av skjergardsparkar og friluftslivsområde langs kysten, knytt til drift av skjergardstenesta i Oslofjorden, i skjergardsparkane og i Vestkystparken. Skjergardstenesteordninga er etablert med bakgrunn i statleg initiativ. Posten dekkjer òg statlege naturoppsynsoppgåver som er integrerte i skjergardstenesta. Departementet legg òg fram forslag om ei bestillingsfullmakt under posten på 2 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak V nr. 1.

Post 70 Tilskot til naturoppsyn, kan overførast

Ein gjer ikkje framlegg om løyving på denne posten i 2005. Alle utgifter til naturoppsyn er frå 2004 dekte over post 01.

Kap. 4426 Statens naturoppsyn (jf. kap. 1426)

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Ymse inntekter	48	114	118
16	Refusjon av fødselspengar/ adopsjonspengar	19		
18	Refusjon av sjukepengar	326		
	Sum kap. 4426	393	114	118

Post 01 Ymse inntekter

På posten er ført ulike inntekter for Statens naturoppsyn, bl.a. inntekter frå oppdragsverksemd o.l.

Kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap. 4427)

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	77.186	73.168	78.579
21	Spesielle driftsutgifter	34.550	34.503	43.721
30	Statlege tileigningar, bandlegging av friluftsområde, <i>kan overførast</i>	17.751	32.405	34.405
32	Statlege tileigningar, fylkesvise verneplanar, <i>kan overførast</i>	23.498	19.450	19.450
33	Statlege tileigningar, barskogvern, <i>kan overførast</i>	58.760	101.893	56.868
34	Statlege tileigningar, nasjonalparker, <i>kan overførast</i>	2.309	5.100	5.100
35	Statlege tileigningar, nytt skogvern, <i>kan overførast</i>		18.000	57.213
60	Kommunal naturforvaltning, <i>kan overførast</i>	15		
70	Tilskot til kalking og lokale fiskeføremål, <i>kan overførast</i>	97.234	86.200	80.200
72	Vederlag for rovviltskade, <i>overslagsløyving</i>	67.767	84.474	77.006
73	Førebyggjande og konfliktdempande tiltak i rovviltforvaltninga, <i>kan overførast</i>	31.064	32.000	32.000
74	Tilskot til friluftslivstiltak, <i>kan overførast</i>	10.216	10.520	15.520
75	Internasjonale avtaler og medlemskap	1.009	1.010	1.010
76	Tilskot til kulturlandskapstiltak, <i>kan overførast</i>	5		
77	Tilskot til nasjonalparksenter, <i>kan overførast</i>	10.240	10.400	11.400
78	Friluftsrådas landsforbund og interkommunale friluftsråd, <i>kan overførast</i>	5.300	5.300	5.300
	Sum kap. 1427	436.904	514.423	517.772

Direktoratet for naturforvaltning si rolle og oppgåver

Direktoratet for naturforvaltning er Miljøverndepartementet sitt sentrale rådgivande og utøvande fagorgan innan naturforvaltninga.

Arbeidet til Direktoratet for naturforvaltning med bl.a. skogvern og nasjonalparkar, forvaltning av truga arter (fjellrev og store rovdyr), lakseforvaltning, marin naturforvaltning og vassdragsforvaltning og tilrettelegging for friluftsliv er ein føresetnad for å få gjennomført nasjonal politikk og få sett i verk konkrete tiltak nasjonalt, regionalt og lokalt.

Direktoratet har brei oversikt over naturtilstanden i Noreg og rapporterer løpande om dette. Direktoratet har fagleg instruksjonsmynde overfor miljøvernavdelingane ved fylkesmannsembeta. Dei konkrete miljømåla som direktoratet arbeider mot er omtalte under resultatområda i Del II. Hovudstrategiane for å nå måla er:

- Sikre ein brei variasjon i norsk natur og landskap og halde oppe den naturlege produksjonsevna
- Syte for at omsynet til ei langsiktig disponering av naturressursane blir lagt til grunn ved areal- og vassdragsplanlegging og planar om naturinngrep
- Fremje høve til å bruke naturen til friluftsliv, opplæring og hausting
- Skaffe fram og formidle kunnskap som grunnlag for ei aktiv og førebyggjande naturforvaltning

Lakseforvaltning

Styresmaktene konsentrerer innsatsen om å ta vare på dei viktigaste bestandane og leveområda deira. I den samanhengen er ordninga med nasjonale laksevassdrag eit viktig nytt hjelpemiddel, og desse bestandane har høgast prioritet. Kunnskapsgrunnlaget for lakseforvaltninga må stadig betrast

gjennom forskning, overvaking og utviklingsarbeid. Forskinga er for ein stor del lagd til forskingsrådet sitt program om villaksforskning. Direktoratet for naturforvaltning har eit opplegg for overvaking i indekssvassdrag og på sjøstasjonar, og det ligg no føre forslag til eit overvakingsprogram for nasjonale laksevassdrag. Ei permanent nasjonal faggruppe tek for seg resultatane frå overvakinga. Grappa oppsummerar bestandssituasjonen og gir råd til Direktoratet for naturforvaltning ut frå dette. Det blir lagt stor vekt på innsatsen mot dei viktigaste trusselfaktorane, bl.a. lakselus, rømt oppdrettslaks, skadelege effektar av inngrep i vassdrag, og parasitten *Gyrodactylus salaris* som blir gitt særleg prioritet. Kalking av laksevassdrag har medført styrking og nyetablering av laks i fleire forsura elvar, og stor auke i lakseproduksjonen. Genbanken for laks er eit viktig verkemiddel for å ta vare på det genetiske mangfaldet, mens ein ventar på at trusselfaktorane skal reduserast eller eliminerast. Reguleringane i laksefisket skal tilpassast betre til situasjonen for dei enkelte bestandane. Det blir i den samanhengen arbeidd for ei meir prognosebasert regulering, og bruk av kvotar er under utgreiing. Rapport om dette skal liggje føre innan utgangen av 2004. Det blir òg lagt vekt på å utvikle systemet for lokal lakseforvaltning og å styrkje det sektorovergripande samarbeidet om lakseforvaltninga. Eit samarbeidsforum for relevante direktorat er oppretta, og det blir arbeidd for å styrkje kontroll og tilsynsoppgåver for dei ansvarlege sektorane. I samband med næringslivsmessig satsing på villaks vil Direktoratet for naturforvaltning i kommande år også prioritere å få fram overordna rammer som sikrar villaksbestandane, samtidig som dei legg til rette for utvikling av fisketurisme. Ein oversikt over situasjonen for dei ville laksebestandane, går fram av tabellen under.

Tabell 17.8 Bestandssituasjonen for laks januar 2004, talet på elvar.

Kategori	Beskriving	Tal
1	Tapt bestand	48
2	Truga bestand	29
3a	Sårbar bestand – nær tolegrensa	34
3b	Sårbar bestand – kan oppretthaldast ved tiltak	21
4a	Redusert bestand – ungfiskproduksjon	60
4b	Redusert bestand – berre vaksenfiskbestand	6
5a	Moderat/lite påverka bestand – spesielt omsynskrevjande	204
5b	Moderat/lite påverka bestand – ikkje spesielt omsynskrevjande	56
X	Usikker kategoriplassering	13
	Totalt tal lakseelvar i Noreg	471

Nedkjemping av lakseparasitten Gyrodactylus salaris

I alt 30 vassdrag er infiserte av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* eller under overvaking etter behandling. Vassdraga ligger i områda frå Skibotnelva i Troms i nord til Sandeelva i Vestfold i sør. Smitten i Sandeelva i Vestfold vart påvist i 2004. I 2003 kom det i gang kjemisk behandling for å nedkjempe parasitten i Ranaregionen i Nordland, med Ranaelva og Røssåga som dei viktigaste vassdraga. Denne aksjonen er fullført hausten 2004, og då vil alle dei smitta vassdraga i Ranaregionen vonleg vere fri for lakseparasitten. I 2003 starta storskala-forsøk med bruk av aluminium for å fjerne *Gyrodactylus salaris*. I 2004 blir det gjennomført fullskala-forsøk i Batnfjordselva i Møre og Romsdal, med mål å fjerne parasitten. Aluminium er hovudkomponent i forsøket.

I 2005 er planen å komme i gang med nedkjemping av *Gyrodactylus salaris* i Lærdalselva i Sogn og Fjordane og vassdrag i Romsdalsfjorden i Møre og Romsdal. Aksjonane vil gå over minst 2 år og resultatane frå forsøket i Batnfjordselva blir grunnlag for kva metode som skal brukast. Det vil òg bli starta planlegging av aksjon i Vefsna i Nordland og i Driva i Møre og Romsdal. I Driva er det aktuelt å starte prosjektering og bygging av langtidssperre. I 2004 blir det brukt om lag 20 mill. kroner til arbeidet med å nedkjempe parasitten. I 2005 er det i tillegg lagt inn ei auke på 5 mill. kroner til villaksen under kap. 1400 post 21. Ein stor del av desse midla vil gå til å styrkje arbeidet mot *Gyrodactylus salaris*.

Samla framstilling av den økonomiske satsinga på bevaring av villaksen

I budsjettet for 2005 vil det bli disponert i overkant av 95 mill. kroner til arbeidet med å ta vare på dei ville laksebestandane. Dette er ei auke på om lag 8,5 mill. kroner frå 2004, med 5 mill. kroner på kap. 1400 post 21 og 3,5 mill. kroner på kap. 1425 post 70. Midlane er budsjetterte på:

- kap. 1400 post 21 Spesielle driftsutgifter med 13,5 mill. kroner til innsats for dei ville laksebestandane
- kap. 1410 post 50 Basisløyvingar til miljøforskningsinstitutta med om lag 1 mill. kroner til nasjonale forskingsoppgåver knytte til dei ville laksebestandane
- kap. 1410 post 51 Forskningsprogram m. m. med 7,2 mill. kroner til forskingsprogrammet om villaks
- kap. 1425 post 01 Driftsutgifter med om lag 8 mill. kroner til ulike bevaringstiltak

- kap. 1425 post 70 Tilskot til fiskeføremål med om lag 8,5 mill. kroner til lokale tiltak
- kap. 1426 post 01 Driftsutgifter med om lag 5 mill. kroner til lakseoppsyn
- kap. 1427 post 21 Spesielle driftsutgifter med om lag 12 mill. kroner til særskilte tiltak mot *Gyrodactylus salaris*
- kap. 1427 post 70 Tilskot til kalking og lokale fiskeføremål med om lag 40 mill. kroner til tiltak for bevaring av laksestammene i forsursramma vassdrag

Samla framstilling av satsinga på bevaring av fjellrev

Regjeringa har sett i gang tiltak for å hindre at fjellreven blir borte frå den norske fjellnaturen. I budsjettet for 2005 blir det gjort framlegg om å disponere om lag 4,9 mill. kroner til arbeidet med å ta vare på fjellreven. Ein tek sikte på å nytte midlane til ulike tiltak for å styrkje bestanden, til å auke kunnskapen om fjellreven og til naudsynt overvaking av arten. Arbeidet med fjellreven vil i all hovudsak følgje Direktoratet for naturforvaltning sin handlingsplan for fjellrev. Fleire tiltak er alt sette i verk og vil bli vidareførte i 2005.

Eitt av tiltaka er eit prosjekt med innfangning og avl av fjellrev for seinare utsetjing i naturen. Dei eldste dyra vart fanga inn i 2001. Det blir arbeidd med å få fjellrevane til å reprodusere i fangenskap. Arbeidet har i 2004 resultert i fjellrevkvelpar på Langedrag.

Eit anna tiltak er eit prosjekt med raudrevkontroll og føring av fjellrev. I 2004 vart det sett i gang planlegging av eit fleirårig forsøk med raudrevkontroll på Varangerhalvøya. Den praktiske delen av dette forsøket vil starte opp i 2004/2005. Prosjektet har som målsetjing å få redusert raudrevbestanden slik at raudreven sin konkurranse med fjellreven på Varangerhalvøya blir mindre. Ei målsetjing i prosjektet er òg at uttak av raudrev som metode kan bli grundig evaluert.

Overvaking av fjellreven er framleis naudsynt. Ein nasjonal hi-database for fjellrev vart oppretta i 2004. I 2005 vil ein halde fram med å leggje inn data i denne basen.

Miljøverndepartementet legg vekt på samarbeid med frivillige organisasjonar i arbeidet med fjellreven.

Løyvingane til arbeidet med fjellreven er budsjetterte på ulike postar på Miljøverndepartementet sitt budsjett. I oppstillinga nedanfor er det gjort greie for kor stor del av budsjettet under dei respektive kapitla og postane som blir nytta til formålet.

Midlane er budsjetterte på:

- kap. 1400 post 21 Spesielle driftsutgifter med 1 mill. kroner til arbeid for bevaring av fjellreven.
- kap. 1427 post 21 Spesielle driftsutgifter med 3 mill. kroner til ulike faglege prosjekt for bevaring av fjellreven
- kap. 1410 post 21 Miljøovervaking og miljødata med 0,9 mill. kroner til naudsynt overvaking av fjellrev

Samla framstilling av satsing på villrein

Noreg er det einaste landet i Europa som framleis har intakte høgfjellsøkosystem med bestandar av villrein. Villreinen skal ha ein sentral plass i norsk fjellfauna også i framtida.

På oppdrag frå Direktoratet for naturforvaltning blir det i 2004 gjennom prosjektet «Villrein og Samfunn» gjennomført ein brei gjennomgang av kunnskapsstatus og eksisterande tiltak og verkemiddel i villreinforvaltninga i eit nært samspel mellom forskning, forvaltning og brukarar. Formålet er å leggje grunnlaget for å tryggje framtida for villreinen.

Villreinnemndene har ein viktig funksjon i villreinforvaltninga. Miljøverndepartementet er gjennom Direktoratet for naturforvaltning orientert om villreinnemndene sin økonomi. Departementet har i brev til bl.a. Stortinget opplyst at departementet ønskjer å gjennomføre ei grundig vurdering av denne saka i løpet av 2004. Departementet går inn for at praksisen for godtgjersle til villreinnemndene blir endra frå 1. januar 2005, slik at godtgjersla følgjer reglane for godtgjersle i statlege utval.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekkjer lønn til tilsette, husleige og andre faste driftsutgifter for Direktoratet for naturforvaltning. Det er lagt inn 4,5 mill. kroner til styrking av direktoratet sitt driftsbudsjett. Posten er òg auka med kompensasjon for verknadene av lønnsoppgjeret i 2004.

Etter fleire år med reduksjonar i driftsløyvinga, har direktoratet måtta utsetje nødvendige investeringar i sin infrastruktur som it-utstyr og inventar, og skyve på ein del tiltak, f.eks. kompetansehevingstiltak. Ytterlegare utsetjingar vil gå ut over direktoratet si yteevne. Samtidig har direktoratet fått auka oppgåvemengd, mellom anna som følgje av den forserte satsinga på gjennomføring av nasjonalparkplanen, nytt skogvern, sikring av friluftsområde og tiltak for villaksen.

Ein del av inntektene som er relatert til posten over kap. 4427 post 01 er usikre. I tråd med venta inntekter i 2005 er inntektsposten derfor redusert

med 1 mill. kroner, og utgiftene under kap. 1427 post 01 redusert tilsvarande.

Løyvinga kan overskridast mot tilsvarande meirinntekter under kap. 4427, post 01, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekkjer utgifter til faglege prosjekt og oppdrag som direktoratet utfører, og utgifter som er knytte til inntekter over kap. 4427.

Dei faglege prosjekta består av arbeid knytt til bevaring av fjellreven, styrking av dei ville laksestammene, vassdragsforvaltning inkludert arbeidet med EUs vassdirektiv, konsekvensutgreingar i høve til nasjonalparkar, internasjonale bistandsoppdrag, jegerprøveordninga, forutan møtegodtgjersle for rovviltneemnder og gaupe- og jervneemnder. Utgifter til drifta av Kongsvold Fjeldstue og Songli forsøksgard blir òg dekte over posten. Det er sett av midlar til tilsynsutval for nasjonalparkar, møtegodtgjersle for sentrale rovviltutval, lokal forvaltning av verneområde og direktoratet sitt arbeid med gjennomføring av det statleg-kommunale kartleggingsarbeidet for biologisk mangfald.

Posten er styrkt med 9,2 mill. kroner. Av dette er 5 mill. kroner avsett til styrking av dei ville laksebestandane. I tillegg er budsjettet styrkt til arbeidet med strandsona, til lokal forvaltning i verneområde og til arbeidet med marin verneplan. Noko av auken skuldast ei parallell prisjustering av utgifter som heng saman med inntektsløyvingane under kap. 4427 postane 09 og 54.

Departementet prioriterer innsatsen for fjellreven. Vidare legg ein mykje ressursar i arbeidet med å få fram nasjonalparkplanen.

Løyvinga kan overskridast mot tilsvarande meirinntekter under kap. 4427 post 09 og post 54, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Post 30 Statlege tileigningar, bandlegging av friluftsområde, kan overførast

Midlane under posten er retta mot resultatområde 2 Friluftsliv.

Ein gjer framlegg om å auke løyvinga med 2 mill. kroner til oppfølging av arbeidet med strandsona og i samband med sikringsprosjektet til Friluftsrådas landsforbund. Regjeringa prioriterer høgt arbeidet med å sikre nye friluftsområde. Særleg er det viktig at område i kystsona blir sikra. Det å gjere nye «strandperler» tilgjengelege er eit konkret tiltak som betrar tilhøva for friluftsliv for mange brukarar. Dette er òg eit positivt verkemiddel som er konfliktdepande.

Staten har det økonomiske ansvaret for å sikre

særskilte friluftsområde av nasjonal og regional verdi som f.eks. skjergardsparkar (jf. kap. 1426 post 32). Staten investerer òg i kommunal sikring av lokalt viktige friluftsområde i byar og tettstader gjennom bidrag til sikring mot tinglyst bandlegging av arealbruken til allment friluftsliv. Løyvinga kan normalt ikkje nyttast til å kjøpe bygningar. Unntak gjeld bygningar som anten skal rivast eller dei kan nyttast i friluftslivsamanheng i området.

Sikringa blir gjennomført ved tileigning eller ved servituttavtale med grunneigar, helst på frivillig grunnlag, men i enkelte tilfelle òg ved ekspropriasjon eller ved vilkår til konsesjon. I tillegg til sikring av friluftsområde skal midlane òg dekkje andre utgifter som er knytte til gjennomføring av desse oppgåvene.

Investeringsmidlane blir utbetalte når Direktoratet for naturforvaltning har motteke formell dokumentasjon på at heimel eller rett er overført og at staten sine vilkår er oppfylte.

Forslaget inneber behov for tilsegnfullmakt på 15,2 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VI.

Det blir elles vist til nærare omtale av sikringsarbeidet under resultatområde 2 Friluftsliv.

Post 32 Statlege tileigningar, fylkesvise verneplanar, kan overførast

Midlane under posten er retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald. Posten skal dekkje utgifter til å erstatte dei økonomiske tapa som eigarar og rettshavarar har ved vernetiltak etter naturvernlova, jf. erstatningsreglane i lova. Erstatningar blir fastsette ved minnelege avtaler eller ved rettslege skjønn. Posten skal òg dekkje kjøp av område som er verna eller føreset verna etter naturvernlova. Forutan erstatning ved kjøp skal midlane på denne posten òg dekkje andre kostnader som er knytte til gjennomføring av verneplanane.

Løyvinga er ført vidare på same nivå som i 2004. Ut frå dei kostnadsoverslaga vi har i dag medfører dette behov for ei tilsegnfullmakt på til saman 65 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VI.

Det blir elles vist til nærare omtale av verneplanarbeidet under resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

Post 33 Statlege tileigningar, barskogvern, kan overførast

Midlane under posten er i hovudsak retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

Barskogvernet som vart vedteke i 1996 er no gjennomført i tråd med Stortinget si behandling av stortingsmeldinga om barskogvern, jf. St.meld. nr.

40 (1994-95). Det vil vere behov for både løyving og tilsegnfullmakt på posten i fleire år framover, fram til erstatningsoppgjær for dei vedtekne verneområda er gjennomførte. Løyvingar til nytt skogvern er omtalt under post 35 og 52.

Posten skal dekkje utgifter til erstatning av dei økonomiske tapa eigarar og rettshavarar har ved barskogvern etter naturvernlova, jf. erstatningsreglane i lova. Erstatningar blir fastsette ved minnelege forhandlingar eller ved rettslege skjønn. Posten skal òg dekkje utgifter som staten som grunneigar har i samband med forvaltninga av innkjøpte eigedommar.

Posten dekkjer òg utgifter til gjennomføring av makeskifteløysingar, jf. Stortinget sine merknader i Innst. S. nr. 325 (2000-2001). Frå 2003 vart praksis i samband med makeskifte endra slik at grunneigar beheld eigedomsretten på arealet i verneområdet. Det er òg opna for bruk av opsjonsavtaler ved kjøp av makeskifteareal. Inntil 8 mill. kroner av løyvinga på post 33 er sett av til kjøp av makeskifteareal. jf. Forslag til vedtak VII.

Posten skal vidare dekkje andre kostnader knytte til gjennomføring av skogvernet.

Den framlagde løyvinga på 56,9 mill. kroner skal dekkje kostnader knytte til allereie verna skog. Ut frå gjeldande kostnadsoverslag er det òg behov for ei tilsegnfullmakt på til saman 62,5 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VI.

Det blir elles vist til nærare omtale av verneplanarbeidet under resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

Post 34 Statlege tileigningar, nasjonalparkar, kan overførast

Midlane under posten er retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

Posten skal dekkje utgifter til erstatning av dei økonomiske tapet eigarar og rettshavarar har ved vernetiltak etter naturvernlova, jf. erstatningsreglane i lova. Erstatningar blir fastsette ved minnelege avtaler eller ved rettslege skjønn.

Forutan erstatning og vederlag skal midlane på denne posten òg dekkje andre kostnader som er knytte til gjennomføring av nasjonalparkplanen.

Gjennomføringa av nasjonalparkplanen, jf. St.meld. nr. 62 (1991-1992), vil følgje ei framdrift som sikrar at planen er slutført i år 2010.

Posten er ført vidare med same løyvingsnivå som i 2004. Ut frå dagens kostnadsoverslag er det gjort framlegg om ei tilsegnfullmakt på 69 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VI.

Det blir elles vist til nærare omtale av verneplanarbeidet under resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

Post 35 Statlege tileigningar, nytt skogvern, kan overførast

Midlane under posten er i hovudsak retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

Regjeringa framhevar i forslaget til strategi for auka skogvern i St.meld. nr. 25 (2002-2003) at det er nødvendig å auke skogvernet i Noreg. Til arbeidet med nytt vern gjer ein derfor framlegg om ei løyving på 57,2 mill. kroner på posten. Dette er ein auke frå 2004 på 39,2 mill. kroner.

Løyvinga gir rom for ei offensiv vidareføring av skogvernet gjennom vern av nye område og gjennomføring av verneprosessar. Viktige utfordringar i dette arbeidet blir å skape dialog og samhandling med skogeigarane, samtidig som ein sikrar god fagleg kvalitet i skogvernet.

Ein planlegg i 2005 vernevedtak for dei såkalla meldepliktområda på privat grunn (område som hadde meldeplikt fram til 1. august 2003). Dette er område med viktige verneverdiar som har vore gjennom omfattande saksbehandling og som har vore bandlagt i lang tid. Både av omsyn til verneverdiane og for å avklare sakene for aktuelle grunneigarar er det viktig med slutføring for desse vernesakene.

Pilotprosjektet for frivillig vern i samarbeid med Noregs Skogeigarforbund har hatt høg prioritet i 2003 og 2004, og ein planlegg vernevedtak for slike område i 2005. I 2004 er det òg starta opp frivillige verneprosjekt for akuttsaker og for kystgranskog i Midt-Noreg, som vil bli vidareført i 2005. Departementet har sett i verk ein prosess for å vurdere vern etter naturvernlova av området Trillemarka-Rollag Østfjell, som er eitt av dei største gammalskogsområda som er att i Sør-Noreg. Det er lagt stor vekt på eit nært samarbeid med aktuelle kommunar og grunneigarar i planprosessen. I samband med salet av Saugbruksskogane til Vifor AS fekk staten høve til å kjøpe areal som er interessante for vern og makeskifte, og ein planlegg kjøp for vern av to areal. Desse areala grensar inn til to eksisterande verneområde, som er planlagt reviderte og utvida med innkjøpt areal.

I 2005 vil ein òg gjere dei første vedtaka om utvida skogvern på Statsskog SF-grunn. Det er òg planlagt utvida skogvern på statens eigedom Songli.

Posten skal dekkje utgifter til erstatning av dei økonomiske tapa eigarar og rettshavarar har ved barskogvern etter naturvernlova, jf. erstatningsreglane i lova. Erstatningar blir fastsette ved minnelige forhandlingar eller ved rettslege skjønn. Posten skal òg dekkje kjøp av skogområde som er verna eller føresett verna etter naturvernlova, og

utgifter som staten som grunneigar har i samband med forvaltninga av innkjøpte eigedommar. Posten dekkjer vederlagsordning for område som er under vurdering for vern. Posten dekkjer òg utgifter til gjennomføring av makeskifteløysingar knytte til nytt vern.

Midlane på denne posten skal vidare dekkje andre utgifter som er knytte til gjennomføring av skogvernet, som registrering og vurdering av verneverdiar, informasjonstiltak, grensemerking, utarbeiding av forvaltningsplanar når dette er nødvendig for å fastsetje skjønnsføresetnadene, mv.

Midlane på posten vil i tillegg dekkje utbetaling av erstatningar knytte til Skjellingshovde og Fugglia som vart verna i 2004.

Den framlagde løyvinga på 57,2 mill. kroner for 2005 skal dekkje kostnader knytte til nytt vern. Det er òg behov for ei tilsegnfullmakt på 47,7 mill. kroner til nytt vern, jf. Forslag til vedtak VI.

Det blir elles vist til nærare omtale av verneplanarbeidet under resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

Post 52 Overføring til barskogvern under Jordfondet

Midlane under posten er i hovudsak retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

I samband med revidert nasjonalbudsjett 2002 vart posten nytta til overføring av midlar til skogvern under Jordfondet, jf. St.prp. nr. 63 (2001-2002). Jordfondet er forvalta av Landbruksdepartementet. Vedtektene til fondet er endra slik at det òg omfattar erstatningar for vern og vederlag i påvente av vern av skogsområde etter naturvernlova, frivillige kjøp av eigedom som er eller skal vernast, kjøp av makeskifteareal i samband med vern, og dekkje utgifter knytte til gjennomføringa av vernet.

Tilsegnfullmakta på 40 mill. kroner for 2004 vart nytta til vern av områda Skjellingshovde i Oppland og Fugglia i Hedmark. Det er ikkje planlagt nytt vern på posten i 2005.

Ein gjer framlegg om ei tilsegnfullmakt knytt til oppfølging av vernet i 2004 på 32 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VI.

Post 70 Tilskot til kalking og lokale fiskeformål, kan overførast

Tilskotsordningane under denne posten rettar seg mot resultatområda 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald og delar av resultatområde 7 Klimaendringar, luftforureining og støy.

Mål

Målsetjinga med tilskotsordninga er å redusere negative effektar på det biologiske mangfaldet i vassdrag som følgje av sur nedbør og andre alvorlege menneskeskapt trugsmål. Vidare skal tilskotsordninga nyttast til å avdekkje behov for nye tiltak eller gi grunnlag for innsats som kan redusere behovet for kalking i Noreg.

Kalkingsverksemda har i dei seinaste åra vore på eit stabilt nivå med om lag 3 000 lokale prosjekt og 24 elvekalkingsprosjekt. Tilførsla av sur nedbør har blitt sterkt redusert dei siste åra. Svovelledfallet er redusert med om lag 65 pst. sidan 1980. Som følgje av denne utviklinga har Direktoratet for naturforvaltning gjennomgått kalkinga for å tilpasse verksemda til den aktuelle forsuringssituasjonen. Sjølv om det vil ta lang tid før utsleppsreduksjonane får full effekt, viser gjennomgangen at det no er grunnlag for å redusere omfanget av kalkinga i dei områda som blir kalka i dag. For å halde ved lag pågåande prosjekt kan ein i gjennomsnitt redusere kalkingsinnsatsen med om lag 4 pst. per år.

Ein gjer framlegg om å redusere løyvinga med 6 mill. kroner i 2005. Løyvinga vil bli disponert slik at ein sikrar dei oppnådde resultatane i kalkingsprosjekt som er i gang. Det vil vere nødvendig å redusere noko på omfanget av tilknytte verksemdar, under dette FoU, resultatkontroll og overvaking.

Tildelingskriterium

Tilskot kan gis til prosjekt i område der tolegrensa for menneskeskapt forsuring er overskriden. I tillegg vil bl.a. førekomst av organismar og fiskeslag

som er følsame for forsuring bli vurdert ved prioritering av prosjekt. Prosjekt som er inkluderte i forslag til nasjonal handlingsplan for kalking og/eller fylkesvise planar for kalkingsverksemda blir prioriterte. Tilskot kan m.a. gis til kjøp, transport og spreining av kalk og nødvendige installasjonar. Det blir òg gitt tilskot til tiltak innan fiskekultivering og andre tiltak for å styrkje fiskebestandane i kalka vassdrag og til utprøving av kalking og alternative tiltak i terrenget. Posten dekkjer òg informasjon om effektar av utførte tiltak og vegleiing om kalking i vatn og vassdrag. Delar av tilskotsordninga er bundne i langsiktige tiltak.

Tilskotsmottakarar er organiserte lag som jeger- og fiskarforeiningar, fiskarlag, grunneigarlag o.l., og kommunar.

Ved tildeling av midlar skal det stillast vilkår om at fiske i området blir opna for allmenta etter retningslinjer gitt av miljøstyresmaktene, og at søkjaren medverkar med ein viss eigeninnsats. Eigeninnsatsen kan vere delfinansiering, dugnadsarbeid, kultiveringstiltak o.a..

Tilskotsordninga blir forvalta dels av Direktoratet for naturforvaltning og dels av fylkesmenene.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer gjennom undersøkingar av vasskvalitet og biologiske forhold i dei kalka vassdraga. Resultata er positive. Fiskebestandar er reetablerte og sikra og biologisk mangfald er reetablert gjennom kalking. På Sørlandet har laksefisket hatt ei svært positiv utvikling i dei kalka elvane, og denne regionen er igjen blitt viktig for norsk villaks.

Post 72 Vederlag for rovviltskade, overslagsløyving

(i 1 000 kr)

Underpost	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
72.1	Vederlag for tap av bufe	47.406	54.474	47.006
72.2	Vederlag for tap av tamrein	20.361	30.000	30.000
	Sum post 72	67.767	84.474	77.006

Posten omfattar erstatningar for tap av bufe og tamrein. Midlane under posten er retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald. Posten er redusert med 7,5 mill. kroner då utbetalingane dei siste åra har vore mindre enn

løyvingsnivået. Erstatningane kan variere frå år til år, bl.a. på grunn av naturgitte forhold. Løyvingsbehovet er slik sett vanskeleg å stipulere, og posten er derfor budsjettert som overslagsløyving.

Mål

Ordninga skal sikre full erstatning for dokumenterte og sannsynleggjorde rovviltskadar på bufe og tamrein slik dette er nedfelt i viltlova. Løyvinga på posten dekkjer erstatningar for rovviltskadar på bufe og tamrein valda av store rovdyr.

Tildelingskriterium

Erstatningar blir utbetalte i samsvar med forskrift fastsett i medhald av lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet, § 12 a. Det blir vist til «Forskrift om erstatning for tap og følgeskader når husdyr blir drept eller skadet av rovvilt», fastsett 2. juli 1999 og «Forskrift om erstatning for tap og følgeskader når tamrein blir drept eller skadet av rovvilt», fastsett 4. mai 2001.

Oppfølging og kontroll

Erstatningssøknadene blir gått gjennom for å sikre at vilkåra for erstatning er oppfylte. Dokumentasjonen av skadane er betra etter kvart som innsatsen med bestandsregistrering og skadedokumentasjon er trappa opp i fylka. Skadedokumentasjonen er for heile landet no organisert i regi av Statens naturoppsyn.

Post 73 Førebyggjande og konfliktdempande tiltak i rovviltforvaltninga, kan overførast

Oppdelinga i underpostar er oppheva frå 2005. Midlane er retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald og omfattar førebyggjande og konfliktdempande tiltak i rovviltforvaltninga. Midlane kan òg nyttast til utviklingsarbeid med klar relevans til målet med posten.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å førebyggje rovviltskadar i sauehald og tamreindrift gjennom å finansiere førebyggjande tiltak. Vidare skal midlane medverke til å dempe konflikhtar med bjørn og ulv i lokalsamfunn.

For 2005 vil det bli lagt vekt på å føre vidare arbeidet med tiltak innan førebygging og konfliktdemping med utgangspunkt i Stortinget si behandling av St.meld. nr. 15 (2003-2004) *Rovvilt i norsk natur*, jf. Innst. S. nr. 174 (2003-2004). Det vil bli lagt vekt på ei effektivisering av arbeidet med førebyggjande tiltak gjennom satsing på kostnadseffektive fellestiltak.

Tildelingskriterium

For tilskot til førebyggjande og konfliktdempande tiltak gjeld særlege vilkår i kvart enkelt tilfelle. I tråd med føringane i rovviltpolitikken vil ein hovuddel av midlane bli kanalisert gjennom dei åtte nye regionale rovviltnemndene. Midlane skal nyttast til førebyggjande tiltak i sauehald og tamreindrift, til konfliktdempande tiltak retta mot lokalsamfunn og til ei vidareføring av forsøket med ein jaktleigeordning innanfor ulverevir, i tråd med Stortinget sine føresetnader.

Oppfølging og kontroll

Det blir utført ein generell formalia- og sannsynskontroll av rapportar frå tilskotsmottakarar om gjennomføring av tiltak og ressursforbruk.

Post 74 Tilskot til friluftslivstiltak, kan overførast.

Midlane under posten er retta mot resultatområde 2 Friluftsliv. *Friluftslivets år* blir arrangert i 2005. Friluftslivets fellesorganisasjon har fått i oppdrag å vere koordinerande organ for denne satsinga. I den samanhengen er løyvinga på posten auka med 5 mill. kroner. Auken skal gi barn og unge, særleg dei inaktive, funksjonshemma og barn av annan etnisitet, positive naturopplevingar og gode miljø- og helsevanar. Midlane skal fremje glede og dugleik gjennom tilbod om fysisk aktivitet i natur.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å medverke til stimuleringsstiltak og haldningsskapande arbeid for friluftsliv, under dette tiltak som styrkjer allmenta sine interesser. Posten skal òg dekkje drifta av dei regionale nettverka «Forum for natur og friluftsliv» (FNF).

Tildelingskriterium

I 2005 er tiltak retta inn mot markeringa av Friluftslivets år prioriterte.

Oppfølging og kontroll

Tilskotsmottakar blir følgt opp i forhold til at midlane blir nytta som føreset og at tiltak blir gjennomførte. Kontrollen overfor tilskotsmottakar går føre seg gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av innsende rapporter.

Post 75 Internasjonale avtaler og medlemskap

Tilskotsordninga er primært knytt til ei rekkje arbeidsmål på resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald, men fleire arbeidsmål under resultatområde 8 er òg relevante.

Mål

Målet for tilskotsordninga er å støtte organisasjonane som er nemnde nedanfor i deira arbeid internasjonalt for vern av biologisk mangfald og berekraftig bruk av biologiske ressursar, og å gjere Direktoratet for naturforvaltning og andre delar av miljøforvaltninga i stand til å delta i det faglege internasjonale nettverket desse organisasjonane utgjer.

Tildelingskriterium

Posten skal dekkje utgifter til kontingent i samband med medlemskap i relevante internasjonale organisasjonar, under dette:

- Federation of Nature and National Parks of Europe (FNNPE)
- Conseil International de La Chasse (CIC)
- Verdas naturvernunion (Government Agency member) – The World Conservation Union (IUCN)
- Wetlands International (WI)
- BirdLife International (BI)
- Nordisk kollegium for viltforskning (NKV)
- Den europeiske organisasjonen for bevaring av geologiarven (ProGEO)

Posten skal òg dekkje utgifter knytte til relevante oppfølgingsprosjekt i tilknytning til medlemskapen, slik som i den nordatlantiske laksevernorganisasjonen – North Atlantic Salmon Conservation Organisation (NASCO). Kontingenten til NASCO er dekt over kap. 1400 post 71.

Det skjer ei kontinuerleg vurdering av organisasjonen sine målsetjingar og kva nytte Direktoratet for naturforvaltning kan ha av medlemskapen.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging skjer hovudsakleg i form av deltaking i og bidrag til møte i organisasjonane sine styrande organ, der det blir fatta avgjersler bl.a. om budsjett, kontingentar og økonomisk styring. Oppfølging av spesielle prosjekt skjer gjennom deltaking i referanse-, arbeids- eller styringsgrupper, ved kontakt med slike grupper, eller ved direkte kontakt med prosjektet.

Kontrollen skjer i hovudsak gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av innsende prosjektrapportar og årsmeldingar, og av revisorstadfesta årsrekneskapar frå organisasjonane. I tillegg deltek Direktoratet for naturforvaltning på møte i organisasjonane sine styrande organ, der det blir fatta avgjersler bl.a. om budsjett, kontingentar og økonomisk styring.

Post 77 Tilskot til nasjonalparksenter, kan overførast.

Tilskotsordninga er i hovudsak retta mot resultatområda 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald og 2 Friluftsliv. Tilskot på same nivå som i 2004, jf. framlegget for 2005, gjer det mogeleg å arbeide vidare med etableringa av nasjonalparksentra. Nasjonalparksenter er viktige i arbeidet med å gi informasjon og vegleiing til dei som besøker nasjonalparkane.

Utover dette gjer ein framlegg om å auke posten med 1 mill. kroner til norske verdsarvområde med viktige naturverdiar. Denne delen av løyvinga er primært retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald, men omfattar òg resultatområde 2 Friluftsliv og resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø. Midla må sjåast i samanheng med midlar til dei norske verdensarvområda under kap. 1429 post 72.

Ein gjer framlegg om ei tilsegnsmakt knytt til nasjonalparksenter på 2 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VI.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å sikre etablering og drift av nasjonalparksenter ved eksisterande og framtidige nasjonalparker jf. omtale under resultatområde 1. Nasjonalparksentra sin hovudfunksjon er å formidle informasjon om natur- og kulturverdiar og medverke til ei god forvaltning av nasjonalparkane. Nasjonalparksenter er viktige i arbeidet med å gi informasjon og vegleiing til dei som besøker nasjonalparkane. Det blir arbeidd med ein ny strategi for statleg medverknad i nasjonalparksentra.

Når det gjeld verdsarvområda, er målet med tilskotsordninga ei berekraftig forvaltning av norske verdsarvområde med viktige naturverdiar.

Tildelingskriterium

Tilskot blir gitt til forprosjektering og etableringskostnader for nye nasjonalparksenter, og tiltak innan informasjonsformidling og kompetanseutvikling ved eksisterande senter. Tilskot vil gå til å arbeide vidare med etableringa av dei 5 nasjonal-

parksentra som enno ikkje er ferdigbygde (Reisa, Saltdal, Lierne, Røros/Elgå og Rosendal).

Midlane til verdsarvområde skal gå til å følgje opp forvaltninga av slike område i Noreg som har viktige naturverdiar. Vegaøyane er tekne inn på UNESCOs verdsarvliste i 2004. Det vestnorske fjordlandskapet med Geirangerfjorden og Nærøyfjorden er nominert til lista i 2004. Arbeidet med nominering av Lofoten har starta. Mottakarar er i hovudsak organisasjonar som arbeider med oppfølging av verdsarvområda.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskotsmottakarane leverer sluttrapportar og -rekneskap og eventuelt framdriftsrapportar med rekneskap. Det blir utført ein generell formalia- og sannsynskontroll av rapportane og rekneskapane. Det blir òg nytta stikkprøvekontroll, bl.a. ved gjennomsyn av utstillingar og informasjonsmaterieil som det er gitt støtte til.

I høve til verdsarvområda blir tilskotsmottakar følgd opp i forhold til at midlane blir nytta som føresette og at tiltak blir gjennomførte. Kontrollen overfor tilskotsmottakar går føre seg gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av innsendte rapporter.

Post 78 Friluftsrådas landsforbund og interkommunale friluftsråd, kan overførast

Midlane under posten er retta mot resultatområde 2 Friluftsliv.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å styrkje allmenta sine interesser for friluftslivet gjennom det arbeidet som skjer i Friluftsrådas Landsforbund (FL), som er paraplyorganisasjonen for dei interkommunale friluftsråda. FL vart oppretta 1986, er i jamn vekst, og har i dag 18 tilslutta interkommunale friluftsråd som til saman dekkjer 164 kommunar med ca. 63 pst. av befolkninga i landet.

Tildelingskriterium

Tilskotsordninga har to formål. For det første skal ordninga gi grunnstøtte til FL (jf. at andre miljøvernorganisasjonar får grunnstøtte over kap. 1400 post 70) og dei interkommunale friluftsråda. Vidare er den retta mot praktiske friluftslivstiltak i deira regi. FL står for organisering av arbeidet med sikring, tilrettelegging og skjøtsel av friluftslivsområde på vegner av det offentlege.

Oppfølging og kontroll

Tilskotsmottakar blir følgd opp i forhold til at midlane blir nytta som føresette og at tiltak blir gjennomførte. Kontrollen overfor tilskotsmottakar skjer ved gjennomgang av rapportar som blir leverte til fastsette tidspunkt. Rapportering i forhold til bruk av tilskotsmidlar blir òg tekne opp i årlege møte med Friluftsrådas Landsforbund.

Kap. 4427 Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap. 1427)

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Ymse inntekter	8.202	7.535	6.791
09	Internasjonale oppdrag	4.955	1.830	1.892
15	Refusjon arbeidsmarknadstiltak	254		
16	Refusjon av fødselspengar/ adopsjonspengar	591		
18	Refusjon av sjukepengar	1.255		
40	Inntekter frå sal av makeskifteareal	1.922		
54	Gebyr	2.269	2.300	2.300
	Sum kap. 4427	19.449	11.665	10.983

Post 01 Ymse inntekter

Under posten blir bl.a. ført inntekter ved sal av Direktoratet for naturforvaltning sine rapportar og andre produkt og oppdragsinntekter. Dei tilsvarende utgiftene er budsjetterte under kap. 1427 post 01. I tillegg blir her inntektsført refusjon frå kap. 1425 til dekning av direktoratet sine utgifter over kap. 1427 post 01 til forvaltning av tilskotspostane på kap. 1425 og fondsforvaltninga av Viltfondet og Statens fiskefond med 4,5 mill. kroner. Dette er i samsvar med ein fleirårig praksis.

Posten er nedjustert med 1 mill. kroner i tråd med venta inntekter, og utgiftene under kap. 1427 post 01 er redusert tilsvarende.

Løyvinga under kap. 1427 post 01 kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under denne posten, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Inntektene under posten skal finansiere dei tilsvarende utgiftene til verksemd tilknytt kompetansenettverket i samband med miljøretta bistand og bilateralt miljøsamarbeid. Dei tilsvarende utgiftene er budsjetterte på kap. 1427 post 21. Løyvinga under kap. 1427 post 21 kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under denne posten, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Post 54 Gebyr

Inntektene på denne posten skal dekkje utgiftene til den obligatoriske jegerprøven som vart sett i verk frå 1. april 1986.

Kvar jeger som går opp til prøven må betale eit eksamensgebyr på kr 200. Gebyrinntektene skal dekkje dei tilsvarende utgiftene under kap. 1427 post 21 til å drive eksamensordninga. Det budsjetterte beløpet er basert på den venta årlege tilgangen på nye jegerar.

På denne posten blir det budsjettert inntekter frå merkjegebyr. Frå 1. januar 2005 blir det etablert merkje- og registreringsplikt for dødt vilt som tilfell Viltfondet, sjå vedlegg (artsliste) til forskrift 18. juni 2004 nr. 913 om ivaretaking av dødt vilt. Dei som vil overta merkepliktig vilt (spissmus, flaggermus, bjørn, fjellrev, gaupe, jerv, ulv, nokre fuglearter mv.) frå Viltfondet skal betale eit gebyr. Gebyret er sett til kr 400 per individ. Innbetalte gebyr skal nyttast til etablering og drift av ein sentral database for å ivareta informasjon om individa, og til å gjennomføre kostnadsfri ettermerking for alle reie preparerte individ. Desse utgiftene blir dekte over kap. 1427 post 21.

Løyvinga under kap. 1427 post 21 kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under denne posten, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Programkategori 12.30 Kulturminne og kulturmiljø

Løyvingane under programkategori 12.30 høyrer i hovudsak inn under resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø. Det blir vist til innleiinga i del 2 der det er gjort greie for budsjettvise endringar i 2005 innanfor resultatområdet.

Satsinga på kulturminneområdet held fram for å hindre tap av kulturminne og ta vare på kulturminna som bruksressursar og som grunnlag for oppleving. Budsjettmidla til kulturminneformål blir hovudsakleg budsjetterte på programkategori 12.30. Den prosentvise endringa mellom saldert budsjett 2004 og forslag 2005 går fram av tabellen under og utgjør om lag 5,9 pst.

I budsjettet for 2005 prioriterer Regjeringa særleg å betre rammevilkåra for dei private eigarane. Dette ved å auke dei samla tilskotsmidlane som blir fordelte til private eigarar under budsjettet til Riksantikvaren kap. 1429 post 72 Vern og sikring av freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø. Denne posten aukar i 2005 med om lag 17,5 mill. kroner samanlikna med saldert budsjett for 2004.

Innanfor denne satsinga er det gjort ei spesiell prioritering av tilskota til betre vern og sikring av freda og bevaringsverdige bygningar og anlegg, og desse tilskota aukar med om lag 3,5 mill. kroner samanlikna med 2004.

Regjeringa vil innanfor auken på post 72 trappe opp den særlege satsinga på nasjonalt viktige og prioriterte kulturminne, som istandsetjing og sikring av stavkyrkjene og verdifull kyrkjekunst i desse. Det er sett av 3 mill. kroner meir til desse føremåla samanlikna med 2004. Regjeringa legg òg opp til betre brannsikring av stavkyrkjene, og post 73 Brannsikring og beredskapstiltak blir auka med 2 mill. kroner.

I 2005 blir det òg innanfor auken på post 72 foreslått avsett 3,5 mill. kroner meir til bevaring av nasjonalt viktige ruinar, og arbeidet med borgruinen Steinvikholm vil blant anna bli vidareført. Dei samla midlane som blir avsette til å dekkje statlege plikter knytte til dekning av kostnader ved arkeologiske utgravingar grunna mindre private tiltak, aukar med 1,5 mill kroner samanlikna med tidlegare år.

Regjeringa vil i 2005 leggje auka vekt på verdiskaping i kystsona og foreslår 6 mill. kroner meir i tilskot til konkrete istandsetjingsprosjekt av faste kulturminne langs kysten og til å stimulere til verdiskaping gjennom ny bruk av kulturminna. Den særskilte satsinga på verdsarvsområda, bl.a. Bergstaden Røros og Bryggen i Bergen og dei nye nominasjonane til lista, blir ført vidare i budsjettet for 2005.

Utgifter under programkategori 12.30 fordelte på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
1429	Riksantikvaren (jf. kap. 4429)	236.069	223.280	237.313	6,3
1432	Norsk kulturminnefond (jf. kap. 4432)	6.553	13.000	13.000	0,0
	Sum kategori 12.30	242.622	236.280	250.313	5,9

Kap. 1429 Riksantikvaren (jf. kap. 4429)

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	76.114	72.093	76.576
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttast under postane 72 og 73</i>	41.293	24.050	22.650
50	Tilskot til Samisk kulturminnearbeid	2.000	2.000	2.000
72	Vern og sikring av freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	93.776	92.780	110.230
73	Brannsikring og beredskapstiltak, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	3.177	8.953	10.953
74	Fartøyvern, <i>kan overførast</i>	19.410	19.004	14.004
75	Internasjonalt samarbeid, <i>kan overførast</i>	300	900	900
76	Den nordiske verdsarvstiftelsen		3.500	
	Sum kap. 1429	236.069	223.280	237.313

Rolle og oppgaver for Riksantikvaren

Riksantikvaren er direktorat for kulturminneforvaltning og Miljøverndepartementet sin rådgivande og utøvande faginstans for forvaltning av kulturminne og kulturmiljø. Riksantikvaren skal medverke fagleg til departementet sitt arbeid med kulturminnevern. Riksantikvaren skal rette sin innsats og sine verkemiddel mot nasjonalt viktige kulturminne, som stavkyrkjene og andre mellomalderminne. Han skal vidare rette innsatsen mot eigarar av freda bygningar og anlegg og prioritere viktige satsingsområde som kystkultur og verdsarvområda. Riksantikvaren har ei viktig rolle i høve til å stimulere eigarar og næringsliv til auka verneinnsats og verdiskaping. Direktoratet har òg ein rådgivande funksjon overfor anna offentleg forvaltning, allmenta og næringslivet.

I saker der Riksantikvaren utøver mynde etter særlov, skal både kulturminnefaglege og andre samfunnsomsyn leggjast til grunn for avgjerdene. Riksantikvaren har ansvaret for å gjennomføre den statlege kulturminnepolitikken, og har i den samanhengen eit overordna fagleg ansvar for fylkeskommunane, forvaltningsmusea, Sysselmannen og Sametinget sitt arbeid som regionale styresmakter for kulturminne. Riksantikvaren skal gjennom tilretteleggings- og stimuleringstiltak medverke til at kommunane tek omsyn til kulturminne og kulturmiljø som viktige element og ressursar i sine omgivnader. Riksantikvaren skal formidle kontakt mellom norske og internasjonale

fagmiljø, representere norske styresmakter i relevante internasjonale organ og sjå til at folkerettsleg bindande avtaler om kulturminnevern blir etterlevde.

Riksantikvaren har utarbeidd serviceerklæringer overfor bl.a. eigarar av freda bygningar og anlegg.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekkjer lønn og godtgjersler til faste og mellombels tilsette, husleige, oppvarming, IT, reiseverksemd, informasjonstiltak og andre driftsutgifter for Riksantikvaren. Posten dekkjer òg kjøp av konsulenttenester i samband med faglege prosjekt/utgreiingar. Vidare dekkjer posten utgifter knytte til deltaking i kompetansenettverket for miljøretta bistand og anna oppdragsverksemd. Dei tilsvarende inntektene blir førte under kap. 4429 respektive post 02 og 09. Løyvinga på posten kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under dei to nemnde inntektspostane, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

For 2005 er posten foreslått auka. Dette med bakgrunn i ei nødvendig forsterking av driftsbudsjettet til Riksantikvaren grunna nye oppgaver og behovet for auka fokusering på oppfølging av viktige nasjonale oppgaver. Midlane er i hovudsak omdisponerte frå post 21. Ein stor del av auken på posten kjem òg av kompensasjon for auka lønnsutgifter i 2005 som følgje av verknadene av lønnsoppgeret i 2004.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttast under postane 72 og 73

Posten dekkjer kostnader ved tiltak på freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø, bl.a. når Riksantikvaren står som tiltakshavar og gjennomfører tiltaket for eigar. Midlane på post 21 må sjåast i samanheng med midlane som er budsjetterte under tilskotspostane 72 og 73.

Posten dekkjer òg utgifter til innhenting av kunnskap og utviklingsarbeid, bl.a. om metodar for teknisk vedlikehald og skjøtsel av ulike typar kulturminne. Midlane blir nytta til kjøp av tenester frå bl.a. forvaltningsmusea og NIKU. I likskap med 2004 vil nokre midlar under posten også i 2005 bli nytta til kjøp av vedlikehald- og istandsetjingstenester for bygningar som Riksantikvaren sjølv har eit eigaransvar for. I 2005 vil Riksantikvaren starte arbeidet med sikring og restaurering av Hove kyr-

kje. Det vil òg bli sett i verk tiltak på andre bygningar som Riksantikvaren har eigaransvar for.

I tillegg dekkjer posten drift av kulturminnebasen. Databasen skal ha opplysningar om kva slag kulturminne som finst, kor dei er og kva vernestatus dei har, og vil kunne formidle kunnskap om kulturminneverdiane til bl.a. forvaltninga, lokalsamfunn, eigarar og andre interesserte.

Posten er for 2005 foreslått noko redusert på grunn av ei teknisk omdisponering av midlar til post 01, jf. omtalen under denne posten.

Post 50 Tilskot til Samisk kulturminnearbeid

Tilskotsordninga skal ivareta dei overordna kulturminnefaglege omsyna i arbeidet med samiske kulturminne og kulturmiljø. Midlane skal i hovudsak nyttast til større vedlikehalds- og restaureringsarbeid, og blir stilte til disposisjon for Sametinget.

Post 72 Vern og sikring av freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø, kan overførast, kan nyttast under post 21

(i 1 000 kr)

Underpost	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
72.2	Vern og sikring av freda og bevaringsverdige bygningar og anlegg	31.057	21.417	24.867
72.3	Vern og sikring av bygningar og anlegg frå mellomalderen	9.177	14.457	20.957
72.4	Kystkultur	25.132	12.100	18.100
72.5	Kulturlandskap	1.226	1.280	1.280
72.6	Skjøtsel av automatisk freda kulturminne	947	7.308	8.808
72.7	Fartøyvernsentra		3.550	3.550
72.8	Tekniske og industrielle kulturminne	16.902	14.702	14.702
72.9	World Heritage List, nasjonale oppgåver	9.335	17.966	17.966
	Sum post 72	93.776	92.780	110.230

Alle tilskotsordningane under denne posten rettar seg mot resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø. Posten blir nytta til tiltak som fører til forvaltning, vern og sikring av freda og verneverdige kulturminne, kulturmiljø og verdifulle landskap. Dette kan skje gjennom direkte tilskot til eigarar eller forvaltarar av slike kulturminne, kulturmiljø og landskap. Ved større tiltak er det ofte både føremålstenleg og økonomisk mest gunstig at Riksantikvaren eller fylkeskommunane i staden for

eigar/forvaltar av kulturminnet, kulturmiljøet eller landskapet står for iverksetjing og gjennomføring av tiltaka. Det skjer ved at Riksantikvaren eller fylkeskommunane kjøper tenestene og følgjer opp arbeidet. Tiltaket kjem i desse tilfella eigarane/forvaltarane til gode, men kostnadene blir rekneskapsførte som driftsutgifter over post 21, jf. omtale under post 21.

For 2005 er posten foreslått auka for å styrkje innsatsen knytt til å betre rammevilkåra for dei pri-

vate eigarane av freda og bevaringsverdige bygningar og anlegg. Tilskota til dette føremålet aukar med om lag 3,5 mill. kroner, jf. underpost 72.2. I tillegg blir det avsett 3 mill. kroner meir til bevaring av stavkyrkjene jf. stavkyrkjeprogrammet, og til sikring av verdifull kyrkjekunst i desse kyrkjene, jf. underpost 72.3. Innanfor ramma av denne underposten vil det òg bli avsett midlar til arbeidet med besøkssenteret ved Borgund stavkyrkje. Dette skjer i samarbeid med Kultur- og kyrkjedepartementet. Det er òg innarbeidd 3,5 mill. kroner meir på underposten til bevaring av viktige ruinar. Innanfor ramma av denne underposten vil det også bli avsett midlar til vidareføring av det langsiktige arbeidet med borgruinen Steinvikholm. Regjeringa foreslår vidare å styrkje innsatsen til dekning av kostnader for private eigarar grunna arkeologiske utgravingar ved mindre private tiltak. Det er innarbeidd 1,5 mill. kroner meir til dette føremålet i 2005, jf. underpost 72.6. Denne underposten vil i 2005 òg dekkje midlar til tilskot til Kaupangundersøkingane for å gjere desse betre kjende i Noreg og i utlandet. Sistnemnde skjer i samarbeid med Utdannings- og forskingsdepartementet og Kultur- og kyrkjedepartementet.

For 2005 vil Regjeringa leggje auka vekt på verdiskaping i kystsona og foreslår 6 mill. kroner meir til arbeidet med kystkultur, jf. underpost 72.4. Tilskotsmidlane vil dels bli brukte til konkrete istandsetjingstiltak på faste kulturminne langs kysten og dels til å stimulere til verdiskaping i kystsona gjennom ny bruk av desse kulturminna.

Den auka innsatsen i 2004 for å styrkje arbeidet med verdsarvområda blir ført vidare i 2005. Det visast i denne samanhenga til omtala på kap. 1427 post 77 Tilskot til nasjonalparksenter, der det er sett av 1 mill. kroner til verdsarvområda.

Det er foreslått ei tilsegnsmakt under posten på 8,5 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VI.

Underpost 72.2 Vern og sikring av freda og bevaringsverdige bygningar og anlegg

Mål

Målet med tilskotsordninga er å følgje opp dei statlege forpliktingane i § 15a i kulturminnelova. Det vil seie å gi heilt eller delvis vederlag til eigarar av freda kulturminne til fordyrande arbeid som følgjer av vilkår for dispensasjon. Tilskotsordninga skal òg dekkje andre viktige vedlikehalds- og restaureringstiltak på kulturminne av nasjonal verdi. Målgruppa for ordninga er eigarar og forvaltarar av freda eller verneverdige kulturminne og kulturmiljø.

Underposten dekkjer tilskot til freda bygningar og anlegg. Dette er for ein stor del bygningar og anlegg i privat eige, f.eks. bustader og bygardar, husmannsplassar, andre gards- og driftsbygningar, andre næringsbygg osv. Ein vesentleg del av løyvinga blir fordelt til eigarar av freda bygningar og anlegg via fylkeskommunane. Desse tilskota er foreslått auka med om lag 3,5 mill. kroner for 2005.

Kriterium for måloppnåing

- om midlane går til dekning av fordyrande vilkår sett ut frå antikvariske omsyn, jf. § 15 i kulturminnelova
- om tiltaka blir gjennomførte etter antikvariske retningslinjer og i samsvar med eventuelle andre retningslinjer frå fylkeskommunen og/eller Riksantikvaren

Tildelingskriterium

Eigarar av freda bygningar og anlegg har krav på tilskot til heil eller delvis dekning av kostnader som skuldast fordyrande vilkår sett av kulturminnestyresmaktene, i samband med dispensasjon frå fredingsvedtak. Ved tildeling av tilskot til større vedlikehalds- og restaureringsarbeid på kulturminne av nasjonal verdi, blir det lagt vekt på utvikling av handverkskompetanse, vidareføring av tradisjonell handverksteknikk og materialbruk, og utvikling og gjennomføring av spesielle konserveringsoppgåver.

Det meste av tilskotsmidlane blir fordelt etter søknad til private eigarar og forvaltarar av freda eller verneverdige kulturminne og kulturmiljø. For å få tilskot er det ein føresetnad at tiltaket fell inn under måla for ordninga. Ved fordeling av tilskot skal Riksantikvaren og fylkeskommunen innanfor dei disponible budsjettmidla på underposten utføre ei samla fagleg vurdering av den kulturhistoriske verdien og betydninga tiltaka har i forhold til målet for tilskotsordninga.

Riksantikvaren kan også sjølv prioritere og initiere oppgåver og tiltak innanfor særlege satsingsfelt.

Oppfølging og kontroll

Kontrollen skjer ved ein generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport frå tilskotsmottakaren. I spesielle tilfelle er det òg aktuelt med kontroll på staden av Riksantikvaren eller fylkeskommunen for å sjå til at tiltak er gjennomførte etter antikvariske retningslinjer og andre føresetnader for tilskotet.

Underpost 72.3 Vern og sikring av bygningar og anlegg frå mellomalderen

Mål

Tilskotsordninga skal medverke til å verne og sikre automatisk freda bygningar og ruinar frå middelalderen, under dette stavkyrkjene. Målgruppa for ordninga er eigarar og forvaltarar av disse kulturminna.

Underposten omfattar tilskot til bygningar og anlegg som er automatisk freda etter kulturminnelova, og er eit høgt prioritert område. Midlane blir nytta til tilskot til det fleirårige stavkyrkjeprogrammet for å setje stavkyrkjene i bygningsmessig god stand. Utover dette dekkjer underposten tilskot til steinkyrkjer og ruinar.

For 2005 er underposten foreslått auka med til saman 6,5 mill. kroner. Av dette skal 3 mill. kroner nyttast til ei forsering av arbeidet med stavkyrkjeprogrammet. Dette omfattar òg tiltak for konservering og sikring av den verdifulle kyrkjekunsten i desse kyrkjene. Resten av foreslått auke på 3,5 mill. kroner vil bli brukt til auka innsats for bevaring av nasjonalt viktige ruinar.

Løyvinga for 2005 dekkjer òg tilskotsmidlar til arbeidet med eit besøkssenter ved Borgund stavkyrkje og vidareføring av arbeidet med restaurering av borgruinen Steinvikholm.

Kriterium for måloppnåing

- om tiltaka blir gjennomførte etter antikvariske retningslinjer og i samsvar med eventuelle andre retningslinjer frå Riksantikvaren

Tildelingskriterium

Tilskotsmidlane blir nytta til større vedlikehalds- og restaureringsarbeid på bygningar og anlegg som er automatisk freda etter kulturminnelova. Tilskotsmidlane blir fordelte etter søknad til private eigarar og forvaltarar av desse kulturminna. For å få tilskot er det ein føresetnad at tiltaket fell inn under målet for ordninga. Ved fordeling av tilskot skal Riksantikvaren innanfor dei disponible budsjettmidla på underposten utføre ei samla fagleg vurdering av den kulturhistoriske verdien og betydninga tiltaka har i forhold til målet for tilskotsordninga.

Riksantikvaren kan også sjølv prioritere og initiere oppgåver og tiltak innanfor særlege satsingsfelt.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll skjer ved ein generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport frå tilskotsmottakaren. I enkelte tilfelle skjer det òg ved kontroll av om kulturminnet er sikra og sett i stand etter antikvariske retningslinjer.

Underpost 72.4 Kystkultur

Mål

Tilskotsordninga skal medverke til å sikre og setje i stand eit representativt utval faste kulturminne langs kysten. Målgruppa for ordninga er eigarar og forvaltarar slike kulturminne.

Underposten dekkjer tilskot til istandsetjing av bygningar og anlegg og andre faste kulturminne med tilknytning til kysten, eksempelvis kulturminne knytte til sjøfart, fiske, handel, kommunikasjon, kombinasjonsbruk, rekreasjon osv. For 2005 er underposten foreslått auka med 6 mill. kroner. Midlane vil bli brukt til auka tilskot til konkrete istandsetjingstiltak på faste kulturminne langs kysten og dels til å stimulere til verdiskaping i kystsona gjennom ny bruk av desse kulturminna.

Kriterium for måloppnåing

- om tiltaka blir gjennomførte etter antikvariske retningslinjer og i samsvar med eventuelle andre retningslinjer frå Riksantikvaren og/eller fylkeskommunen

Tildelingskriterium

Tilskotsmidlane blir nytta til større istandsetjingsarbeid på bygningar og anlegg og andre faste kulturminne med tilknytning til kysten. Tilskotsmidlane blir fordelte etter søknad til private eigarar og forvaltarar av desse kulturminna. For å få tilskot er det ein føresetnad at tiltaket fell inn under målet for ordninga. Ved fordeling av tilskot skal Riksantikvaren, ev. fylkeskommunen, innanfor dei disponible budsjettmidlane utføre ei samla fagleg vurdering av dei kulturhistoriske verdiane og betydninga tiltaka har i forhold til målet for tilskotsordninga, under dette også effektar knytt til verdiskaping i kystsona lokalt og regionalt.

Riksantikvaren kan også sjølv prioritere og initiere oppgåver og tiltak innanfor særlege satsingsfelt.

Oppfølging og kontroll

Kontrollen skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport med fotografi frå tilskotsmottakaren. I spesielle tilfelle er det òg aktuelt med kontroll på staden av Riksantikvaren eller fylkeskommunen, for å sjå til at kulturminnet er sikra og sett i stand etter antikvariske retningslinjer.

Underpost 72.5 Kulturlandskap

Mål

Tilskotsordninga skal medverke til å ta vare på verdifulle kulturmiljø. Målgruppa for ordninga er eigarar og forvaltarar av slike område.

Underposten blir nytta til skjøtsel av kulturmiljø som er freda etter Kulturminnelova, eller andre viktige kulturmiljø.

Kriterium for måloppnåing

- om tiltaka medverkar til å sikre at dei kulturhistoriske verdiane i freda og andre særleg verdifulle kulturmiljø blir tekne vare på

Tildelingskriterium

Tilskotsmidlane blir nytta til skjøtsel av kulturmiljø som er freda etter Kulturminnelova eller andre viktige kulturmiljø. Tilskotsmidlane blir fordelte etter søknad til private eigarar og forvaltarar av desse områda. For å få tilskot er det ein føresetnad at tiltaket fell inn under målet for ordninga. Ved fordeling av tilskot skal Riksantikvaren innanfor disponible budsjettmidlar utføre ei samla fagleg vurdering av tiltaka i forhold til målet for tilskotsordninga.

Riksantikvaren kan også sjølv prioritere og initiere oppgåver og tiltak innanfor særlege satsingsfelt.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll skjer ved ein generell formalia- og sannsynskontroll av rapportar og rekneskap. Fagleg oppfølgingsansvar kan leggjast til fylkeskommunen og Sametinget.

Underpost 72.6 Skjøtsel av automatisk freda kulturminne

Mål

Tilskotsordninga skal medverke til å ta vare på eit representativt utval arkeologiske kulturminne, under dette sikring av bergkunst og tilskot til tiltakshavarar i høve til kulturminnelova § 10.

Midlane blir nytta til å dekkje tilskot til skjøtsel av arkeologiske kulturminne. Midlar til Bergkunstprosjektet blir òg dekte her. I samsvar med den opphavlege prosjektplanen er målet å sikre 300 lokalitetar. Sikring i denne samanhengen inneber dokumentasjon av biletmaterial og tilstand, og utarbeiding av planar for vidare skjøtsel og konservering. I tillegg blir det drive forskning på nedbrytingsårsaker, og forsøk med metodar for å forseinke eller avgrense nedbrytinga. Til no er om lag 250 lokalitetar sikra på denne måten. Underposten dekkjer i 2005 òg tilskot til Kaupangprosjektet for å gjere resultatane av undersøkingane kjende i Noreg og utlandet.

I tillegg dekkjer underposten tilskot til tiltakshavarar i høve til kulturminnelova §10. For 2005 er tilskotsmidlane til dette formålet foreslått auka med 1,5 mill. kroner.

Tildelingskriterium

Tilskotsmidlane for å ta vare på dei arkeologiske kulturminna, under dette eit utval bergkunstlokaliitetar, blir fordelte etter søknad til private eigarar og forvaltarar av kulturminna. For å få tilskot er det ein føresetnad at tiltaket fell inn under målet for ordninga. Ved fordeling av tilskot skal Riksantikvaren innanfor disponible budsjettmidlar utføre ei samla fagleg vurdering av tiltaka i forhold til målet for tilskotsordninga.

Riksantikvaren kan også sjølv prioritere og initiere oppgåver og tiltak innanfor særlege satsingsfelt.

I samband med mindre private tiltak har tiltakshavarar krav på heil eller delvis dekning for utgifter som følgjer av særskilt gransking av automatisk freda kulturminne eller særskilte tiltak for å verne desse, gitt at utgiftene er å sjå på som urimeleg tynande for tiltakshavaren.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging av tiltaket skjer ved kontroll av om tiltak blir gjennomførte i samsvar med faglege kriterium for tilskotet. Vidare ved generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport frå tilskotsmottakaren.

Underpost 72.7 Fartøyvernssentra

Mål

Medverke til drift og oppgradering av Nordnorsk fartøyvernssenter og båtmuseum, Hardanger fartøyvernssenter og Bredalsholmen dokk og fartøyvernssenter.

Underposten dekkjer driftstilskot til fartøyvernsentra for å dekkje sentra sine utgifter til forskning og dokumentasjon. Noko av tilskotsmidlane vil òg kunne nyttast til investeringar i anlegga deira.

Kriterium for måloppnåing

- om tilskotet medverkar til at dei 3 utvalde fartøyvernsentra kan fungere som kompetansesenter for restaurering og vedlikehald av fartøy, under dette om tilskotet medverkar til å ivareta fellestenester knytte til dokumentasjon og forskning, fagleg rådgiving og liknande

Tildelingskriterium

Tilskotsmidlane blir fordelt etter søknad frå dei 3 utvalde fartøyvernsentra. Storleiken på det samla tilskotet til det enkelte fartøyvernsenter skal innanfor disponible budsjettmidlar fastsetjast etter ei fagleg vurdering frå Riksantikvaren av den enkelte søknaden, og av behovet og venta miljøfaglege resultat som er synleggjort i denne.

Oppfølging og kontroll

Generell formalia- og sannsynskontroll av revidert årsrekneskap og årsmelding frå fartøyvernsentra.

Underpost 72.8 Tekniske og industrielle kulturminne

Mål

- a) Målet med tilskotsordninga er å medverke til å sikre og setje i stand og medverke til drift av følgjande 10 utvalde anlegg:
 - Fetsund lenser/Fetsund lensmuseum
 - Sjølingstad Uldvarefabrikk
 - Klevfoss Cellulose- & Papirfabrikk
 - Nes Jernverksmuseum
 - Norsk Vassdrags- og Industristadmuseum (Tyssedal kraftanlegg)
 - Norsk Fiskeriindustrimuseum/Neptun sildoljefabrikk
 - Spillum Dampsag & Høvleri
 - Norsk Trikotasjemuseum og Tekstilsenter
 - Folldal gruver
 - Kistefos Museet

Dei 10 tekniske og industrielle kulturminna er valt ut for spesiell oppfølging, og tilskot til istandsetjing og vedlikehald av dei 10 anlegga blir gitt over denne underposten. Underposten blir i avgrensa grad òg nytta til å gi tilskot til enkelte andre anlegg. Prioriteringa av Tyssedal kraftanlegg vil stå ved lag med sikte på å fullføre istandsetjinga av

kraftstasjonen i 2005. Anlegga får òg tilskot til museumsdrift. Dette blir dekt over kap. 328, post 70 Det nasjonale museumsnettverket på Kultur- og kyrkjedepartementet sitt budsjett. Desse midlane blir fordelte av fylkeskommunane.

Kriterium for måloppnåing

- om dei 10 utvalde anlegga er sikra og sette i stand

Tildelingskriterium

Tilskotsmidlane til å sikre og setje i stand eit representativt utval tekniske og industrielle kulturminne blir fordelte etter søknad til private eigarar og forvaltarar av desse kulturminna. For å få tilskot er det ein føresetnad at tiltaket fell inn under målet for ordninga. Ved fordeling av tilskot skal Riksantikvaren innanfor disponible budsjettmidlar utføre ei samla fagleg vurdering av tiltaka, i forhold til målet for tilskotsordninga.

Riksantikvaren kan også sjølv prioritere og initiere oppgåver og tiltak innanfor særlege satsingsfelt.

Storleiken på driftstilskotet til dei utvalde anlegga skal innanfor disponible budsjettmidlar fastsetjast av Riksantikvaren, etter ei samla fagleg vurdering i lys av den enkelte søknad, og av behovet og venta miljøfaglege resultat som er synleggjort i denne.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll skjer gjennom kontroll av om kulturminnet er sikra og sett i stand etter antikvariske retningslinjer. Vidare gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og slutt-rapport med fotografi frå tilskotsmottakaren. I spesielle tilfelle er det òg aktuelt med kontroll på staden av Riksantikvaren eller fylkeskommunen. Vidare gjennom kontroll av om drifta ved anlegget skjer etter formålet, bl.a. gjennom at Riksantikvaren kontrollerer revidert årsrekneskap og årsmelding og rapportar/uttaler frå fylkeskommunane.

Underpost 72.9 World Heritage List, nasjonale oppgåver

Mål

Tilskotsordninga skal sikre og setje i stand dei norske verdsarvområda i tråd med dei internasjonale retningslinjene frå UNESCO. Målgruppe for ordninga er eigarane og forvaltarane av dei norske områda som er førte opp på UNESCO si verdsarvliste: Bergstaden Røros, Bryggen i Bergen, Urnes Stavkyrkje, Hjemmeluft i Alta, Vegaøyane.

Arbeidet med å følgje opp UNESCO-konvensjonen om å ta vare på kultur- og naturarv i verda er eit høgt prioritert område. Dei fem norske verdsarvområda skal vere viktige førebilete for forvaltninga av kulturminna i landet. Den auka satsinga på verdsarvområda på underpost 72.9 i 2004 blir ført vidare på same nivå i 2005. Det er òg avsett 1 mill. kroner til arbeidet med verdsarvområda på kap. 1427 Direktoratet for Naturforvaltning post 77 Tilskot til nasjonalparksenter.

Kriterium for måloppnåing

- om dei norske verdsarvområda er sikra og sette i stand i tråd med forpliktingane som følgjer av verdsarvkonvensjonen

Tildelingskriterium

Tildeling av tilskot skjer innanfor disponible budsjettmidlar i samsvar med behov og forpliktingar som følgjer av verdsarvkonvensjonen og den faglege evalueringa i medhald av UNESCO sine retningslinjer.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging skjer gjennom møte og fagsamlingar som blir gjennomførte i samsvar med avtalt arbeidsprogram. Kontrollen skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og slutt-rapport frå tilskotsmottakaren. I spesielle tilfelle er det òg aktuelt at Riksantikvaren eller fylkeskommunen utfører kontroll på staden for å sjå til at tiltak er gjennomførte etter antikvariske retningslinjer og andre føresetnader for tilskotet.

Post 73 Brannsikring og beredskapstiltak, kan overførast, kan nyttast under post 21

Mål

Målet med tilskotsordninga er å sikre utvalde kulturminne og kulturmiljø, under dette spesielt dei 28 stavkyrkjene som er att, mot uventa øydelegging. Målgruppa er eigarar og forvaltarar av slike kulturminne og kulturmiljø.

Hovuddelen av midlane på underposten dekkjer brannsikringstiltak i stavkyrkjene. Auken på posten i høve til 2004 skuldast at det er lagt inn ekstra midlar for å styrkje arbeidet med brannsikring av stavkyrkjene. Brannsikring av Bergstaden Røros vil i 2005 òg bli prioritert innanfor ramma av posten.

Det er foreslått ei tilsegnfullmakt under posten på 2 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VI.

Kriterium for måloppnåing

- talet på stavkyrkjer som har tilfredstillande brannsikringsanlegg
- talet på andre nasjonalt viktige kulturminne som har tilfredstillande brannsikring

Tildelingskriterium

Midlane under posten blir nytta til tilskot til å etablere sikring eller drift av sikringsanlegg i utvalde kulturminne og kulturmiljø. Drift, vedlikehald og oppgradering av sikringsanlegg ved stavkyrkjene og tilskot til prosjekt som har relevans for brannsikring av andre verdifulle kulturminne og kulturmiljø er prioriterte. Storleiken på tilskotet blir fastsett av Riksantikvaren etter ei samla fagleg vurdering av tiltaka, sett i forhold til disponible budsjettmidlar for gjeldande år. Viktige element i Riksantikvaren si vurdering i denne samanhengen er:

- ei fagleg og tryggleiksmessig vurdering av behovet for etablering, oppgradering, vedlikehald og drift som er dokumentert i søknaden, og/eller
- ut frå Riksantikvarens informasjon elles om behovet med omsyn til standard og nivå på brannsikringsanlegget i den enkelte stavkyrkja

Riksantikvaren kan også sjølv prioritere og initiere oppgåver og tiltak innanfor særlege satsingsfelt.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll skjer gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og slutt-rapport frå tilskotsmottakar. Fysisk kontroll frå Riksantikvaren kan òg vere aktuelt, under dette kontroll av om sikringstiltak, sikringsarbeid eller drift av sikringstiltak er gjennomførte på eit fagleg akseptabelt nivå.

Post 74 Fartøyvern, kan overførast

Mål

Målet med tilskotsordninga er å sikre og setje i stand eit representativt utval fartøy.

Midlane på posten utgjer tilskotsmidlar til konkrete restaurerings- og istandsetjingsarbeid på fartøy. Verneverdige stålåtar kan få tilskot frå posten på lik linje med andre verneverdige fartøy, jf. Stortinget sine merknader i Budsjett-innst. S. nr. 8 (2003–2004). For 2005 er posten foreslått noko redusert.

Det er foreslått ei tilsegnfullmakt under posten på 8 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VI.

Kriterium for måloppnåing

- om tiltaka blir gjennomførte etter antikvariske retningslinjer og i samsvar med eventuelle andre retningslinjer frå Riksantikvaren

Tildelingskriterium

Tilskotsmidlane skal medverke til å sikre og setje i stand eit representativt utval fartøy, og blir fordelte etter søknad til private eigarar og forvaltarar av desse kulturminna. For å få tilskot er det ein føresetnad at tiltaket fell inn under målet for ordninga. Ved fordeling av tilskot skal Riksantikvaren innanfor disponible budsjettmidlar utføre ei samla fagleg vurdering av tiltaka i lys av den enkelte søknaden, og av behovet og venta miljøfaglege resultat som er synleggjort i denne.

Riksantikvaren kan også sjølv prioritere og initiere oppgåver og tiltak innanfor særlege satsingsfelt.

Oppfølging og kontroll

Kontrollen skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport med fotografi frå tilskotsmottakaren. I spesielle tilfelle er det òg aktuelt med kontroll på staden av Riksantikvaren eller fylkeskommunen for å sjå til at kulturminnet er sikra og sett i stand etter antikvariske retningslinjer.

Post 75 Internasjonalt samarbeid, kan overførast**Mål**

Målet med tilskotsordninga er å bidra til at internasjonalt samarbeid på feltet kulturminnevern styrast

i ei retning som fell saman med norske politiske og fagpolitiske interesser, markere Noreg som viktig medspelar til nøkkelorganisasjonar innan Riksantikvaren sitt fagfelt, og markere Noreg som eit land med særleg kompetanse på vern av kulturminne i tre.

Tilskotsordninga rettar seg mot resultatområde 8 Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i polarområda. Riksantikvaren representerer norske styresmakter i ulike internasjonale organisasjonar og er engasjert i fleire prosjekt. Posten dekkjer tilskot, medlemsavgifter og utgifter knytte til samarbeidsavtaler og utgreiingsarbeid, under dette det norskrussiske miljøvernssamarbeidet under den bilaterale miljøvernavtala.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging skjer hovudsakleg i form av deltaking i møte i organisasjonane sine styrande organ, der det blir fatta avgjersler bl.a. om budsjett, kontingentar og økonomisk styring. Oppfølginga av spesielle prosjekt skjer gjennom referansearbeids- eller styringsgrupper, ved kontakt med slike grupper, eller ved direkte kontakt med prosjektet. Kontrollen skjer i hovudsak gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av innsende prosjektrapportar og årsmeldingar, og av revisorstadfesta årsrekneskapar frå organisasjonane.

Post 76 Den nordiske verdsarvstiftelsen

Midlane på posten er flytta til ny post 79 under Miljøverndepartementets budsjettkapitel 1400. Det blir vist til omtale under denne posten.

Kap. 4429 Riksantikvaren (jf. kap. 1429)

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
02	Refusjonar og diverse inntekter	4.729	1.961	3.167
09	Internasjonale oppdrag	126	2.233	1.170
16	Refusjon av fødsel- og adopsjonspengar	2.475		
17	Refusjon av lærlingar	15		
	Sum kap. 4429	7.345	4.194	4.337

Post 02 Refusjonar og diverse inntekter

Posten gjeld refusjonar og innbetalte midlar frå oppdragsverksemd for andre institusjonar mv., jf. omtale under kap. 1429 post 01. Under posten er òg budsjettert inntekter ved sal av Riksantikvaren sine rapportar og andre produkt. Meirinntekter under posten gir grunnlag for meirutgifter under kap. 1429 post 01, jf. Forslag til vedtak II nr. 1. For 2005 er det gjort enkelte omdisponeringar mellom inntektspost 02 og 09, der delar av inntektene som tidlegare var førte opp på post 09 no er foreslått førte opp på post 02. Dette for å sikre ei meir realis-

tisk budsjettering av inntektene på kap. 4429, med bakgrunn i tidlegare rekneskapstal og erfaring.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Midlane på posten skal finansiere dei tilsvarande utgiftene til verksemd tilknytt kompetansenettverket i samband med miljøretta arbeid, jf. omtale under kap. 1429 post 01. Meirinntekter under posten gir grunnlag for meirutgifter under kap. 1429 post 01, jf. Forslag til vedtak II nr. 1. For 2005 er delar av inntektene på post 09 foreslått ført opp på post 02, jf. omtalen på denne posten.

Kap. 1432 Norsk kulturminnefond (jf. kap. 4432)

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert bud- sjett 2004	Forslag 2005
50	Til disposisjon for kulturminnetiltak	6.553	13.000	13.000
	Sum kap. 1432	6.553	13.000	13.000

Løyving under dette kapitlet rettar seg mot resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø. Norsk kulturminnefond vart oppretta då Stortinget under behandling av St.prp. nr. 63 (2001-2002), jf. Innst. S. nr. 255 (2001-2002), løyvde 200 mill. kroner som fondskapital. Fondskapitalen er plassert som kontolån i Statskassa med rente tilsvarande renta på 10 års statsobligasjonslån. Avkastninga av kapitalen skal nyttast til tilskot til kulturminneformål og til forvaltning av tilskotsmidlane, jf. post 50. Kulturminnefondet har eit styre på 5 medlemmer og 3 varamedlemmer. Det er utarbeidd eigne vedtekter for verksemda til fondet og det er vedteke retningslinjer for tildeling av fondsmidlar. For 2005 vil avkastninga utgjere om lag 13 mill. kroner. Dette er heilårsverknad av avkastninga på kapitalen i fondet i 2004.

Post 50 Til disposisjon for kulturminnetiltak

Beløpet på posten tilsvare den samla avkastninga av kapitalen i Norsk kulturminnefond som er budsjettert under kap. 4432 post 80 Avkastning. Midlane under post 50 blir førte tilbake til kapitalen i fondet og gjennom dette stilt til disposisjon for dei formåla og prosjekta Norsk kulturminnefond støttar opp under. Ein mindre del av midlane vil gå til forvaltning av fondet, bl.a. lønn til sekretariatsleiar og administrative funksjonar, styrehonorar og reiser.

Mål

Målet med fondet er å leggje til rette for auka samspel mellom offentlege og private midlar til vern og utvikling av freda og bevaringsverdige kulturminne og kulturmiljø. Ordninga skal stimulere til auka verneinnsats frå eigarar og næringsliv si side, og til meir effektive samarbeidsformer mellom offentlege og private aktørar. Midlane frå fondet skal komme i tillegg til dei ordinære løyvingane til kulturminneformål.

Midlane blir nytta til tiltak som fører til vern og sikring av kulturminne og kulturmiljø og til prosjekt som fremjar verdiskaping, næringsverksemd og aktivitet i lokalsamfunnet. Prosjekt som gir synergieffektar, som løyser ut private midlar eller betydeleg eigeninnsats skal prioriterast. Det skal i gjennomsnitt vere ei privat medfinansiering på 50 pst. i dei prosjekta som fondet engasjerer seg i. Den private medfinansieringa skal vere minst 30 pst. i kvart prosjekt.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport frå tilskotsmottakaren. I spesielle tilfelle er det òg aktuelt med kontroll på staden for å sjå til at tiltak er gjennomførte etter antikvariske retningslinjer og andre føresetnader for tilskotet.

Kap. 4432 Norsk kulturminnefond (jf. kap. 1432)

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
80	Avkastning frå Norsk kulturminnefond	6.553	13.000	13.000
	Sum kap. 4432	6.553	13.000	13.000

**Post 80 Avkastning frå
Norsk kulturminnefond**

Posten gjeld avkastninga av Norsk kulturminnefond. Avkastninga skal nyttast til tilskot til kulturminnetiltak og til forvaltning av tilskotsmidlane, jf. kap. 1432 post 50. Fondsmidlane er plasserte som

kontolån i statskassa med rente tilsvarande renta på 10-års statsobligasjonslån.

Meirinntekter under posten gir grunnlag for meirutgifter under kap. 1432 post 50, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Programkategori 12.40 Forureining

Programkategorien omfattar i hovudsak følgjande resultatområde: Resultatområde 4 Overgjødsling og oljeforureining, Resultatområde 5 Helse- og miljøfarlege kjemikalier, Resultatområde 6 Avfall og gjenvinning, Resultatområde 7 Klimaendringar, luftforureining og støy, og Resultatområde 11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver.

Rammefordelingsforslaget for kategorien er på 621,9 mill. kroner i 2005. Dette er ein auke på 3,6 mill. kroner, dvs. 0,6 pst. samanlikna med saldert budsjett for 2004. Auken skuldast i hovudsak auka satsing på forureina sediment.

Regjeringa ønskjer å føre ein aktiv kjemikaliepolitikk, med fokus på å redusere utsleppa av dei farlegaste miljøgiftene, styrkt kontroll og tilsyn og ein aktiv innsats for å styrkje internasjonale reguleringar på kjemikalieområdet. Det blir òg satsa på viktige forskings- og overvakingsaktivitetar. Regjeringa aukar løyvingane til kartlegging av miljøgifter og til oppfølginga av strategiane for forureina sediment og forureina grunn. Løyvingane til dette er auka med 15 mill. kroner, dette inkluderer òg arbeidet med å betre vasskvaliteten i Vansjø i Østfold, (sjå òg omtale under resultatområde 5 og posttalen til kap. 1441, post 39 og 1441, post 01).

Regjeringa vil føre vidare arbeidet med avfall og gjenvinning utan særlege budsjettendringar. Det er framleis nødvendig med fokus på avfallsfeltet for å nå dei nasjonale måla. Ei rekkje sentrale verkemiddel er etablerte, fornya og justerte dei siste åra. Særlege utfordringar i tida framover er knytte til ytterlegare innsats overfor farleg avfall på avvege, og å vurdere ytterlegare tilpassing av avfallspolitikken til klimapolitikken. Det skal vidare arbeidast for at produsentar og importørar får gode nok incentiv til å ta omsyn til produkta sine miljøeigenskapar i heile levetida, under dette

avhendingfasen. Eksisterande verkemiddel i avfallspolitikken blir løpande evaluerte og eventuelt justerte slik at dei fungerer mest mogleg etter føremålet.

Regjeringa har auka budsjettet med 3 mill. kroner for 2005 for å styrkje arbeidet med den heilskaplege forvaltningsplanen for Barentshavet og gjennomføringa av rammedirektivet for vatn. Rammedirektivet for vatn vil effektivisere vassforvaltninga og bidra til å verne og betre vassførekompane og vassmiljøet langs kysten og i vassdraga. Dette for å sikre ein meir heilskapleg og økosystembasert forvaltning av hav-, kyst- og vassdragsområda. Utvikling av ein heilskapleg forvaltningsplan for Barentshavet er høgt prioritert av Regjeringa. Dei marine økosystema i Barentshavet er påverka av ei rekkje menneskelege aktivitetar som går føre seg i havområdet, og av forureining som blir transportert med luft og vatn frå andre område. Formålet med forvaltningsplanen er å etablere rammevilkår som gjer det mogleg å balansere næringsinteressene knytte til fiskeri, sjøtransport og petroleumsverksemd innanfor ramma av ei berekraftig utvikling. Heilskapleg forvaltningsplan for Barentshavet skal vere eit verktøy for å kontrollere miljøkonsekvensar og identifisere dei mest kostnadseffektive konsekvensreducerande tiltaka på tvers av sektorar. Forvaltningsplanen skal leggje til rette for verdiskaping basert på ressursane i havområdet, og samtidig stille krav slik at miljøet i Lofoten og Barentshavet blir sikra for kommande generasjonar.

Regjeringa ønskjer å leggje til rette for å styrkje utvikling og bruk av miljøteknologi, og bidra til at dette blir eit sentralt element for å møte viktige miljøutfordringar. Det er derfor sett av 3 mill. kroner på kap. 1441, post 21 til formålet.

Utgifter under programkategori 12.40 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
1441	Statens forureiningstilsyn (jf. kap. 4441)	589.036	603.834	605.213	0,2
1444	Produktregisteret	14.971	14.203	14.637	3,1
1445	Miljøvennlig skipsfart			2.000	
2422	Statens miljøfond	62.310	200		-100,0
	Sum kategori 12.40	666.317	618.237	621.850	0,6

Kap. 1441 Statens forureiningstilsyn (jf. kap. 4441)

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	190.570	190.572	190.263
21	Spesielle driftsutgifter	47	450	3.450
39	Oppryddingstiltak, <i>kan overføres</i>	45.707	50.880	64.880
63	Tilskot til kommunale avløpstiltak, <i>kan overføres</i>	7.105		
65	Tilskot til heilskapleg vassforvaltning, <i>kan overføres</i>	6.130		
73	Tilskot til biloppsamlingssystemet	125.268	123.180	127.368
75	Utbetaling av pant for bilvrak, <i>overslagsløyving</i>	160.806	151.252	151.252
76	Refusjonsordningar, <i>overslagsløyving</i>	40.381	50.000	68.000
77	Tilskot til innsamling av isolerglasruter som inneheld PCB, <i>kan overføres</i>	13.021		
78	Tilskot til energiutnytting frå avgiftspliktige sluttbehandlingsanlegg for avfall, <i>kan overføres</i>		37.500	
	Sum kap. 1441	589.036	603.834	605.213

Statens forureiningstilsyn sitt ansvar er å delta og medverke sentralt i arbeidet med å skape ei berekraftig utvikling. Statens forureiningstilsyn skal arbeide for ein forsvarleg miljøkvalitet. Forureining, produkt og avfall skal ikkje føre til helse-skade, gå utover trivselen eller skade naturen si evne til produksjon og sjølvfornyning.

Statens forureiningstilsyn sine roller for å nå måla er:

- overvake og informere om miljøutviklinga
- utøve mynde for å halde ved like og betre miljøet gjennom reguleringar, kontrolltiltak og prosessar som kan understøtte miljøarbeidet regionalt og lokalt
- gjere tydeleg dei ulike samfunnssektorane sitt ansvar for å oppfylle miljøvernpolitiske mål
- utgreie og gi råd overfor Miljøverndepartementet

- styre fylkesmennene sine miljøvernavdelingar innan Statens forureiningstilsyn sitt ansvarsområde
- delta i det internasjonale miljøvernsamarbeidet og hjelpearbeidet
- ha ansvar for å stille beredskapskrav til private bedrifter og kommunar.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekkjer lønn til faste og mellombels tilsette og driftsutgifter for Statens forureiningstilsyn. Posten dekkjer vidare midlar knytte til forskning, utgreingar (FOU), IT-utgifter (under dette utgifter til drifting av RDS-systemet, miljøstatus etc.), husleige, informasjon, internasjonalt arbeid og formidling relatert til:

- arbeidet innan overgjødsling og oljeforureining

- arbeidet innan helse- og miljøfarlege kjemikalier
- arbeidet innan avfall og gjenvinning
- arbeidet innan klimaendringar, luftforureining og støy
- bistandsarbeidet i samsvar med avtalen med NORAD
- miljøtilstanden i Noreg

Posten kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under kap. 4441, postane 04, 05 og 09, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Den Norske utsleppsrekneskapen har jamt over har god kvalitet, men internasjonal revisjon har fleire gonger peikt på avvik i forhold til retningslinjene under Klimakonvensjonen og Kyoto-protokollen. Utsleppsrekneskapen for klimagassar bør derfor utbetrast på visse punkt. Etter Kyoto-protokollen skal landa si samla kvotemengd (kvantifisering av utsleppsforpliktingane) i 2008 – 2012 talfestast ut frå ein rapport som må leverast seinast ved slutten av 2006. For å få forbetringane med i denne rapporten, bør størstedelen av oppgåvene bli gjennomførte i 2005.

For at Noreg skal oppfylle forpliktingane sine under Gøteborgprotokollen frå og med 2010 er det avgjerande å kunne berekne reduksjonar i utslepp som følgjer av tiltak og verkemiddel. Det er særleg viktig å betre rekneskapen for utslepp av NO_x frå skip. Ein føreslår å setje av til saman 1 mill. kroner i 2005 til betringar i utsleppsrekneskapen for klimagassar og utslepp som er omfatta av Gøteborg-protokollen.

Det er sett av 1 mill. kroner i 2005 til auka kartlegging av helse- og miljøfarlege kjemikalier i miljøet og i produkt. Dette er viktig for at nødvendige tiltak skal kunne setjast i verk i tide.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Akutt beredskap – farleg avfall

Posten dekkjer utgifter Statens forureiningstilsyn kan få ved å måtte fjerne spesielle typar avfall slik som eigarlaust spesialavfall, spesialavfall frå konkursbu eller spesialavfall som eigaren ikkje klarer å ta hand om på ein forsvarleg måte, jf. forureiningslova §§ 74 og 76.

Innovasjon – miljøteknologi

Regjeringa ønskjer å leggje til rette for å styrkje utvikling og bruk av miljøteknologi, og medverke til at dette blir meir sentralt i høve til viktige miljøutfordringar, jf. omtale under resultatområde 11.

- Regjeringa føreslår derfor å løyve 3 mill. kroner til Statens forureiningstilsyn sitt arbeid med å

auke kompetanse og stimulere til styrkt utvikling og bruk av miljøteknologi.

Post 39 Oppryddingstiltak, kan overførast

Posten er knytt til resultatområda 4 Overgjødning og oljeforureining, 5 Helse- og miljøfarlege kjemikalier og 6 Avfall og gjenvinning. Posten blir nytta til å dekkje utgifter til undersøkingar og gjennomføring av oppryddingstiltak i vatn, grunn og sediment som er forureina med farlege miljøgifter eller sterkt overbelasta med nærings salt. Posten er foreslått styrkt med 14 mill. kroner for å følgje opp strategien for forureina sediment og sikre at delmåla i strategien for forureina grunn kan bli nådde i løpet av 2005. Styrkinga skal og dekkje opprydding i Vansjø og ev. andre vannforekomster med sammensatte miljøproblemer. Delmåla for forureina grunn er gjennomføring av nødvendige tiltak på om lag 100 identifiserte lokalitetar og gjennomføring av nødvendige undersøkingar på om lag 500 identifiserte lokalitetar (sjå òg omtale under resultatområde 5).

Forureinar betaler-prinsippet ligg til grunn for arbeidet på dette feltet, og så langt det er rimelig vil pålegg etter forureiningslova bli nytta som verkemiddel for å sikre opprydding i forureina vatn, grunn og sediment. Det vil likevel vere ulike situasjonar der det er aktuelt at miljøvernforvaltninga dekkjer delar av utgiftene til undersøkingar, opprydding eller andre tiltak:

- Der Staten ved miljøvernforvaltninga er den ansvarlege for forureininga.
- Der den ansvarlege ikkje kan identifiserast, ikkje er betalingsdyktig og/eller av andre grunnar ikkje kan stå for ei god opprydding.
- Der det hastar med å få rydda opp. Staten forskotter oppryddingskostnadene for å komme raskt i gang, og vil krevje kostnadene refunderte frå den ansvarlege i etterkant.
- Der miljøforvaltninga vil skaffe fram grunnlag for å leggje til rette for kunnskapsinnhenting og formidling, bl.a. ved å gjennomføre pilotprosjekt.
- Der det er nødvendig for å medverke til ei samla opprydding eller anna tiltaksgjennomføring i eit område.
- Der det av andre grunnar er urimeleg at den ansvarlege skal dekkje alle kostnadene.

I tillegg kan posten nyttast til å medverke til utarbeiding av fylkesvise tiltaksplanar for opprydding i forureina sediment i større fjordområde, til tiltaksretta undersøkingar ved skipsverft og i småbåthammer, til planmessig kartlegging og oppfølging av forureinings situasjonen (tilstandsdata), til

undersøkingar og utgreiingar for å leggje til rette for ein målretta og effektiv innsats i oppryddingsarbeidet, anna kunnskapsoppbygging og til å dekkje utgifter knytte til det nasjonale rådet for forureina sediment. Fordi tiltaka strekkjer seg over fleire år, er det foreslått å vidareføre bestillingsfullmakta knytt til posten med 25 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak V nr. 1.

Post 73 Tilskot til biloppsamlingsystemet

Tilskotsordninga rettar seg mot resultatområde 6 Avfall og gjenvinning og resultatområde 5 Helse og miljøfarlege kjemikalier.

Mål

Tilskotsordninga er ein del av oppsamlingssystemet for bilvrak og beltemotorsyklar. Målet med oppsamlingssystemet er å sikre forsvarleg og miljøvennleg innsamling og behandling av bilvrak frå heile landet. Ordninga omfattar driftsstøtte til godkjente biloppsamlingsplassar og støtte til pressing og frakt av vrak frå oppsamlingsplassane til fragmenteringsverka. Ordninga skal vere sjølvfinansierende, dvs. at inntekter og utgifter skal balansere over tid. Inntektene kjem frå vrakpantavgifta på førstegongsregistrerte køyretøy, jf. St.prp. nr. 1 (2004-2005) *Skatte-, avgifts- og tollvedtak*, og frå inntekter ved sal av metall i vraka. Vrakpantavgifta blir fastsett på bakgrunn av prognosar for forventta nybil- og talet på pantevrak, jf. kap. 1441 post 75.

Den delen av det eksisterande avgiftssystemet som gjeld utbetaling av pant til bileigar vil førebels bli ført vidare. Ein viser til omtale under resultatområde 6 når det gjeld EU-direktiv om utrangerte køyretøy (2000/53/EU).

Tildelingskriterium

- Det blir gitt driftsstøtte på kr 611 per motteke vrak til godkjende oppsamlingsplassar for å sikre gjennomføring av dei miljøvernoperasjonane dei er pålagde å utføre i samband med mottak av vrak.
- Det blir gitt transportstøtte til presse- og transportoperatørane til dekning av kostnadene for pressing og frakt av vraka frå oppsamlingsplassane til behandlingsanlegga. Transportstøtta skal sikre at ingen delar av landet fell utanom oppsamlingsordninga på grunn av høge transportutgifter. Storleiken på tilskotet er bl.a. avhengig av kva som kan oppnåast ved sal av bilvraka til fragmenteringsverka, jf. kap. 4441 post

08. Tilskotet inneber ei plikt for tilskotsmottakaren til å samle inn vrak frå dei godkjende oppsamlingsplassane.

- Posten dekkjer òg utgifter til ulike utgreiingar og tiltak som miljøvernstyresmaktene treng for å administrere ordninga.

Oppfølging og kontroll

Driftstilskotet blir utbetalt av Tollregion Midt-Norge etter mottak av ei vrakpantkvittering for at bilvraket er motteke for behandling.

Post 75 Utbetaling av pant for bilvrak, overslagsløyving

Tilskotsordninga rettar seg mot resultatområde 6 Avfall og gjenvinning og resultatområde 5 Helse og miljøfarlege kjemikalier.

Mål

Tilskotsordninga er ein del av oppsamlingssystemet for bilvrak og beltemotorsyklar. Målet med denne tilskotsordninga er å stimulere bileigar til å levere utrangerte bilar til godkjent biloppsamlingsplass slik at bilvraket kan takast hand om på ein forsvarleg måte og gjenvinnast. Posten dekkjer utbetaling av vrakpant og kostnader ved overføring av vrakpanten til bileigaren.

Forskrift om kasserte køyretøy trådde i kraft i juli 2002 og inneber at produsentar og importørar gradvis tek over ansvaret for handtering av kasserte køyretøy fram mot 2007. Innan den tid vil ein vurdere om det er behov for å vidareføre den statlege ordninga eller om det er aktuelt med alternative system for å sikre innlevering av bilvrak.

Tildelingskriterium

Vrakpanten blir utbetalt av Tollregion Midt-Noreg mot kvittering for at bilvraket er levert til godkjent biloppsamlingsplass for behandling. Vrakpanten for 2005 vil vere kr 1 500. Det vart i 2003 utbetalt vrakpant for 107 000 vrak. Innsamlingsnivået er venta å stige noko i 2005.

Oppfølging og kontroll

For å sikre at bilvraket har rett til vrakpant, blir kvitteringa kontrollert mot det sentrale motorvognregisteret. Kontrollen skjer elles ved kontroll av lager på oppsamlingsplassane og rekneskap med vedlegg.

Post 76 Refusjonsordningar, overslagsløyving

Refusjonsordningane under denne posten rettar seg mot resultatområde 5 Helse- og miljøfarlege kjemikalier og resultatområde 6 Avfall og gjenvinning og resultatområde 7 Klimaendringar, luftforureining og støy.

Posten auker med 18 mill. kroner som følgje av heilårlig verknad av refusjonsordninga knytte til HFK/PFK.

Refusjon av smørjeoljeavgifta

Mål

Målet med ordninga er å stimulere til auka innlevering av spillolje til miljøgodkjent behandling. Spillolje er brukt smørjeolje, og er klassifisert som farleg avfall. Smørjeolje er, med unntak av enkelte bruksmåtar, pålagt smørjeoljeavgift, jf. St.prp. nr. 1 (2004-2005) *Skatte-, avgifts- og tollvedtak*, kap. 5542 post 71. Refusjonsordninga vart innført i 1994 og utvida i 2000 for å sikre høgare innsamlingsgrad.

Kriterium for måloppnåing

Innsamlingsgrad for spillolje (med og utan rett til refusjon) er i dag i overkant av 80 pst. og har vore stabil dei siste åra. Total mengd innsamla spillolje er på om lag 40 000 m³, av dette omlag 25 000 m³ med rett på refusjon. Det er ikkje rekna med vesentleg endring i mengd innsamla spillolje i 2005. Posten dekkjer òg utgifter til informasjon og administrasjon av ordninga.

Tildelingskriterium

Det blir utbetalt refusjon for dei fleste typar brukt smørjeoljer, med unntak av bl.a. spillolje som kjem frå større skip (større enn 250 fot) i internasjonal sjøfart. Refusjonen blir utbetalt til større mottaksanlegg (tankanlegg) med førehandstilsegn frå Statens forureiningstilsyn. I tilsegna er det fastsett ein del vilkår som refusjonsmottakar har plikt til å rette seg etter. Krav om utbetaling blir kontrollerte i forhold til førehandstilsegna.

Oppfølging og kontroll

Oppfølginga blir ivareteken gjennom statistikk over årleg innsamla spillolje. Ved kontroll i tankanlegga i 2003 og 2004 er det konstatert mange brot på ordninga for refusjonar. Statens forureiningstilsyn følger opp brota med å nekte refusjonsutbeta-

ling eller krevje tilbakebetaling av feilaktig utbetalte refusjonar. Strengare reaksjonar som tilbake trekking av tilsegna eller melding til politiet blir òg vurdert i alvorlege tilfelle.

Ei evaluering av refusjonsordninga for spillolje i 2003 konkluderte med at systemet fungerer godt, og har sikra ein auke i innsamlingsgraden frå omtrent 75 pst. i 1994 til 80–85 pst. i dag.

Refusjon av avgift på Trikloretten (TRI)

Mål

Målet med ordninga er å hindre utslepp til miljøet av TRI frå TRI-haldig avfall, og er eit verkemiddel som skal medverke til at avgiftssystemet verkar optimalt.

Trikloretten (TRI) er ei miljøgift. Bruk og utslepp skal reduserast vesentleg. TRI, som er eit løsemiddel som først og fremst blir brukt til avfeiting i industrien, vart frå 1. januar 2000 pålagt avgift, jf. St.prp. nr. 1 (1999-2000) *Skatte-, avgifts- og tollvedtak*. Refusjonsordning for innbetalt TRI-avgift vart innført samtidig, for å auke effekten av verkemidla.

Posten dekkjer utbetaling av refusjon og utgifter til informasjon og administrasjon av ordninga. Det har dei siste åra vore relativt små utbetalningar gjennom ordninga som følgje av at bruken av ny TRI er kraftig redusert. Det er ikkje venta vesentlege endringar i 2005.

Tildelingskriterium

TRI-haldig avfall skal leverast til godkjent mottak eller behandlingsanlegg for farleg avfall, og ein vil få delvis refusjon av den innbetalte avgifta for den mengd TRI som finst i avfallet. For å stimulere til raskare utfasing av bruken av TRI vart refusjons-satsen sett til 25 kr/kg, noko som utgjør under halvparten av avgiftssatsen.

Oppfølging og kontroll

Oppfølginga skjer gjennom statistikk over årleg innsamla mengd TRI. Anlegg som tek imot farleg avfall og gjenvinningsverksemda skal vere godkjent av Statens forureiningstilsyn.

Avgifta har medverka til ein kraftig reduksjon i etterspørselen etter ny TRI. På grunn av dei små mengdene som er i bruk og som er omfatta av refusjonssystemet, vil ein vurdere om det er føremålstenleg å vidareføre refusjonsordninga eller om ein kan sikre innlevering av TRI-haldig avfall på andre måtar.

Refusjon av avgift på hydrofluorkarbon (HFK) og perfluorkarbon (PFK)**Mål**

Stortinget vedtok i samband med si behandling av statsbudsjettet for 2003 å innføre ei avgift på hydrofluorkarbonar (HFK) og perfluorkarbonar (PFK) frå 1. januar 2003. Avgifta er retta mot import og produksjon av HFK og PFK, både som bulkvare og som delemne i produkt. Avgifta er kr 183 per tonn CO₂-ekvivalentar, og blir innkravd ved bulkimport og import i produkt der gassane eller bindingar av gassane er nytta. I samsvar med oppmoding frå stortingsfleirtalet i samband med behandlinga av statsbudsjettet for 2003, har Regjeringa etablert ei refusjonsordning i høve til avgifta. Refusjonsordninga trådte i kraft 1. juli 2004. Refusjonsordninga er heimla i Forskrift 1. juni 2004 nr. 930 om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskrifta), kapittel 8. HFK blir i første rekkje nytta som kulde-medium i kjøle- og fryseanlegg, men betydelege mengder blir òg brukte til brannsløkking, og som drivgass til produksjon av isolasjonsmaterial.

Formålet med ordninga er å redusere utslepp til miljøet av HFK og PFK. HFK- og PFK-gassane er klimagassar, og reguleringa av desse er ein del av strategien for å redusere utsleppa av klimagassar i samsvar med Kyotoprotokollen. Ordninga med avgift og refusjon er venta å medverke til ei avgrensing i bruken av gassane til dei mest naudsynte områda, stimulere til produktutvikling, styrkje arbeidet med å hindre lekkasjar og stimulere til innsamling og forsvarleg behandling av brukt gass. Målgruppe for ordninga er aktørar som har større mengder HFK- og PFK-haldig avfall.

Kriterium for måloppnåing

Det er forventa at kombinasjonen av avgift og refusjon vil gi ein utsleppsreduksjon på om lag 40 pst. i 2010, i høve til kva utsleppet ville ha vore utan avgift og refusjon.

Tildelingskriterium

Forskrifta inneber at kuldebransjen og andre som leverer HFK og PFK til godkjent destruksjonsanlegg for destruksjon, kan krevje refusjon. Føresetnaden er dokumentasjon som viser kva for mengd og typar av HFK og PFK som er leverte.

Det blir utbetalt refusjon for den mengda HFK og PFK som er levert til godkjent destruksjonsanlegg for destruksjon. Refusjonssatsane vil vere lik dei gjeldande differensierte avgiftssatsane for avgifta på HFK og PFK ved innleveringstidspunktet, jf. Stortingets årlege avgiftsvedtak og forskrift 11. desember 2001 nr. 1451 om særavgifter § 3-18-2.

Oppfølging og kontroll

Statens forureiningstilsyn fører tilsyn med refusjonsordninga, jf. avfallsforskrifta § 17-3.

Miljøverndepartementet vil vurdere ordninga løpande og gjennom dette også behovet for evaluering.

Post 77 Tilskot til innsamling av isolerglasruter som inneheld PCB

Posten er lagt ned, jf. St.prp. nr. 63 (2003-2004).

Post 78 Tilskot til energiutnytting frå sluttbehandlingsanlegg for avfall, kan overførast

Posten er lagt ned, jf. St.prp. nr. 63 (2003-2004).

Kap. 4441 Statens forureiningstilsyn (jf. kap. 1441)

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Refusjon av kontrollutgifter	2.679		
04	Gebyr	22.106	21.059	21.059
05	Leigeinntekter	882	888	918
08	Inntekter frå sal av bilvrak	44.754	31.696	32.774
09	Internasjonale oppdrag	2.240	4.503	4.656
16	Refusjon av fødsel- og adopsjonspengar	2.156		
17	Refusjon av lærlingar	46		
18	Refusjon av sykepengar	2.201		
	Sum kap. 4441	77.064	58.146	59.407

Post 04 Gebyr

I samsvar med prinsippet om at forureinaren skal betale, er det innført gebyr på forureinande verksemd. Posten omfattar gebyrinntekter frå konsejnsbehandling og kontroll.

Vidare omfattar posten gebyrinntekter frå tilsyn og kontroll med kjemiske stoff og produkt.

Inntekter fastsette i forskrift om førehandsmeldingar av nye kjemiske stoff, jf. resultatområde 5 Helse- og miljøfarlege kjemikalier, blir òg førte under denne posten.

Kap. 1441 post 01 kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under denne posten, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

I denne posten inngår Statens forurensningstilsyn sine inntekter frå gebyr betalt i medhald av forskrift om gebyr for deklarerering av farlig avfall. Gebyret dekkjer Statens forureiningstilsyn sine utgifter til kjøp av tenester knytte til behandling og sammenstilling av informasjon frå deklarerering.

Post 05 Leigeinntekter

Inntektene omfattar dei leigeinntektene Statens forureiningstilsyn har i samband med utleige av

nokre kontorlokale og utleige av konferansesenteret. Meirinntekter under posten gir grunnlag for meirutgifter under kap. 1441 post 01, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Post 08 Inntekter frå sal av bilvrak

Løyvinga er rekna ut under føresetnad av levering av om lag 107 000 bilvrak til fragmentering, jf. utgifter kap. 1441 post 73.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Inntektene er knytte til oppdrag i samband med Statens forureiningstilsyn sitt samarbeid med NORAD, bl.a. gjennomgang og evaluering av miljøprosjekt og institusjonsbygging i samarbeidsland. Dette samarbeidet vil bli utvikla vidare og trappa opp, jf. kap. 1441 post 01. Kap. 1441 post 01 kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under denne posten, jf. Forslag til vedtak II nr. 1

Kap. 1444 Produktregisteret

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	14.971	14.203	14.637
	Sum kap. 1444	14.971	14.203	14.637

Rolle og oppgaver for produktregisteret

Produktregisteret er oppretta for å rasjonalisere innsamling av kjemikalieinformasjon til bruk innan HMS-arbeid, og er det sentrale statlege registeret på dette området. Produktregisteret er i første rekkje eit serviceorgan for Arbeidstilsynet, Oljedirektoratet, Giftinformasjonen, Statens forureiningstilsyn, Statens institutt for folkehelse, Statens arbeidsmiljøinstitutt og Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern. Produktregisteret kan dessutan medverke med open informasjon til andre som har oppgaver innan HMS-sektoren. Det vil i 2005 bli arbeidd vidare med å effektivisere og fornye Produktregisteret. Som eit ledd i arbeidet med å fornye Produktregisteret vart det foreslått å endre nemninga på styret i Produktregisteret til «råd» for at den skal samsvare betre med styret si faktiske rolle. Som følgje av dette vart instruksen for Pro-

duktregisteret oppheva og styret nedlagt med verknad frå 1. august 2004 i tråd med omtalen i St.prp. nr. 63 (2003–2004).

Mål:

Produktregisteret skal samle inn, systematisere og arkivere opplysningar om kjemikalier, og leggje til rette opplysningar ut frå registrerte data, slik at definerte brukarar får tilgang til riktig informasjon. Omarbeide graderte data til ugradert informasjon for å gjere opplysningane meir allment tilgjengelege.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekkjer lønn til faste og mellombels tilsette og driftsutgifter, under dette utgreiing, informasjon m.m. for Produktregisteret.

Kap. 1445 Miljøvennlig skipsfart

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
21	Spesielle driftsutgifter			2.000
	Sum kap. 1445			2.000

Sjøfartsdirektoratet har i fleire år utført oppgaver for Miljøverndepartementet når det gjeld miljøvennleg skipsfart. Departementet vil gjennom den nyoppretta posten bidra til å styrkje arbeidet med miljøvennlig skipsfart i Sjøfartsdirektoratet.

Rolle og oppgaver for Sjøfartsdirektoratet:

Sjøfartsdirektoratet er fagleg underlagt Miljøverndepartementet i saker som gjeld forureining og vern om det marine miljø, og utfører viktig arbeid innanfor dette området. Arbeidet omfattar bl.a. utgreiingsoppgaver, utarbeiding av forskrifter, utferding av sertifikat, flaggstatskontrollar og hamnestatskontrollar. Sjøfartsdirektoratet utfører også betydelege internasjonale oppgaver på miljøområdet retta mot FN sin sjøfartsorganisasjon IMO, EU, Nordsjøamarbeidet og Det arktiske samarbeidet.

Sjøfartsdirektoratet har som ei av sine hovudmålsetjingar å medverke til at skipsfarten er ei miljøvennleg transportform. Dette inneber at direktoratet skal medverke til at norsk maritim verksemd er minst like miljøeffektiv som alternative transportformer, og har gode tekniske og operasjonelle forhold som førebyggjer miljøskadar. I tillegg skal direktoratet medverke til stor tryggleik mot forureining ved effektivt tilsyn av norske skip og hamnestatskontroll av framande skip.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten bidreg til å dekkje lønn til faste og mellom-bels tilsette og driftsutgifter for Sjøfartsdirektoratet i arbeidet med ein miljøvennleg skipsfart. Posten dekkjer vidare midlar knytte til utgreiingar, informasjon, internasjonalt arbeid og formidling relatert til miljøspørsmål.

Kap. 2422 Statens miljøfond

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
50	Tapsfond	35.000		
70	Statens miljøfond, rentestøtte	810	200	
90	Statens miljøfond, lån, <i>kan overføres</i>	26.500		
Sum kap. 2422		62.310	200	

Statens miljøfond vart etablert i 1998 som ei låneordning med formål å sikre finansiering av prosjekt som medverkar til å redusere utslepp av klimagassar og andre miljøskadelege utslepp, jf. resultatområda 4 Overgjødsling og oljeforureining, 5 Helse- og miljøfarlege kjemikaliar, 6 Avfall og gjenvinning og 7 Klimaendringar, luftforureining og støy.

Det er gitt tilsegner for heile den totale utlånsramma på 250 mill. kroner, og alle resterande tilsegner vart utbetalt i 2003. Låneordninga er nedlagt.

Post 70 Statens miljøfond, rentestøtte

Siste utbetaling av rentestøtte skjedde i april 2004. Posten blir nedlagt frå 2005.

Post 90 Statens miljøfond, lån, kan overføres

Det blir ikkje ført opp løyving på denne posten fordi alle lånetilsegner vart utbetalt i 2003. Posten blir nedlagt frå 2005.

Kap. 5322 Statens miljøfond, avdrag

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
91	Innbetaling av avdrag	33.262	14.000	10.300
Sum kap. 5322		33.262	14.000	10.300

Post 91 Innbetaling av avdrag

Basert på løpande lån og utbetalingar er avdraga utrekna til 10,3 mill. kroner for 2005.

Kap. 5621 Statens miljøfond, renteinntekter

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
80	Renteinntekter	7.042	7.000	3.500
Sum kap. 5621		7.042	7.000	3.500

Post 80 Renteinntekter

Basert på løpande lån og utbetalingar er renter m.m. utrekna til 3,5 mill. kroner.

Programkategori 12.50 Kart og geodata

Utgiftene under programkategori 12.50 høyrer inn under resultatområde 10 Kart og geodata. Ein viser til innleiinga i del 2 der det blir gjort greie for budsjettendringar i 2005 innanfor resultatområdet.

I St.meld. nr. 30 (2002-2003) *Norge digitalt – et felles fundament for verdiskaping* er det slått fast at sjøkartlegginga skal ha 1. prioritet dei næraste åra. Regjeringa legg òg vekt på å følgje opp dei andre satsingane som er omtala i meldinga.

Utgifter under programkategori 12.50 fordelte på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
1465	Statens kjøp av tenester i Statens kartverk	354.883	321.323	336.323	4,7
2465	Statens kartverk (jf. kap. 5491 og 5603)	7.270	12.000	12.000	0,0
	Sum kategori 12.50	362.153	333.323	348.323	4,5

Kap. 1465 Statens kjøp av tenester i Statens kartverk

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
21	Betaling for statsoppdraget, <i>kan overføres</i>	354.883	321.323	336.323
	Sum kap. 1465	354.883	321.323	336.323

Kapitlet dekkjer etablering og drift av infrastruktur for geografisk informasjon. Løyvinga blir sett på som ei inntekt for Statens kartverk, slik at tilsvarende beløp blir inntektsførte under kap. 2465 Statens kartverk, post 24.1 Driftsinntekter.

Post 21 Betaling for statsoppdraget, kan overføres

Posten er styrkt for å dekkje opprettinga av eit nasjonalt register for luftfartshinder (jf. forskrift fastsett av Luftfartstilsynet 14. april 2003 med heimel i lov av 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart) og dekning av omstillingskostnader ved reorganisering av Statens kartverk. Den økonomiske innsatsen til Arealis-programmet er redusert.

Miljøvernpartementet legg vekt på at Statens kartverk skal vere eit tydeleg nasjonalt fagorgan innan sitt fagområde. Verksemda skal konsentre-

rast om styresmaktoppgåver og tilrettelegging for heile den norske geodataverksemda. Her inngår produksjon, standardisering, forvaltning og drift av offentlege data. For å realisere desse måla er etaten skarpstilt og det er gjort ei nedbemanning på ca. 160 årsverk i 2003 og 2004. Samtidig er det ei oppbygging av kompetanse og kapasitet for å ta hand om tinglysinga, som gradvis blir overført frå domstolane i perioden 2004-2007. Justisdepartementet har ansvar for gjennomføring av tinglyingsreforma fram til 2007.

I 2004 er bl.a. desse tiltaka gjennomførte:

- Den konkurranseretta verksemda i Statens kartverk er selt til ein privat aktør.
- Statsaksjeselskapet Norsk Eigedomsinformasjon har fått ansvaret for formidling av monopolinformasjon frå Statens kartverk.
- Den regionale strukturen til Statens kartverk er endra. Det er no 6 færre kartkontor.

Desse tiltaka gjer det mogleg å halde oppe innsatsen på sjøkartlegging og auke kjøp frå private på mellomlang sikt.

Det blir utarbeidd spesifiserte produksjonsmål og aktivitetar som grunnlag for departementet si styring med og kontroll av statsoppdraget.

Det er behov for ei bestillingsfullmakt på 90 mill. kroner i samband med arbeidet med å etablere moderne elektroniske sjøkart for norskekysten, jf. Forslag til vedtak V nr. 2

Ein gjer framlegg om at inntil 3 mill. kroner kan omdisponerast mellom denne posten og kap. 2465 post 45, jf. Forslag til vedtak IV.

Kap. 2465 Statens kartverk (jf. kap. 5491 og 5603)

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
24	Driftsresultat:	-4.000		
45	Større utstyrsinnkjøp og vedlikehald, <i>kan overførast</i>	11.270	12.000	12.000
	Sum kap. 2465	7.270	12.000	12.000

Rolle og oppgåver for Statens kartverk

Hovudoppgåva for Statens kartverk er å byggje og vedlikehalde ein nasjonal geografisk infrastruktur, og syte for at brukarane får enkel og effektiv tilgang til stadfesta (koordinatbestemt) informasjon. Den pågåande utbygginga av breiband og nye kommunikasjonskanalar i Noreg vil gjere Kartverket til ein sentral leverandør av data for ei rekkje tenester.

Som staten sitt fagorgan innan kart og stadfesting (koordinatbestemming) skal Kartverket ivareta dei forvaltningsoppgåvene som følgjer med, under dette arbeid med standardar og regelverk og samordning med andre land på området. Kartverket skal dessutan delta i forskning og utvikling av kartteknologi, og samarbeide med norsk industri og kartbransje, bl.a. om eksportretta tiltak. Kartverket skal syte for at den geografiske informasjonen etaten forvaltar blir sikra for ettertida.

På enkelte område blir basisproduksjonen forsert ut over det statsoppdraget gir grunnlag for, gjennom tilskot frå brukarar eller samarbeid om felles geodataprojekt gjennom *Noreg digitalt*. Fleire av Kartverket sine produksjonsmål føreset at budsjetterte samfinansieringsprosjekt blir realiserte.

Basisproduksjonen omfattar i hovudsak følgjande oppgåver:

- Etablering og drift av nasjonalt geodetisk grunnlag
- Medverknad til etablering av geodetisk grunnlag, og drift og etablering av kartgrunnlag i kommunane
- Drift og utvikling av nasjonal kontrollteneste for satellittposisjonering

- Etablering og drift av geografiske primærdata-basar, bl.a. administrative grenser, eigedoms-kartverk, GAB (Grunneigedoms-, adresse- og bygningsregisteret), sentralt stadnamnregister og vegdatabase
- Sjøkartlegging
- Etablering og drift av nasjonale kartseriar, bl.a. hovudkartserien for land og sjø i trykt og digital form
- Drift av arkiv og databasetenester, under dette sikring av historisk informasjon
- Norsk bidrag til global geodesi og kartlegging
- Utarbeiding av standardar og fagleg vegleiing
- Samordning av *Noreg digitalt*
- Forvaltningsoppgåver, bl.a. når det gjeld administrative grenser, eigedomsregistrering og stadnamn
- Beredskapsoppgåver
- Innføring av tinglysinga som eit sentralt register i Statens kartverk
- Drift av luftfartshinderdatabasen

I tillegg utfører Statens kartverk nasjonale oppgåver knytte til andre departement sine budsjett, for eksempel kontroll av riksgrensa og kart til Forsvarets formål m.v.

I 2005 skal Statens kartverk følgje opp St.meld. nr. 30 (2002-2003) *Noreg digitalt – et felles fundament for verdiskaping*, i samsvar med dei forslaga som vart behandla i Stortinget i juni 2003. Det vil bli sær viktig å få samarbeidet om Noreg digitalt til å fungere.

Som nemnt i omtalen av kap. 1465 er den regionale strukturen til Statens kartverk endra. Etter ein reduksjon på 6 kartkontor er det no 12 att. Dei er organiserte i 5 regionar. Innan kvar region har

eitt kontor eit særleg ansvar for felles administrative funksjonar for heile regionen. Alle 12 kontora har nokolunde lik fagleg kompetanse. For å møte behovet for auka kjøp av tenester, er det ved kvart kontor ei bemanning på 6 fagpersonar per fylke. Dette har redusert talet på tilsette i det regionale leddet med nærare 70 årsverk. Med bakgrunn i noko reduksjon i talet på oppgåver og meir bruk av moderne teknologi, er dette ei forsvarleg løysing som gir Statens kartverk eit større handlingsrom over tid. Dette handlingsrommet kan likevel bli

noko redusert dei næraste åra, i hovudsak grunna ventelønnskostnader og husleigekostnader som er knytte til situasjonen før omorganisering og nedbemanning i 2004. I 2005 kan slike kostnader bli på inntil 13 mill. kroner.

Etter den «skarpstillingsprosessen» som er gjennomført i 2004, vil det ikkje vere behov for endringar i organisasjonen i 2005 ut over den tilpassinga som følgjer av oppbygginga av Eigedomsdivisjonen.

Post 24 Driftsresultat:

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
24.1	Driftsinntekter	-615.470	-446.323	-556.323
24.2	Driftsutgifter, <i>overslagsløyving</i>	584.654	431.619	544.034
24.3	Avskrivinger	11.745	11.500	9.274
24.4	Renter av staten sin kapital	2.780	3.204	3.015
24.5	Til reguleringsfondet	12.291		
	Sum post 24	-4.000		

Statens kartverk er ei statleg forvaltningsbedrift som styrer den interne økonomien etter driftsøkonomiske rekneskapsprinsipp, mens statsbudsjettet og statsrekneskapan blir rapporterte etter kontantprinsippet. Kartverket si tilknytingsform er under vurdering. Driftsresultatet i Kartverket var tidlegare knytt til den konkurranse-

retta verksemda, som vart selt i 2004. Driftsresultatet er i budsjettet for 2005 sett til 0 kroner.

Underpost 24.1 Driftsinntekter

Kartverket sine driftsøkonomiske driftsinntekter fordeler seg som følgjer:

Tabell 17.9 Kartverket sine driftsinntekter

	(i mill. kr)		
	Rekneskap 2003	Plan 2004	Plan 2005
Betaling for statsoppdraget	355	331	336
Samfinansiering, belastningsfullmakter o.l.	137	100	190
Royalty av sal av kart og geografiske data og salsinntekter frå sjøkart	102	15	30
Sum driftsinntekter	594	446	556

Rekneskap 2003 er ført opp i samsvar med Kartverket sin driftsøkonomiske rekneskap. Plan 2004 refererer seg til St.prp. nr. 1 (2003-2004).

Kartverket sine salsinntekter, etter salet av konkurranseretta oppgåver og overføring av formidlingsteneste til Norsk Eigedomsinformasjon

AS, er i hovudsak knytte til selskapet PRIMAR Stavanger, som formidlar sjøkart i samarbeid med andre land sine sjøkartverk, og royaltyavtale med selskapet Norsk Eigedomsinformasjon som formidlar Kartverket sin basisinformasjon.

Underpost 24.2 Driftsutgifter, overslagsløyving

Posten omfattar utgifter til lønn og andre løpande driftsutgifter, og etablering og oppgradering av Kartverket sine databasar og geografiske infrastruktur elles.

Underpostane 24.3 Avskrivningar og 24.4 Renter av staten sin kapital

Avskrivningar og renter av staten sin kapital er budsjetterte ut frå ein venta bokført kapital på 45 mill. kroner per 31. desember 2004.

Underpost 24.5 Til reguleringsfondet

Eit eventuelt avvik mellom budsjettert beløp under post 24 Driftsresultat og det rekneskapsførte beløpet under posten skal regulerast ved overføringar frå/til reguleringsfondet. Ei vesentleg årsak til avvik mellom det faktiske driftsresultatet og det budsjetterte driftsresultatet vil vere terminforskyvingar i

kontante inn- og utbetalingar. Per 31. desember 2003 var reguleringsfondet på 46,2 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsinnkjøp og vedlikehald, kan overførast

Posten skal omfatte alle varige investeringar over kr 200 000. Grensa samsvarar med nasjonal nyskaffingsverdi i reglane for offentlege nyskaffingar.

Kartverket sitt produksjonsutstyr er it-basert. Produksjonsverksemda omfattar behandling av store datamengder frå oppmåling av sjø og land, edb-basert kartproduksjon m.v. Kartverket må løpande fornye og utbetre utstyrsparcken sin for å kunne utnytte effektivitetsvinstane i ny teknologi i produksjonen sin, og møte etterspørselen etter nye produkt. Det budsjetterte investeringsnivået svarer likevel ikkje til meir enn ca. 2,5 pst. av totalomsetnaden.

Posten kan overskridast ved sal av utstyr der inntektene blir rekneskapsførte under kap. 5465 post 49, jf. Forslag til vedtak II nr. 2.

Tabell 17.10 Kartverket sin kapitalbalanse

	(i mill. kr)			
	Rekneskap 31.12.02	Rekneskap 31.12.03	Venta 31.12.04	Venta 31.12.05
Eigedelar				
Anleggsmidlar:				
Driftsmidlar, eigedommar	49,3	48,8	51,2	53,9
Aksjar, andelar	0,0	0,0	0,0	0,0
Utlån og obligasjonar	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum anleggsmidlar	49,3	48,8	51,2	53,9
Omøpsmidlar ¹ :				
Varebeholdning, varer i arbeid	22,6	17,0	8,0	8,0
Kortsiktige fordringar	58,2	52,6	52,6	52,6
Kortsiktige plasseringar	0,0	0,0		0,0
Kassebeholdning og innskot	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum omløpsmidlar	80,8	69,6	60,6	60,6
Sum eigedelar	130,1	118,5	111,8	114,5

Tabell 17.11 Kartverket si gjeld og egenkapital

	(i mill. kr)			
	Rekneskap 31.12.02	Rekneskap 31.12.03	Venta 31.12.04	Venta 31.12.05
Gjeld og egenkapital				
Eigenkapital ² :				
Eigenkapital utan reguleringsfond	-64,9	-85,0	-94,0	-94,0
Reguleringsfondet	33,9	46,2	46,2	46,2
Sum egenkapital	-30,9	-38,7	-47,7	-47,7
Langsiktig gjeld ³ :				
Staten sin renteberande kapital	49,3	48,8	51,2	53,9
Anna langsiktig gjeld	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum langsiktig gjeld	49,3	48,8	51,2	53,9
Kortsiktig gjeld ⁴ :				
Kortsiktig gjeld	155,3	165,9	165,9	165,9
Mellomverande med statskassen	-43,6	-57,6	-57,6	-57,6
Sum kortsiktig gjeld	111,7	108,4	108,4	108,4
Sum gjeld og egenkapital	130,1	118,5	111,8	114,5

¹ Omløpsmidlar. Det blir ikkje gjort overslag over omløpsmidlane før rekneskapsavslutning. Omløpsmidlane blir derfor førte opp uendra i budsjettåret. Omløpsmidlane blir rekneskapsførte i samsvar med Kartverket sin bedriftsøkonomiske rekneskap.

² Eigenkapital. Posten kjem fram som ein differanse mellom egedelar og gjeld. Eventuelt avvik mellom rekneskapsført driftsresultat (etter føring til eller frå reguleringsfondet) og Kartverket sitt bedriftsøkonomiske resultat blir rekna mot eigenkapitalen.

³ Langsiktig gjeld. Kartverket finansierer alle anleggsmidlar fullt ut som «lån» i statskassen. Statens renteberande kapital fungerer derfor som motpost til anleggskapitalen. Den renteberande kapitalen er fordelt på 5 ulike «lån».

⁴ Kortsiktig gjeld. Det blir ikkje gjort overslag over kortsiktig gjeld før rekneskapsavslutning. Kortsiktig gjeld blir derfor ført opp uendra i budsjettåret. Kortsiktig gjeld blir rekneskapsført i samsvar med Kartverket sin bedriftsøkonomiske rekneskap.

Programkategori 12.60 Nord- og polarområda

Utgiftene under programkategori 12.60 høyrer inn under resultatområda 7 Klima, luftforureiningar og støy, 8 Internasjonalt miljøvernssamarbeid, og miljøvern i polarområda og 11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver. Auken på programkategori 12.60 skuldast i hovudsak rammeoverføring av 7,7 mill. kroner til utstyr og husleige til innflytting i Svalbard forskingspark, midlar til heilårsdrift av den norske forskingsstasjonen Troll i Dronning Maud Land og oppretting av Svalbard miljøvernfond.

Regjeringa prioriterer høgt å styrkje det forskings- og overvåkingsbaserte kunnskapsgrunnlaget for miljøforvaltninga av norske nord- og polarområde. Hovudinnsatsen vil vere retta mot klimændringar, miljøgifter og biologisk mangfald. Betre kunnskap til forvaltninga av isbjørnbestanden, langtransporterte miljøgifter og miljøgifter frå kjelder med lokal betydning vil ha særleg fokus. Vidare er verneområda på Svalbard viktige referanseområde for økologisk forskning, og det er behov for auka kunnskap som grunnlag for forvaltning og vern av desse områda. Noreg har òg eit ansvar for å bringe fram kunnskap om og verne kulturminne som viser den menneskelege verksemda i polarområda gjennom tidene.

Føresetnadene for å auke kunnskapsproduksjonen vil bli styrkte ved at den norske forskingssta-

sjonen Troll i Dronning Maud Land i Antarktis blir bygt ut til heilårsstasjon. Vidare er forskingsparken i Longyearbyen på Svalbard under bygging og Norsk Polarinstittutt vil auke sin vitenskaplege aktivitet på Svalbard. Det vil òg bli lagt vekt på å styrkje det bilaterale forskingssamarbeidet i Arktis og Antarktis.

Det er sett høge mål med omsyn til å bevare den særprega villmarksnaturen og kulturminna på Svalbard. Samtidig skal desse kvalitetane ved Svalbard gi grunnlag for oppleving, ny kunnskap og lokal verdiskaping. Turismen har blitt eit viktig grunnlag for busetnad og næringsutvikling på Svalbard, men besøksverksemda og ferdselen har òg miljøeffektar. Regjeringa tek sikte på å etablere eit Svalbard miljøvernfond i 2005. Fondsmidlane skal brukast til tiltak som har til føremål å verne miljøet på Svalbard, m.a. kartlegging, overvaking og gjenoppretting av miljøtilstanden, skjøtsel og informasjons- og opplæringstiltak. Fondet vil i utgangspunktet vere sett saman av midlar frå eit gebyr for tilreisande til Svalbard, av midlar innkravd gjennom eit gebyr for kort og for felling i samband med hausting, flora og fauna som er handtert i strid med lova, eller verdien av dette, miljøerstatning fastsett av Sysselemdannen og tvangsmulkt.

Utgifter under programkategori 12.60 fordelte på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
1471	Norsk Polarinstittutt (jf. kap. 4471)	114.753	120.320	140.912	17,1
1472	Svalbard miljøvernfond (jf. kap. 4472)			5.400	
	Sum kategori 12.60	114.753	120.320	146.312	21,6

Kap. 1471 Norsk Polarinstittutt (jf. kap. 4471)

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	104.263	105.822	114.779
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overførast</i>	9.992	14.000	25.635
50	Stipend	498	498	498
	Sum kap. 1471	114.753	120.320	140.912

Rolle og oppgaver for Norsk Polarinstittutt:

Norsk Polarinstittutt er den sentrale statsinstitusjonen for kartlegging, miljøovervaking og forvaltningsretta forskning i Arktis og Antarktis, jf. St.meld. nr. 42 (1992-93), fagleg og strategisk rådgivar overfor den sentrale forvaltninga og fagleg rådgivar for miljødirektorata og Sysselmannen i polarspørsmål.

Norsk Polarinstittutt skal halde ved lag ei brei forskningsbasert kompetanse i miljøvernforvaltning innan viltforvaltning, område- og habitatvern, klimaovervaking og forureiningsproblematikk. Norsk Polarinstittutt har ansvar for topografisk og geologisk kartlegging av landområda på Svalbard og norsk biland og territorialkrav i Antarktis, og har spisskompetanse til å utvikle og leie overvakingssystem. Norsk Polarinstittutt skal i samarbeid med dei andre miljødirektorata, Sysselmannen og andre relevante aktørar setje i verk og vidareutvikle system for miljøovervaking av norsk Arktis. Norsk Polarinstittutt skal medverke til å stimulere nasjonal og internasjonal forskning på Svalbard gjennom å gi tilgang til instituttet sin infrastruktur, så som forskingsstasjon, feltutstyr og transport mot dekning av instituttet sine kostnader.

Norsk Polarinstittutt er organ for oppfølging og gjennomføring av norsk miljølovgiving i Antarktis og skal gjennom ekspedisjonsverksemda ivareta forvaltninga sine kunnskapsbehov og utøve nødvendig kontroll. Frå 2005 skal Norsk Polarinstittutt drive heilårsstasjon i Dronning Maud land.

Norsk Polarinstittutt skal, saman med dei andre miljødirektorata, fremje miljøforskning og forvaltningsrådgiving innan Barentsregionsamarbeidet og det bilaterale norsk-russiske miljøvernsamarbeidet.

Norsk Polarinstittutt vil fokusere forskinga si på klimaprosessar og klimaendringar, effektane av desse på naturen og økotoksikologi i Arktis og Antarktis. Norsk Polarinstittutt skal utforske og overvake det marine miljøet i iskantsona i Barentshavet, grunna den innverknad dette har på næringsproduksjonen i havet, og dermed viktige bestandar av pattedyr, fugl og fisk i området.

Norsk Polarinstittutt skal representere Noreg i internasjonale samarbeidsfora og formidle kontakt mellom norske og internasjonale fagmiljø. Norsk Polarinstittutt skal, som aktør i Polarmiljø-senteret, medverke til å styrkje dette. Norsk Polarinstittutt skal òg utvikle samarbeidet med dei andre forskingsinstitusjonane i Tromsø og i Nord-Noreg elles og drive utovervendt informasjon om polarområda m.a. gjennom samarbeid med Polaria.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekkjer utgifter som Norsk Polarinstittutt har til lønn og godtgjersler for faste og mellombels tilsette. Vidare dekkjer posten ordinære driftsutgifter og utgifter knytte til instituttet si samla forskings- og ekspedisjonsverksemd. Løyvinga under posten omfattar vidare midlar til sekretariat for International Arctic Science Committee og Svalbardkurset. I 2005 er det rammeoverført 7,7 mill. kroner frå UFD til utstyr/husleige for Norsk Polarinstittutt si deltaking i Svalbard Forskingspark.

Posten dekkjer òg utgifter knytte til sals- og oppdragsverksemd, utgifter knytte til drift av polarforskningsfartøyet R/V «Lance», og utgifter knytte til leige og drift av Polarmiljø-senteret. Dei tilsvarende inntektene er førte under kap. 4471 postane 01 og 03. Løyving kan overskridast dersom det er tilsvarende meirinntekt under dei to nemnde postane, jf. Forslag til vedtak II nr.1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overførast

Posten dekkjer utgifter til vitskapeleg samarbeid i Antarktis der midlane gjeld deltaking i det internasjonale Antarktissamarbeidet og midlar til gjennomføring av dei norske Antarktisekspedisjonane.

Noreg medverkar gjennom forskingsinnsats og aktiv deltaking i arbeidet under Antarktistraktaten og Miljøprotokollen til eit globalt samarbeid for vern av det sårbare miljøet i Antarktis. Det er ein nær samanheng mellom å ha innverknad og å vere

til stades, og norsk polarforskning i Antarktis har derfor ein viktig politisk og fagleg funksjon.

Løyvinga skal òg dekkje oppgraderinga og drift av den norske forskingsstasjonen Troll i Dronning Maud Land. Stasjonen skal byggjast om til heilårsstasjon, og i februar 2005 opnar stasjonen klar til overvintring for om lag 7 personar. Vidare skal løyvinga medverke til å dekkje utgiftene til etablering og drift av ei flystripe på blåisen ved Troll-stasjonen, som òg er ein del av det internasjonale DROMLAN-prosjektet (Dronning Maud Land Air Network).

Med denne satsinga vil Noreg styrkje sitt nærver i Antarktis betydeleg, og også medverke i større grad til det internasjonale arbeidet for å bevare Antarktis som det reinaste og minst påverka villmarksområdet i verda.

Post 50 Stipend

Midlane under denne posten er retta mot resultat-område 8 Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i polarområda.

Mål

Stipendmidlane skal auke rekrutteringa til og kompetansen innanfor den norske polarforskinga. Mid-

lane er eit viktig og effektivt verkemiddel for å stimulere norsk polarforskning på Svalbard. Støtte blir primært gitt til norske hovudfags- og doktorgradstudentar. Støtta skal dekkje ekstraavgifter ved opphald i felt.

Kriterium for måloppnåing

Gjennomført feltarbeid i tilknytning til hovudfagsstudie eller doktorgrad.

Tildelingskriterium

Det blir lagt vekt på relevante polare problemstillingar, fagleg kvalitet og i kor stor grad temaet ligg til rette for forskning.

Oppfølging og kontroll

Det blir kravd innsendt ei rekneskapsoversikt og ein kort fagleg rapport om gjennomføringa.

Evaluering

Det er ikkje lagt opp til ekstern evaluering av ordninga.

Kap. 4471 Norsk Polarinstitut (jf. kap. 1471)

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Sals- og utleigeinntekter	11.472	17.299	17.887
03	Inntekter frå diverse tenesteyting	21.129	17.294	17.882
16	Refusjon av fødselspengar/ adopsjonspengar	462		
18	Refusjon av sykepengar	462		
	Sum kap. 4471	33.526	34.593	35.769

Post 01 Sals- og utleigeinntekter

Salsinntektene gjeld sal av kart, flybilette og publikasjonar, mens utleigeinntektene gjeld utleige av feltutstyr, transportmiddel, under dette utleige av forskingsfartøy, husleigeinntekter og andre inntekter. Kap. 1471 post 01 kan overskridast tilsvarande eventuelle meirinntekter under denne posten, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Post 03 Inntekter frå diverse tenesteyting

Oppdragsinntektene gjeld inntekter frå eksterne oppdrag for andre offentlege instansar og frå det private næringslivet. Meirinntekter under denne posten gir grunnlag for tilsvarande meirutgifter under kap. 1471 post 01, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Kap. 1472 Svalbard miljøvernfond (jf. kap. 4472)

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter, kan nyttast under post 70			
70	Tilskot, kan overførast, kan nyttast under post 01			5.400
	Sum kap. 1472			5.400

Svalbardmiljølova forutset oppretting av Svalbard miljøvernfond som vil bli etablert i 2005. Fondet vil i utgangspunktet vere sett saman av midlar frå eit gebyr for tilreisande til Svalbard, av midlar kravde inn gjennom eit gebyr for kort og for felling i samband med hausting, gebyr for teoretisk eksamen i samband med jegerprøva, verdien av flora og fauna som er handtert i strid med lova, miljøerstatning fastsett av Sysselmannen og tvangsmulkt. Både fondkapitalen og avkastninga skal nyttast til tilskot til tiltak som har til føremål å verne miljøet på Svalbard. Fondet skal sikre si eiga drift slik at ein mindre del av midlane også vil gå til forvaltning av fondsmidlane. Det blir lagt opp til at Svalbard miljøvernfond skal ha eit styre som vil fordele fondsmidlane etter eksterne søknader. Det er utarbeidd egne vedtekter for verksemda til fondet og det vil bli vedteke retningslinjer for tildeling av fondsmidlar. Fleire av gebyrordningane vil først ta til å gjelde i løpet av 2005 slik at inntektene til fondet vil vere om lag 5,4 mill. kroner dette året.

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttast under post 70

Midlane under post 01 vil gå til forvaltning av fondet, med utgifter til styret, (innkrevjing av gebyr) og forvaltning av tilskot frå fondet. Tildeling av midlar frå fondet til statlege verksemdar vil òg bli ført under denne posten.

Post 70 Tilskot, kan overførast, kan nyttast under post 01

Svalbard miljøvernfond omfattar midlar til vern av naturmiljø og kulturminne på heile øygruppa. Fondet sine midlar skal fordelast av styret for fondet til tiltak på Svalbard i samsvar med svalbardmiljølova § 98 og føremålet med fondet slik det er fastsett i vedtektene. Dette omfattar m.a. undersøkingar og tiltak for å kartleggje og overvake miljøtilstanden, årsaker til miljøtilstanden, tilskot til skjøtsel, vedlikehald og gransking i samsvar med svalbardmiljølova og til informasjons-, opplærings- og tilretteleggingstiltak. Det vil ikkje vere høve til å bruke fondet sine midlar til miljøforvaltninga sine ordinære administrative utgifter, og til tiltak som blir dekte av ordinære driftsmidlar for Sysselmannen.

Mål

Målet for fondet er å sikre at Svalbard sin særprega villmarksnatur og dei unike kulturminna blir tekne vare på som grunnlag for oppleving, kunnskap og verdiskaping.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer gjennom generell formaliakontroll av rapportar frå tilskotsmottakarane.

Kap. 4472 Svalbard miljøvernfond (jf. kap. 1472)

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
50	Refusjon frå fondet			5.400
	Sum kap. 4472			5.400

Under dette kapitlet er budsjettert refusjonane til statsbudsjettet basert på inntektene (m.a. frå diverse gebyr) til Svalbard miljøvernfond. Refusjo-

nane under kap. 4472 gir grunnlag for tilsvarende utgifter som er budsjetterte under kap. 1472 Svalbard miljøvernfond.

Post 50 Refusjon frå fondet

Under denne posten blir dei midlane som blir refunderte frå Svalbard miljøvernfond til statsbudsjettet budsjetterte. Det er gjort greie for føremålet med fondet og fondet sine inntekter under kap. 1472. Svalbard miljøvernfond blir forvalta av eit

styre oppnemnt av Miljøverndepartementet. Utgiftene blir budsjetterte over Miljøverndepartementet sitt budsjett. Dei årlege refusjonane til statsbudsjettet skal normalt svare til fondet sine stipulerte inntekter same året. Eventuelle overskytande beløp blir kapitaliserte i fondet.

Miljøverndepartementet

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2005 blir dei summene førde opp som er nemde i eit framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap 1400-1472 og 2465	kr	2.705.505.000
b. Sum inntekter under kap 4400-4472, 5322 og 5621	kr	218.487.000

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2005, kapitla 1400-1472 og 2465, 4400-4472, 5322 og 5621

I Utgifter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
	Fellesoppgåver, regional planlegging, forskning, internasjonalt arbeid m.m.			
1400	Miljøverndepartementet (jf. kap. 4400)			
	01 Driftsutgifter	159.687.000		
	21 Spesielle driftsutgifter	37.789.000		
	70 Grunnstøtte til frivillige miljøvern-organisasjonar	30.000.000		
	71 Internasjonale organisasjonar	38.007.000		
	72 Miljøverntiltak i nordområda, <i>kan overførast</i>	7.000.000		
	73 Tilskot til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennleg produksjon og forbruk, <i>kan overførast</i>	23.713.000		
	74 Tilskot til AMAP, <i>kan overførast</i>	2.200.000		
	75 Miljøvennleg byutvikling, <i>kan overførast</i>	5.000.000		
	76 Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak, <i>kan overførast</i>	8.371.000		
	79 Den nordiske verdsarvstiftelsen	3.500.000		
	80 Tilskot til universell utforming og tilgjenge for alle, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	19.400.000	334.667.000	
1410	Miljøvernforskning og miljøovervaking (jf. kap. 4410)			
	21 Miljøovervaking og miljødata	85.657.000		
	50 Basisløyvingar til miljøforskingsinstitutta	93.086.000		
	51 Forskingsprogram m.m.	116.518.000		
	53 Internasjonalt samarbeid om miljøvernforskning	5.000.000		
	70 Nasjonale oppgåver ved miljøforskingsinstitutta	15.151.000	315.412.000	
	Sum Fellesoppgåver, regional planlegging, forskning, internasjonalt arbeid m.m.		650.079.000	

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Biomangfold og friluftsliv				
1425	Vilt- og fisketiltak (jf. kap. 4425)			
	01 Driftsutgifter	26.865.000		
	61 Tilskot til kommunale vilttiltak, <i>kan overføres</i>	5.500.000		
	70 Tilskot til fiskeformål, <i>kan overføres</i>	8.500.000		
	71 Tilskot til viltformål, <i>kan overføres</i>	29.335.000	70.200.000	
1426	Statens naturoppsyn (jf. kap. 4426)			
	01 Driftsutgifter	55.899.000		
	30 Tiltak i nasjonalparkane, <i>kan overføres</i>	10.391.000		
	31 Tiltak i naturvern-, kulturlandskaps- og friluftsområde, <i>kan overføres</i>	21.171.000		
	32 Skjergardsparkar o.a., <i>kan overføres</i>	13.195.000	100.656.000	
1427	Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap. 4427)			
	01 Driftsutgifter	78.579.000		
	21 Spesielle driftsutgifter	43.721.000		
	30 Statlege tileiningar, bandlegging av friluftsområde, <i>kan overføres</i>	34.405.000		
	32 Statlege tileiningar, fylkesvise verneplanar, <i>kan overføres</i>	19.450.000		
	33 Statlege tileiningar, barskogvern, <i>kan overføres</i>	56.868.000		
	34 Statlege tileiningar, nasjonalparker, <i>kan overføres</i>	5.100.000		
	35 Statlege tileiningar, nytt skogvern, <i>kan overføres</i>	57.213.000		
	70 Tilskot til kalking og lokale fiskeføremål, <i>kan overføres</i>	80.200.000		
	72 Vederlag for rovviltskade, <i>overslagsløyving</i>	77.006.000		
	73 Førebyggjande og konfliktdempande tiltak i rovviltforvaltninga, <i>kan overføres</i>	32.000.000		
	74 Tilskot til friluftslivstiltak, <i>kan overføres</i>	15.520.000		
	75 Internasjonale avtaler og medlemskap	1.010.000		
	77 Tilskot til nasjonalparksenter, <i>kan overføres</i>	11.400.000		

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
	78	Friluftsrådas landsforbund og interkommunale friluftsråd, <i>kan overføres</i>	5.300.000	517.772.000
		Sum Biomangfald og friluftsliv		688.628.000
Kulturminne og kulturmiljø				
1429		Riksantikvaren (jf. kap. 4429)		
	01	Driftsutgifter	76.576.000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttast under postane 72 og 73</i>	22.650.000	
	50	Tilskot til Samisk kulturminnearbeid	2.000.000	
	72	Vern og sikring av freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø, <i>kan overføres, kan nyttast under post 21</i>	110.230.000	
	73	Brannsikring og beredskapstiltak, <i>kan overføres, kan nyttast under post 21</i>	10.953.000	
	74	Fartøyvern, <i>kan overføres</i>	14.004.000	
	75	Internasjonalt samarbeid, <i>kan overføres</i>	900.000	237.313.000
1432		Norsk kulturminnefond (jf. kap. 4432)		
	50	Til disposisjon for kulturminnetiltak	13.000.000	13.000.000
		Sum Kulturminne og kulturmiljø		250.313.000
Forureining				
1441		Statens forureiningstilsyn (jf. kap. 4441)		
	01	Driftsutgifter	190.263.000	
	21	Spesielle driftsutgifter	3.450.000	
	39	Oppryddingstiltak, <i>kan overføres</i>	64.880.000	
	73	Tilskot til biloppsamlingssystemet	127.368.000	
	75	Utbetaling av pant for bilvrak, <i>overslagsløyving</i>	151.252.000	
	76	Refusjonsordningar, <i>overslagsløyving</i>	68.000.000	605.213.000
1444		Produktregisteret		
	01	Driftsutgifter	14.637.000	14.637.000
1445		Miljøvennleg skipsfart		
	21	Spesielle driftsutgifter	2.000.000	2.000.000
		Sum Forureining		621.850.000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Kart og geodata				
1465	Statens kjøp av tenester i Statens kartverk			
	21 Betaling for statsoppdraget, <i>kan overføres</i>		336.323.000	336.323.000
2465	Statens kartverk (jf. kap. 5491 og 5603)			
	24 Driftsresultat:			
	1 Driftsinntekter	-556.323.000		
	2 Driftsutgifter, <i>overslagsløyving</i>	544.034.000		
	3 Avskrivningar	9.274.000		
	4 Renter av staten sin kapital	3.015.000	0	
45	Større utstyrsinnkjøp og vedlikehold, <i>kan overføres</i>		12.000.000	12.000.000
	Sum Kart og geodata			348.323.000
Nord- og polarområda				
1471	Norsk Polarinstitut (jf. kap. 4471)			
	01 Driftsutgifter		114.779.000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		25.635.000	
	50 Stipend		498.000	140.912.000
1472	Svalbard miljøvernfond (jf. kap. 4472)			
	70 Tilskot, <i>kan overføres, kan nyttast under post 01</i>		5.400.000	5.400.000
	Sum Nord- og polarområda			146.312.000
	Sum departementets utgifter			2.705.505.000

Inntekter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Fellesoppgåver, regional planlegging, forskning, internasjonalt arbeid m.m.				
4400	Miljøverndepartementet (jf. kap. 1400)			
	02 Ymse inntekter		93.000	
	03 Refusjon frå Utanriksdepartementet		643.000	
	21 Oppdragsinntekter		737.000	1.473.000
4410	Miljøvernforskning og miljøovervaking (jf. kap. 1410)			

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
	50	Refusjon frå diverse fond	4.000.000	4.000.000
		Sum Fellesoppgåver, regional planlegging, forskning, internasjonalt arbeid m.m.		5.473.000
Biomangfald og friluftsliv				
4425		Refusjonar frå Viltfondet og Statens fiskefond (jf. kap. 1425)		
	51	Refusjonar frå Viltfondet	53.700.000	
	52	Refusjonar frå Statens fiskefond	16.500.000	70.200.000
4426		Statens naturoppsyn (jf. kap. 1426)		
	01	Ymse inntekter	118.000	118.000
4427		Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap. 1427)		
	01	Ymse inntekter	6.791.000	
	09	Internasjonale oppdrag	1.892.000	
	54	Gebyr	2.300.000	10.983.000
		Sum Biomangfald og friluftsliv		81.301.000
Kulturminne og kulturmiljø				
4429		Riksantikvaren (jf. kap. 1429)		
	02	Refusjonar og diverse inntekter	3.167.000	
	09	Internasjonale oppdrag	1.170.000	4.337.000
4432		Norsk kulturminnefond (jf. kap. 1432)		
	80	Avkastning frå Norsk kulturminnefond	13.000.000	13.000.000
		Sum Kulturminne og kulturmiljø		17.337.000
Forureining				
4441		Statens forureiningstilsyn (jf. kap. 1441)		
	04	Gebyr	21.059.000	
	05	Leigeinntekter	918.000	
	08	Inntekter frå sal av bilvrak	32.774.000	
	09	Internasjonale oppdrag	4.656.000	59.407.000
5322		Statens miljøfond, avdrag		
	91	Innbetaling av avdrag	10.300.000	10.300.000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
5621	Statens miljøfond, renteinntekter			
	80 Renteinntekter		3.500.000	3.500.000
	Sum Forureining			73.207.000
Nord- og polarområda				
4471	Norsk Polarinstitut (jf. kap. 1471)			
	01 Sals- og utleigeinntekter		17.887.000	
	03 Inntekter frå diverse tenesteyting		17.882.000	35.769.000
4472	Svalbard miljøvernfond (jf. kap. 4472)			
	50 Refusjon frå fondet		5.400.000	5.400.000
	Sum Nord- og polarområda			41.169.000
	Sum departementets inntekter			218.487.000

Fullmakter til å overskride løyvingar som er gitt

II

Meirinntektsfullmakter

Stortinget samtykkjer i at Miljøverndepartementet i 2005 kan:

1.

Overskride løyvingar under	mot tilsvarende meirinntekter under
Kap. 1400 post 01	Kap. 4400 post 02
Kap. 1400 post 21	Kap. 4400 post 21
Kap. 1427 post 01	Kap. 4427 post 01
Kap. 1427 post 21	Kap. 4427 post 09 og 54
Kap. 1429 post 01	Kap. 4429 post 02 og 09
Kap. 1432 post 50	Kap. 4432 post 80
Kap. 1441 post 01	Kap. 4441 post 04, 05 og 09
Kap. 1471 post 01	Kap. 4471 post 01 og 03
Kap. 1472 post 01 og 70	Kap. 4472 post 50

2. overskride løyvinga under kap. 2465 Statens kartverk, post 45 Større utstyrsinnkjøp og vedlikehald, med eit beløp som svarer til rekneskapsførte inntekter frå sal av anleggsmidlar under kap. 5465 Statens kartverk, post 49 Sal av anleggsmidlar. Unytta inntekter frå slikt sal kan takast med ved utrekning av overført beløp.

3. overskride løyvinga under kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning post 33 Statlege tilegningar, barskogvern, med eit beløp som svarer til rekneskapsførte inntekter frå sal av makeskifteareal under kap. 4427 Direktoratet for naturforvaltning, post 40 Inntekter frå sal av makeskifteareal. Unytta meirinntekter frå sal av makeskifteareal kan takast med ved utrekning av overført beløp under løyvinga.

III

Fullmakter til å utgiftsføre utan løyving

Stortinget samtykkjer i at Miljøverndepartementet i 2005 kan utgiftsføre utan løyving tap som er slått fast på garantiar for lån til miljøverntiltak og ener-

giøkonomiseringsføremål som staten juridisk pliktar å dekkje, under kap. 1400 Miljøverndepartementet post 77 Oppfyllding av garantiansvar.

IV

Omdisponeringsfullmakt

Stortinget samtykkjer i at Miljøverndepartementet i 2005 kan omdisponere inntil 3 mill. kroner mellom kap. 1465 Statens kjøp av tenester i Statens

kartverk, post 21 Betaling for statsoppdraget og kap. 2465 Statens kartverk, post 45 Større utstyrsinnkjøp og vedlikehald.

Fullmakter til å pådra staten plikter utover løyvingar som er gitt

V

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykkjer i at Miljøverndepartementet i 2005 kan gjere bestillingar:

1. av materiell o.l. utover gittepyyvingar, men slik at samla ramme for nye bestillingar og gammalt ansvar ikkje overstig følgjande beløp

Kap	Post	Nemning	Samla ramme
1426		Statens naturoppsyn	
	32	Skjergardsparkar m.v.	2,0 mill. kroner
1441		Statens forureiningstilsyn	
	39	Oppryddingstiltak	25,0 mill. kroner

2. av sjømålingsdata og kartgrunnlag ut over gitt løyving under kap. 1465 Statens kjøp av tenester i Statens kartverk, post 21 Betaling for statsopp-

draget, men slik at ramma for nye bestillingar og gammalt ansvar ikkje overstig 90 mill. kroner.

VI

Tilsegningsfullmakter

Stortinget samtykkjer i at Miljøverndepartementet i 2005 gir tilsegn om tilskot utover gitte løyvingar,

men slik at samla ramme for nye tilsegner og gammalt ansvar ikkje overstig følgjande beløp:

Kap	Post	Nemning	Samla ramme
1400		Miljøverndepartementet	
	78	Miljøtiltak i nikkilverka på Kola	141,0 mill. kroner
1427		Direktoratet for naturforvaltning	
	30	Statlege tileigningar, bandlegging av friluftsområde	15,2 mill. kroner
	32	Statlege tileigningar, fylkesvise verneplanar	65,0 mill. kroner
	33	Statlege tileigningar, barskogvern	62,5 mill. kroner

Kap	Post	Nemning	Samla ramme
	34	Statlege tileigningar, nasjonalparkar	69,0 mill. kroner
	35	Statlege tileigningar, nytt skogvern	47,7 mill. kroner
	52	Overføring til skogvern under Jordfondet	32,0 mill. kroner
	77	Tilskot til nasjonalparksenter	2,0 mill. kroner
1429		Riksantikvaren	
	72	Vern og sikring av freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø	8,5 mill. kroner
	73	Brannsikring og beredskapstiltak	2,0 mill. kroner
	74	Fartøyvern	8,0 mill. kroner

Andre fullmakter

VII

Kjøp av makeskifteareal

Stortinget samtykkjer i at Miljøverndepartementet i 2005 kan nytte inntil 8 mill. kroner av løyvinga under kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning

post 33 Statlege tileigningar, barskogvern, til kjøp av areal som seinare kan makeskiftast med barskogareal som blir verna.
